

The logo of Eastern Asia University (EAU) is a circular emblem. It features a blue outer ring with the text "WISDOM THROUGH GLOBAL EDUCATION" at the top and "EASTERN ASIA UNIVERSITY" at the bottom. In the center is a map of East Asia, with the letters "EAU" prominently displayed over it.

ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

นโยบายการจัดพิมพ์

วารสาร EAU Heritage เป็นวารสารราย 6 เดือน มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซียจัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเผยแพร่ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าและเปิดโอกาสให้นักศึกษา นักวิจัย คณาจารย์ ตลอดจนนักวิชาการทั่วไป ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานให้เป็นที่รู้จักต่อสาธารณชน และได้แลกเปลี่ยนความรู้ในวิทยาการด้านต่าง ๆ

บทความที่เสนอเพื่อตีพิมพ์

บทความที่เสนอเพื่อพิจารณาต้องเป็นบทความวิชาการหรือรายงานการวิจัยทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ หรือภาษาต่างประเทศอื่น เรื่องที่จะได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านกระบวนการพิจารณาถ้อยแถลงโดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องก่อนลงตีพิมพ์ และต้องเป็นบทความที่ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาในวารสารอื่น ๆ (การละเมิดลิขสิทธิ์ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้ส่งบทความโดยตรง)

การเตรียมต้นฉบับ

ต้นฉบับที่เสนอเพื่อพิจารณาลงตีพิมพ์ ต้องมีรูปแบบดังต่อไปนี้

1. พิมพ์ด้วยกระดาษ A4 ความยาวประมาณ 6-10 หน้า
2. รูปแบบตัวอักษรให้ใช้ Angsana new ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และขนาดของตัวอักษร หากเป็นชื่อเรื่องใช้ตัวอักษรขนาด 20 หัวข้อต่าง ๆ ใช้ตัวอักษรขนาด 16 และส่วนเนื้อหาทั่วไปใช้ตัวอักษรขนาด 15
3. รูปแบบการจัดหน้า และจัดแนวข้อความชัดเจน (ไม่ต้องปรับขวา)
4. เขียนชื่อ ตำแหน่ง สถานที่ทำงานและที่อยู่ของผู้เขียนอย่างชัดเจน โดยแยกออกจากส่วนต้นฉบับและบทคัดย่อ
5. แนบบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษมาพร้อมกับบทความ โดยกำหนดความยาวของบทคัดย่อไม่เกินครึ่งหน้ากระดาษ A4 พร้อมทั้งกำหนดคำสำคัญ (key words) ไม่เกิน 6 คำ
6. แยกไฟล์ตาราง รูปภาพ ที่ประกอบในเนื้อหาบทความ และส่งมาพร้อมกับไฟล์บทความ

การอ้างอิงและการเขียนเอกสารอ้างอิง

ในกรณีที่ผู้เขียนต้องการระบุแหล่งที่มาของข้อมูลในเนื้อเรื่อง ให้ใช้วิธีการอ้างอิงแบบนามปี (APA) โดยระบุชื่อผู้แต่ง ปีพิมพ์ และเลขหน้าที่ข้อมูลปรากฏอยู่ (ชื่อ นามสกุล, ปีพิมพ์, เลขหน้า) ตัวอย่างเช่น (ธวัชชัย สันติวงษ์, 2540, หน้า 142)

(Fuchs, 2004, p. 21)

ส่วนการเขียนรายการอ้างอิงท้ายเล่ม ให้ใช้ระบบการอ้างอิงแบบ APA ตัวอย่างการเขียนรายการอ้างอิง มีดังนี้

1. หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). *ชื่อหนังสือ* (ครั้งที่พิมพ์). เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์ หรือหน่วยงานที่พิมพ์.

ประคอง วรรณสุต. (2541). *สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.

วิทยา นการิกุลกิจ. (2523). *การเมืองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Sharp, W. F. (1985). *Investment* (3rd ed.). New Jersey: Prentice-Hall.

2. ชื่อบทในหนังสือรายงานการประชุม

Hay, S. P. (1975). Political parties and the community-society continuum. In W. N. Chambers & W. D. Burnham (Eds.), *The American party systems Stage of political development* (2nd ed.). New York: Oxford university press.

สุไร พงษ์ทองเจริญ. (2539). สารสำคัญเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา. ในเอกสารการสอนชุดวิชา *การสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2, หน่วยที่ 9). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

3. วารสาร

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. *ชื่อวารสาร*, ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้า.

สุจินต์ ลิมาภิรักษ์. (2550) หลากหลายปัญหาการเลี้ยงโคนมในประเทศไทย. *วารสารเศรษฐกิจการเกษตร*, 27(2), 53-57.

4. หนังสือพิมพ์

ชื่อผู้แต่ง. (ปี, เดือน วันที่). ชื่อบทความ. *ชื่อหนังสือพิมพ์*, หน้า. ศรีสุกุล ลีวาฬะพันธ์. (2545, กรกฎาคม 11). จักรวรรดิไคร้ทะเลเขาทำกันอย่างไร?. *มติชน*, หน้า 19.

5. วิทยานิพนธ์

กอบกุล สรรพกิจจำนง. (2541). *การวิจัยเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนา นโยบายการใช้อินเทอร์เน็ตสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย*. คุยภินิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

6. สารสนเทศจากอินเทอร์เน็ต

ชื่อผู้เขียน. (ปีที่เผยแพร่เอกสาร). *ชื่อเรื่อง*. ค้นจาก (ระบุ URL ที่สืบค้นบนอินเทอร์เน็ต).

มานพ แก้วผกา. (2549). *เศรษฐกิจพอเพียงกับการค้าเสรีไปด้วยกัน* ได้จริงหรือ. ค้นจาก <http://www.ftawatch.org>

ชื่อผู้เขียน. (ปีที่เผยแพร่เอกสาร). *ชื่อเรื่อง*. ค้นเมื่อ (ระบุวัน เดือน ปี), จาก (ระบุ URL ที่สืบค้นบนอินเทอร์เน็ต).

Prizker, T. J. (1989). *An early fragment from central Nepal*. Retrieved from <http://www.ingress.com/~astranart/pritzker.html>

การบอกรับเป็นสมาชิก

ผู้สนใจสามารถติดต่อบอกรับเป็นสมาชิกได้ที่ กองบรรณาธิการวารสาร EAU Heritage อัตราค่าสมัครเป็นสมาชิกปีละ 600 บาท

สถานที่ติดต่อ

ผู้สนใจเสนอบทความหรือบอกรับเป็นสมาชิก สามารถติดต่อได้ที่

กองบรรณาธิการวารสาร EAU Heritage

อาคาร ขวน ขวนิชย์ ชั้น 4 ห้อง C405

200 ถ.รังสิต-นครนายก (คลอง 5) ต.รังสิต อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี 12110

โทรศัพท์: 0-2577-1028 ต่อ 377

e-mail address: eau_heritage@eau.ac.th

วารสารวิชาการ

มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

> EAU HERITAGE JOURNAL ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน กรกฎาคม-ธันวาคม 2556 Vol. 3 No. 2 July-December 2013 ISSN 2286-6183 <

วัตถุประสงค์	1. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการเผยแพร่ผลงานวิจัยและวรรณกรรมทางวิชาการด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 2. เพื่อเป็นเวทีเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยของอาจารย์ นักศึกษาทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย 3. เพื่อเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าทางวิชาการและการวิจัยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป	
กำหนดการเผยแพร่	2 ฉบับต่อปี (มกราคม-มิถุนายน และ กรกฎาคม-ธันวาคม)	
การเผยแพร่	โดยจัดส่งให้ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (วท.) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) หน่วยงานและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ตลอดจนบุคคลทั่วไปที่ตอบรับเป็นสมาชิก	
เจ้าของ	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย	
ที่ปรึกษา	ดร.โชติธวัช ขวณิชย์ อาจารย์สุภกัญญา ขวณิชย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บุญยมาศ สิ้นธุประมา	อธิการบดี รองอธิการบดีฝ่ายนโยบายและแผน รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
คณะที่ปรึกษากองบรรณาธิการ (Editorial advisory board)	ศาสตราจารย์ ดร.อุดม วโรตม์ลิขิตดี ราชบัณฑิต ศาสตราจารย์จงจิตร หิรัญलग ศาสตราจารย์พิเศษ ประสิทธิ์ ไขว้ไถกุล รองศาสตราจารย์ ดร.ครุฑิต มาลัยวงศ์, ราชบัณฑิต รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เณรยอด รองศาสตราจารย์ ดร.สมพร กันทรดุษฎี เจริญชัยศรี รองศาสตราจารย์ เพลินทิพย์ โกเมศโสภ	
บรรณาธิการ	รองศาสตราจารย์ ดร.พิมลพรรณ เรพเพอร์	
กองบรรณาธิการ	รองศาสตราจารย์ ดร.เชาว์ ไรจนแสง รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ เขาวลิต รองศาสตราจารย์ ดร.ไคริน เพื่องเกษม รองศาสตราจารย์ ดร.อัมพร ศรีเสริมโภค รองศาสตราจารย์ นภลัย สุวรรณธาดา	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

	รองศาสตราจารย์ อรุณีประภา หอมเศรษฐี	ประธานสภาวิชาชีพกิจการการแพร่ภาพ และการกระจายเสียง
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภาส ภาวินันท์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปองสิน วิเศษศิริ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บุญยมาส สิ้นธุประมา	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
	ดร.วินธรรม ธารมุกตา	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดุขฎิ เจริญสุข	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
	Mr. Joseph C. Gumbel	สำนักงานทนายความบำรุง
	ดร.สุภัชฌาณ์ ศรีเอี่ยม	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
เลขานุการ	นางสาวอรพินท์ ลูกอินทร์	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
ออกแบบปก/จัดรูปเล่ม	อาจารย์วิลาวรรณ สุขมาก	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
	นางสาวอรพินท์ ลูกอินทร์	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
พิสูจน์อักษรประจำฉบับ	รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ ทิมทรัพย์	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
	รองศาสตราจารย์ ดร.ปภาวดี คล่องพิทยาพงษ์	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
	รองศาสตราจารย์ ดร.อัมพร ศรีเสริมโภค	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
	ดร.สุภัชฌาณ์ ศรีเอี่ยม	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
	อาจารย์มาลิน จันทระโชติ	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
	Associate Professor Dr. Sushama Kasbekar	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
	อาจารย์กรณัฐ์ สกุลฤทธิ	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
	นางสาวทิพย์รัตน์ พานะจิตต์	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

ผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ

ศาสตราจารย์ ดร.อุดม วโรตม์สิกขดิตถ์	ราชบัณฑิต
รองศาสตราจารย์ ดร.ครรชิต มาลัยวงศ์	ราชบัณฑิต
รองศาสตราจารย์ ดร.ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์	มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์
รองศาสตราจารย์ ดร.เชาว์ โรจนแสง	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ดร.ทิวารักษ์ เสรีภาพ	มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตนครสวรรค์
รองศาสตราจารย์ ดร.รุจิร ภู่อาระ	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ เชาวลิต	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย สมบูรณ์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภาส พาวินันท์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์ ดร.สมพร พุทธาพิทักษ์ผล	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทตรา ประเสริฐวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
ศาสตราจารย์ ดร.วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
รองศาสตราจารย์ ศศินันท์ เศรษฐวิวัฒนบดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ประสงค์ แสงพ่าย	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ศาสตราจารย์พิเศษ พรณี ประเสริฐวงศ์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บุญมาศ สินธุประมา	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

Eric Larsen

A Physical Scientist for the U.S. Department of Energy. He was a technical writer at the Idaho National Laboratory and a research technician, University of Maryland Physics Department

บรรณาธิการ

แม้ว่าในช่วงปลายปี พ.ศ. 2556 ได้เริ่มมีเหตุการณ์สำคัญ ๆ ที่ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงในด้านความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่างปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนในประเทศของเรา

สำหรับคณะกรรมการวารสารวิชาการ Eastern Asia Heritage ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ได้เร่งจัดทำต้นฉบับจนสำเร็จและสามารถตีพิมพ์เผยแพร่สู่สายตาผู้อ่านได้เป็น ฉบับ ที่ 2 ของปีที่ 3 ฉะนั้นทางกองบรรณาธิการจึงสามารถรวบรวมข้อมูลการดำเนินการของวารสารทั้งสามปีส่งเข้ารับการพิจารณาจากทางศูนย์ TCI ได้ทันเวลา จึงเรียนให้ผู้อ่านทราบว่ากองบรรณาธิการได้จัดทำวารสารวิชาการ Eastern Asia Heritage ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์โดยพยายามจัดทำและปรับปรุงเพื่อให้บทความทุกบทความในวารสารมีคุณภาพ ทั้งนี้ต้องขอขอบคุณ ผู้เขียน ผู้ทรงคุณวุฒิที่ช่วยกรุณาอ่านบทความและให้คำแนะนำในการแก้ไข

เนื้อหาทางวิชาการในวารสารวิชาการ Eastern Asia Heritage ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เล่ม 2 ปีที่ 3 นี้ประกอบด้วยบทความวิจัยที่ได้รับการคัดเลือกเพื่อตีพิมพ์ 19 เรื่อง เป็นบทความเขียนโดยนักวิชาการจากสถาบันการศึกษาภายนอก 12 เรื่อง บทความที่เขียนโดยอาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย 7 เรื่อง และบทวิจารณ์หนังสือ 2 เรื่อง ทั้งนี้เป็นการสะท้อนให้เห็นว่านักวิชาการมีความไว้วางใจในคุณภาพของวารสารกองบรรณาธิการ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ท่านผู้อ่านคงได้รับความรู้ ความเข้าใจ จากบทความที่น่าสนใจเหล่านี้ และใคร่ขอแสดงความขอบคุณ ท่านผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาอ่านประเมินต้นฉบับและแสดงความคิดเห็นเพื่อพัฒนาบทความให้มีคุณภาพดีขึ้นด้วยความเสียสละและอดทน ขอขอบคุณผู้เขียนทุกท่านที่ยินดีแบ่งปันความรู้กับสังคมด้วยความมุ่งมั่นและเสียสละเช่นกัน

วารสารฉบับนี้เป็นวารสารฉบับส่งท้ายปี พ.ศ. 2556 และต้อนรับปี พ.ศ. 2557 กองบรรณาธิการ ใคร่ขออัญเชิญคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในทุกศาสนาและความเชื่อ โปรดดลบันดาลให้ ท่านผู้อ่าน ท่านผู้เขียน และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ประสบความสุข สมหวัง และมีสุขภาพแข็งแรงตลอดไป ทั้งนี้ได้แนบบกลอนของท่านพุทธทาส (ในปกหลังด้านใน) มอบให้ทุกท่านเพื่อเป็นของขวัญปี พ. ศ. 2557

บรรณาธิการ

แนะนำผู้เขียน

รองศาสตราจารย์ ดร.จूरีพร กาญจนการุณ	คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี e-Mail: jureeporn.kan@kmutt.ac.th
อัจฉรา รณกิตติ	หลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ปีการศึกษา 2552 e-mail: l4m@loxinfo.co.th
ดร.สุดาพร สาวม่วง	หลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
ชัชฎา พารุ่ง	หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ปีการศึกษา 2554 e-mail: chudchada@hotmail.com
รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์	อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
จิระประภา ไมจิตะ	หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ปีการศึกษา 2554 e-mail: facebook.com/profile.php?id=100000195278858
ชุมสาย บวรศักดิ์เสถียร	หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ปีการศึกษา 2554 e-mail: chumsai_007@hotmail.co.th
ดร.ดิเรก พรสีมา	หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
ภัทร แสงเพ็ง	หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ปีการศึกษา 2555 e-mail: patsangpeng@hotmail.com
ดร.ธีรวิสิฐ มุลงามกุลจ	อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
รองศาสตราจารย์ ดร.พิมลพรรณ เรพเพอร์	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
ดร.กฤษดา อัครพัทธยากุล	ประธานบริหาร บริษัท แอโรฟูลอิด จำกัด
ดร.วิระศักดิ์ ฮาดดา	นายก อบต.คลองสาม อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี
ดร.สุเมธ ทรงวัชรภรณ์	รองนายกเทศบาลนครนนทบุรี
ดร.วสุเชษฐ์ โสภนเสถียร	นายกสมาคมผู้ประกอบการรถขนส่งทั่วไทย

แนะนำผู้เขียน

- เพชรตะวัน ธนะรุ่ง** หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนบูรณาการศาสตร์ มหาวิทยาลัย
อุบลราชธานี ปีการศึกษา 2555
- สุรีย์ ธรรมิกกบวร** อาจารย์คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
- จิรวัดน์ เวชแพศย์** นักวิชาการอิสระ
- ชัยนิตย์ พรรณาวร** หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยวิทยาลัยศรีปทุม ปีการศึกษา 2555
e-mail: info@punarworn.com
- รองศาสตราจารย์
ดร.รุจิร ภู่อสาระ** หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยวิทยาลัยศรีปทุม
- สุพจน์ ศรีนุตพงษ์** หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ปีการศึกษา 2555
e-mail: supoets@microsoft.com
- ดร.พลสันห์ โพธิ์ศรีทอง** หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
- อัครเดช จำเดิม** หลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ปีการศึกษา 2555
e-mail: akadej_meo@hotmail.com
- กิตติศักดิ์ คงพูน** หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีการศึกษา 2555
e-mail: kitty5005@hotmail.com
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.ประภาส พาวินันท์** หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- อภิชาติ แสงอัมพร** หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปีการศึกษา 2555
e-mail: mmint-m@hotmail.com
- ศาสตราจารย์
ดร.จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์** หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
- กมลวรรณ เกกะนั้นันท์** หลักสูตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2555
e-mail: kbtophe@gmail.com

แนะนำผู้เขียน

ชรินทร์ สีสัฒติม	หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปีการศึกษา 2554
บุญทัน ดอกไธสง	หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
บุญเรือง ศรีเหรียญ	คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ธณัฐ เกษมไชยานันท์	หลักสูตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2555 e-mail: thanasdh_k@yahoo.com
ดร.ปิยพงษ์ สุเมตติกุล	หลักสูตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ราตรี ศรีไพรวรรณ	หลักสูตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2555 e-mail: sripiraiwan@yahoo.com
ศาสตราจารย์ ดร.พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์	หลักสูตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
เอกอมร เอี่ยมศิริรักษ์	หลักสูตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2555 e-mail: ekamornkrub@hotmail.com
ดร.ปิยพงษ์ สุเมตติกุล	หลักสูตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์	หลักสูตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พิมพ์ธิดา วัฒนวงศ์ปัญญา	หลักสูตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2555 e-mail: hong_ichigo@hotmail.com
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปองสิน วิเศษศิริ	หลักสูตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์	หลักสูตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนะนำผู้เขียน

รศ.ดร.อัมพร ศรีเสริมโภค ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ คณะศิลปศาสตร์
e-mail: amporn@eau.ac.th

สุภกัญญา ชวนิชย์ รองอธิการบดีฝ่ายนโยบายและแผน
e-mail: stu101@eau.ac.th

สารบัญ

บทความวิจัย

- 1 > การดำเนินการจัดโครงการพัฒนาการอ่าน ในโรงเรียนวัดพุทธรูชา กรุงเทพมหานคร
The Implementation of Reading Improvement Project in Wat Putthabucha School,
Bangkok
จวีพร กาญจนการุณ
- 12 > รูปแบบความร่วมมือที่ส่งผลสำเร็จระหว่างบริษัทผู้ขายและผู้ซื้อของธุรกิจสินค้าห้องสะอาด
ในประเทศไทย
A Model of Successful Collaboration Between Sellers and Buyers Firms of Clean
Room Products in Thailand
อัจฉรา รณกิตติ และ สุธาพร สาวม่วง
- 29 > กลยุทธ์การกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากร
ทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา
The Outcome Monitoring Strategies on Training Project Implementation for Developing
Personnel Competencies of the National Institute for Development of Teachers
ชัชฎา พารุ่ง และ ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์
- 40 > รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน
The Effective Change Management Model in Private Basic Education Institution1
จิระประภา ไมจิระ และ ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์
- 49 > รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
The Competency Development Model of Education Personnel in the Local Administration
Organization
ชุมสาย บวรศักดิ์เสถียร และ ดิเรก พรสีมา
- 57 > รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของครูหัวหน้า
กลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
A Competency Enhancement Model for Transformative Instructional Leaders of
Academic Heads of Secondary School under the Office of Basic Education Commission
ภัทร แสงเพ็ง และ ดิเรก พรสีมา

สารบัญ

- 71 ► การเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนและการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตภาคกลาง
ASEAN Readiness and Development of Sub-District Administrative Organizations in the Central Part
ธีรวิสิฐ มุลงามกุล, พิมลพรรณ เรฟเพอร์, กฤษดา อัครพัทธยากุล,
วิระศักดิ์ ฮาดดา, สุเมธ ทรงวัชรารมณ์ และ วสุเชษฐ์ ไสภนเสถียร
- 83 ► รูปแบบการบูรณาการองค์ความรู้และภูมิปัญญาด้านสุขภาพของชุมชนแห่งการเรียนรู้:
กรณีศึกษาชุมชนสวนป่านาบุญ
A Model of Integration of Health Knowledge and Wisdom in Learning Community:
A Case Study of Suanpa Naboon
เพชรตะวัน ธนะรุ่ง, สุรีย์ ธรรมิกกบวร และ จิรวัดน์ เวชแพศย์
- 97 ► การพัฒนาหลักสูตรการเป็นพลเมืองดี สำหรับเยาวชน
The Development of Training Programs for Good Youth Citizens
ชัยนิตย์ พรรณาวร และ รุจิร ภู่อารยะ
- 105 ► รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี
สารสนเทศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
A Model for Developing Academic Leadership with Information Technology in Basic
Education Institutes
สุพจน์ ศรีนุดพงษ์ และ พลสันต์ โพธิ์ศรีทอง
- 114 ► กลยุทธ์การตลาดของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนในประเทศไทย
The Marketing Strategies of Private Vocational Schools in Thailand
อัครเดช จำเดิม และ สุดาพร สวม่วง
- 125 ► การพัฒนาเกณฑ์การประเมินเว็บไซต์สำหรับเด็ก
The Development of Evaluation Criteria for Websites for Children
กิตติศักดิ์ คงพูน และ ประภาส พาวินันท์

สารบัญ

- 139 ► รูปแบบการบริหารการคลังเทศบาลที่ส่งผลต่อการพัฒนาประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานการคลังท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
Municipality Finance Administration Model Affecting the Development of Efficiency of Local Finance Administration in the Lower Northeastern Part of Thailand
อภิชาติ แสงอัมพร และ จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์
- 151 ► กลยุทธ์การพัฒนาก้าวหน้าการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางของโรงเรียนในเครือคณะภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร ในประเทศไทย
Strategies for Developing Transformational Leadership of Mid-Level Administrators under The Sisters of Saint Paul de Chartres in Thailand
กมลวรรณ เกษะนันท์ และ ชญาพิมพ์ อุดาโห
- 165 ► การพัฒนาต้นแบบความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาสำหรับสังคมไทย
The Development of Educational Partnership Model for Thai Society
ชรินทร์ สีทับทิม, บุญทัน ดอกไธสง และ บุญเรือง ศรีเหรียญ
- 173 ► กลยุทธ์การบริหารการตลาดสำหรับหลักสูตรบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา
Marketing Management Strategies for Graduate Programs of Higher Education Institutes
ธนัสถ์ เกษมไชยานันท์ และ ปิยพงษ์ สุขเมตติกุล
- 182 ► การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา
The Development of Management Strategies Toward Excellence of the World Class-Standard Elementary School
ราตรี ศรีไพรวรรณ และ พงษ์สิทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์
- 195 ► กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม
Management Strategies of Tutorial Schools for the Promotion of Corporate Social Responsibility.
เอกอมร เอี่ยมศิริรักษ์, ปิยพงษ์ สุขเมตติกุล และ ไพฑูรย์ สีนลารัตน์

สารบัญ

- 208 ► กลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
Strategies for the Development of Thai-Style Leaders' Characteristics of Administrators
in Basic Educaion Institution
พิมพ์ฐิดา วัฒนวงศ์ปัญญา, ปองสิน วิเศษศิริ และ ไพฑูรย์ สีนลารัตน์

Book Review

- 222 ► When China Rules the World by Martin Jacques
อัมพร ศรีเสริมโภค*
- 226 ► ธรรมะสร้างสุข
สุภักัญญา ขวณิชย์

การดำเนินการจัดโครงการพัฒนาการอ่าน ในโรงเรียนวัดพุทธบูชา กรุงเทพมหานคร

The Implementation of Reading Improvement Project in Wat Putthabucha School, Bangkok

จุฬารัตน์ กาญจนการุณ

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมโดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ วัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาการดำเนินการจัดโครงการพัฒนาการอ่านในโรงเรียนวัดพุทธบูชา กรุงเทพฯ กลุ่มตัวอย่าง และ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 39 คน และ ครู 4 คน ที่เข้าร่วมโครงการ เครื่องมือวิจัย คือ การสังเกต สัมภาษณ์ สนทนากลุ่ม และแบบสอบถาม โครงการฯ ประกอบด้วย การอบรมครูเกี่ยวกับการพัฒนาการอ่าน และการจัดกิจกรรมพัฒนาการอ่านให้นักเรียน โดยที่ยังไม่มีการกำหนดรูปแบบกิจกรรมไว้ล่วงหน้า วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและวิเคราะห์เชิงสรุปแบบอุปนัย และสถิติพื้นฐาน ผลการวิจัย พบว่าการดำเนินโครงการฯ แบ่งเป็น 2 ขั้น (1) การดำเนินการอบรมครูผู้แนะนำการอ่าน ให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการอ่านและสามารถประเมินทักษะการอ่านของนักเรียนได้ (2) การดำเนินกิจกรรมพัฒนาการอ่านให้นักเรียน ซึ่งพบว่า ครูมีส่วนร่วมทั้งการวางแผน และการออกแบบกิจกรรม 3 รูปแบบ ได้แก่ กิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่านเบื้องต้น กิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิจารณ์ ตีความ และสร้างสรรค์ และ กิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่านเชิงประยุกต์ ปรากฏว่า มีนักเรียน 30 คน เข้าร่วมตลอดทั้ง 3 กิจกรรม โดยได้รับการประเมินทักษะการอ่าน หลังเสร็จสิ้นการดำเนินการ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีทักษะในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.84$) และได้รับการเห็นพ้องว่ากิจกรรมพัฒนาการอ่านทำให้นักเรียนกระตือรือร้นในการอ่านเพื่อการเรียนรู้

คำสำคัญ: การพัฒนาการอ่าน, โรงเรียนวัดพุทธบูชา

Abstract

The main objective of this participatory research using qualitative methodology was to study the implementation of the reading improvement project (R/I-project). It was conducted in Wat Putthabucha School, Bangkok. The instruments used to collect the data were interviews, observations, focus group discussions, and questionnaires. The samples and the key informants were 39 lower secondary students and four teachers who participated in the R/I project. This project included teachers R/I- training with no predetermined students R/I-activities. The data analysis and synthesis involved content analysis, inductive

analysis, and fundamental statistical analysis. The results showed that the implementation of R/I-project was divided into two stages namely: (1) The implementation of teachers R/I-training where teachers were educated how to improve students reading and how to evaluate students reading skills; (2) The implementation of students R/I-activities where teachers participated as reading facilitators and planned and designed three R/I-activities. The R/I-activities composed of Activity1--developing beginning reading skills; Activity2-- developing critical, interpretive and creative reading skills; and Activity3-- developing applied reading skills. Only 30 students participated in all the three activities. Their reading skills evaluated after participating in the R/I-project were at a moderate level. It was agreed that these activities could activate students reading in learning.

Keywords: reading improvement, Wat Putthabucha School

ความนำ

การอ่านเป็นทักษะสำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ทำให้เป็นคนโดยสมบูรณ์ ดังที่นักปราชญ์ Francis Bacon กล่าวว่า “reading make the full man” คือเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยความรู้สติปัญญา ความสามารถ และความดีซึ่งจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต ดร.ไสว บุญมา อดีตนักเศรษฐศาสตร์ธนาคารโลก ได้กล่าวว่า “การอ่านเป็นเรื่องสำคัญเพราะไม่เพียงจะเป็นกุญแจไขสู่ความรู้ แต่จะขยายศักยภาพของมันสมอง” (หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ, 2551) นอกจากนี้ การอ่านหนังสือยังเป็นวิธีหนึ่งของการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต (lifelong continuing learning) ให้มี ความรู้และเข้าใจทันโลกซึ่งมีความจำเป็นยิ่งในปัจจุบันที่การเมือง เศรษฐกิจ สังคมเปลี่ยนแปลงรวดเร็วมาก (Preston, 1999) สิ่งที่สำคัญกว่านั้น คือ การอ่านยังสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงและความเจริญงอกงามให้ผู้อ่านด้วย

Strang, McCullough and Traxler (1967) ได้แบ่งการพัฒนาการอ่านออกเป็น 3 ระดับ คือ (1) ทักษะการอ่านระดับต้น ซึ่งสามารถแบ่งเป็น ความรู้เกี่ยวกับวิธีการแสวงหาข้อมูล การเลือกและประเมินข้อมูล การจัดระเบียบและจัดความสัมพันธ์ของข้อมูล การเตรียมรายงานทั้งในลักษณะข้อเขียนและการบรรยาย (2) ทักษะการอ่านระดับสูง แบ่งเป็น การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ (critical reading) เป็นการอ่านโดยใช้เหตุผลในการพิจารณา ประเมิน ชั่งน้ำหนักข้อความที่อ่านอย่าง

ระมัดระวัง เปิดใจกว้าง ตั้งข้อสงสัยอย่างมีเหตุผล ไม่ยอมรับโดยปราศจากคำถาม และไม่ปฏิเสธเพียงเพราะต่างจากความเชื่อของตน เป็นการตัดสินใจที่อ่านในด้านคุณค่า ความถูกต้อง ความเที่ยงตรง ความยุติธรรม ความน่าเชื่อถือ ความสำคัญ การอ่านอย่างมีวิจารณญาณทำให้ผู้อ่านละอคิดจนกระทั่งได้รับข้อมูลมากขึ้นหรืออ่านหนังสือที่เสนอความคิดที่แตกต่างในเรื่องเดียวกัน การอ่านอย่างกว้างขวางทำให้มีอิสระทางความคิดซึ่งเป็นพื้นฐานของสังคมประชาธิปไตย การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะการอ่านขั้นสูงที่ผู้อ่านจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่อ่านเพื่อเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์วิจารณ์ในขั้นสูงต่อไป ทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นสิ่งที่มีความสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลกของข้อมูลข่าวสารเช่นในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะจะช่วยให้อ่านรู้จักวิเคราะห์ ตรวจสอบ และเลือกรับข้อมูลข่าวสารต่างๆ ได้อย่างมีเหตุผล การอ่านตีความ (interpretive reading) การอ่านที่ผู้อ่านเข้าใจความหมายลึกซึ้งกว่าการอ่านในระดับที่เข้าใจความหมายตามตัวอักษรในการอ่านขั้นตีความนั้น ผู้อ่านจะต้องคาดคะเนความหมายที่มีได้กล่าวไว้โดยตรงในเนื้อความนั้น จะต้องรู้จักสรุปโดยอิงความในเรื่องที่อ่าน การอ่านสร้างสรรค์ (creative reading) เป็นการอ่านที่ผู้อ่านสามารถขยายความคิดของตนให้กว้างไกล และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านในแนวทางใหม่ๆ และ (3) ทักษะการอ่านระดับประยุกต์ ได้แก่ การนำ

สิ่งที่ได้จากการอ่านไปใช้ในชีวิตประจำวัน (วินธรรม ธรรมมุตตา, 2554)

ด้วยความสำคัญของการอ่านดังกล่าวนั้น การจัดกิจกรรมพัฒนาการอ่านขึ้น ณ.โรงเรียนวัดพุทธบูชา ซึ่งเป็นหนึ่งในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งหนึ่งที่ได้รับการคัดเลือกจากโครงการวิจัยให้เป็นพื้นที่ศึกษานำร่องดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการอ่านในการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการครั้งนี้โดยโรงเรียนมีสถานที่ตั้งอยู่ที่เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ที่ก่อตั้งดำเนินการมากกว่า 40 ปี มีนโยบายเปิดรับนักเรียนทุกคนที่มีความพร้อมต้องการสมัครเล่าเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา และเป็นโรงเรียนที่ได้รับการรับรองให้เป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน (โรงเรียนดีใกล้บ้าน) ซึ่งการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการอ่านครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษานำร่องใน โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาการอ่านเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นโครงการวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนจากทุนวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ปีงบประมาณ 2553

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการดำเนินการจัดโครงการพัฒนาการอ่านขึ้น ณ.โรงเรียนวัดพุทธบูชา กรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดการวิจัย

การดำเนินการโครงการพัฒนาการอ่าน ณ.โรงเรียนวัดพุทธบูชาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ปรับประยุกต์แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้เชิงระบบของ Bertalanffy (1968), Littlejohn (2001) และ Donald at al. (1999) เข้าร่วมพิจารณา ตั้งแต่ขั้นตอนของ สิ่งป้อนเข้าสู่ระบบ หรือปัจจัยนำเข้า (input) กระบวนการ (process) และ ผลลัพธ์ (output) ของการดำเนินการโครงการฯ: ซึ่งสามารถเขียนแสดงได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

การดำเนินการโครงการพัฒนาการอ่าน ณ.โรงเรียนวัดพุทธบูชา			
ขั้นตอน	ปัจจัยนำเข้า	กระบวนการ	ผลลัพธ์
ขั้นตอนที่ 1 การดำเนินการ จัดอบรมครูผู้แนะนำ การอ่าน	ครู ผู้แนะนำการอ่าน และ อื่น ๆ	โครงการอบรมครูผู้แนะนำการอ่าน 1. การพัฒนาการอ่าน และการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียน 2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	- ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนา การอ่าน และการประเมินทักษะ การอ่านนักเรียน ของครูผู้แนะนำ การอ่าน
ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการ กิจกรรมส่งเสริม พัฒนาการอ่าน	(1) ครู ผู้แนะนำการอ่าน (2) นักเรียน สื่อการอ่านและอื่น ๆ	รูปแบบกิจกรรมพัฒนาการอ่าน 1. กิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่านขั้นเบื้องต้น 2. กิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่านขั้นสูง 3. กิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่านขั้นประยุกต์	- ทักษะการอ่านของนักเรียนและ พฤติกรรมการอ่านของนักเรียน หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนา การอ่าน

คำถามการวิจัย

การดำเนินการจัดโครงการพัฒนาการอ่าน ณ.โรงเรียนวัดพุทธบูชา มีลักษณะเป็นอย่างไรบ้าง มีขั้นตอนอย่างไรและมีรูปแบบกิจกรรมพัฒนาการอ่านอย่างไรบ้าง และมีผลลัพธ์อะไรบ้าง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและการพัฒนา ซึ่งเน้นวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยใช้เทคนิควิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ดังต่อไปนี้

ประชากรและพื้นที่ในการศึกษาวิจัย

ประชากรและพื้นที่ในการศึกษาวิจัย คือ ครู และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนวัดพุทธบูชา จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยมีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ด้วยการรับสมัครครู และนักเรียนเข้าร่วมโครงการฯ ด้วยการสัมภาษณ์เบื้องต้นเกี่ยวกับความสนใจและความคาดหวังในการเข้าร่วมโครงการฯ และมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้มีความสนใจ มีความเต็มใจและมีความพร้อมโดยเฉพาะด้านเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมฯ ทั้งนี้ได้กลุ่มตัวอย่างและเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 39 คน และครู จำนวน 4 คน เข้าร่วมโครงการพัฒนาการอ่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การลงพื้นที่เป้าหมาย การสังเกตการณ์ สัมภาษณ์ การประชุมกลุ่ม การสนทนากลุ่มย่อย การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัย/ผู้ช่วยวิจัยจะเข้าร่วมกลุ่มโครงการพัฒนาการอ่าน มีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งการจดบันทึกภาคสนาม และแบบสอบถามสถานภาพส่วนบุคคล แบบสอบถามเพื่อประเมินผลโครงการอบรม และประเมินทักษะการอ่าน และแบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียน ซึ่งเป็นแบบสอบถามอย่างมีโครงสร้าง สร้างขึ้นตามแนวคิด ทฤษฎี และกรอบความคิดในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ นอกจากนั้นการกำหนดรูปแบบการดำเนินกิจกรรมพัฒนาการอ่านนี้ ต้องเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการระดมความคิดร่วมกัน การสนทนากลุ่ม และประชุมหารือ ในกลุ่มครูผู้แนะนำการอ่าน และคณะผู้วิจัย

การวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล

โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) การวิเคราะห์เชิงสรุปแบบอุปนัย (inductive analysis) และการวิเคราะห์สถิติขั้นพื้นฐานเช่น ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และสรุปรายงานผลการวิจัยโดยนำเสนอข้อมูลวิเคราะห์เชิงพรรณนา และข้อมูลเชิงสถิติ กำหนดช่วงของคะแนนค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของความคิดเห็น เพื่อใช้แปลความหมายข้อมูลไว้ 5 ระดับคือ สูงมาก ($4.21 \leq \bar{X} \leq 5.00$), สูง ($3.41 \leq \bar{X} \leq 4.20$), ปานกลาง/ไม่แน่ใจ ($2.61 \leq$

$\bar{X} \leq 3.40$), น้อย ($1.81 \leq \bar{X} \leq 2.60$) และ น้อยที่สุด ($1.00 \leq \bar{X} \leq 1.80$)

ผลการวิจัย

ผลการดำเนินการจัดโครงการพัฒนาการอ่านในโรงเรียนวัดพุทธบูชา กรุงเทพมหานคร ปรากฏว่ามีครูในโรงเรียนให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งสิ้น 4 คน เป็นครูบรรณารักษ์ 2 คน ครูสอนวิชาภาษาไทย 1 คน และครูสอนวิชาภาษาอังกฤษ 1 คน ผลการประชาสัมพันธ์โครงการ ปรากฏว่ามีนักเรียนที่ได้รับการคัดเลือกจากการสมัครเข้าร่วมโครงการในเบื้องต้น 39 คน แต่นักเรียนที่สามารถเข้าร่วมโครงการตั้งแต่เริ่มต้น จนถึงสิ้นสุดการดำเนินการ มี 30 คน ดังรายละเอียดในตาราง 1

ตาราง 1

จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เข้าร่วมทำกิจกรรมพัฒนาการอ่านในโครงการ ตั้งแต่เริ่มต้น จนถึงสิ้นสุดการดำเนินการ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

กลุ่มตัวอย่าง	ความถี่ (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	8	26.70
หญิง	22	73.30
2. อายุ		
11 ปี ถึง 12 ปี	6	20.00
มากกว่า 12 ปี ถึง 14 ปี	22	73.30
มากกว่า 14 ปี ถึง 16 ปี	2	6.70
3. การศึกษา		
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	15	50.00
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	13	43.30
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	2	6.70
4. เกรดเฉลี่ย		
1-1.99	-	-
2-2.99	6	20.00
3-4	24	80.00
รวม	30	100.00

สำหรับนักเรียน ที่เข้าร่วมโครงการฯ แต่ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมจนถึงสิ้นสุดการดำเนินการ จำนวน 9 คน นั้นเป็นนักเรียนที่ลาออกจากโรงเรียน

กลางคัน 2 คน ส่วนที่เหลือ นักเรียนให้ข้อมูลว่าไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ เนื่องจากเนื้อหาที่เรียนมีมากและโรงเรียนมีกิจกรรมอื่นๆ มาก

ต่อไปนี้เป็น การนำเสนอการดำเนินการจัด

โครงการพัฒนาการอ่านในโรงเรียนวัดพุทธบูชา กรุงเทพมหานคร ซึ่งแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดโครงการอบรมครูผู้แนะนำการอ่าน รายละเอียด ดังตาราง 2 และ 3

ตาราง 2

โครงการอบรมครูผู้แนะนำการอ่าน

ชื่อโครงการ	เนื้อหา รายละเอียดที่อบรมโดยย่อ
โครงการที่ 1	ความหมายของการอ่าน ประโยชน์จากการอ่าน และ จิตวิทยาการอ่าน เทคนิคการอ่าน การพัฒนาการอ่าน และการจัดกิจกรรม และประเภทของการอ่าน การสอนอ่านการพัฒนาการอ่าน การพัฒนาผู้อ่าน ทักษะเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียน การอ่านระดับต้น ระดับสูง และระดับประยุกต์ การฝึกปฏิบัติการตั้งคำถามเชิงวิเคราะห์/ตีความ/สร้างสรรค์
โครงการที่ 2	ความหมายและหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การเก็บและการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และตัวอย่างงานวิจัยในห้องเรียนที่ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ตาราง 3

การประเมินผลโครงการอบรมของครูผู้แนะนำการอ่าน

ข้อความ	ผลการประเมินโครงการ 1		ผลการประเมินโครงการ 2	
	คะแนน ($\bar{x}$)	ระดับความคิดเห็น	คะแนน ($\bar{x}$)	ระดับความคิดเห็น
1. ความเหมาะสมของวิทยากร (ความรู้ความสามารถในเนื้อหา ลักษณะการบรรยาย การลำดับขั้นตอนการอบรม การสร้างบรรยากาศ)	4.3	สูง	4.7	สูง
2. เอกสารประกอบการอบรม (ความชัดเจนถูกต้องของเอกสาร ปริมาณเหมาะสม)	3.7	ค่อนข้างสูง	4.0	ค่อนข้างสูง
3. ความเหมาะสมของสถานที่และการอำนวยความสะดวก	4.0	ค่อนข้างสูง	4.0	ค่อนข้างสูง
4. ความเหมาะสมของระยะเวลา	3.7	ค่อนข้างสูง	3.3	ปานกลาง
5. อาหารและเครื่องดื่ม	4.0	ค่อนข้างสูง	4.0	ค่อนข้างสูง
6. ความพึงพอใจในภาพรวมของการอบรม	4.7	สูง	4.7	สูง
7. ความพร้อมของผู้เข้าร่วมอบรม	4.0	ค่อนข้างสูง	3.7	ค่อนข้างสูง
8. ความรู้ที่ได้รับจากการอบรม	4.7	สูง	4.7	สูง

จากการสัมภาษณ์ ครูผู้แนะนำการอ่านให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า ความรู้ที่ได้รับจากการอบรมนี้ ทำให้มีความเข้าใจเรื่องการพัฒนาการอ่าน สามารถจำแนกวัดทักษะการอ่านของนักเรียนได้ชัดเจนสอดคล้องกัน มีครูบางคนได้แสดงความเห็นว่าอยากให้มีการเพิ่มเวลาอบรมเรื่องการวิจัยในห้องเรียน เพราะเห็นว่าเป็น

ประโยชน์ต่องานในอาชีพ และโดยภาพรวม ครูเห็นว่า การอบรมนี้ทำให้เข้าใจถึงบทบาทการมีส่วนร่วมของตนเองในการดำเนินโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาการอ่านครั้งนี้ด้วย

ขั้นตอนที่ 2 การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน รายละเอียด ดังตารางที่ 4 และ 5

ตาราง 4

รูปแบบและขั้นตอนการดำเนินการกิจกรรมพัฒนาการอ่านนักเรียน

ช่วงที่ 1 กิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่านขั้นเบื้องต้น: ยอดนักเล่าเรื่อง

- ◆ แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ โดยแต่ละกลุ่มจะมีครูที่ปรึกษากลุ่ม (ผู้แนะนำการอ่าน) ทำหน้าที่คอยให้คำแนะนำ ตั้งแต่ขั้นตอนการเลือกเรื่องอ่าน การเขียนสรุปเนื้อเรื่องย่อ และปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการอ่าน ตลอดช่วงเวลาในการทำกิจกรรม นอกจากนั้น ครูจะจัดบันทึกย่อเกี่ยวกับปัญหา และพัฒนาการอ่านของนักเรียนแต่ละคนในกลุ่มที่ตนเป็นที่ปรึกษา
- ◆ ให้นักเรียนเลือกหนังสืออย่างเสรีตามความสนใจ (สามารถเลือกอ่านได้มากกว่า 1 เรื่อง/เล่ม) เพื่อนำไปอ่านตามอรรถาธิบาย ทั้งนี้ นักเรียนสามารถขอคำปรึกษาจากครูที่ปรึกษากลุ่มได้
- ◆ หลังจากอ่านเสร็จแล้วให้นักเรียนเลือกเรื่องที่ชอบมากที่สุดเขียนสรุปเนื้อเรื่องโดยย่อ ๆ ลงในแบบบันทึกที่ได้รับ และนำเสนอครูที่ปรึกษาของตนเอง
- ◆ ครูที่ปรึกษานัดให้นักเรียนเข้าร่วมวงสนทนาในกลุ่มเพื่อน ๆ โดยแต่ละคนเล่าเรื่องที่ตนได้เลือกไว้ดังกล่าว เล่าสู่กันฟังในวงสนทนา โดยใช้เวลาเล่าประมาณคนละ 10-15 นาที
- ◆ นักเรียนร่วมประเมินให้คะแนนเพื่อน ๆ และประเมินตนเอง
- ◆ ครูที่ปรึกษาประเมินจัดลำดับนักเรียนนักเล่าเรื่องยอดเยี่ยม มอบรางวัล “ยอดนักเล่าเรื่อง” ได้แก่ รางวัล “ยอดนักเล่าเรื่อง Popular Vote” และ รางวัล “นักเล่าเรื่องยอดเยี่ยม”

ช่วงที่ 2 กิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่านขั้นสูง: ยอดนักอ่าน

- ◆ ประชุมกลุ่มนักเรียนผู้เข้าร่วมโครงการทั้งหมด ครูผู้แนะนำการอ่าน และคณะผู้วิจัยร่วมกันบรรยายเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการอ่าน เพื่อนำสู่การเป็น “ยอดนักอ่านเชิงวิจารณ์ ยอดนักอ่านตีความ และยอดนักอ่านเชิงสร้างสรรค์”
- ◆ กำหนดให้นักเรียนอ่านหนังสือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งครูผู้แนะนำการอ่านเห็นว่ามีความเหมาะสม โดยใช้เวลาอ่านภายใน 4 สัปดาห์ ทั้งนี้ในระหว่างอ่านหนังสือ นักเรียนสามารถขอคำปรึกษาจากครูได้ หลังจากอ่านเสร็จแล้วให้นักเรียนเขียนตอบคำถาม ซึ่งนักเรียนสามารถแสดงความเห็นในเชิงวิจารณ์ ตีความ และสร้างสรรค์ โดยเขียนตอบคำถามลงตามแบบฟอร์มในแบบบันทึกการอ่านที่ได้รับ ซึ่งครูจะแจกให้ในภายหลังเมื่อนักเรียนมาแจ้งว่าได้อ่านหนังสือเรียบร้อยแล้ว และให้นักเรียนนำแบบบันทึกการอ่านดังกล่าวมาส่งพร้อมสนทนาเกี่ยวกับคำถามคำตอบเหล่านี้กับครูผู้แนะนำการอ่านของตนเอง
- ◆ ครูผู้แนะนำการอ่านประเมินผลทักษะการอ่านขั้นสูงของนักเรียนแต่ละคน และให้คะแนน พร้อมทั้งร่วมเป็นกรรมการตัดสินการประกวดผล “ยอดนักอ่าน” มอบรางวัล “ยอดนักอ่านเชิงวิจารณ์ ยอดนักอ่านตีความ และยอดนักอ่านเชิงสร้างสรรค์” พร้อมใบเกียรติบัตร ยอดนักอ่าน

ช่วงที่ 3 กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาทักษะการอ่านขั้นประยุกต์: กลุ่มยอดนักอ่านเชิงประยุกต์

- ◆ ครูผู้แนะนำการอ่านประจำกลุ่ม ร่วมกับกลุ่มนักเรียน ช่วยกันเลือก กำหนดรายชื่อหนังสือเพื่อให้อ่านประจำกลุ่ม โดยเริ่มต้นอย่างน้อยจำนวนกลุ่มละ 5 เรื่อง
- ◆ นักเรียนในกลุ่มเรียนหนังสือเพื่อให้ทุกคนได้มีโอกาสอ่านหนังสือทุก ๆ เรื่อง ภายในเวลา 2-3 สัปดาห์ ทั้งนี้ในระหว่างอ่านหนังสือ นักเรียนสามารถขอคำปรึกษาจากครูผู้แนะนำการอ่านได้โดยตลอด
- ◆ หลังจากนักเรียนได้อ่านหนังสือเหล่านี้เสร็จเรียบร้อยแล้วให้นักเรียนร่วมประชุมในแต่ละกลุ่มเพื่อระดมความคิดว่า ข้อมูลความรู้ที่ได้จากการอ่านครั้งนี้ กลุ่มของตนเองประยุกต์นำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร และให้อาจารย์ข้อมูลความรู้จากการอ่านหนังสือดังกล่าว มาเขียนแผนโครงงาน 1 โครงงาน โดย เน้นให้เป็นแผนโครงงานที่เอื้อหรือสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ ทั้งนี้โดยมีตัวอย่างแบบฟอร์มการเขียนแผนโครงการให้นักเรียนทุกกลุ่ม กรณีนักเรียนเห็นว่าข้อมูลจากหนังสือที่อ่านแล้วนั้นยังไม่ครอบคลุม หรือไม่เพียงพอ นักเรียนสามารถค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมโดยสามารถนำเสนอรายชื่อหนังสือเรื่องอื่น ๆ ที่นักเรียนพิจารณาเห็นว่ามีส่วนเกี่ยวข้องมาอ่านเพิ่มเติมหรือนักเรียนอาจค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม ได้จากสื่อการอ่านในรูปแบบต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต ฯลฯ โดยทั้งนี้กิจกรรมทุกขั้นตอน นักเรียนสามารถปรึกษาครูผู้แนะนำการอ่านได้โดยตลอด
- ◆ เมื่อเขียนแผนโครงการเรียบร้อยแล้ว ให้นักเรียนนำแผนโครงงานส่งต่อครูผู้แนะนำการอ่านต่อไป
- ◆ ประชุมกลุ่มนักเรียนผู้เข้าร่วมโครงการทั้งหมด ให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มนำเสนอแผนโครงงานโดยใช้สื่อโปรแกรมคอมพิวเตอร์นำเสนอ
- ◆ มอบรางวัล “กลุ่มยอดนักอ่านเชิงประยุกต์”

หมายเหตุ: เกณฑ์การให้คะแนนแผนโครงงาน แผนโครงงานที่นำเสนอสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันของนักเรียนได้มากที่สุด แผนโครงงานที่นำเสนอที่มีกรนำเสนอข้อมูลความรู้ที่ได้จากหนังสือที่นักเรียนอ่านมาประยุกต์มากที่สุด

ต่อไปนี้เป็นภาพประมวลภาพเหตุการณ์
การดำเนินกิจกรรมพัฒนาการอ่านในโครงการ

ภาพ 1 ภาพนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ เลือกหนังสืออ่าน เข้าร่วมวงสนทนากลุ่มเพื่อน ๆ และครูผู้แนะนำการอ่าน เพื่อเล่าเรื่องสู่กันฟัง ในกิจกรรมยอดนักเล่าเรื่อง และภาพการรับเกียรติบัตร ของนักเรียนในกิจกรรมยอดนักอ่าน

ภาพ 2 ตัวอย่างหนังสือที่นักเรียนเลือกอ่าน ในกิจกรรมกลุ่มยอดนักอ่านเชิงประยุกต์

ภาพ 3 ประมวลภาพเหตุการณ์ ในกิจกรรมกลุ่มยอดนักอ่านเชิงประยุกต์

ตาราง 5

การประเมินผลการดำเนินการกิจกรรมพัฒนาการอ่าน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่สามารถเข้าร่วมโครงการ ตั้งแต่เริ่มต้น จนถึงสิ้นสุด

ข้อความ	ผลการประเมิน	
	คะแนน ($\bar{x}$)	ระดับความคิดเห็น
1. สื่อ หนังสือ (มีคุณภาพ และปริมาณเหมาะสม)		
กิจกรรมช่วง 1 : ยอดนักเล่าเรื่อง	4.56	สูง
กิจกรรมช่วง 2 : ยอดนักอ่าน “วิจารณ์ ตีความ และ สร้างสรรค์”	4.56	สูง
กิจกรรมช่วง 3 : ยอดนักอ่านเชิงประยุกต์	4.56	สูง
รวม	4.56	สูง
2. สถานที่ และการอำนวยความสะดวก		
กิจกรรมช่วง 1 : ยอดนักเล่าเรื่อง	4.53	สูง
กิจกรรมช่วง 2 : ยอดนักอ่าน “วิจารณ์ ตีความ และ สร้างสรรค์”	4.59	สูง
กิจกรรมช่วง 3 : ยอดนักอ่านเชิงประยุกต์	4.53	สูง
รวม	4.55	สูง
3. ระยะเวลา ในการจัดกิจกรรม		
กิจกรรมช่วง 1 : ยอดนักเล่าเรื่อง	4.31	สูง
กิจกรรมช่วง 2 : ยอดนักอ่าน “วิจารณ์ ตีความ และ สร้างสรรค์”	4.03	ค่อนข้างสูง
กิจกรรมช่วง 3 : ยอดนักอ่านเชิงประยุกต์	4.13	ค่อนข้างสูง
รวม	4.16	ค่อนข้างสูง
4. ความพร้อมของนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม		
กิจกรรมช่วง 1 : ยอดนักเล่าเรื่อง	4.50	สูง
กิจกรรมช่วง 2 : ยอดนักอ่าน “วิจารณ์ ตีความ และ สร้างสรรค์”	4.31	สูง
กิจกรรมช่วง 3 : ยอดนักอ่านเชิงประยุกต์	4.16	ค่อนข้างสูง
รวม	4.32	สูง
5. ความเข้าใจ เกี่ยวกับข้อมูล คำชี้แจงของกิจกรรม		
กิจกรรมช่วง 1 : ยอดนักเล่าเรื่อง	4.50	สูง
กิจกรรมช่วง 2 : ยอดนักอ่าน “วิจารณ์ ตีความ และ สร้างสรรค์”	4.41	สูง
กิจกรรมช่วง 3 : ยอดนักอ่านเชิงประยุกต์	4.56	สูง
รวม	4.49	สูง
6. ครูผู้แนะนำการอ่านให้คำปรึกษา		
กิจกรรมช่วง 1 : ยอดนักเล่าเรื่อง	4.69	สูง
กิจกรรมช่วง 2 : ยอดนักอ่าน “วิจารณ์ ตีความ และ สร้างสรรค์”	4.38	สูง
กิจกรรมช่วง 3 : ยอดนักอ่านเชิงประยุกต์	4.50	สูง
รวม	4.52	สูง
7. ความรู้ที่ได้รับจากกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน		
กิจกรรมช่วง 1 : ยอดนักเล่าเรื่อง	4.63	สูง
กิจกรรมช่วง 2 : ยอดนักอ่าน “วิจารณ์ ตีความ และ สร้างสรรค์”	4.63	สูง
กิจกรรมช่วง 3 : ยอดนักอ่านเชิงประยุกต์	4.69	สูง
รวม	4.65	สูง
8. ความพึงพอใจในภาพรวมของกิจกรรม		
กิจกรรมช่วง 1 : ยอดนักเล่าเรื่อง	4.69	สูง
กิจกรรมช่วง 2 : ยอดนักอ่าน “วิจารณ์ ตีความ และ สร้างสรรค์”	4.72	สูง
กิจกรรมช่วง 3 : ยอดนักอ่านเชิงประยุกต์	4.63	สูง
รวม	4.68	สูง

ตาราง 6

ผลการประเมินทักษะการอ่านของนักเรียน ที่เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการพัฒนาการอ่าน ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นสุดการดำเนินการ ซึ่งประเมินโดยครูผู้แนะนำการอ่าน

ประเภททักษะการอ่าน	ผลการประเมิน		
	คะแนน (x̄)	SD	ระดับ
1. ทักษะการอ่านขั้นเบื้องต้น			
1.1 ความรู้เกี่ยวกับวิธีการแสวงหาข้อมูล	3.77	.68	ค่อนข้างสูง
1.2 การเลือกและประเมินข้อมูล	3.37	.96	ค่อนข้างสูง
1.3 การจัดระเบียบและจัดความสัมพันธ์ของข้อมูล	3.03	1.03	ปานกลาง
1.4 การเตรียมรายงานทั้งในลักษณะข้อเขียนและการบรรยาย	2.93	1.05	ปานกลาง
รวม	3.28	.85	ปานกลาง
2. ทักษะการอ่านขั้นสูง			
2.1 การอ่านตีความ	2.60	1.04	ปานกลาง
2.2 การอ่านวิเคราะห์วิจารณ์	2.20	.81	ปานกลาง
2.3 การอ่านสร้างสรรค์	2.13	.90	ปานกลาง
รวม	2.31	.76	ปานกลาง
3. ทักษะการอ่านขั้นประยุกต์	2.67	.76	ปานกลาง
รวมทั้งหมด	2.84	.66	ปานกลาง

นอกจากนั้น ผลการสังเกต และบันทึกพฤติกรรมนักเรียนของครูผู้แนะนำการอ่าน ตลอดการดำเนินการจัดโครงการพัฒนาการอ่าน ปรากฏว่า ครูผู้แนะนำการอ่านเห็นว่านักเรียนสามารถเลือกหนังสือได้เหมาะสมภายใต้การให้คำปรึกษา โดยครูให้ความเห็นว่านักเรียนส่วนใหญ่สามารถอ่านสรุปใจความสำคัญของเรื่องได้ แต่ยังขาดทักษะการวิเคราะห์เรื่อง ในแง่พฤติกรรมของนักเรียนหลังการทำกิจกรรมพัฒนาการอ่านครั้งนี้ ครูผู้แนะนำการอ่านให้ความเห็นหลากหลาย บางคนเห็นว่ายังไม่ปรากฏชัดถึงผลการเปลี่ยนพฤติกรรมในช่วงเวลาสั้นๆ แต่ส่วนใหญ่มีความเห็นว่ากิจกรรมพัฒนาการอ่านทำให้นักเรียนกระตือรือร้นในการอ่านเพื่อการเรียนรู้เพิ่มขึ้น อ่านหนังสือหลากหลายมากขึ้น เข้าห้องสมุดมากขึ้น เป็นต้น นอกจากนี้ครูเห็นว่านักเรียนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือ

ทำกิจกรรมดี ปัญหาการจัดกิจกรรมนั้น สาเหตุหลักๆ เป็นเรื่องที่นักเรียนมีเวลาว่างไม่ตรงกัน นักเรียนมีกิจกรรมอื่นๆ แทรก มีเนื้อหาที่ต้องเรียนมาก

การอภิปรายผล

ผลการศึกษาวิจัยข้างต้นเป็นเสมือนการนำเสนอสะท้อนฉายภาพการดำเนินการจัดโครงการพัฒนาการอ่านในโรงเรียนวัดพุทธบูชา กรุงเทพมหานคร โครงการนี้ ประสบความสำเร็จด้วยดี เนื่องจากบทบาทของครูผู้แนะนำการอ่านที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการในโครงการทุกขั้นตอน ซึ่งอาจเป็นผลมาจากที่โครงการวิจัยได้มีการเตรียมความพร้อมครู ด้วยการอบรมครูผู้แนะนำการอ่านก่อนการจัดกิจกรรม ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมทั้งในด้านเนื้อหาการพัฒนาการอ่าน และการจัดกิจกรรมพัฒนาการอ่าน ทำให้นักครูมีความรู้ความเข้าใจตรงกัน สามารถที่จะประเมินทักษะการอ่านของนักเรียนได้ถูกต้องสอดคล้องกัน และการอบรมครูในเรื่องการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมซึ่งเป็นผลทำให้นักครูมีความเข้าใจแนวทางการวิจัย ให้ความร่วมมือ โดยเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการวิจัยได้อย่างกลมกลืนทุกขั้นตอน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมกันกำหนดรูปแบบกิจกรรมพัฒนาการอ่าน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ช่วงนั้น เมื่อพิจารณาแล้ว อาจกล่าวได้ว่า ช่วงที่ 1 กิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่านเบื้องต้น เป็นกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะการอ่าน การสรุปจับใจความสำคัญของเนื้อเรื่อง โดยวิธีการเล่าเรื่องที่อ่าน เน้นให้นักเรียนมีเสรีภาพในการเลือกสื่อการอ่าน ในขอบเขตการให้คำปรึกษาของครูผู้แนะนำการอ่าน ช่วงที่ 2 กิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่านขั้นสูง เป็นกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ ตีความ และสร้างสรรค์ โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม และให้นักเรียนตอบคำถามอันเกี่ยวเนื่องจากหนังสือเรื่องราวที่อ่าน และช่วงที่ 3 กิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่านขั้นประยุกต์ เป็นกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะสามารถประยุกต์เนื้อเรื่องจากการอ่านสู่การนำไปใช้ประโยชน์ เน้นให้นักเรียนทำกิจกรรมกลุ่มภายใต้การสังเกตและการให้คำปรึกษาของครูผู้แนะนำการอ่าน

นอกจากนั้นครูผู้แนะนำการอ่านยังให้ความสนใจใส่ต่อนักเรียนอย่างดี ทั้งยังร่วมสังเกต บันทึกพฤติกรรมนักเรียนตลอดการดำเนินโครงการ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าครูบางคนจะระบุว่าพฤติกรรมกรรมการอ่านของนักเรียน หลังการดำเนินกิจกรรม จะยังไม่เห็นความเปลี่ยนแปลงอะไรชัดเจน เนื่องจากช่วงเวลาในการดำเนินกิจกรรมเป็นระยะสั้น ๆ ซึ่งหากสามารถจัดดำเนินการต่อเนื่อง อาจทำให้สามารถเห็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการอ่านของนักเรียนได้ชัดเจนขึ้น และการที่นักเรียนเหล่านี้ได้รับการกระตุ้น และเกิดความกระตือรือร้นในการอ่าน เพื่อการเรียนรู้ของตนเองเพิ่มขึ้น ดังที่ครูผู้แนะนำการอ่านกล่าวว่า “นักเรียนอ่านหนังสือหลากหลายมากขึ้น เข้าห้องสมุดมากขึ้น” นี่อาจเป็นเพราะกิจกรรมพัฒนาการอ่านในโครงการฯ มีลักษณะการ ดำเนินการกิจกรรมแบบผ่อนคลาย ไม่ตึงเครียด และ สร้างความสนุกสนานแก่นักเรียน ซึ่งทำให้นักเรียนรู้สึกว่าการอ่านเป็นเรื่องการผ่อนคลาย บุคคลสามารถสนุกสนานกับการอ่าน เป็นการสร้างความสมัครใจในการอ่านต่อนักเรียน ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Krashen (2004) ที่กล่าวว่า การอ่านด้วยความสมัครใจของเด็ก ๆ นั้น จะเป็นการอ่านที่บังเกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลได้มากที่สุด สิ่งเหล่านี้ถือเป็นสัญญาณที่ดี ที่แสดงว่านักเรียนต้องการแสวงหาความรู้ด้วยการอ่านมากขึ้น

สำหรับการประเมินทักษะการอ่านของนักเรียน ผ่านการดำเนินการกิจกรรมในโครงการฯ ครั้งนี้ เป็นเพียงการใช้กิจกรรม เป็นเครื่องมือเพื่อประเมินทักษะการอ่าน และการแจ้งให้นักเรียนได้ทราบ เป็นเหมือนการให้ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) เพื่อให้นักเรียนได้นำกลับไปปรับปรุงตนเอง และเป็นการตอบสนองต่อความคาดหวังของนักเรียนโดยเบื้องต้นที่ต้องการทราบระดับทักษะการอ่านของตนเองตามที่ได้ให้ข้อมูลตอนสมัครเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการ ทั้งนี้พบว่า นักเรียนมีทักษะการอ่านในภาพรวมอยู่เพียงในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.84$) และเมื่อพิจารณา ในรายละเอียดแล้ว นักเรียนมีทักษะการอ่านขั้นเบื้องต้น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.28$) เช่นกัน ซึ่งทักษะเบื้องต้นดังกล่าว ยังประกอบไปด้วยความรู้เกี่ยวกับวิธีการแสวงหาข้อมูล และการเลือก

การประเมินข้อมูล ซึ่งปรากฏมีอยู่ในระดับค่อนข้างสูงทั้งคู่ ($\bar{X} = 3.77, 3.37$ ตามลำดับ) ส่วนทักษะเบื้องต้นในด้าน การจัดระเบียบจัดความสัมพันธ์ของข้อมูล และการเตรียมรายงานทั้งในลักษณะข้อเขียนการบรรยาย นั้นพบว่า มีอยู่ในระดับปานกลางทั้งคู่ ($\bar{X} = 3.03, 2.93$ ตามลำดับ) สำหรับผลการประเมินทักษะการอ่านขั้นสูงพบว่า นักเรียนมีอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.31$) ทักษะขั้นสูงดังกล่าวประกอบด้วย การอ่านตีความ การอ่านวิเคราะห์วิจารณ์ และการอ่านสร้างสรรค์ ซึ่งมีอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด ($\bar{X} = 2.60, 2.20$ และ 2.13 ตามลำดับ) ผลการประเมินทักษะการอ่านขั้นประยุกต์ของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน พบว่า มีอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.67$) จากผลการประเมินดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนวัดพุทธนุชา ยังควรต้องพัฒนาการอ่านต่อไป ดังนั้นการจัดกิจกรรมพัฒนาการอ่านให้แก่นักเรียนจึงควรเป็นภารกิจที่โรงเรียนควรต้องถือปฏิบัติสืบเนื่องไป และการจัดดำเนินการโครงการพัฒนาการอ่าน ณ โรงเรียนวัดพุทธนุชา ในครั้งนี้กล่าวได้ว่าเป็นเสมือนการกระตุ้นให้นักเรียนเติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพ เป็นความพยายามเพาะบ่มนิสัยการแสวงหาความรู้ การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เป็นการสร้างเสริมความเชื่อมั่น การเสริมพลังอำนาจในตนเองให้แก่นักเรียน

ข้อเสนอแนะ

ควรจัดดำเนินการกิจกรรมพัฒนาการอ่านขั้นอีกในโรงเรียนวัดพุทธนุชา เพื่อให้เกิดประสิทธิผล ควรจัดดำเนินการให้มีความต่อเนื่อง โดยเฉพาะสำหรับนักเรียนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างเดิม ควรจะวัดทักษะการอ่านของนักเรียน หลังการดำเนินกิจกรรม เพื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลเดิม ในลักษณะของการวิจัยกึ่งเชิงทดลอง (pre and post-test) เพื่อจะได้ทราบว่า การจัดกิจกรรมดังกล่าว นั้นนอกจากจะช่วยกระตุ้นความสนใจในการอ่าน แล้วยังมีผลช่วยเพิ่มทักษะการอ่านของนักเรียนด้วยหรือไม่อย่างไร และอาจทำให้ได้ข้อสังเกตหลากหลายนำมาปรับปรุงการดำเนินกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาการอ่านเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจในตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็น โครงการวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงาน

กองทุนสนับสนุนการวิจัย ปีงบประมาณ 2553 โดยมี ศาสตราจารย์ ดร. พงษ์ศักดิ์ ศิริวรรณพิทักษ์ เป็นที่ปรึกษา โครงการ และผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ดร.วินธรร ธารมุกตา ซึ่งเป็นผู้จุดประกายความคิด วิริเริ่ม สนับสนุน ให้ข้อคิด อันทรงคุณค่าเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาการอ่านต่อผู้วิจัย จนทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

วินธรร ธารมุกตา. (2554). การพัฒนาการอ่าน และการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียน *เอกสารประกอบการอบรมโครงการอบรมครูผู้แนะนำการอ่าน* ใน รายงานโครงการวิจัยเรื่องพัฒนาการอ่าน เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ. (2551). ฝ่ามุมคิด ดร.ไสว บุญมา อดีตนักเศรษฐศาสตร์เวิร์ลด์แบงก์ การตอบแทน สังคมเป็นแนวคิดที่ไม่มีวันล้าสมัย. วันที่ 25 กันยายน.

Bertalanffy, von, L. (1968) *General systems theory*. New York: Braziller.

Ford, D. H. & Richard, R. M. (1999). *Developmental systems theory*. London: SAGE Publications.

Krashen, S. D. (2004). *The power of reading: Insights from the research* (2nd ed.). Westport, Conn.: Libraries Unlimited; Portsmouth, NH: Heinemann.

Littlejohn, S. W. (2001). *Theories of Human Communication*. Belmont, CA: Wadsworth/Thomson Learning.

Preston, R. (1999). Critical approaches to lifelong education. *Education, equity and transformation*. Dordrecht, The Netherlands: Kluwer Academic Press.

Strang, R., McCullough, C. M. & Traxler, A. E. (1967). *The Improvement of Reading* (4th ed.). New York: McGraw-Hill.

รูปแบบความร่วมมือที่ส่งผลสำเร็จระหว่างบริษัทผู้ขายและผู้ซื้อ ของธุรกิจสินค้าห้องสะอาดในประเทศไทย

A Model of Successful Collaboration Between Sellers and Buyers Firms of Clean Room Products in Thailand

อัจฉรา รณกิตติ และ สุภาพร สาวม่วง

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจและเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์ เพื่อค้นหารูปแบบความร่วมมือที่เอื้อต่อความสำเร็จระหว่างบริษัทผู้ขายและผู้ซื้อของธุรกิจสินค้าห้องสะอาดในประเทศไทย ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่ผ่านการหาคุณภาพด้านค่าความตรงและค่าความเชื่อมั่นกับกลุ่มตัวอย่างในธุรกิจสินค้าห้องสะอาดจำนวน 659 ตัวอย่าง โดยแบ่งเป็นผู้ขาย 335 ตัวอย่าง และผู้ซื้อ จำนวน 324 ตัวอย่าง ผลการค้นหารูปแบบของความร่วมมือที่ส่งผลสำเร็จระหว่างบริษัทผู้ขายและผู้ซื้อของธุรกิจสินค้าห้องสะอาดในประเทศไทยโดยใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างพบว่าโมเดลสมการโครงสร้างมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในเกณฑ์ดี โดยมีค่า $\chi^2 = 87.37$, $df = 82$, $P\text{-value} = 0.32$, $\chi^2/df = 1.07$ RMSEA = 0.01 และรูปแบบของความร่วมมือที่ส่งผลสำเร็จระหว่างบริษัทผู้ขายและผู้ซื้อของธุรกิจสินค้าห้องสะอาดในประเทศไทยประกอบด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย รูปแบบของความร่วมมือ การบูรณาการด้านโลจิสติกส์ ความไว้วางใจ โดยความไว้วางใจจะก่อให้เกิดผลในด้านความพึงพอใจของลูกค้า ผลประกอบการ ระดับของสินค้าคงคลัง และคุณภาพของสินค้า ในที่สุด

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์ระหว่างบริษัทผู้ขายและผู้ซื้อ, การบูรณาการทางโลจิสติกส์, ความไว้วางใจ, รูปแบบความร่วมมือ

Abstract

This research is a quantitative study. The objectives of this research are marketing strategy model for the successful cooperation between the company, sellers and buyers of goods in the clean room. Data collection were conducted by using a questionnaire where its validity and reliability were tested. Samples were 659 divided by vendors 335 and buyers 324. The results of searching for marketing strategy model for the successful collaboration between sellers and buyers firms of clean room products in Thailand by using Structure Equation Model revealed that the structural equation model corresponded to the empirical

evidence in a good level with the $\chi^2 = 87.37$, $df = 82$, $P\text{-value} = 0.32$, $\chi^2/df = 1.07$ RMSEA = 0.01. The marketing strategy model for the successful collaboration between sellers and buyers of a product in Thailand consisted of the relationship between buyer and seller, forms of cooperation, integration of the logistics, fiduciary. By the fiduciary will cause in terms of customer satisfaction level of inventory turnover and the quality of the products.

Keywords: relationship between seller & buyer, integration of the logistics, model of successful collaboration, Clean room.

ความนำ

ปัจจุบันสินค้าต่างๆ ต้องมีการปรับตัวและพัฒนาให้ทันต่อความต้องการของตลาด และยังถ้าเป็นสินค้าประเภทเครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยแล้ว วิวัฒนาการของสินค้าต้องมีความความทันสมัยอยู่เสมอ สินค้าที่ใช้อยู่นับวันยิ่ง หล้าหลังลงทุกที เนื่องจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ออกสู่ตลาดทุกวัน การจะเป็นผู้นำทางด้านการตลาดได้ ไม่ใช่เพียงแค่จะมีแต่สินค้าที่ออกสู่ตลาดก่อนคู่แข่งอย่างเดียวเท่านั้น ปัจจัยอื่นที่สำคัญอีก 2 ประการคือ การผลิตสินค้าจะต้องได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี และราคาจะต้องสมเหตุสมผล นอกเหนือจากสินค้ามีคุณภาพดีและราคาเหมาะสมแล้ว การจะเป็นผู้นำตลาดในระยะเวลานานยาวไกลได้จะต้องอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ การบูรณาการด้านโลจิสติกส์ ความไว้วางใจของผู้ซื้อที่มีต่อผู้ขาย รวมถึงความร่วมมือต่างๆ ในกระบวนการตั้งแต่เริ่มซื้อวัตถุดิบมาผลิต และส่งออกยังต่างประเทศ และการที่จะทำให้สินค้าที่ผลิตมีคุณภาพสูง ต้นทุนต่ำ ในความเป็นจริงมักจะสวนทางกันเสมอ เพราะสินค้าคุณภาพดีมักมีราคาสูง แต่หากสินค้าราคาสูง สินค้าก็จะสู้กับคู่แข่งไม่ได้ ปัจจุบันประเทศไทยเป็นอันดับหนึ่งของศูนย์กลางที่ผลิตฮาร์ดดิสก์ไดร์ฟส่งออกไปขายทั่วโลก (สวทช, NSTDA, 2554) และประเทศไทยพยายามที่จะรักษาตำแหน่งนี้ไว้ โดยสรรหาวัตถุดิบ และวัสดุ

อุปกรณ์ต่างๆ ที่นำมาประกอบชิ้นส่วนให้ดีที่สุด และถูกที่สุด เพื่อที่จะเป็นผู้นำตลาดในด้านคุณภาพ และราคา และเพื่อส่วนแบ่งการตลาดที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปัจจุบันประเทศที่กำลังจะเป็นคู่แข่งของไทยคือจีน สิงคโปร์ ไต้หวัน และมาเลเซีย ซึ่งประเทศจีนอาจมีแนวโน้มที่จะก้าวหน้ากว่าประเทศไทย เนื่องจากค่าแรงงานถูกกว่า และจากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงนำมาซึ่งงานวิจัยเพื่อ ค้นหารูปแบบของความร่วมมือที่ส่งผลสำเร็จระหว่างบริษัทผู้ขายและผู้ซื้อของธุรกิจสินค้าห้องสะอาดในประเทศ โดยขอบเขตด้านเนื้อหา พิจารณาถึงปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ การบูรณาการด้านโลจิสติกส์ ความไว้วางใจ ลักษณะของความร่วมมือ และผลสำเร็จของความร่วมมือ ของผู้ประกอบการธุรกิจสินค้าห้องสะอาดในประเทศไทย ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจสินค้าห้องสะอาดในประเทศไทย จำนวน 659 ราย (จาก 219 บริษัท) ซึ่งนำเข้าเพื่อขายต่อ (ในส่วนผู้ขาย) และผลิตเพื่อส่งออก (ในส่วนผู้ซื้อ) ผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับเครื่องใช้ไฟฟ้า ในปี 2554 โดยการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ การบูรณาการด้านโลจิสติกส์ ความไว้วางใจ ลักษณะของความร่วมมือ และผลสำเร็จของความร่วมมือ

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อค้นหารูปแบบของความร่วมมือที่ส่งผลสำเร็จระหว่างบริษัทผู้ขายและผู้ซื้อของธุรกิจสินค้าห้องสะอาดในประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม

อุตสาหกรรมผลิตฮาร์ดดิสก์ในประเทศไทยเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้จากการส่งออกให้กับประเทศไทยถึงประมาณเฉลี่ย 26,311 ล้านดอลลาร์ต่อปี (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2554) และก่อให้เกิดการจ้างงานกว่า 150,000 คน นอกจากนี้ ยังมีการสร้างมูลค่าเพิ่มในประเทศสูงถึงร้อยละ 35 – 40 และเป็นอุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มที่จะเติบโตอย่างก้าวกระโดดตามการเจริญเติบโตของสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ที่ต้องมีหน่วยเก็บข้อมูล เช่น เครื่องเล่น MP3 กล้องถ่ายรูป โทรศัพท์มือถือ และเครื่องบันทึกวิดีโอแบบดิจิทัล เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2554) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคอาเซียนจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวทางการค้าและการลงทุนอันเนื่องจากการลดอุปสรรคทางการค้าและการเข้าตลาด ทั้งด้านมาตรการภาษีและมาตรการที่มีเนื้อหาภาษี ดังนั้นจึงเป็นโอกาสที่อุตสาหกรรมผลิตฮาร์ดดิสก์ในประเทศไทยจะเติบโตมากยิ่งขึ้น ฮาร์ดดิสก์ที่ผลิตในประเทศไทยมากกว่าร้อยละ 80 ส่งออกไปจำหน่ายในต่างประเทศ เป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้เทคโนโลยีระดับสูงและต้องใช้ห้องสะอาดในการทำการผลิต ทำให้สินค้าห้องสะอาด เช่น ถังมือ หน้ากากปิดปาก เสื้อคลุม เป็นต้น จำเป็นต้องใช้ในอุตสาหกรรมนี้มากขึ้นตามไปด้วย โดยการวิจัยนี้ได้เน้นความร่วมมือระหว่างผู้เกี่ยวข้องในโซ่อุปทานของสินค้าห้องสะอาด ซึ่งจะช่วยให้ความสัมพันธ์ของทุกฝ่ายดีขึ้นและยังช่วยลดต้นทุนและทำให้ผลประกอบการของแต่ละบริษัทดีขึ้นเมื่อต้นทุนถูกลง สินค้ามีคุณภาพสูงขึ้น ประเทศไทยก็จะสามารถแข่งขันกับคู่แข่งรายอื่นทั่วโลกได้ นอกจากการส่งออกสินค้าจะมีเงินไหลเข้าประเทศไทยแล้ว ยังช่วยเศรษฐกิจไทยให้เจริญก้าวหน้าขึ้น คนว่างงานก็จะน้อยลงตามลำดับ และประเทศไทยยังได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่

ผลิตสินค้าด้านไอที “ได้ดีที่สุดและราคาสมเหตุสมผลมากที่สุด” การวิจัยเกี่ยวกับความร่วมมือในธุรกิจห้องสะอาดจึงมีความสำคัญและมีความจำเป็น

ผู้วิจัยขอเสนอความสำคัญของปัญหาการวิจัยซึ่งประกอบด้วยปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ การบูรณาการด้านโลจิสติกส์ ความไว้วางใจ ลักษณะของความร่วมมือ และผลสำเร็จของความร่วมมือระหว่างบริษัทผู้ขายและผู้ซื้อของธุรกิจสินค้าห้องสะอาดในประเทศไทย โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อประกอบด้วย ระดับความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อในระดับต้นๆ ต่อมาเมื่อเกิดความคุ้นเคยก็จะเพิ่มระดับของการพึ่งพา และก่อให้เกิดความยืดหยุ่นของการทำงาน สุดท้ายก็จะเกิดลักษณะของความสัมพันธ์ที่ีระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ (Prisbud, 2010) และเมื่อกล่าวถึงการขาย-ซื้อในธุรกิจต่างๆ สิ่งที่ต้องกล่าวถึงคือ การบูรณาการทางด้านโลจิสติกส์ ซึ่งเป็นแรงขับเคลื่อนให้สินค้าถึงมือผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง โดยอาศัยกระบวนการระบบข้อมูล และการวางแผน (Kaveh, 2009) และเมื่อสินค้าถึงมือผู้บริโภค (ในส่วนผู้ขาย) สินค้านั้นก็จะมีเคลื่อนย้ายต่อไปยังผู้ซื้อโดยผ่านกระบวนการด้านการขายและกระบวนการนี้จำเป็นต้องพึ่งพาความสามารถของผู้ขาย เพื่อให้ผู้ซื้อไว้วางใจในคุณภาพของสินค้าและความเชื่อถือได้ของบริษัทผู้ขาย โดยความไว้วางใจดังกล่าว ผู้ซื้อจะแบ่งระดับต่างๆ ไปตามคุณภาพและความเชื่อถือได้ของสินค้า และบริษัทที่มีเงินลงทุนมากๆ ก็จะกระจายความเสี่ยงโดยการ ทำข้อตกลงเพื่อลดภาระต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสินค้าขึ้นราคา หรือเพื่อมิให้สินค้าขาดสต็อก ซึ่งการทำข้อตกลงดังกล่าว บริษัทผู้ซื้อต้องมีความเชื่อถือในบริษัทผู้ขายระดับหนึ่ง (Sanchez-Franco et al., 2009) เมื่อมีการจัดระบบในด้านผู้ขายและผู้ซื้อแล้ว สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ความร่วมมือ ซึ่งหากขาดปัจจัยนี้แล้ว สิ่งต่างๆ ก็จะไม่เกิดขึ้นหรือหากเกิดขึ้นจริง ผลที่ได้รับก็จะไม่สมบูรณ์หรือประสบความสำเร็จเท่าที่ควร โดยความร่วมมือแบ่งเป็นความร่วมมือภายในองค์กร (ของผู้ขายหรือผู้ซื้อ) และ

ความร่วมมือระหว่างองค์กร (เป็นความร่วมมือระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ) (Stefansson & Russell, 2008) และหากมีการดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ทุกขั้นตอนสุดท้ายก็จะเกิดผลสำเร็จของความร่วมมือ ซึ่งผลสำเร็จดังกล่าวได้แยกออกเป็นหัวข้อคือ ความพึงพอใจของลูกค้า (ผู้ซื้อ) คุณภาพที่ดีของสินค้า ระดับของสินค้าคงคลังลดลงทำให้ค่าใช้จ่ายในการบริหารงานลดลง และเมื่อค่าใช้จ่ายน้อยลง ผู้ซื้อพึงพอใจในสินค้าทำให้ซื้อสินค้าเพิ่มขึ้น และทั้งผู้ขายและผู้ซื้อสามารถลดจำนวนสินค้าคงคลังได้ ก็สามารถเพิ่มผลกำไรให้แก่กิจการของตนเองได้ในที่สุด (Derrouiche, Neubert & Bouras, 2008)

องค์ประกอบของตัวแปรที่ศึกษา

เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาคำแปรที่เกี่ยวข้องในเรื่องรูปแบบของความร่วมมือที่ส่งผลสำเร็จระหว่างบริษัทผู้ขายและผู้ซื้อของธุรกิจสินค้าห้องสะอาดในประเทศไทย ประกอบด้วย ตัวแปรเหตุ (cause variable) ตัวแปรส่งผ่าน (transfer variable) และตัวแปรผล (effect variable) ดังนี้

ตัวแปรเหตุ (cause variable) ประกอบด้วย ปัจจัย 3 ด้าน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ การบูรณาการด้านโลจิสติกส์ และความไว้วางใจ โดยแต่ละปัจจัยยังประกอบไปด้วยตัวแปรสังเกตได้ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ ประกอบด้วย 4 ตัวแปรสังเกตได้ ซึ่งได้แก่ ระดับความสัมพันธ์ ระดับการพึ่งพา ความยืดหยุ่นของการทำงาน และลักษณะความสัมพันธ์
2. ปัจจัยด้านการบูรณาการด้านโลจิสติกส์

ประกอบด้วย 3 ตัวแปรสังเกตได้ ซึ่งได้แก่ ด้านกระบวนการ ด้านระบบข้อมูล และด้านการวางแผน

3. ปัจจัยด้านความไว้วางใจ ประกอบด้วย 3 ตัวแปรสังเกตได้ ได้แก่ ระดับความไว้วางใจ การทำตามข้อตกลง และ ความเชื่อถือได้

ตัวแปรส่งผ่าน (transfer variable)

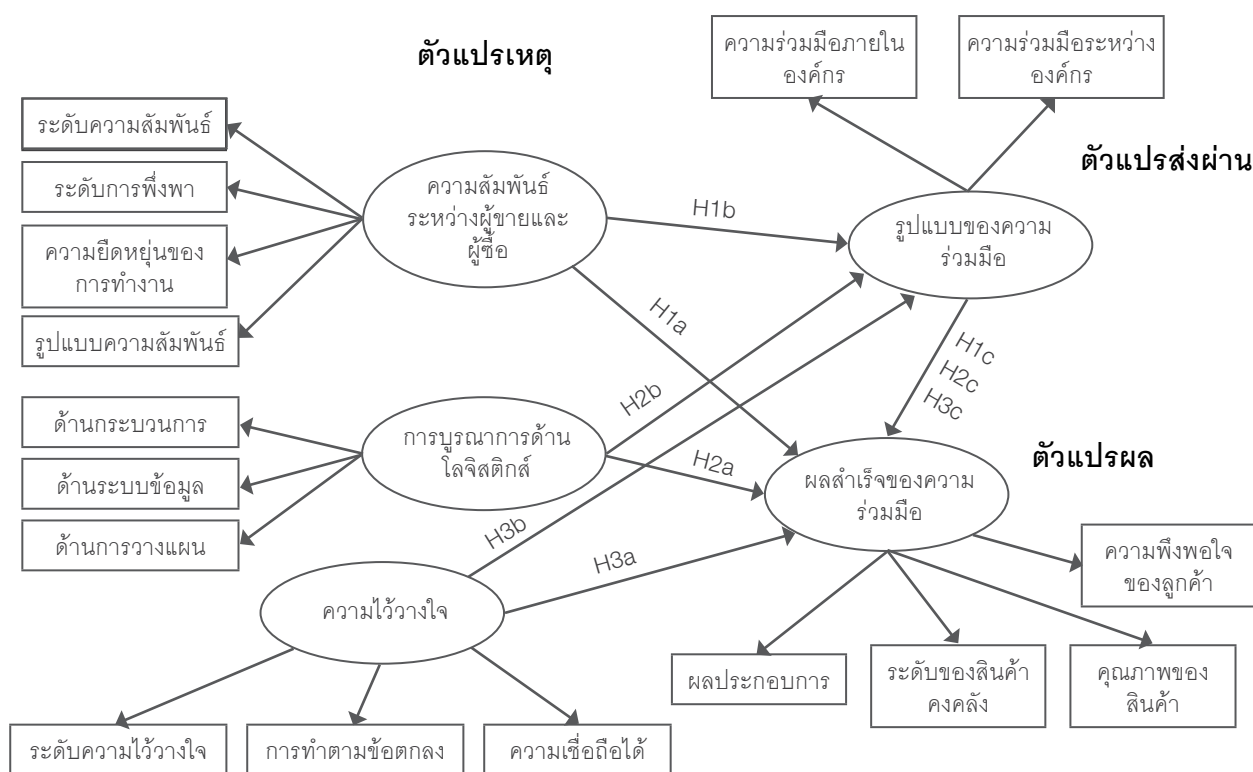
ปัจจัยลักษณะของความร่วมมือ ประกอบด้วย 2 ตัวแปรสังเกตได้ ได้แก่ ความร่วมมือภายในองค์กร และความร่วมมือระหว่างองค์กร

ตัวแปรผล (effect variable)

ปัจจัยผลสำเร็จของความร่วมมือ ประกอบด้วย 4 ตัวแปรสังเกตได้ ได้แก่ ความพึงพอใจของลูกค้า คุณภาพของสินค้า ระดับของสินค้าคงคลัง และ ผลประกอบการ

กรอบแนวคิดของการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด เรื่องรูปแบบความร่วมมือที่ส่งผลสำเร็จระหว่างบริษัทผู้ขายและผู้ซื้อของธุรกิจสินค้าห้องสะอาดในประเทศไทย ได้ใช้แนวคิดของ Mentzer (บิดาแห่ง supply chain) เป็นหลักในการสร้างกรอบแนวคิด และได้งานวิจัยของผู้วิจัยท่านอื่นๆ มาเติมเต็มองค์ประกอบของตัวแปรและสมมุติฐานในการวิจัย เช่น Fantazy, Kumar and Kumar (2009) ปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ Hsu et al. (2008) ปัจจัยการบูรณาการด้านโลจิสติกส์ Zhang et al. (2011) ปัจจัยด้านความไว้วางใจ ปัจจัยลักษณะของความร่วมมือ และ Singh and Power (2009) ปัจจัยผลสำเร็จของความร่วมมือ จนสามารถกำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยได้ดังภาพ 1

ภาพ 1 รูปแบบของความร่วมมือที่ส่งผลสำเร็จระหว่างบริษัทผู้ขายและผู้ซื้อของธุรกิจสินค้าห้องสะอาดในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจและเชิงปริมาณ โดยศึกษาประชากรไทยที่เป็นผู้ขาย จำนวนทั้งสิ้น 2,997 คน จาก 999 บริษัท (กระทรวงพาณิชย์, 2554) และ ผู้ซื้อ มีจำนวนทั้งสิ้น 2,916 คนจาก 972 บริษัท (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2554) ในธุรกิจสินค้าห้องสะอาด โดยบริษัทดังกล่าว ตั้งอยู่ใน นิคมอุตสาหกรรม 3 แห่ง ได้แก่ จังหวัดปทุมธานี จังหวัด พระนครศรีอยุธยา และจังหวัดชลบุรี เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการส่งแบบสอบถามทาง e-mail ให้บริษัทผู้ขาย (Importer) จำนวน 111 แห่ง โดยผู้ที่ตอบแบบสอบถาม จะเป็น ฝ่ายขาย 1 คน ฝ่ายจัดซื้อ 1 คน และฝ่ายการเงิน/บัญชี 1 คน รวมเป็นผู้ตอบแบบสอบถามบริษัทละ 3 คน และบริษัทผู้ซื้อ (User) จำนวน 108 แห่ง (ฝ่ายจัดซื้อ ฝ่ายบัญชี/การเงิน ฝ่ายบริหาร) รวมเป็นจำนวน 659 คน (เพิ่มส่วนขยาย 2 คน) โดยใช้แบบสอบถามที่ผ่านการ หาคุณภาพทั้งค่าความตรงโดยใช้เทคนิค IOC ที่ 0.87 และความเชื่อมั่นของครอนบาค (Cronbach) ที่ 0.93 คำนวณรูปแบบของความร่วมมือที่ส่งผลสำเร็จ โดยใช้

การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling--SEM)

ผลการวิจัย

แบ่งออกเป็น 2 ตอน ในส่วนของผู้ขาย และ ผู้ซื้อ) ดังนี้

ตอนที่ 1 ส่วนผู้ขาย

ส่วนที่ 1 ผลการสำรวจ ปัจจัยความสัมพันธ์ ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ ความไว้วางใจ รูปแบบของ ความร่วมมือ และผลสำเร็จของความร่วมมือระหว่าง บริษัทผู้ขายและผู้ซื้อของธุรกิจสินค้าห้องสะอาด ในประเทศไทยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและ ผู้ซื้อ อยู่ในระดับที่ค่อนข้างมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 การแจกแจงข้อมูลมีรูปแบบเบ้ขวา (ค่าเป็นบวก) และ มีค่าความโด่งต่ำกว่าปกติ ในขณะที่ปัจจัยการบูรณาการ ด้านโลจิสติกส์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68 การแจกแจงมี รูปแบบเบ้ขวา มีค่าความโด่งต่ำกว่าปกติ ความไว้วางใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 การแจกแจงมีรูปแบบเบ้ขวา

และมีค่าความโด่งต่ำกว่าโค้งปกติ ในด้านรูปแบบของความร่วมมือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 การแจกแจงมีรูปแบบเป็นเบ้ขวา และมีค่าความโด่งต่ำกว่าโค้งปกติ และ

ในด้านผลสำเร็จของความร่วมมือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 การแจกแจงมีรูปแบบเป็นเบ้ขวา มีค่าความโด่งต่ำกว่าโค้งปกติ

ตาราง 1

ผลการสำรวจ ปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ

ตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้ในการวิจัย	ค่าสถิติ						เกณฑ์แปลผล ค่า $\bar{x}$
	$\bar{x}$	S.D.	MIN	MAX	SK	KU	
ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขาย-ผู้ซื้อ							
ระดับความสัมพันธ์	4.14	0.56	2.33	5.00	-0.20	-0.58	มาก
ระดับการพึงพา	3.65	0.58	1.67	5.00	-0.06	0.24	มาก
ความยืดหยุ่นของการทำงาน	3.69	0.54	2.33	5.00	-0.19	-0.33	มาก
รูปแบบความสัมพันธ์	3.83	0.41	3.00	5.00	0.61	-0.03	มาก
รวมเฉลี่ย	3.83	0.52	2.33	5.00	0.04	-0.18	มาก
การบูรณาการด้านโลจิสติกส์							
ด้านกระบวนการ	3.64	0.61	1.00	5.00	-0.01	1.19	มาก
ด้านระบบข้อมูล	3.69	0.40	2.63	4.75	0.18	-0.53	มาก
ด้านการวางแผน	3.72	0.64	2.00	5.00	0.01	-0.18	มาก
รวมเฉลี่ย	3.68	0.55	1.88	4.92	0.06	0.16	มาก
ความไว้วางใจ							
ระดับความไว้วางใจ	3.68	0.52	2.33	5.00	0.29	0.08	มาก
การทำตามข้อตกลง	3.85	0.58	2.00	5.00	0.02	-0.32	มาก
ความเชื่อถือได้	3.92	0.54	2.83	5.00	0.39	-0.84	มาก
รวมเฉลี่ย	3.82	0.55	2.39	5.00	0.23	-0.36	มาก
รูปแบบของความร่วมมือ							
ความร่วมมือภายในองค์กร	3.79	0.47	2.67	5.00	0.51	0.13	มาก
ความร่วมมือระหว่างองค์กร	4.00	0.58	2.33	5.00	-0.15	-0.48	มาก
รวมเฉลี่ย	3.90	0.53	2.50	5.00	0.18	-0.18	มาก
ผลสำเร็จของความร่วมมือ							
ผลประโยชน์การ	3.43	0.53	2.67	5.00	0.19	-0.60	มาก
ระดับสินค้าคงคลัง	3.67	0.59	1.00	5.00	0.15	0.84	ปานกลาง
คุณภาพสินค้า	3.93	0.39	2.83	4.67	0.46	-0.28	มาก
ความพึงพอใจของลูกค้า	4.10	0.49	2.25	5.00	0.12	0.17	มาก
รวมเฉลี่ย	3.78	0.50	2.19	4.92	0.23	0.03	มาก

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของรูปแบบความร่วมมือที่ส่งผลสำเร็จระหว่างบริษัทผู้ขายและผู้ซื้อของธุรกิจสินค้าห้องสะอาดในประเทศไทย มีตัวแปร

สังเกตได้ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ ระดับความสัมพันธ์ ระดับการพึงพา ความยืดหยุ่นของการทำงาน และรูปแบบความสัมพันธ์ เพื่อให้การวิจัย

มีประสิทธิภาพผู้วิจัยจึงได้ตัดข้อคำถามข้อที่ 12 ออก ซึ่งเป็นคำถามของตัวแปรสังเกตได้ ด้านรูปแบบความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับความเชื่อมั่น เนื่องจากมีความสัมพันธ์กันน้อยมากจึงไม่นำมาวิเคราะห์ผล และในส่วนปัจจัยการบูรณาการทางด้านโลจิสติกส์ประกอบด้วย ด้านกระบวนการ ด้านระบบข้อมูล และด้านการวางแผน ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ตัดข้อคำถามที่ 22 ในด้านการสื่อสารแบบเก่าออก ซึ่งค่าที่ได้ไม่สัมพันธ์กันไม่สามารถนำมาวิเคราะห์ผลได้ ในส่วนความไว้วางใจประกอบด้วย ตัวแปร ระดับความไว้วางใจ การทำตามข้อตกลง และความเชื่อถือได้ ในส่วนรูปแบบของความร่วมมือได้แก่ ความร่วมมือภายในองค์กร ความร่วมมือระหว่างองค์กร และผลสำเร็จของความร่วมมือมีตัวแปรสังเกตได้คือ ผลประกอบการ ระดับของสินค้าคงคลัง คุณภาพสินค้า ความพึงพอใจของผู้ซื้อ และผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยผลสำเร็จของความร่วมมือพบว่าปัจจัยทั้งที่ 4 องค์ประกอบเป็นตัวชี้วัดปัจจัยผลสำเร็จของความร่วมมือ โดยทุกโมเดลการวัดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี

ตาราง 2

ค่าความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง

ดัชนี	ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ	การบูรณาการด้านโลจิสติกส์	ความไว้วางใจ	รูปแบบของความร่วมมือ	ผลสำเร็จของความร่วมมือ
χ^2	0.32	0.00	0.09	0.65	0.10
χ^2/df	1.06	0.17	1.32	0.71	1.13
RMSEA	0.01	0.05	0.031	0.00	0.02
CFI	0.99	0.99	0.99	1.00	0.99
GFI	0.96	0.97	0.98	1.00	0.95
AGFI	0.94	0.94	0.95	0.99	0.92
SRMR	0.04	0.06	0.06	0.043	0.06

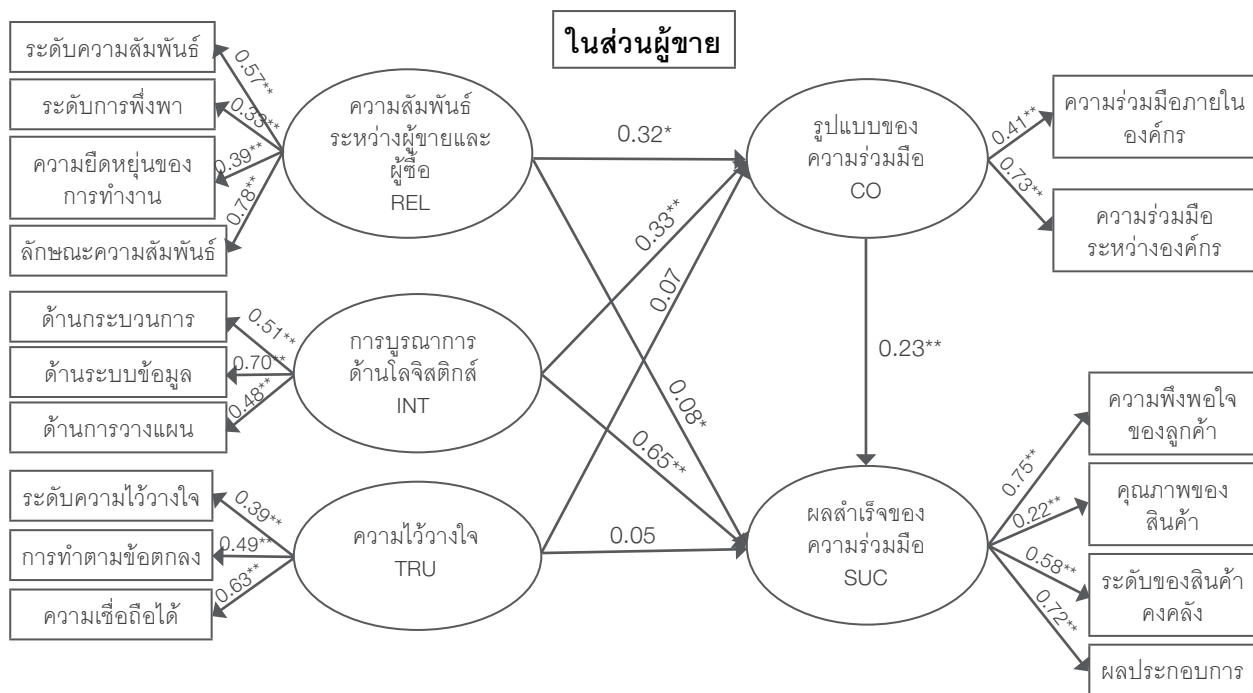
ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรที่แสดงปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ (อิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.32 และทางอ้อมเท่ากับ 0.08 อิทธิพลรวมเท่ากับ 0.40) และปัจจัยการบูรณาการทางด้านโลจิสติกส์ (อิทธิพลทั้งทางตรงเท่ากับ 0.65 และทางอ้อมเท่ากับ 0.33 อิทธิพลรวมเท่ากับ 0.99) ปัจจัยความไว้วางใจ (อิทธิพลทั้งทางตรงเท่ากับ 0.05 และทางอ้อมเท่ากับ 0.07 อิทธิพลรวมเท่ากับ 0.12) ผลการทดสอบสมมติฐาน ยอมรับสมมติฐาน ปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อที่มีผลทางตรงต่อผลสำเร็จของความร่วมมือฯ ยอมรับสมมติฐานปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อที่มีผลทางตรงต่อรูปแบบของความร่วมมือ ยอมรับ สมมติฐานปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อที่มีผลทางตรงต่อผลสำเร็จของความร่วมมือ (ผ่านรูปแบบของความร่วมมือ) ยอมรับสมมติฐานปัจจัยการบูรณาการด้านโลจิสติกส์มีผลทางตรงต่อผลสำเร็จของความร่วมมือ ยอมรับสมมติฐานปัจจัยการบูรณาการด้านโลจิสติกส์มีผลทางตรงต่อรูปแบบของความร่วมมือ ยอมรับสมมติฐานปัจจัยการบูรณาการด้านโลจิสติกส์มีผลทางตรงต่อผลสำเร็จของความร่วมมือ (ผ่านรูปแบบของความร่วมมือ) ยอมรับสมมติฐานปัจจัยความไว้วางใจมีผลทางตรงต่อผลสำเร็จของความร่วมมือ ยอมรับสมมติฐานปัจจัยปัจจัยความไว้วางใจมีผลทางตรงต่อรูปแบบของความร่วมมือ ยอมรับสมมติฐานปัจจัยความไว้วางใจมีผลทางตรงต่อผลสำเร็จของความร่วมมือ (ผ่านรูปแบบของความร่วมมือ) ยอมรับสมมติฐานปัจจัยรูปแบบของความร่วมมือมีผลทางตรงต่อผลสำเร็จของความร่วมมือ

ตาราง 3

การวิเคราะห์แยกค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงและค่าสถิติการวิเคราะห์หือทธิพล

ตัวแปรเหตุ	ตัวแปรผล (ผู้ขาย)									
	รูปแบบของความร่วมมือ (CO)			ผลสำเร็จของความร่วมมือ (SUC)						
	TE	IE	DE	TE	IE	DE				
ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ (REL)	0.32*	-	0.32*	0.16*	0.08*	0.08*				
	-		-	(0.03)	(0.03)					
การบูรณาการด้านโลจิสติกส์ (INT)	0.33**	-	0.33**	0.73**	0.08*	0.65**				
	(0.08)		(0.08)	(0.05)	(0.05)					
ความไว้วางใจ (TRU)	0.07*	-	0.07*	0.07*	0.02*	0.05*				
	-		-	(0.01)	(0.01)					
รูปแบบของความร่วมมือ (CO)	-		-	0.23**	-	0.23**				
				(0.17)		(0.17)				
ค่าสถิติ										
ไคร์-สแควร์ = Chi square=93.90, df =81, P-value=0.15, RMSEA=0.02, GFI =0.97, AGFI=0.95										
ตัวแปรเหตุ	A_Rela	A_Depen	A_Flex	A_Model	A_PC	A_Sys	A_PL	A_Trut	A_Agree	A_Relia
ความเที่ยง	0.57	0.33	0.39	0.78	0.51	0.70	0.48	0.39	0.49	0.63
ตัวแปรผล	A_CP	A_CB	A_Resu	A_Inve	A_Quali	A_Sat				
ความเที่ยง	0.41	0.73	0.75	0.22	0.58	0.72				
สมการโครงสร้าง	รูปแบบของความร่วมมือ (CO)			ผลสำเร็จของความร่วมมือ (SUC)						
R-SQUARE	0.55			0.88						
ตัวแปรแฝง	ความสัมพันธ์ (REL)	การบูรณาการโลจิสติกส์ (INT)		ความไว้วางใจ (TRU)	รูปแบบความร่วมมือ (CO)	ผลสำเร็จของความร่วมมือ (SUC)				
ความสัมพันธ์ผู้ขาย (REL)	1.00									
การบูรณาการ (INT)	0.80	1.00								
ความไว้วางใจ (TRU)	0.72	0.89		1.00						
รูปแบบของความร่วมมือ (CO)	0.73	0.94		0.93	1.00					
ผลสำเร็จความร่วมมือ (SUC)	0.88	0.95		0.95	0.98	1.00				

ผลการค้นหารูปแบบความร่วมมือที่ส่งผลสำเร็จระหว่างบริษัท ผู้ขายและผู้ซื้อในประเทศไทย โมเดลสมการโครงสร้างมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในเกณฑ์ดี โดยมีค่า $\chi^2 = 93.90$, $df = 81$, $P\text{-value} = 0.15$, $\chi^2/df = 1.16$ RMSEA=0.02

ภาพ 2 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบและขนาดอิทธิพลของรูปแบบความร่วมมือที่เกิดผลสำเร็จของบริษัทผู้ขายและผู้ซื้อสินค้าห้องสะอาด ที่ได้จากการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling --SEM--)

ตอนที่ 2 ส่วนผู้ซื้อ

ผลการสำรวจ ปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ ความไว้วางใจ รูปแบบของความร่วมมือ และผลสำเร็จของความร่วมมือระหว่างบริษัทผู้ขายและผู้ซื้อของธุรกิจสินค้าห้องสะอาดในประเทศไทยพบว่า ปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 ในด้านการแจกแจงของข้อมูล มีการแจกแจงข้อมูลมีรูปแบบเบ้ซ้าย (ความเบ้เป็นลบ) ส่วนความโด่งมีค่าความโด่งเป็นลบ ในส่วนปัจจัยการบูรณาการด้านโลจิสติกส์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 การแจกแจงข้อมูลพบว่าปัจจัยด้านระบบข้อมูลมีการแจกแจงข้อมูล

ในแบบเบ้ซ้าย (ความเบ้เป็นลบ) ในขณะที่ปัจจัยด้านกระบวนการ ส่วนความโด่งของตัวแปร มีค่าเป็นลบ ในส่วนปัจจัยความไว้วางใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 การแจกแจงข้อมูล แบบเบ้ซ้าย (ความเบ้เป็นลบ) ส่วนความโด่ง มีค่าเป็นบวก ในส่วนปัจจัยรูปแบบของความร่วมมือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 การแจกแจงข้อมูล มีรูปแบบเบ้ขวา (ความเบ้เป็นบวก) ส่วนค่าความโด่งนั้น มีการแจกแจงข้อมูลมีค่าความโด่งเป็นบวก ในส่วนปัจจัยผลสำเร็จของความร่วมมือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 การแจกแจงข้อมูล ในรูปแบบเบ้ขวา (ความเบ้เป็นบวก) ส่วนค่าความโด่งมีค่าเป็นลบ

ตาราง 4

ค่าความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (ในส่วนผู้ซื้อ)

ตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้ในการวิจัย	ค่าสถิติ						เกณฑ์แปลผล ค่า $\bar{x}$
	$\bar{x}$	S.D.	MIN	MAX	SK	KU	
ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ							
ระดับความสัมพันธ์	4.26	0.53	2.67	5.00	-0.28	-0.64	มาก
ระดับการพึงพา	3.62	0.63	1.67	5.00	-0.01	-0.02	มาก
ความยืดหยุ่นของการทำงาน	3.75	0.53	2.33	5.00	-1.22	-0.28	มาก
รูปแบบความสัมพันธ์	3.90	0.47	2.67	5.00	0.25	-0.44	มาก
รวมเฉลี่ย	3.88	0.54	2.34	5.00	-0.32	-0.35	มาก
การบูรณาการด้านโลจิสติกส์							
ด้านกระบวนการ	3.73	0.67	1.67	5.00	0.13	-0.03	มาก
ด้านระบบข้อมูล	3.72	0.45	1.88	5.00	-0.65	1.14	มาก
ด้านการวางแผน	3.84	0.62	1.67	5.00	-0.23	-0.01	มาก
รวมเฉลี่ย	3.67	0.58	1.74	5.00	-0.25	0.37	มาก
ความไว้วางใจ							
ระดับความไว้วางใจ	3.71	0.54	2.33	5.00	0.16	0.12	มาก
การทำตามข้อตกลง	4.13	0.58	2.00	5.00	-0.69	0.45	มาก
ความเชื่อถือได้	4.14	0.55	2.33	5.00	-0.33	-0.32	มาก
รวมเฉลี่ย	3.99	0.56	2.22	5.00	-0.29	0.08	มาก
รูปแบบของความร่วมมือ							
ความร่วมมือภายในองค์กร	3.85	0.43	2.67	5.00	0.45	0.80	มาก
ความร่วมมือระหว่างองค์กร	4.12	0.50	2.33	5.00	-0.30	-0.19	มาก
รวมเฉลี่ย	3.99	0.49	2.50	5.00	0.08	0.31	มาก
ผลสำเร็จของความร่วมมือ							
ผลประโยชน์การ	4.07	0.51	2.86	5.00	0.01	-0.84	มาก
ระดับสินค้าคงคลัง	3.45	0.62	1.00	5.00	-0.12	1.23	ปานกลาง
คุณภาพสินค้า	3.80	0.39	2.83	5.00	0.17	-0.36	มาก
ความพึงพอใจของลูกค้า	4.10	0.48	2.86	5.00	0.05	-0.40	มาก
รวมเฉลี่ย	3.86	0.50	2.39	5.00	0.03	-0.09	มาก

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของรูปแบบความร่วมมือที่ส่งผลสำเร็จระหว่างบริษัทผู้ขายและผู้ซื้อของธุรกิจสินค้าห้องสะอาดในประเทศไทย มีตัวแปรสังเกตได้ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ ระดับความสัมพันธ์ ระดับการพึงพา ความยืดหยุ่นของการทำงาน และรูปแบบความสัมพันธ์ ส่วนของปัจจัยการบูรณาการทางด้านโลจิสติกส์ประกอบด้วย ด้านกระบวนการ ด้านระบบข้อมูล และด้านการวางแผน เพื่อให้การวิจัยมีประสิทธิภาพผู้วิจัยจึงได้ตัดข้อคำถาม System 4 ปัญหาด้านการสื่อสาร ซึ่งมีค่าทางสถิติน้อยมากไม่สามารถนำมาวิเคราะห์ผลได้ในส่วนความไว้วางใจประกอบด้วยตัวแปร ระดับความไว้วางใจ

การทำตามข้อตกลง และความเชื่อถือได้ ส่วนรูปแบบของความร่วมมือได้แก่ ความร่วมมือภายในองค์กร ความร่วมมือระหว่างองค์กร และผลสำเร็จของความร่วมมือมีตัวแปรสังเกตได้คือ ความพึงพอใจของผู้ซื้อ คุณภาพสินค้า ระดับของสินค้าคงคลัง ผลประกอบการ และเนื่องจากข้อคำถาม “ข้อมูลข่าวสารส่งผลต่อความพึงพอใจ” ไม่เป็นตัวชี้วัดปัจจัยความพึงพอใจของลูกค้า Sat 8 จึงต้องตัดออก และผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยผลสำเร็จของความร่วมมือพบว่า ทั้ง 4 องค์ประกอบเป็นตัวชี้วัดปัจจัยผลสำเร็จของความร่วมมือโดยทุกโมเดลการวัดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี

ตาราง 5

ค่าความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (ในส่วนผู้ซื้อ)

ดัชนีความกลมกลืน	ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ	การบูรณาการด้านโลจิสติกส์	ความไว้วางใจ	รูปแบบของความร่วมมือ	ผลสำเร็จของความร่วมมือ
χ^2	0.14	0.001	0.05	0.06	0.001
χ^2/df	1.15	1.67	1.40	0.82	1.35
RMSEA	0.02	0.05	0.04	0.00	0.03
CFI	1.00	0.99	0.99	1.00	0.98
GFI	0.96	0.96	0.96	1.00	0.94
AGFI	0.94	0.92	0.92	0.99	0.90
SRMR	0.04	0.09	0.09	0.04	0.06

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อม ตัวแปรปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ (อิทธิพลทั้งทางตรงเท่ากับ 0.04 และทางอ้อมเท่ากับ -0.07 อิทธิพลรวมเท่ากับ -0.03) ปัจจัยการบูรณาการทางด้านโลจิสติกส์ อิทธิพลทั้งทางตรงเท่ากับ -0.08 และทางอ้อมเท่ากับ -0.24 อิทธิพลรวมเท่ากับ -0.32 ปัจจัยความไว้วางใจ อิทธิพลทั้งทางตรงเท่ากับ 0.99 และทางอ้อมเท่ากับ 0.43 อิทธิพลรวมเท่ากับ 1.2 การทดสอบสมมติฐาน ยอมรับสมมติฐานปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ มีผลทางตรงต่อผลสำเร็จของความร่วมมือฯ ยอมรับสมมติฐานปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ มีผลทางตรงต่อรูปแบบของความร่วมมือ ยอมรับสมมติฐานปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ มีผลทางตรงต่อผลสำเร็จของ

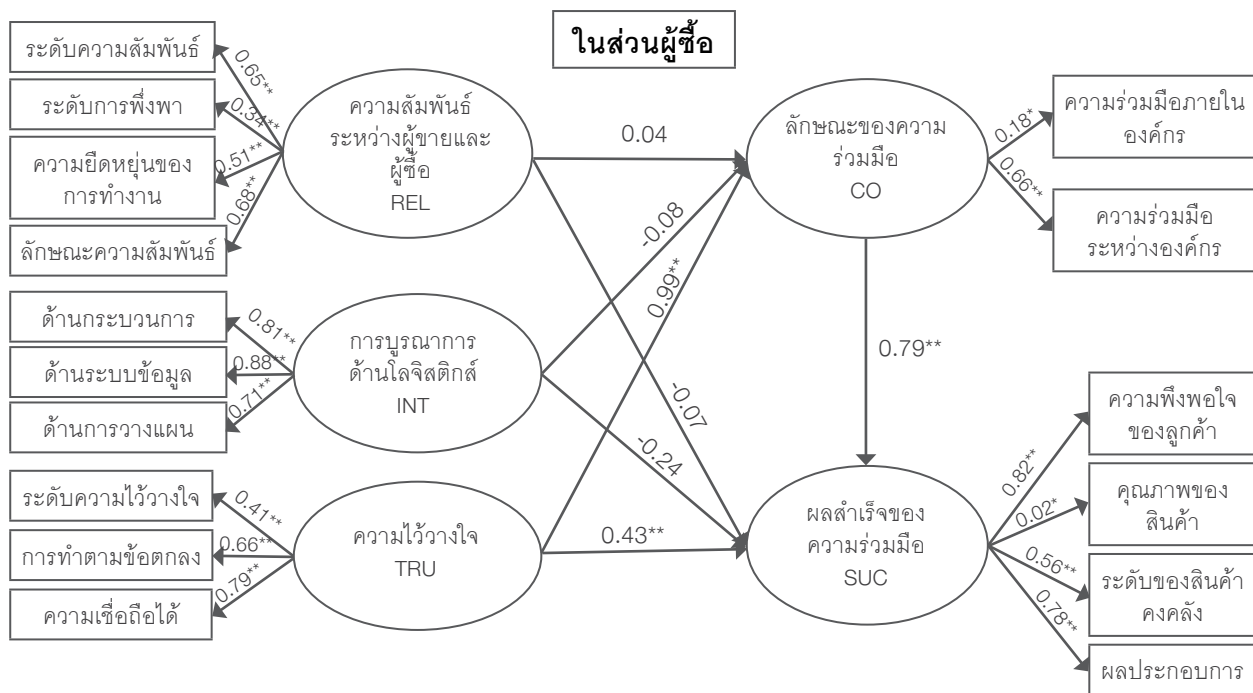
ความร่วมมือ (ผ่านรูปแบบของความร่วมมือ) ยอมรับสมมติฐานปัจจัยการบูรณาการด้านโลจิสติกส์ มีผลทางตรงต่อผลสำเร็จของความร่วมมือ ปฏิเสธสมมติฐานปัจจัยการบูรณาการด้านโลจิสติกส์ มีผลทางตรงต่อรูปแบบของความร่วมมือ ปฏิเสธสมมติฐานปัจจัยการบูรณาการด้านโลจิสติกส์ มีผลทางตรงต่อผลสำเร็จของความร่วมมือ (ผ่านรูปแบบของความร่วมมือ) ยอมรับสมมติฐานปัจจัยความไว้วางใจ มีผลทางตรงต่อผลสำเร็จของความร่วมมือ ยอมรับสมมติฐานปัจจัยปัจจัยความไว้วางใจ มีผลทางตรงต่อรูปแบบของความร่วมมือ ยอมรับสมมติฐานปัจจัยความไว้วางใจ มีผลทางตรงต่อผลสำเร็จของความร่วมมือ (ผ่านรูปแบบของความร่วมมือ) ยอมรับสมมติฐานปัจจัยรูปแบบของความร่วมมือ มีผลทางตรงต่อผลสำเร็จของความร่วมมือ

ตาราง 6

การวิเคราะห์แยกค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงและค่าสถิติการวิเคราะห์หัตถิพล

ตัวแปรเหตุ	ตัวแปรผล							
	รูปแบบของความร่วมมือ(CO)			ผลสำเร็จของความร่วมมือ (SUC)				
	TE	IE	DE	TE	IE	DE		
ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ (REL)	0.04*	-	0.04*	-0.03 (0.02)	0.04*			
การบูรณาการด้านโลจิสติกส์ (INT)	-0.08 (0.02)	-	-0.08 (0.02)	-0.24 (0.22)	0.00 (0.08)			
ความไว้วางใจ (TRU)	0.99**	-	0.99**	1.21** (0.54)	0.78**			
รูปแบบของความร่วมมือ(CO)	(0.12)		(0.12)	0.79** (0.02)				
ค่าสถิติ	-		-					
ไควร์-สแควร์ = Chi square=48.66, df =64, P-value=0.92, RMSEA=0.00, GFI =0.98, AGFI=0.96								
ตัวแปรเหตุ	A_Rela	A_Deppen	A_Flex	A_Model	A_PC	A_Sys	A_PL	A_Tru
ความเที่ยง	0.42	0.11	0.26	0.46	0.65	0.76	0.50	0.17
ตัวแปรผล	A_CP	A_CB	A_Resu	A_Inve	A_Quali	A_Sat		
ความเที่ยง	0.03	0.43	0.67	0.00	0.31	0.60		
สมการโครงสร้าง	รูปแบบของความร่วมมือ(CO)			ผลสำเร็จของความร่วมมือ (SUC)				
R-SQUARE	0.98			0.97				
เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง								
ตัวแปรแฝง	ความสัมพันธ์ (REL)	การบูรณาการโลจิสติกส์ (INT)	ความไว้วางใจ (TRU)	รูปแบบความร่วมมือ (CO)	ผลสำเร็จของความร่วมมือ (SUC)			
ความสัมพันธ์ผู้ขาย (REL)	1.00							
การบูรณาการ (INT)	0.97	1.00						
ไว้วางใจ (TRU)	1.00	0.97	1.00					
รูปแบบของความร่วมมือ (CO)	0.80	0.65	0.97	1.00				

ผลการค้นหารูปแบบความร่วมมือที่ส่งผลกระทบต่อระหว่างบริษัท ผู้ชายและผู้ซื้อในประเทศไทย โมเดลสมการโครงสร้างมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในเกณฑ์ดี โดยมีค่า $\chi^2 = 87.37$, $df = 82$, $P\text{-value} = 0.00$, $\chi^2/df = 0.76$ RMSEA=0.03

ภาพ 3 รูปแบบความร่วมมือที่เกิดผลสำเร็จของบริษัทผู้ขายและผู้ซื้อสินค้าห้องสะอาด ที่ได้จากการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling--SEM)

การอภิปรายผล

ตอนที่ 1 ในส่วนผู้ขาย

ผลจากการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของปัจจัย พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 โดยมีตัวแปรสังเกตได้ ระดับความสัมพันธ์มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Min, et al., (2005) เสนอกรอบแนวคิดเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเหตุผลการวิจัยพบว่า ผลที่ได้รับมีผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของบริษัท ความสำคัญในการสร้างความร่วมมือและช่วยในการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมในการทำงานร่วมกันให้ดียิ่งขึ้น (Hsu, et al., 2008) ได้วิจัยตรวจสอบผลของขีดความสามารถในการแบ่งปันข้อมูล (information sharing capability) ที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและซัพพลายเออร์ (buyer-supplier relationships) และผลประกอบการของบริษัท (firm performance) โดยใช้การวิเคราะห์ความผันผวนเชิงพหุ (multiple regression analysis) ผลการวิจัยเป็นไปในทิศทางบวกในส่วนของผู้ขายการบูรณาการด้านโลจิสติกส์ พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68 โดยมีตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวางแผน

สอดคล้องกับงานวิจัยของ Derrouiche, Neubert, & Bouras (2008) เห็นว่ากลยุทธ์ความร่วมมือของโซ่อุปทานที่มีใช้กันอยู่ เช่น การตอบสนองอย่างรวดเร็ว การตอบสนองลูกค้าอย่างมีประสิทธิภาพ นโยบายการเติบโตสินค้าอย่างต่อเนื่อง สินค้าคงคลังที่ผู้ขายจัดการการวางแผน การพยากรณ์ และการเติมเต็มสินค้า ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาเปรียบเทียบกลยุทธ์ดังกล่าวใน 5 หลักเกณฑ์ คือ ขอบเขตของความร่วมมือ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือ รูปแบบของความร่วมมือ ระดับการตัดสินใจ และความถี่ของการตัดสินใจ ผลการวิจัยพบว่า หลักเกณฑ์ทั้ง 5 ประการมีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จของกลยุทธ์ความร่วมมือ ปัจจัยความไว้วางใจ พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 โดยมีตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือความเชื่อถือได้ สอดคล้องกับแนวคิดของมัวร์แมน เดสซ์แพนด์ และซอลท์แมน (Moorman, Deshpande, & Zaltman, 1992, p. 314) กล่าวว่าความไว้วางใจ คือ ความเต็มใจที่จะวางใจต่อหุ้นส่วน การแลกเปลี่ยนของคนคนหนึ่งด้วยความเชื่อมั่น ซึ่งมีการรอบแนวคิด คือ การรับรู้ว่าผู้บริโภคมองมีความเชื่อมั่นต่อองค์กรธุรกิจด้วยความสนใจอย่างที่สุดในระหว่างการใช้บริการอยู่นั้น ความเชื่อมั่นดังกล่าวจะเกิดขึ้นเมื่อ

ผู้บริโภคพิจารณาผู้ให้บริการที่เป็นทางเลือก 2 ประการ คือ ความน่าเชื่อถือมากที่สุดและมีความซื่อสัตย์จริงใจอย่างสูง ซึ่งผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของปัจจัยรูปแบบของความร่วมมือค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 โดยตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือความร่วมมือระหว่างองค์กร

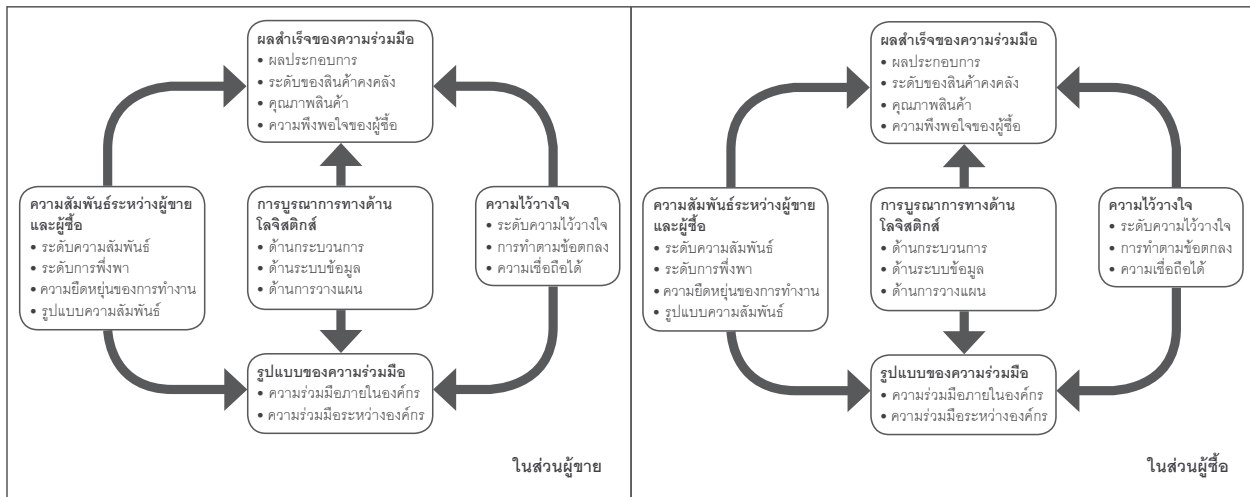
ตอนที่ 2 ในส่วนผู้ซื้อ

ผลจากการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของปัจจัย พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 โดยมีตัวแปรสังเกตได้ ระดับความสัมพันธ์มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Min, et al. (2005) ที่ทำการวิจัยโดยเสนอกรอบแนวคิดเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเหตุ และพบว่า ผลที่ได้รับมีผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของบริษัท ความสำคัญในการสร้างความร่วมมือและช่วยในการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมในการทำงานร่วมกันให้ดียิ่งขึ้น ในส่วนของปัจจัยการบูรณาการด้านโลจิสติกส์ พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 โดยตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวางแผน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Zacharia, Nix and Lusch (2009) ได้ศึกษาความร่วมมือในโซ่อุปทานที่มีต่อผลประกอบการ โดยปัจจัยที่ศึกษา ได้แก่ ความพึงพากันของความรู้และกระบวนการ ผลการวิจัยพบว่าข้อมูลเชิงประจักษ์มีความเหมาะสมกับโมเดลที่ทดสอบและความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความพึงพากันของความรู้และกระบวนการ สำหรับปัจจัยความไว้วางใจ พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 โดยตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือความเชื่อถือได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Morgan & Hunt (1994) กล่าวว่า ความไว้วางใจของผู้บริโภค สามารถประเมินได้จากความเชื่อมั่นของลูกค้า ซึ่งผู้ให้บริการแต่ละรายจะได้รับความเชื่อมั่นจากลูกค้าแตกต่างกัน และจะเกิดการประเมินได้เมื่อลูกค้าได้รับการบริการแล้วจะมีการเปรียบเทียบกับสัญญาที่ผู้ให้บริการกำหนดไว้ การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของปัจจัยรูปแบบของความ

ร่วมมือค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 โดยตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือความร่วมมือระหว่างองค์กร สอดคล้องกับแนวคิดของ Zacharia, Nix and Lusch (2009) ที่ได้ศึกษาความร่วมมือในโซ่อุปทานที่มีต่อผลประกอบการ และพบว่าข้อมูลเชิงประจักษ์มีความเหมาะสมกับโมเดลที่ทดสอบและความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความพึงพากันของความรู้และกระบวนการ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งของคู่ค้า ระดับของความร่วมมือผลลัพธ์เชิงปฏิบัติการ ผลลัพธ์เชิงความสัมพันธ์ และผลประกอบการทางธุรกิจ ในส่วนของค่าเฉลี่ยของปัจจัยผลสำเร็จของความร่วมมือ นั้นพบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 โดยตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือความพึงพอใจของลูกค้า สอดคล้องกับแนวคิดของ Cater and Cater (2009) ที่ได้เสนอโมเดลศึกษาความสัมพันธ์เชิงคุณค่าที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความจงรักภักดีของลูกค้าระหว่างซัพพลายเออร์และลูกค้า พบว่า ราคาส่งผลทางลบต่อความพึงพอใจและการส่งสินค้าส่งผลทางบวกต่อความพึงพอใจ ความพึงพอใจส่งผลทางบวกต่อความจงรักภักดีเชิงพฤติกรรมและเชิงทัศนคติ นอกจากนี้ ราคาส่งผลทางลบต่อความจงรักภักดีและคุณภาพสินค้าส่งผลทางบวกต่อความจงรักภักดี ในขณะที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลส่งผลทางบวกต่อความจงรักภักดีเชิงทัศนคติ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัย/โมเดลที่ค้นพบ ไปประยุกต์ใช้

ข้อเสนอแนะของการวิจัยในการนำรูปแบบที่ค้นพบไปประยุกต์ใช้ จากข้อค้นพบ โดยการใช้การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling) โดยการพิจารณาจาก ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) และ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (path coefficient) ในส่วนของผู้ขายและผู้ซื้อสามารถนำเสนอโมเดลที่จะนำไปประยุกต์ใช้ได้

ภาพ 4 และ 5 รูปแบบความร่วมมือของบริษัทผู้ขายและผู้ซื้อของธุรกิจสินค้าห้องสะอาดในประเทศไทย

ผลงานวิจัย

ลำดับความสำคัญในส่วนผู้ขาย	ลำดับความสำคัญในส่วนผู้ซื้อ
1. การบูรณาการด้านโลจิสติกส์ 2. รูปแบบของความร่วมมือ (ความร่วมมือระหว่างองค์กรภายในองค์กรตามลำดับ) 3. ความไว้วางใจ (ในด้านผูกพัน) กล่าวคือยิ่งผู้ขาย-ผู้ซื้อ มีความไว้วางใจมากผลสำเร็จจะน้อยลง ซึ่งอาจเนื่องมาจากอัตราแลกเปลี่ยน และสินค้าคงคลัง (ที่มีมากไปหรือน้อยไป) จากการที่ไว้วางใจและทำตามข้อตกลงซึ่งกันและกันทำให้ผลประโยชน์น้อยลงจากต้นทุนดังกล่าว 4. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ	1. ความไว้วางใจ 2. รูปแบบของความร่วมมือ 3. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ (ควรเป็นไปในรูปของธุรกิจไม่ใช่ส่วนบุคคล) เพราะผลที่ได้ อาจเกิดการทุจริตโดยการรับเงินใต้โต๊ะจากการซื้อ-ขายสินค้า 4. การบูรณาการด้านโลจิสติกส์ (ในส่วนผู้ซื้อ ไม่ให้ความสำคัญด้านโลจิสติกส์มากนัก อาจเนื่องมาจากการมีระบบที่รองรับอยู่แล้ว

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการค้าส่งออก. (2554). *สถิติอุตสาหกรรม*. ค้นจาก www.dephtai.go.th
- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์. (2554) ค้นจาก www.dbd.go.th
- สวทช, NSTDA. (2554). *การส่งเสริมการผลิตอุตสาหกรรม HDD*. ค้นจาก www.nstda.or.th
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. (2554). ข้อมูลรายชื่อผู้ซื้อสินค้าห้องสะอาด. ค้นจาก www.nstda.or.th
- อัจฉรา รัตนกิตติ. (2555) องค์ประกอบของตัวแปรและสมมติฐานในการวิจัย. ภาควิชาการตลาด DBA, มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
- อัจฉรา รัตนกิตติ. (2555) โมเดลรูปแบบความร่วมมือของบริษัทผู้ขายและผู้ซื้อของธุรกิจห้องสะอาดในประเทศไทย. บริหารธุรกิจดุสิตบัณฑิต, มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
- Cater & Cater, T. (2009). 'Relationship-value-based antecedents of customer satisfaction and loyalty in manufacturing', *Journal of Business & Industrial Marketing*, 24/8, 585-597.
- Derrouiche, R., Neubert, G. and Bouras, A. (2008) 'Supply chain management: a framework to characterize the collaborative strategies', *International Journal of Computer Integrated Manufacturing*, 21/4, 426-439.
- Fantazy, K., Kumar, V. & Kumar, U. (2009). 'An empirical study of the relationships among strategy, flexibility, and performance in the supply chain context', *Supply Chain Management: An International Journal*, 14/3, 177-188.
- Hsu, C., Kannan, V., Tan, K. & Leong, G.K. (2008). Information sharing, buyer-supplier relationships, and firm performance: A multiple regression. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 38(4), 296-310.
- Mentzer (2554). บิดาแห่ง Supply Chain ค้นจาก www.ipajournals.com
- Min et al. (2005). Supply chain collaboration: what's happening?, *The International Journal of Logistics Management*, (16/2), 237-256.
- Moorman, D., & Zaltman. (1992). 'Factors affect trust in marketing research relationships', *Journal of Marketing*, Vol.57 (1), 81-101.
- Morgan & Hunt. (1994). "Model of relationship marketing" ค้นจาก www.agrifood.info/perspectives/2001/Dunnefig4
- Kaveh, N (2009). How collaborative logistics management increases supply chain efficiency. *The International Journal of Logistics Management*, Sweden.
- Prisbud. (2010), *Logistics integration a driver for growth*. Retrieved from www.slideshare.net/prisbud/logistics-integration-a-driver-for-growth.

Sanchez & Franco, et al. (2008). The moderating effect of gender on relationship quality and loyalty toward Internet service providers. *Information and Management archive*, 46(3), 196-202.

Singh & Power, D. (2009). The nature and effectiveness of collaboration between firms, their customers and suppliers: A supply chain perspective, *Supply Chain Management: An International Journal*, 14(3), 189-200.

Stefansson, G. and Russell, D. (2008). Supply chain interfaces: Defining attributes and attribute values for collaborative logistics management, *Journal of Logistics Management*, 29(1), 347-359.

Zacharia, Z., Nix, N. & Lusch, R. (2009), An analysis of supply chain collaboration and their effect on performance outcomes, *Journal of Business Logistics*, 30(2), 101-123.

Zhang et al. (2011). Transportation research part E: Logistics and transportation review *Journal of Marketing*, 4(6), 743-754

กลยุทธ์การกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

The Outcome Monitoring Strategies on Training Project Implementation for Developing Personnel Competencies of the National Institute for Development of Teachers

ชัชฎา พารุ่ง และ ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์

บทคัดย่อ

บทความนี้รายงานการศึกษา กลยุทธ์การกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรทางการศึกษาของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา มีวัตถุประสงค์ 5 ด้านคือ (1) ศึกษาสมรรถนะบุคลากร (2) ศึกษาการกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการ (3) วิเคราะห์ปัจจัยการกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานที่ส่งผลต่อสมรรถนะบุคลากร (4) พัฒนากลยุทธ์การกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการ และ (5) เพื่อประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์ ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของบุคลากรทางการศึกษาที่เข้ารับการอบรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับการกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการ ส่วนปัจจัยด้านการเรียนรู้และพัฒนา ด้านกระบวนการภายใน ด้านผู้เข้ารับการอบรม และด้านการเงิน ส่งผลต่อสมรรถนะบุคลากร กลยุทธ์ที่ใช้กำกับผลลัพธ์เพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาในการดำเนินโครงการฝึกอบรม คือ การวางแผนกลยุทธ์ การปฏิบัติตามแผน และการควบคุมเชิงกลยุทธ์ ในการประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์การกำกับผลลัพธ์ การดำเนินงานโครงการฝึกอบรม พบว่ามีความเหมาะสม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: กลยุทธ์, กำกับผลลัพธ์, สมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา

Abstract

This article reports the study of the National Institute for Development of Teachers, Faculty Staffs and Educational Personnel (INDTEP) aiming (1) to study the competencies (2) the outcome monitoring on training project implementation (3) to analyze the factors of the outcome monitoring on training project implementation that affect the competencies, (4) to develop the outcome monitoring strategies on training project implementation, and (5) to evaluate the appropriateness of the strategies developed. The study results are as follows: The overall competencies of the national institute for development is at the high level. The same as The outcome monitoring on training project implementation. Factors affecting the competing of the personel consist of the learning and growth perspective, internal process perspective,

customer perspectives, and financial perspective affect the outcome of the training project implementation for developing personnel competencies. For strategic planning and implementation, controlling and evaluation, and the outcome monitoring. The result indicated that the strategies on training project implementation for developing personnel competencies is suitable, as a whole, at the high level.

Keywords: strategies, outcome monitoring. personnel competencies

ความนำ

สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา เป็นส่วนราชการระดับสำนัก สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานงาน จัดทำนโยบายและแผนให้คำแนะนำ กำกับผลลัพธ์ของการดำเนินงาน พัฒนาระบบและมาตรฐาน ส่งเสริมการวิจัย พัฒนานวัตกรรม ส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมในลักษณะเครือข่าย ระดมทรัพยากรและแสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชนจัดทำระบบฐานข้อมูล ดำเนินกิจกรรมการพัฒนาฝึกอบรมเชิงทดลองนำร่อง และการพัฒนาการฝึกอบรม (กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ พ.ศ. 2548) ซึ่งจากอำนาจหน้าที่ดังกล่าว สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษามีภาระงานในหน้าที่ที่ดำเนินกิจกรรมการฝึกอบรม และพัฒนาโครงการต่าง ๆ ให้แก่ ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีภาวะผู้นำ รู้จักนำความรู้ไปใช้ในการบริหารจัดการในชั้นเรียน ทำการสื่อสารได้อย่างมีคุณภาพ รู้จักการประสานผลประโยชน์ และการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้สามารถปรับเปลี่ยนได้สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ ซึ่งมีแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548, หน้า 6-9) นอกจากนี้ ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาก่อนการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการสถานศึกษาและผู้อำนวยการสถานศึกษา หนังสือ ที่ ศธ. 0206.7/ว 18 ลงวันที่ 8 ตุลาคม 2552 เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.

2551 มาตรา 80 บัญญัติให้มีการพัฒนาข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งบางตำแหน่งและบางวิทยฐานะ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ เจตคติที่ดี คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพที่เหมาะสม ในอันที่จะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ราชการเกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลและความก้าวหน้าแก่ราชการ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา กำหนด โดยให้ส่วนราชการต้นสังกัด กับสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา รับผิดชอบการพัฒนา และรายงานผลการดำเนินการพัฒนาให้สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาทราบ ดังนั้น สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา จึงมีบทบาทสำคัญในการดำเนินการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้กับข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) กำหนด

แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ยังพบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน เช่น เดียวกันกับหน่วยงานอื่นๆ ที่ทำหน้าที่ฝึกอบรม แม้ว่าการฝึกอบรมเป็นสิ่งที่สำคัญ และมีความจำเป็นมากในปัจจุบัน หน่วยงานต่างๆ ได้พยายามให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมที่ใช้ในการเรียนรู้พัฒนาผู้ปฏิบัติงานหรือผู้บริหาร แต่ในปีหนึ่งๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต้องใช้งบประมาณจำนวนมากในการจัดการฝึกอบรมและพัฒนาผู้ปฏิบัติงาน หรือผู้บริหารให้มีความรู้ ความสามารถ

เพิ่มขึ้น เมื่อจัดอบรมไปแล้วผลลัพธ์ที่ได้คุ้มค่ากับเงินที่ลงทุนไปหรือไม่ มีการกำกับผลลัพธ์ของการดำเนินงาน โครงการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาหรือไม่สามารถโน้มน้าวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษาได้หรือไม่ ซึ่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) ได้สรุปปัญหาการดำเนินงานโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ไว้ดังนี้

1. ปัญหาด้านความจำกัดทางทรัพยากร หรือ ปัจจัยนำเข้าของการดำเนินโครงการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา เช่น ความไม่พร้อมของแหล่งวิทยากร เอกสารค้นคว้า และสื่อต่าง ๆ ขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ การกระจายโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ไม่ทั่วถึง และค่าใช้จ่ายในการเรียนเพิ่มขึ้น

2. ปัญหาด้านศักยภาพของกระบวนการ และความสามารถพัฒนาการดำเนินโครงการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา เช่น สถานศึกษาขนาดใหญ่ สถานศึกษาที่มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถระดับสูง สถานศึกษาที่เข้าร่วมในโครงการนำร่องต่าง ๆ การเกิดช่องว่างทางการศึกษาขยายตัวออก เนื่องจากสภาพความพร้อมในการจัดการศึกษาของแต่ละสถานศึกษามีความแตกต่างกัน

3. ปัญหาด้านการเรียนรู้และการพัฒนาที่แตกต่างกันของผู้เข้ารับการฝึกอบรม กล่าวคือ การจัดการเรียนรู้ไม่สามารถพัฒนาทักษะการคิดของผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ตามเป้าหมาย ไม่สามารถจัดการฝึกอบรมที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมฝึกทักษะนิสัยการทำงานเป็นกลุ่มและการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

4. ปัญหาผลลัพธ์ด้านผู้เข้ารับการฝึกอบรม เคยชินกับการเรียนรู้แบบมีวิทยากรเป็นผู้ป้อนความรู้ ไม่ชอบคิดแสวงหา และสร้างความรู้ด้วยตนเอง รวมถึงการไม่กระตือรือร้นที่จะทำอะไรด้วยตนเอง และไม่สนใจมากเท่าที่ควร

5. ปัญหาด้านปัจจัยนำเข้า เช่น การจัดสรร และการบริหารงบประมาณเพื่อจัดซื้อคอมพิวเตอร์

วัสดุอุปกรณ์และการเชื่อมโยงเครือข่ายประสบปัญหาการดำเนินงานล่าช้าไม่เป็นไปตามกำหนดเวลา การขาดแคลนบุคลากรด้านคอมพิวเตอร์ การใช้ภาษาอังกฤษซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนา เพื่อเข้าถึงแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

6. ปัญหากระบวนการกำกับผลลัพธ์ของการดำเนินงาน ซึ่งขาดความรู้ความเข้าใจในการประเมินตามสภาพจริง ขาดรูปแบบการกำกับผลลัพธ์ของการดำเนินงานที่หลากหลาย

7. ปัญหาด้านกระบวนการบริหารจัดการฝึกอบรม ที่การขาดความเป็นเอกภาพในการบริหารจัดการ ขาดการบูรณาการการดำเนินโครงการ และการกำกับผลลัพธ์ของการดำเนินงาน อย่างเป็นระบบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สภาพปัญหาดังกล่าว ส่งผลให้การดำเนินงานโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา มีความล่าช้า และยังไม่พบกลยุทธ์การกำกับผลลัพธ์ของการดำเนินงานโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินการอย่างสมดุลทั้งด้านปัจจัยนำเข้า ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา ด้านกระบวนการ และด้านผลลัพธ์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2555, หน้า 53) โดยการดำเนินการดังกล่าวจะบรรลุผลสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับกลยุทธ์การกำกับผลลัพธ์ของการดำเนินงานโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งปัจจุบันจะพบว่า มีองค์ความรู้การกำกับผลลัพธ์ของการดำเนินงานใหม่ ๆ เกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะวิธีการกำกับผลลัพธ์ของการดำเนินงานแบบดุลยภาพ (balanced scorecard) (Kaplan & Norton, 1996; กันยา อัครอารีย์, 2545; พสุ เดชะรินทร์, 2545; ศรีเพ็ญ ทรัพย์มนชัย, 2541; ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2541) ที่สามารถนำไปสู่การสร้างกลยุทธ์การกำกับผลลัพธ์ของการดำเนินงานโครงการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา

ได้อย่างไม่ยากนัก ซึ่งประเด็นที่ทุกแนวคิดกล่าวถึงร่วมกัน ได้แก่ ด้านผู้เข้ารับการฝึกอบรม ด้านกระบวนการภายใน ด้านการเรียนรู้และพัฒนา และด้านการเงิน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสร้างกลยุทธ์การกำกับผลลัพธ์ของการดำเนินงานโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ที่มีความเป็นมาตรฐาน และถูกต้องตามหลักวิชาการ ให้หน่วยงาน และองค์กรในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาอื่นๆ สามารถนำไปพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของตนเองเพื่อให้ได้รับการพัฒนาสูงสุด และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้ตามมา

คำถามการวิจัย

1. การกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา มีลักษณะเป็นอย่างไร
2. สมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาที่เข้ารับฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา มีลักษณะเป็นอย่างไร
3. ปัจจัยการกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานส่งผลอย่างไรต่อสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาที่เข้ารับฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา
4. กลยุทธ์การกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา มีลักษณะเป็นอย่างไร
5. ความเหมาะสมของกลยุทธ์การกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา มีลักษณะเป็นอย่างไร

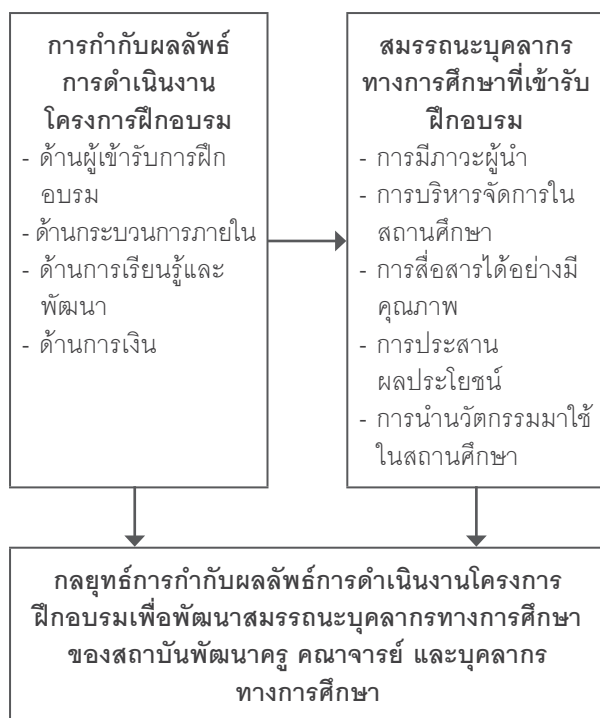
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ที่เข้ารับฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา
2. เพื่อศึกษาการกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา
3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยการกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานที่ส่งผลต่อสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ที่เข้ารับฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา
4. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา
5. เพื่อประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์การกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การพัฒนากลยุทธ์การกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดการกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานแบบดุลยภาพ (balanced scorecard) ของ Kaplan & Norton (1996) กันยา อัครอารีย์ (2545) พสุ เดชะรินทร์ (2545) ศรีเพ็ญทรัพย์มันชัย (2541) ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2541) สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา (2553) ซึ่งนักวิชาการแต่ละท่านต่างกล่าวถึงการกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานไว้ในแนวทางเดียวกันว่า ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ด้านกระบวนการภายใน ด้านการเรียนรู้และพัฒนา และด้านการเงิน ที่สามารถนำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์ การกำกับผลลัพธ์ของการดำเนินงานโครงการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบัน พัฒนาครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการ (2548) ได้แก่ การมีภาวะผู้นำ การบริหารจัดการในสถานศึกษา การสื่อสารได้อย่างมี คุณภาพ การประสานผลประโยชน์ และการนำนวัตกรรม มาใช้ในสถานศึกษา ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

กลยุทธ์การกำกับผลลัพธ์การดำเนินงาน

ด้านผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ณรงค์วิทย์ แสนทอง (2549, หน้า 41-44) กล่าวว่า การวิเคราะห์ความจำเป็นในการพัฒนาและฝึกอบรมขององค์กรส่วนใหญ่ได้มาจาก 2 แหล่งใหญ่ คือ จากการสำรวจความต้องการของหน่วยงานต่าง ๆ และจากผู้บริหารสั่งมา ซึ่งในความเป็นจริงของการบริหารคนในปัจจุบันข้อมูลจากทั้งสองแหล่ง คงจะไม่เพียงพอที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพของ บุคลากรเพื่อการแข่งขันขององค์กรทั้งในปัจจุบัน และในอนาคต ดังนั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สำคัญสำหรับการนำ

ไปใช้วางแผนพัฒนาและฝึกอบรมบุคลากรให้ครอบคลุม และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงขอแนะนำแหล่งที่มาของการวิเคราะห์หาความจำเป็นในการพัฒนาและฝึกอบรมดังนี้ วิเคราะห์จากกลยุทธ์ขององค์กร วิเคราะห์ ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์ขององค์กรกับการพัฒนา และฝึกอบรม กำหนดกลยุทธ์ด้านการพัฒนาและ ฝึกอบรม กำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาและ ฝึกอบรม กำหนดตัวชี้วัดผลสำเร็จของวัตถุประสงค์ จัดทำแผนงานหรือโครงการที่จะรองรับกลยุทธ์การฝึกอบรม จัดทำรายละเอียดของแผนการดำเนินโครงการ การวิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรม (needs assessment)

ด้านกระบวนการภายใน

การกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการ ฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากร ด้านกระบวนการ ภายใน เป็นการพิจารณากระบวนการภายในที่เป็น กระบวนการหลักที่องค์กรต้องให้ความสำคัญ โดย มุ่งเน้นกระบวนการที่ส่งผลกระทบต่อสมรรถนะบุคลากร ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และการบรรลุ วัตถุประสงค์ทางด้านการเงิน เมื่อองค์กรกำหนด เป้าหมายและสร้างกลยุทธ์ เพื่อตอบสนองความต้องการ ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมแล้ว องค์กรต้องปรับปรุง โครงสร้างการดำเนินงานและกระบวนการปฏิบัติการ ภายในให้เอื้ออำนวยต่อการดำเนินกลยุทธ์การกำกับ ผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการฝึกอบรม ให้ประสบ ผลสำเร็จ ดังนั้นการตอบสนองความต้องการของผู้เข้ารับ การฝึกอบรม และการจัดการกระบวนการปฏิบัติการ กำกับผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการฝึกอบรม จึงจำเป็ นต้องสอดคล้องกัน (ศรีเพ็ญ ทรัพย์มณชัย, 2541)

ด้านการเรียนรู้และพัฒนา

การเรียนรู้และพัฒนาในการกำกับผลลัพธ์ การดำเนินงาน เป็นการพิจารณาโครงสร้างพื้นฐาน ที่จำเป็นต้องสร้างขึ้น เพื่อให้เกิดการเติบโตและการ ปรับปรุงองค์กรในอนาคตโดยองค์กรต้องพิจารณาว่า ในการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ ด้านการเงิน ด้านลูกค้า และด้านกระบวนการภายใน องค์กรต้องมีการกำกับ ผลลัพธ์การดำเนินงานเพื่อการเรียนรู้ พัฒนาและ

เตรียมตัวอย่างไรบ้าง โดยวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญ เช่น บุคลากรภายในองค์กร (people) ระบบสารสนเทศ (information system) ระเบียบวิธีปฏิบัติขององค์กร (organization)

ด้านการเงิน

การกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานด้านการเงิน เป็นการพิจารณาถึงผลของการดำเนินกลยุทธ์ขององค์กร ที่จะแสดงออกมาในรูปของผลประกอบการขององค์กร มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับองค์กรธุรกิจที่มุ่งแสวงหาผลกำไรเนื่องจากจะเป็นตัวบอกว่ากลยุทธ์ที่ได้กำหนดขึ้นมาและนำไปใช้ในองค์กรนั้นก่อให้เกิดผลดีต่อการดำเนินงานขององค์กรหรือไม่ โดยวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญ เช่น การเพิ่มขึ้นของรายได้ (revenue growth) การลดลงของต้นทุน (cost reduction) หรือการเพิ่มขึ้นของผลิตภาพ (productivity) ประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์ (asset utilization)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์ปัจจัยการกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานที่ส่งผลต่อสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาที่เข้ารับฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ดังนี้

1.1 ศึกษาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาที่เข้ารับฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

1.2 ศึกษาการกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

1.3 วิเคราะห์ปัจจัยการกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานที่ส่งผลต่อสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาที่เข้ารับฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

1.4 สรุป และนำเสนอผลการศึกษา

2. ขั้นตอนที่ 2 พัฒนากลยุทธ์การกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

2.1 ประชุมสนทนากลุ่ม (focus group discussion) เพื่อพัฒนากลยุทธ์การกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

3. ขั้นตอนที่ 3 ประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์การกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษากระบวนการกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และการศึกษาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาที่เข้ารับฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ครังนี้คือ บุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เข้ารับการฝึกอบรมก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา รุ่นที่ 10-14 ระหว่างวันที่ 16 กุมภาพันธ์-24 มีนาคม 2554 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 จำนวน 197 คน

ประชากรที่ใช้ในการพัฒนากลยุทธ์การกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา คือ ผู้ทรงคุณวุฒิของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 25 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน 86 ข้อ หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) กับบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 30 คน โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.9043 และร่างรูปแบบในการพัฒนากลยุทธ์การกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการฝึกอบรมโดยประชุมสนทนากลุ่ม (focus group discussion)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและการประชุมสนทนากลุ่มย่อย

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ใช้สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติอนุमान การวิเคราะห์การถดถอยพหุ เพื่อทำนายตัวแปรตามที่ได้รับอิทธิพลมาจากตัวแปรต้นตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไปด้วย

ผลการวิจัย

1. สมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาที่เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา โดยภาพรวม และ รายด้านพบว่า มีระดับสมรรถนะทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถจัดอันดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ใน 3 อันดับแรก คือ ด้านการประสานผลประโยชน์ เป็นอันดับที่ 1 ด้านการมีภาวะผู้นำ เป็นอันดับที่ 2 และด้านการสื่อสารได้อย่างมีคุณภาพ เป็นอันดับที่ 3

2. การกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านพบว่า การกำกับผลลัพธ์การดำเนินงาน ทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถจัดอันดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านกระบวนการภายใน เป็นอันดับที่ 1 ด้านผู้เข้ารับ

การฝึกอบรม เป็นอันดับที่ 2 ด้านการเรียนรู้และพัฒนา เป็นอันดับที่ 3 และด้านการเงินเป็นอันดับที่ 4

3. ปัจจัยการกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานด้านการเรียนรู้และพัฒนา (learning and growth perspective) ด้านกระบวนการภายใน (internal process perspectives) ด้านผู้เข้ารับการฝึกอบรม (customer perspectives) และด้านการเงิน (financial perspectives) ส่งผลต่อสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาที่เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ได้กลยุทธ์ที่สำคัญด้านการบริหารงานบุคคล ด้านบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานวิชาการ และด้านการบริหารงานทั่วไป ที่ส่งผลต่อสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา คือ ด้านการเรียนรู้และพัฒนา ด้านกระบวนการภายใน ด้านผู้เข้ารับการฝึกอบรม และด้านการเงิน ใน 3 ขั้นตอนของกระบวนการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ คือ การวางแผนกลยุทธ์ การปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ และการควบคุมเชิงกลยุทธ์

5. กลยุทธ์การกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา มีความเหมาะสมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารงานบุคคลมาเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานวิชาการ และด้านการบริหารงานทั่วไป

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่พบว่า การกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การกำกับผลลัพธ์การดำเนินงาน ทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถจัดอันดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านกระบวนการภายใน เป็นอันดับที่ 1 ด้านผู้เข้ารับ

การฝึกอบรม เป็นอันดับที่ 2 ด้านการเรียนรู้และพัฒนา เป็นอันดับที่ 3 และด้านการเงินเป็นอันดับที่ 4 ผลการวิจัย มีประเด็นที่น่าสนใจ คือ ที่ผ่านมา สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา จะให้ความสำคัญกับการกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ด้านกระบวนการภายใน เป็นหลัก ซึ่งมากกว่าด้านผู้เข้ารับการฝึกอบรม และด้านการเรียนรู้และพัฒนา แสดงให้เห็นว่า การกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ยังเป็นเพียงแค่การกำกับเชิงกระบวนการของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาเท่านั้น ยังไม่ได้มีการติดตามไปเพื่อกำกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม เท่าที่ควร สอดคล้องกับ วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์ (2548, หน้า 1) ที่ว่า แผนกำกับและติดตามโครงการ และแผนประเมินผลการปฏิบัติงานตามโครงการ จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยควบคุมการดำเนินงานตามช่วงเวลา ไม่ให้เบี่ยงเบนไปจากแผนดำเนินการ เป็นผลให้เกิดความแตกต่างน้อยที่สุด ระหว่างผลผลิตที่คาดหวัง กับผลผลิตที่เกิดขึ้นจริงของโครงการ โดยจะเห็นได้จาก กล้า ทองขาว (2548, หน้า 140) ที่กล่าวว่า การกำกับผลลัพธ์การดำเนินงาน เป็นการกำกับนโยบาย แผนงาน หรือโครงการ การศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบภายใน กระบวนการบริหารนโยบายและแผนงาน เพื่อแสวงหา และใช้ข้อมูลข่าวสารสำหรับการปรับปรุงประสิทธิภาพของการดำเนินการให้บังเกิดผลลัพธ์นโยบายและแผน ตรงตามเจตนารมณ์ที่กำหนดไว้ และยังสอดคล้องกับ เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2534, หน้า 188-189) ที่อธิบายไว้ว่า การติดตามงานเป็นกระบวนการตรวจตรา หรือตรวจสอบว่าการปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนที่ได้วางไว้ หรือไม่ การติดตามงานจำเป็นต้องมีข้อมูล และการรายงานเพื่อช่วยให้ผู้บริหารใช้ในการตัดสินใจว่า งานที่กำลังปฏิบัติอยู่สอดคล้องกับความคาดหวังหรือไม่ จึงยังไม่ใช้การกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการอย่างแท้จริง ซึ่งในทางปฏิบัติส่งผลให้บุคลากรทางการศึกษา ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผ่านการฝึกอบรม และดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาไปแล้วมิได้ ถูกติดตามสมรรถนะที่ต้องการเท่าที่ควร ซึ่งอาจส่งผลให้ไม่สามารถควบคุมประสิทธิภาพของกระบวนการ

ฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เข้ารับการฝึกอบรมก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาได้เท่าที่ควร อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้วิจัยศึกษาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาที่เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา พบว่า สมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาที่ โดยภาพรวมและรายด้านพบว่า มีระดับสมรรถนะทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถจัดอันดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยใน 3 อันดับแรก คือ ด้านการประสานผลประโยชน์ เป็นอันดับที่ 1 ด้านการมีภาวะผู้นำ เป็นอันดับที่ 2 และด้านการสื่อสารได้อย่างมีคุณภาพ เป็นอันดับที่ 3 ทั้งที่ตามจริงการมีภาวะผู้นำ และการสื่อสารได้อย่างมีคุณภาพควรจะมาก่อนการประสานผลประโยชน์ แต่ในทางปฏิบัติจริง บุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เข้ารับการฝึกอบรมก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา มักจะได้ไปเริ่มตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาในโรงเรียนห่างไกลขนาดเล็ก ถูกจำกัดเรื่องของทรัพยากร และงบประมาณ ซึ่งเมื่อเริ่มเข้าไปบริหารสถานศึกษา การประสานผลประโยชน์จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องกระทำก่อนเป็นอันดับแรก ถือเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความ เป็นจริงของการเข้ารับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา กับการกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ ปัทมา เพชรไพรินทร์ (2547) ได้ให้ความหมาย สมรรถนะ หมายถึง ความรู้ความสามารถ พฤติกรรม ทักษะและทัศนคติของบุคคลที่มีผลทำให้เกิดความสามารถในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายของงาน ดังนั้นสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ควรมุ่งเน้นไปที่ด้านการเรียนรู้และพัฒนาการกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ให้สอดคล้องกับคุณลักษณะตามความเป็นจริงของการเริ่มเข้ารับตำแหน่งในการปฏิบัติงานในฐานะผู้อำนวยการสถานศึกษา และ

เปลี่ยนมามุ่งกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานด้านผู้เข้ารับ การฝึกอบรมมากขึ้น นอกจากนั้น เมื่อทำการศึกษา วิจัยลงลึกไปถึงปัจจัยการกำกับผลลัพธ์การดำเนินงาน ที่ส่งผลต่อสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาที่เข้ารับ ฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทาง การศึกษา จะ พบว่า ปัจจัยการกำกับผลลัพธ์การ ดำเนินงาน ด้านการเรียนรู้และพัฒนา ด้านกระบวนการ ภายใน ด้านผู้เข้ารับการฝึกอบรม และด้านการเงิน ส่งผลต่อสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาที่เข้ารับ ฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทาง การศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งแสดง ให้เห็นว่า กระบวนการเรียนรู้และพัฒนา กระบวนการ ภายใน และตัวผู้เข้ารับการฝึกอบรม เป็นประเด็นในเรื่อง ของการกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานที่ส่งผลต่อสมรรถนะ บุคลากรทางการศึกษา มีใช่เรื่องของงบประมาณเป็นหลัก ดังนั้นเพื่อให้การกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการ ฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทาง การศึกษา เป็นไปอย่างครบถ้วนในทุกด้าน จึงควรมี กลยุทธ์ในการกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการ ฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทาง การศึกษา นำมาใช้ 4 ด้าน คือ ด้านการเรียนรู้และพัฒนา ด้านกระบวนการภายใน ด้านผู้เข้ารับการฝึกอบรม และด้านการเงิน ซึ่งแต่ละด้านมีการกำกับผลลัพธ์ การดำเนินงานตามรายการสมรรถนะบุคลากรทาง การศึกษา ได้แก่ การมีภาวะผู้นำ การบริหารจัดการใน สถานศึกษา การสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ การประสาน ผลประโยชน์ และการนำนวัตกรรมมาใช้ในสถานศึกษา ใน 3 ขั้นตอนของกระบวนการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ คือ การวางแผนกลยุทธ์ การปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ และการควบคุมเชิงกลยุทธ์ เพื่อให้เกิดการสร้างสรรค์ หรือปลูกฝัง ศรัทธา ความกลมเกลียว ความร่วมมือร่วมใจ ให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไป ในทิศทางที่ต้องการ เป็นไปตามวัตถุประสงค์และ เป้าหมายของการบริหารจัดการ เกิดความสำเร็จด้าน การผลิตผู้เรียนให้มีคุณภาพ ซึ่งเมื่อนำกลยุทธ์การกำกับ

ผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนา สมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ไปทำการประเมิน ความเหมาะสม พบว่า ความเหมาะสมของกลยุทธ์ การกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารงานบุคคลมาเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงาน วิชาการ และด้านการบริหารงานทั่วไป ซึ่งเป็นเรื่อง ที่เกี่ยวข้องกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมโดยตรง ซึ่งในขณะนั้น คือ บุคลากรทางการศึกษาก่อนการแต่งตั้งเป็น ผู้อำนวยการสถานศึกษาให้สามารถสื่อสารได้อย่าง มีคุณภาพ บริหารจัดการในสถานศึกษา มีภาวะผู้นำ และประสานผลประโยชน์ เพื่อขับเคลื่อนการปฏิบัติงาน ในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งล้วนแล้วแต่ เป็นการดำเนินการร่วมกับบุคคลทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็น บุคลากรทางการศึกษา ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และ เครือข่ายทางการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมร ปาโท (2555) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของ ผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นมืออาชีพ พบว่า ระดับ ความคิดเห็นมากที่สุด โดยมีประเด็นคุณลักษณะทาง วิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา พฤติกรรมการบริหาร ประสิทธิภาพของการบริหาร คุณภาพของผู้เรียน การมี ส่วนร่วมของชุมชน และจากผลการสัมภาษณ์ผู้บริหาร สถานศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำ ได้แก่ เป็นผู้นำทางการศึกษา มีความรู้ความสามารถในการ บริหารสถานศึกษา มีผลงานที่แสดงถึงความชำนาญ ในการบริหารสถานศึกษา และนำนวัตกรรมและ เทคโนโลยีมาใช้ในการบริหาร และเป็นไปในทิศทาง เดียวกันกับ สราญ ประมวลชาติ (2544) ที่ พบว่า ปัจจัย ด้านผู้นำที่พร้อมในการริเริ่ม มีส่วนร่วมและเป็นผู้นำ การเปลี่ยนแปลงด้วยตนเอง ปัจจัยด้านการตระหนักถึง การนำระบบสารสนเทศมาใช้ในการประเมินผล ปัจจัย ด้านวัฒนธรรมองค์การที่พร้อมรับสิ่งใหม่ ๆ และการ เปลี่ยนแปลง ปัจจัย ด้านการสื่อสารที่สนับสนุนวิธี ดุลยภาพ ผู้การปฏิบัติในทุกส่วน ปัจจัยด้านบุคลากรที่มี ศักยภาพและมีความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงซึ่งปัจจัย ต่าง ๆ เหล่านี้มีส่วนสนับสนุนมากกว่าเป็นอุปสรรค

ข้อเสนอแนะ

1. สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ควรให้ความสำคัญกับประเด็นของการวิเคราะห์การกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานที่ส่งผลต่อสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาที่เข้ารับฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาในลักษณะองค์รวม มีความยืดหยุ่นทั้งสาระการพัฒนาและวิธีการเรียนรู้ให้มีความพร้อมในการดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา มีอุดมการณ์ วิสัยทัศน์ บุคลิกภาพความเป็น

ผู้นำทางวิชาการ บริหารจัดการสถานศึกษาสู่ความสำเร็จ

2. การมีกลยุทธ์การกำกับผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา จะเกิดผลสำเร็จได้นั้น บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และมีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาต้องเข้ามีส่วนร่วมผลักดันให้การปฏิบัติงานตามภาระงานในภาพรวมเกิดสัมฤทธิ์ผลตามที่กำหนด

เอกสารอ้างอิง

- กันยา อัครอารีย์. (2545). *การพัฒนาดัชนีวัดสมรรถนะหลักโดยใช้วิธีการประเมินแบบดุลยภาพ: กรณีศึกษาโรงงานผลิตผลิตภัณฑ์พลาสติก*. วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กล้า ทองขาว. (2548). *การนำนโยบายและแผนการศึกษาไปปฏิบัติ: แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการดำเนินงาน* *Implementation of Educational Policy and Plan: Concept, Theory and Practice*. นนทบุรี: สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2548). *ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ พ.ศ. 2548*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ณรงค์วิทย์ แสนทอง. (2549). *การพัฒนาและฝึกอบรมบุคลากรที่ CEO อยากเห็น*. กรุงเทพฯ : เอช อาร์ เซ็นเตอร์.
- ปัทมา เพชรไพรินทร์. (2547). *สมรรถนะของพยาบาลประจำการโรงพยาบาลขอนแก่น*. ค้นจาก http://www.napinconcept.com/index.php?option=com_mamboboard&temid=73&func=view&174&catid=17.
- พสุ เดชะรินทร์. (2545). *เส้นทางจากกลยุทธ์การปฏิบัติด้วย Balanced Scorecard และ Key Performance Indicators* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์. (2548). *การดำเนินงานตามโครงการ: เทคนิคการกำกับและติดตามโครงการ Project implementation: A monitoring technique*. เอกสารประกอบการสอนวิชา การบริหารกลยุทธ์. หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและผู้นำการเปลี่ยนแปลง, มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.
- ศรีเพ็ญ ทรัพย์มณฑล (2541). *The Balanced Scorecard เทคนิคการวัดผลการดำเนินงานกลยุทธ์*. *บริหารธุรกิจ* (77) 6, 37-46.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ. (2541). *การบริหารการตลาดยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: ชีระฟิล์มและเซเท็กซ์.
- สมร ปาโท. (2555). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นมืออาชีพสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย*, 2(1), 99-109.

สรณัญ ประมวลชาติ. (2544). ปัจจัยสนับสนุนและอุปสรรคในการทำ *Balanced Scorecard* มาใช้ในองค์กรกลุ่มธุรกิจ การสื่อสารของไทย: กรณีศึกษาบริษัท *Telecom Asia Public Company Limited (TA)* และบริษัท *Advanced Info Service Public Company Limited (AIS)*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. (การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์), สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2534). ยุทธศาสตร์การติดตามงาน ใน ราชบัณฑิตยสถานเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2555). พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการ บ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546. ค้นจาก <http://esdg.excise.go.th/pdf/2.pdf>.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). สารสำคัญการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561). ค้นจาก <http://chusak.igetweb.com/index.php.518285>.

Kaplan, R. S. & Norton, D. P. (1996). *The balanced scorecard: Translating strategy into action*. Boston: Harvard Business School Publishing Corporation.

รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิผล ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน

The Effective Change Management Model in Private Basic Education Institution¹

จิระประภา โมจิทะ และ ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) การบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน (2) ประสิทธิภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน (3) วิเคราะห์ปัจจัยการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน (4) พัฒนา และประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน เป็นการวิจัยแบบผสมเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า (1) การบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน อยู่ในระดับมาก ใน 3 อันดับแรก คือ ด้านการกำหนดยุทธศาสตร์ ด้านสภาพแวดล้อม และด้านการกำหนดเป้าประสงค์ ตามลำดับ (2) ประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน อยู่ในระดับมาก ใน 3 อันดับแรก คือ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ตามลำดับ (3) การบริหารการเปลี่ยนแปลงด้านการกำหนดเป้าประสงค์ ด้านการกำหนดภารกิจ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านการกำหนดยุทธศาสตร์ ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (4) ได้รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน โดยในทางปฏิบัติสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน ต้องทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และภายนอกสถานศึกษา (SWOT Analysis) จากนั้นกำหนดภารกิจ การบริหารการเปลี่ยนแปลง กำหนดเป้าประสงค์ กำหนดยุทธศาสตร์ กำหนดนโยบาย การบริหารการเปลี่ยนแปลง (4) รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ในด้านงานบุคคล ด้านงานงบประมาณ ด้านงานวิชาการ และด้านงานทั่วไป ตามลำดับ

คำสำคัญ: การบริหารการเปลี่ยนแปลง, ประสิทธิภาพ, สถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน

Abstract

This thesis change management in private basic education institutions and its effectiveness. The aim is to analyze the factors that have an impact on effectiveness so that an effective change management model can be developed and evaluated. This is a mixed method research, inclusive of both quantitative and qualitative approaches. First, the factors that impact the effectiveness were analyzed. Then, a change

management model was developed. Finally, the model was evaluated for its effectiveness. Research results are as follows: (1) Generally, there is a high level of change management in private basic education institutions. (2) The overall effectiveness of the management in private basic education institutions was at a high level. (3) The change management in terms of setting policies impacts the effectiveness of the management in private basic education institutions at a statistically significant level of 0.01. (4) An effective change management model was achieved. (5) Overall, the effective change management model in private basic education institutions is rated very appropriate. In particular, personnel work is very effective, followed by budget work, academic affairs, and general administration work, respectively.

Keywords: effective change management, private basic education institution

ความนำ

การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีความมุ่งหมายที่จะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีความสามารถและอยู่ร่วมกับสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน ที่เป็นองค์กรทางการศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ซึ่งดำเนินงานภายใต้กฎหมายการศึกษาของชาติ และนับเป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาไทยมาโดยตลอด มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของประเทศมาช้านาน มีบทบาทสำคัญช่วยในการแบ่งเบาภาระความรับผิดชอบของภาครัฐตลอดมาอย่างต่อเนื่อง (สวัสดี อุดมโภชน, 2541, หน้า 3) จึงมีอาจที่จะปฏิเสธกระแสการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาได้ ตรงกันข้ามกลับต้องตระหนักไว้เสมอว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องสำคัญสำหรับโรงเรียน (วิโรจน์ สารรัตนะ; และ สัมพันธ์ พันธุ์พฤกษ์. 2548 หน้า 31)

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว สามารถเห็นปัญหาได้อย่างชัดเจนหากพิจารณาการบริหารการเปลี่ยนแปลงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน ซึ่งโดยหลักการแล้วผู้บริหารหรือหัวหน้าสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน จะใช้อำนาจหน้าที่ในตำแหน่งโดยอาศัย กฎ ระเบียบ และคำสั่งและอำนาจของผู้ครองตำแหน่ง จัดองค์ประกอบในการบริหารคน เงิน วัสดุอุปกรณ์ การประสานความ

ร่วมมือกัน ซึ่งอำนาจหน้าที่ของผู้บริหารเป็นการบริหารการเปลี่ยนแปลงตามการประกาศใช้กฎกระทรวงและประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานว่าด้วยการกระจายอำนาจ และการบริหารการเปลี่ยนแปลง (change management) เพื่อให้ภารกิจหลักของสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน คือ งานวิชาการ งานบุคคล งานงบประมาณ และงานทั่วไป ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชนเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นในปัจจุบันสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชนต่างให้ความสำคัญและทำการปรับเปลี่ยนระบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชนเพื่อให้เป็นไปตามบริบทของการเปลี่ยนแปลงในการจัดการศึกษา แต่ในทางปฏิบัติจริง ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชนส่วนใหญ่มิได้ใช้การบริหารการเปลี่ยนแปลงในการจัดการศึกษาอย่างที่ควรจะเป็น ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการพัฒนางานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชนอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งตลอดเวลา 2 ปีที่ผ่านมาไม่ปรากฏผลการพัฒนาผู้เรียนที่มีความโดดเด่นจากการบริหารการเปลี่ยนแปลงในการจัดการศึกษา จึงก่อให้เกิดปัญหาด้านการพัฒนาวิชาการให้เป็นที่ยอมรับโดยทั่วกัน และวิธีสอนของครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่เน้นกระบวนการให้ผู้เรียนได้พัฒนาในด้านการคิด วิเคราะห์ การแสดงความคิดเห็น และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ครูยังเป็นผู้มีอำนาจในชั้นเรียน ผู้เรียนมีหน้าที่รับและปรับตัวให้สอดคล้องกับเนื้อหาความรู้และวิธีการของครู ครูยังไม่สามารถจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้สัมพันธ์เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง นอกจากนี้

ครูในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานเอกชนมีการเปลี่ยนบ่อย เนื่องจากครูจะย้ายไปรับราชการหรือเปลี่ยนงาน จึงจำเป็นต้องรับครูที่สอนไม่ตรงตามวุฒิวิชาเอกหรือวิชาที่เปิด ดังนั้นครูผู้สอนจะเน้นการสอนเนื้อหาเป็นส่วนใหญ่ ทำให้นักเรียนเกิดการเบื่อหน่าย ไม่สนใจ การเรียน (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษา เอกชน, 2553, หน้า 29) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะ ทำการพัฒนารูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มี ประสิทธิภาพในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานเอกชน เพื่อสร้าง ให้เกิดรูปแบบการพัฒนาการบริหาร การเปลี่ยนแปลง ที่มีความเป็นมาตรฐาน และถูกต้องตามหลักวิชาการ ให้สถานศึกษาชั้นพื้นฐานเอกชนอื่นๆ และยังอาจ ขยายผลไปสถานศึกษาชั้นพื้นฐานของรัฐอื่นๆ ในการ พัฒนาการบริหารการเปลี่ยนแปลงในการจัดการศึกษา ของตนเองเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสูงสุด และมี ประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ได้ตามมา

คำถามนำของการวิจัย

1. การบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา ชั้นพื้นฐานเอกชน มีลักษณะเป็นอย่างไร
2. ประสิทธิภาพในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานเอกชน มีลักษณะเป็นอย่างไร
3. ปัจจัยการบริหารการเปลี่ยนแปลงส่งผล อย่างไรต่อประสิทธิภาพในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานเอกชน
4. รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มี ประสิทธิภาพในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานเอกชน มีลักษณะ และมีความเหมาะสมอย่างไร

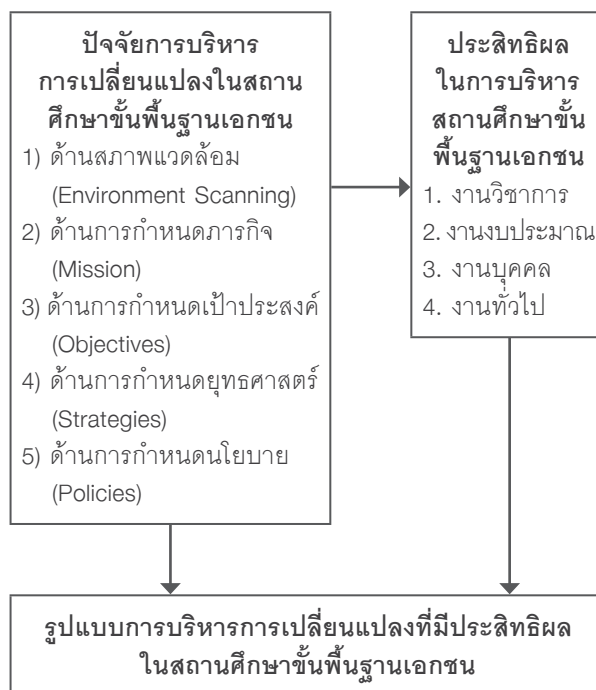
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารการเปลี่ยนแปลงใน สถานศึกษาชั้นพื้นฐานเอกชน
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในสถานศึกษาชั้น พื้นฐานเอกชน
3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารการ เปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในสถานศึกษา ชั้นพื้นฐานเอกชน

4. เพื่อพัฒนา และประเมินความเหมาะสม ของรูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพ ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานเอกชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยสังเคราะห์แนวคิดของ Bovee and others (1993, p. 209) Thompson and Strickland (1999, pp. 3-4) Wheelen and Hunger (2000, p. 3) และ Beer (2006) ที่กล่าวถึงกระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลง (change management) โดยนำมาประยุกต์ใช้กับการ บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานเอกชนให้มีประสิทธิภาพ ในงานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป เพราะถือเป็นเครื่องมืออีกอย่างหนึ่งในการปฏิรูป การศึกษาตามหลักการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่จัดเป็น ภาระหน้าที่ร่วมกันของผู้บริหารทุกระดับในสถานศึกษา โดยเฉพาะผู้บริหารระดับสูงของสถานศึกษาที่มีบทบาท สำคัญในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ (strategic decision making) อันจะส่งผลกระทบต่ออนาคตของสถานศึกษา ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ใน 5 ด้าน คือ (1) ด้าน สภาพแวดล้อม (2) ด้านการกำหนดภารกิจ (3) ด้านการ กำหนดเป้าประสงค์ (4) ด้านการกำหนดยุทธศาสตร์ และ (5) ด้านการกำหนดนโยบาย ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ด้านสภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมขององค์กร หมายถึง แรงผลักดันต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการองค์กร ซึ่งประกอบด้วยสภาพแวดล้อมทั่วไป ไม่เฉพาะเจาะจง ได้แก่ การเมือง กฎข้อบังคับ นโยบายของรัฐบาล แนวโน้มการออกกฎหมายและพระราชบัญญัติต่าง ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐบาลก็มีผลต่อการจัดการศึกษา สภาพสังคมวัฒนธรรม เช่น ทัศนคติทางสังคม ค่านิยม บรรทัดฐาน ความเชื่อ พฤติกรรม การเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร สิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่อาจมีผลกระทบต่อองค์กร แม้จะไม่สามารถมองเห็นโดยตรงก็ตาม

ด้านการกำหนดภารกิจ

การกำหนดภารกิจ mission เป็นการกำหนดจุดประสงค์ที่บอกถึงเหตุผลว่าองค์กรถือกำเนิดขึ้นมาเพื่อมีภาระใด อาทิ การให้บริการทางการศึกษา หรือการบริการที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนเป็นหลัก ซึ่งสามารถระบุอย่างละเอียดหรืออย่างสั้น ๆ ก็ได้ ซึ่งการกำหนดภารกิจอย่างชัดเจนจะเป็นสิ่งที่มีประโยชน์มากแต่ก็ไม่ควรจะเป็นข้อจำกัดและผูกมัดตนเอง ซึ่งในสถานการณ์ที่โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ระบบการบริหารและการจัดการศึกษาของไทย จำเป็นต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมือง วัฒนธรรมและการศึกษา ตลอดจนการแข่งขันกับต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องกระบวนการเรียนรู้ และระบบการบริหารและจัดการศึกษา

ด้านการกำหนดเป้าประสงค์

เป้าประสงค์ (objectives) คือ ผลลัพธ์ในขั้นปลายที่ได้มาจากการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งจะต้องบอกว่าอะไรคือสิ่งที่ต้องการจะทำให้สำเร็จ และเมื่อไรที่ต้องการจะให้แล้วเสร็จ และควรจะออกมาในรูปเชิงปริมาณหรือตัวเลขหากเป็นไปได้ สถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานหลัก มีเป้าประสงค์ คือการพัฒนาผู้เรียนและสังคม ภายใต้บทบัญญัติของ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งถือว่าสถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่สำคัญยิ่ง เพราะเป็นหน่วยปฏิบัติการ ผลของการจัดการศึกษาจะเกิดขึ้นที่สถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญและมีส่วนรับผิดชอบอย่างใกล้ชิดต่อการศึกษาที่จะให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาขึ้นอยู่กับผู้บริหารเป็นสำคัญ

ด้านการกำหนดยุทธศาสตร์

ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 6-16 ได้กำหนดให้หน่วยงานภาครัฐดำเนินการบริหารจัดการโดยอาศัยการบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์ (strategic management) โดยใช้แผนยุทธศาสตร์ (strategic plan) มาเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการกำหนดวิธีปฏิบัติงาน เชื่อมโยงกับผลงานของหน่วยงานภาครัฐในแผนยุทธศาสตร์ระดับหน้าที่กับคำของบประมาณ เชื่อมโยงผลผลิตหลักในแผนยุทธศาสตร์กับเม็ดเงินงบประมาณ จะต้องสอดคล้องกัน เรียกว่า “การวางแผนงบประมาณที่มุ่งเน้นผลงาน (performance based budgeting --PBB)” เป็นยุทธศาสตร์การบริหารงานที่มุ่งผลผลิตมากกว่า การบริหารงานเพื่อใช้ปัจจัยการบริหาร ได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ที่เคยดำเนินการมาในอดีต การวัดประสิทธิผลเน้นไปที่ความสามารถการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ตามโครงการ ใช้การจูงใจด้วยระบบการให้รางวัลพิเศษประจำปีหรือโบนัสแก่ผู้มีผลงานตามตัวชี้วัดผลงานหลักที่ได้มีการตกลงไว้ล่วงหน้า การบริหารเน้นการวัดและประเมินผลงานโดยการติดตามงานตามระบบตัวชี้วัดผลงานที่เรียกว่า “การบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ (results based management--rbm)”

ด้านการกำหนดนโยบาย

นโยบาย (policies) เป็นแนวทาง (guideline) อย่างกว้าง ๆ ในการตัดสินใจ ซึ่งเชื่อมต่ออยู่ระหว่างการ

กำหนดยุทธศาสตร์ (strategies) และการนำยุทธศาสตร์ (strategies) ไปใช้ (implementation) องค์การจะใช้นโยบายเป็นแนวทางที่จะทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่าพนักงานของตนเมื่อจะตัดสินใจหรือดำเนินการใด ๆ จะต้องอยู่ภายในกรอบที่กำหนดขึ้น ทั้งนี้เพื่อสนับสนุนให้ภารกิจขององค์การ วัตถุประสงค์ และกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นสามารถดำเนินการไปได้ในทิศทางที่พึงประสงค์ได้

ประสิทธิผล

1. งานด้านวิชาการ เป็นงานหลักของโรงเรียน ภารกิจงานคือ พัฒนาหลักสูตรโรงเรียน กระบวนการเรียนรู้ วัดผลประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน วิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา พัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ นิเทศการศึกษา และแนวทางการศึกษา พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน ประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับโรงเรียนอื่น ส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กรหน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

2. งานด้านงบประมาณ เป็นการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลงาน จัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของโรงเรียน จัดหารายได้จากบริการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน ภารกิจคือ จัดทำและเสนอของบประมาณ จัดสรรงบประมาณ ตรวจสอบติดตามประเมินผล รายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน ระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา บริหารการเงิน บริหารบัญชี บริหารพัสดุ และสินทรัพย์

3. งานด้านบุคคล เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้โรงเรียนปฏิบัติเพื่อตอบสนองภารกิจของโรงเรียน เกิดความคล่องตัวอิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบตามหลักธรรมาภิบาล ได้รับการพัฒนา มีความรู้ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงก้าวหน้า ในวิชาชีพ ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ ภารกิจงานคือ วางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง สรรหา และบรรจุแต่งตั้ง เสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

วินัย การรักษาวินัยและการลาออก

4. งานด้านการบริหารทั่วไป เป็นงานเกี่ยวกับการจัดองค์กร เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีคุณภาพตามมาตรฐานและเป้าหมายที่กำหนด ประสาน สนับสนุนส่งเสริม อำนวยความสะดวก พัฒนาโดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี อย่างเหมาะสม ภารกิจงานคือ ดำเนินงานธุรการ พัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูล สารสนเทศ ประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา จัดระบบการพัฒนาองค์การ งานเทคโนโลยี สารสนเทศ ส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร ดูแลอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม จัดทำสำมะโนผู้เรียน รับนักเรียน ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ส่งเสริมกิจการนักเรียน ประชาสัมพันธ์งานการศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา งานประสานกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น จัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน งานบริการสาธารณะและงานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัย คือ ขั้นตอนการวิจัย มี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์ปัจจัยการบริหาร การเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานเอกชน ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน และขั้นตอนที่ 3 ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในวิเคราะห์ปัจจัยการบริหาร การเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 745 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในวิเคราะห์ปัจจัย การบริหาร การเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้น

พื้นฐานเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 254 คน ซึ่งได้มาจากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ด้วยวิธีการจับฉลาก

3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก การบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) กับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ผ่านการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รอบที่ 2 จำแนกเป็น ผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 10 คน โรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในโรงเรียนเดียวกัน จำนวน 10 คน และโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 10 คน

4. ประชากรที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน คือ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านบริหารการศึกษา จำนวน 15 คน

5. ประชากรที่ใช้ในการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบฯ คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง กับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ผ่านการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รอบที่ 2 จำแนกเป็น ผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 10 คน โรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในโรงเรียนเดียวกัน จำนวน 10 คน และโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามปัจจัยการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน

3. แนวทางการสนทนากลุ่มรูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน

4. แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน

ผลการวิจัย

การบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การบริหารการเปลี่ยนแปลงด้านการกำหนดนโยบาย ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน โดยในทางปฏิบัติสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชนต้องทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และภายนอกสถานศึกษา (SWOT analysis) เมื่อทราบ จุดแข็ง (S) จุดอ่อน (W) โอกาส (O) และอุปสรรค (T) ในการจัดการศึกษา จากนั้นกำหนดภารกิจการบริหารการเปลี่ยนแปลง โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและตรงประเด็น และคำนึงถึงผลกระทบของนโยบายทางการศึกษาของชาติ กำหนดเป้าประสงค์การบริหารการเปลี่ยนแปลง โดยให้บุคลากรจัดทำเป้าประสงค์ของการจัดการศึกษา และเป้าประสงค์ของการบริหารการเปลี่ยนแปลง ตามนโยบายการศึกษาของชาติ กำหนดยุทธศาสตร์การบริหารการเปลี่ยนแปลง โดยจัดทำยุทธศาสตร์การบริหารการเปลี่ยนแปลงที่บ่งบอกถึงหนทางที่แต่ละฝ่ายจะต้องทำเพื่อประสิทธิภาพสูงสุด จัดทำยุทธศาสตร์การบริหารการเปลี่ยนแปลงตามนโยบายทางเศรษฐกิจและสังคมของรัฐบาล และจัดทำยุทธศาสตร์การบริหารการเปลี่ยนแปลงที่บ่งบอกถึงทิศทางทั่วไปของการศึกษา กำหนดนโยบายการบริหารการเปลี่ยนแปลง โดยจัดทำนโยบายการบริหารการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับโครงสร้างพื้นฐานของสถานศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงาน และเพื่อสนับสนุนเป้าประสงค์ของการ

จัดการศึกษา รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านงานบุคคลมาเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาด้านงานงบประมาณ ด้านงานวิชาการ และด้านงานทั่วไป ตามลำดับ

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่สำคัญที่สุดสำหรับการวิจัยนี้ที่พบว่า ได้รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชนโดยในทางปฏิบัติสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชนต้องทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกสถานศึกษา จากนั้นกำหนดภารกิจการบริหารการเปลี่ยนแปลง โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและตรงประเด็น และคำนึงถึงผลกระทบของนโยบายทางการศึกษาของชาติ กำหนดเป้าประสงค์ การบริหารการเปลี่ยนแปลง โดยให้บุคลากรจัดทำเป้าประสงค์ของการจัดการศึกษา และเป้าประสงค์ของการบริหารการเปลี่ยนแปลง ตามนโยบายการศึกษาของชาติ กำหนดยุทธศาสตร์การบริหารการเปลี่ยนแปลง โดยจัดทำยุทธศาสตร์การบริหารการเปลี่ยนแปลงที่บ่งบอกถึงหนทางที่แต่ละฝ่ายจะต้องทำเพื่อประสิทธิภาพสูงสุด จัดทำยุทธศาสตร์การบริหารการเปลี่ยนแปลงตามนโยบายทางเศรษฐกิจและสังคมของรัฐบาล และจัดทำยุทธศาสตร์การบริหารการเปลี่ยนแปลงที่บ่งบอกถึงทิศทางทั่วไปของการศึกษา กำหนดนโยบายการบริหารการเปลี่ยนแปลง โดยจัดทำนโยบายการบริหารการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับโครงสร้างพื้นฐานของสถานศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงาน และเพื่อสนับสนุนเป้าประสงค์ของการจัดการศึกษาในงาน 4 ด้าน คือ (1) นโยบายการบริหารการเปลี่ยนแปลงด้านงานวิชาการ ควรเป็นไปเพื่อให้เกิดการพัฒนาหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และให้มีหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน (2) นโยบายการบริหารการเปลี่ยนแปลงด้านงานงบประมาณ ควรเป็นไปเพื่อให้เกิดการวางแผนการเงินอย่างชัดเจน การบริหาร

จัดการงบประมาณให้เป็นไปตามแผนอย่างเป็นระบบ และการกำกับ ติดตาม และตรวจสอบการให้เป็นไปตามแผน (3) นโยบายการบริหารการเปลี่ยนแปลงด้านงานบุคคล ควรเป็นไปเพื่อให้เกิดการฝึกอบรมบุคลากร การจัดกิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรได้พัฒนาตนเอง และการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรตามความต้องการของสถานศึกษา (4) นโยบายการบริหารการเปลี่ยนแปลงด้านงานทั่วไป ควรเป็นไปเพื่อให้เกิดการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปี การจัดให้มีการวางแผนการปฏิบัติงานของสถานศึกษา และจัดให้มีการเตรียมความพร้อม เพื่อสามารถสนับสนุนงานด้านอื่น ๆ ของสถานศึกษา ซึ่งผลการ วิจัยถือได้ว่าสามารถค้นพบวิถีทางที่เป็นแบบแผนเดียวกันในการบริหารการเปลี่ยนแปลงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน สำหรับการวิจัยนี้ทำได้เฉพาะในบริบทของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดของบริบททางสภาพแวดล้อม สภาพความพร้อม และวัตถุดิบในการจัดการศึกษาที่หมายรวมถึงผู้เรียน วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณ บุคลากร และสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ตลอดจนแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันออกไปตามสภาพจริงของพื้นที่ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิผลในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของสุรศักดิ์ หนูพยนต์ (2545.) ที่ศึกษาความพร้อมในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ พบว่าโรงเรียนทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก มีความพร้อมในระดับมาก ในงานวิชาการ การจัดทำงบประมาณ การบริหารทั่วไป งานกิจการนักเรียน งานอาคารสถานที่งานทะเบียนสถิติและรายงาน และงานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในการเปรียบเทียบความพร้อมในด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านการบริหารทั่วไป พบว่าโรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดกลาง มีความพร้อมมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็กในทุกด้าน แสดงให้เห็นว่าลำดับขั้นของการบริหารการเปลี่ยนแปลงตามหลักวิชาการที่ปรากฏอยู่ในรูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลง

ที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน ครั้งนี้ มีความสำคัญ และความถูกต้องจริง ซึ่งสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชนควรปฏิบัติตามลำดับขั้นต่าง ๆ ต่อไปนี้ โดยจัดทำยุทธศาสตร์การบริหารการเปลี่ยนแปลง และประกาศเป็นนโยบายที่บ่งบอกถึงหนทางที่แต่ละฝ่ายจะต้องทำเพื่อให้ประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงองค์กร ของสมยศ นาวิกาน (2548, หน้า 329-333) ที่ว่า กระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลงขององค์กร หมายถึง วิธีการทำงานภายใต้สภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างมีลำดับขั้นตอน โดยอาศัยเครื่องมือหรือวิธีการในการบริหารงานเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการองค์กร ได้แก่ (กิริติยศยิ่งยง, 2548, หน้า 20-21) การเปลี่ยนแปลงความมุ่งหมาย มุ่งเน้นการกำหนดพันธกิจหรือวัตถุประสงค์ขององค์กรให้ชัดเจนยิ่งขึ้น หรือกำหนดพันธกิจและวัตถุประสงค์ขององค์กรขึ้นใหม่ การเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ มุ่งเน้นการกำหนด หรือขยายเป้าหมายการปฏิบัติงานที่เฉพาะเจาะจง การเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์เพื่อทำความเข้าใจหรือสร้างแผนปฏิบัติงานขึ้นมาใหม่ การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม มุ่งเน้นการทำความเข้าใจในคุณค่าความเชื่อและค่านิยมที่เป็นแกนหลักขององค์กรหรือสร้างขึ้นมาใหม่ การเปลี่ยนแปลงบุคคล มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงบุคลากรในองค์กรให้สามารถดำเนินการได้ทั้งในลักษณะการคัดเลือกและการรับสมัคร รวมไปถึงการปรับปรุง พัฒนา การเปลี่ยนแปลง มุ่งเน้นการออกแบบงานของบุคลากรแต่ละคนและแต่ละกลุ่มให้ทันสมัย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง มุ่งเน้นการออกแบบองค์กร และกลไกการประสานงานให้ทันสมัย เพื่อให้การดำเนินงานเกิดความยืดหยุ่นและคล่องตัวมากที่สุด และการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงที่เน้นการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงเครื่องมือ สิ่งอำนวยความสะดวกและกลไกการไหลเวียนของงานให้เกิดความคล่องตัว ซึ่งผู้บริหารระดับสูงควรคำนึงถึงแรงกดดันต่าง ๆ อย่างครอบคลุม และสิ่งที่จะทำให้การเปลี่ยนแปลงประสบความสำเร็จก็คือ ความต้องการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารจะมีความสำคัญและเกี่ยวข้อง ได้รับการสนับสนุนของผู้บริหารระดับสูง ซึ่งมีความจำเป็นต่อความพยายามของการเปลี่ยนแปลงของ

องค์กร โดยผู้บริหารและผู้นำการเปลี่ยนแปลงทำงานร่วมกัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาขององค์กร ดังนั้น เพื่อความสำเร็จในการบริหารการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารต้องยอมให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมด้วย ผู้บริหารที่ทำการตัดสินใจโดยตัวเองในการเปลี่ยนแปลงที่องค์กร อาจกระทำไปโดยปราศจากข้อมูลที่เพียงพอหรือถูกต้อง ดังนั้นผู้บริหารและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาควรจะมีส่วนร่วมตัดสินใจในการเปลี่ยนแปลง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน ควรมีการนำผลสู่การปฏิบัติกับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครทั้งหมด
2. ควรกำหนดสมรรถนะในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน ให้เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องรูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน
3. ควรกล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน ที่ต้องดำเนินการตามรูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรพัฒนาองค์กรนักเรียนและส่งเสริมเครือข่ายผู้ปกครอง ชมรม สมาคมให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน ตามที่ปรากฏในรูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน
2. ควรส่งเสริมความร่วมมือให้บุคลากรทางการศึกษาได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน ตามที่ปรากฏในรูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน

3. ควรมีการประสานความร่วมมือในการพัฒนารูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน กับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชนในพื้นที่อื่นๆ เพื่อขยายวงของการนำรูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชนไปใช้ให้ได้อย่างกว้างขวาง

4. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยด้านบริบทแวดล้อมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชนว่าจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน ในแต่ละพื้นที่อย่างไร เพื่อนำผลการวิจัยไปปรับปรุงและพัฒนาให้ได้รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชนที่ใช้ได้ทั่วประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- กิริติ ยศียงยง. (2548). *เป้าหมายสำคัญของการเปลี่ยนแปลงองค์การ*. กรุงเทพฯ: อริยมรรค.
- วิโรจน์ สารวัตนะ; และ สัมพันธ์ พันธุ์พฤกษ์. (2548). *ผู้บริหารใหม่*. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- สมยศ นาวิการ. (2548). *การบริหารเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: อักษรไทย.
- สุรศักดิ์ หนูพยนต์. (2545). *ความพร้อมในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2553). *สถิติการศึกษาเอกชนปีการศึกษา 2553*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- สวัสดิ์ อุดมโกชน. (2541). *แนวทางการประเมินตนเองของโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- Beer, M. (2006). *Managing change and transition*. Harvard Business School Publishing Corporation.
- Bovee, C. et al. (1993). *Management*. New York: McGraw-Hill.
- Thompson, A. A. & Strickland, A. J. (1999). *Strategic management: Concepts and cases* (11th ed.). Boston: McGraw-Hill.
- Wheelen, T. L. & Hunger, D. J. (2000). *Strategic management and business policy* (8th ed.). New York: Prentice-Hall.

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

The Competency Development Model of Education Personnel in the Local Administration Organization

บุษสาย บวรศักดิ์เสถียร และ ทิเรก พรสัมา

บทคัดย่อ

บทความนี้รายงานการศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา (2) สร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา (3) ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ประชากร คือ บุคลากรทางการศึกษาที่เป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในประเทศไทย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แบบสัมภาษณ์แนวทางเพื่อการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า (1) สมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (2) รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย การมีภาวะผู้นำในชั้นเรียน การบริหารจัดการในชั้นเรียน การสื่อสารได้อย่างมีคุณภาพ การประสานผลประโยชน์ และการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารจัดการ การกำหนดเนื้อหาในการพัฒนา (3) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างเห็นสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ว่า รูปแบบฯ มีความเหมาะสมในการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจริง

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This thesis studies the competency of educational personnel in the local administrative organization. The aim is to develop a competency development model of the personnel and to evaluate its appropriateness. This is a mixed method research, inclusive of both quantitative and qualitative approaches. The research was conducted in three stages. First, the competency of the personnel was studied. Then, a competency

development model was developed. Finally, the model was evaluated for its appropriateness. Research results are as follows: (1) Generally the competency of educational personnel in the local administrative organization was at a high level in all aspects. (2) A model of competency development for the personnel in the local administrative organization in the following five aspects was achieved: possessing leadership in the classroom, classroom management, effective communication, benefit integration, and competency to use innovation in administration. Included in each aspect of the development model are the content, objectives, development procedures, and development evaluation. (3) A total of 30 academic experts in basic education of the local administrative organization have mostly agreed that the competency development model of personnel is appropriate for its purposes.

Keywords : competency development model education personnel, local administration organization

ความนา

ครูที่มีหน้าที่ในการพัฒนาคนเพื่อพัฒนาสังคมจึงมีความจำเป็นอย่างยึ่งที่จะต้องมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณและการคิดสร้างสรรค์เนื่องจากครูนั้นนอกจากจะสนับสนุนการเรียนแล้วยังต้องมีความสามารถกระตุ้นหรือสนับสนุนการคิดและทักษะการแก้ปัญหาแก่นักเรียนอีกด้วย (Scribner, 1999 p. 240) ครูนอกจากจะมีหน้าที่พัฒนาคน เพื่อพัฒนาสังคมแล้ว ในขณะที่มีการจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนยังต้องมีการบริหารจัดการในชั้นเรียนควบคู่ไปด้วยเพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมาย สภาพแวดล้อมภายในชั้นเรียน หากครูผู้สอนไม่สามารถบริหารจัดการได้ก็จะพบกับความล้มเหลวในการจัดการภายในห้องเรียน ดังนั้นครูผู้สอนจึงต้องมีความสามารถในเรื่องเหล่านี้คือความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผลที่เกิดแก่ผู้เรียน มุ่งเน้นให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการแสวงหาความรู้ตามสภาพความแตกต่างของบุคคล ในการทำงานของนักเรียนร่วมกันปรึกษาหารือกัน การตัดสินใจ การปฏิบัติงานร่วมกัน สิ่งหนึ่งที่ครูผู้สอนต้องให้นักเรียนในการปฏิบัติงานก็คือ การเพิ่มพลังอำนาจให้ผู้เรียน

นอกจากนั้นแล้วครูต้องสั่งสอนฝึกฝน สร้างเสริมความรู้ ทักษะ และนิสัย ที่ดีแก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถ นอกจากความสามารถด้านการสอนของครูแล้ว

ยังมีเรื่องทีครูผู้สอนต้องสามารถจัดการให้ผู้เรียน เรียนอย่างมีความสุขในชั้นเรียน เช่น การจัดสภาพห้องเรียนให้มีสิ่งแวดล้อมที่ดี การจัดมุมความรู้ในชั้นเรียน การจัดกลุ่มการเรียน กลุ่มการฝึกปฏิบัติงาน การสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้เรียน ดูแลภายในห้องเรียน การจัดสื่อการสอน การเตรียมความพร้อมก่อนเข้าห้องสอน การที่ผู้เรียนจะประสบผลสำเร็จในด้านการเรียนรู้ ต้องมีปัจจัยอย่างอื่นที่ครูผู้สอนต้องมี เช่น การสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับนักเรียน เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนการสอนของครูต้องรู้จักนำวิธีการและนวัตกรรมใหม่ๆ เข้ามาใช้ประกอบการเรียนการสอน การที่ผู้เรียนสนใจพัฒนาตนเองโดยการเรียนรู้จากนวัตกรรมและเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร ผู้สอนต้องหาวิธีการสอนแบบต่างๆ มาใช้ สิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนแล้วเข้าใจยิ่งขึ้นก็คือการสื่อสาร ครูผู้สอนต้องมีความสามารถสื่อสารแล้วทำให้ผู้รับข่าวสารเข้าใจตรงกัน การสื่อสารต้องสั้น กระชับ เข้าใจง่าย รัดกุม การที่จะช่วยให้ผู้เรียนและครู ผู้สอนได้รับรู้เรื่องราวร่วมกัน มีความเข้าใจตรงกัน ครูต้องรู้วิธีการสื่อสารที่ดี นอกจากนั้นครูผู้สอนต้องมีความสามารถในการประสานงานเพื่อประสานประโยชน์ระหว่างผู้ปกครองกับครู ครูกับครู ครูกับนักเรียน เช่น ครูกับผู้ปกครอง ครูต้องคอยแจ้งข่าวสารของวิทยาลัย แจ้งพฤติกรรมความประพฤติของนักเรียนให้ผู้ปกครองได้รับทราบ (ชัด บุญมา, 2551 หน้า 1)

แต่ในความเป็นจริง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่มีศักยภาพเพียงพอในการบริหารจัดการศึกษา ทั้งทางด้านบุคลากร และด้านงบประมาณ ทำให้การถ่ายโอนภารกิจมีการหยุดชะงักลงในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ซึ่งถ้าหากดูจากข้อมูลตัวเลขการจัดสรรงบประมาณขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแล้วก็น่าเป็นห่วง แม้ว่าตัวเลขนี้จะเป็นของปี 2547 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (อ้างถึงใน มติชนสุดสัปดาห์ 2-8 พ.ย., 2550) ซึ่งสรุปว่า สัดส่วนรายจ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบลแยกตาม กิจกรรม ร้อยละ 70.8 ใช้เพื่อก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ร้อยละ 15.5 ใช้เพื่อการศึกษา ร้อยละ 5.6 เพื่อพัฒนา อาชีพ ร้อยละ 4.3 ใช้เพื่องานด้านสังคม ร้อยละ 3.7 ใช้เพื่องานด้านสุขภาพ ตัวเลขอาจจะยังพออยู่ได้ แต่เมื่อลงไปรายละเอียดของงบประมาณการศึกษา ก็พบว่า ร้อยละ 47.6 ใช้เพื่อซื้ออาหารเสริมหรือนม ร้อยละ 31.4 อาหารกลางวัน ร้อยละ 15.7 ตอบแทนเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 4.0 ค่าวัสดุการศึกษา เข้าใจว่าทั้งหมดใช้สำหรับ ศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนที่องค์การบริหารส่วนตำบลต้องดูแลโดยตรงคำถามจึงอยู่ที่ว่า แล้วงบประมาณเพื่อ “พัฒนาคน” จริง ๆ อยู่ตรงไหน ดังนั้นผู้บริหารการศึกษา ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จึงต้องมีบทบาทและหน้าที่ที่จำเป็นต้องมีความรู้ ความสามารถทางการศึกษา อย่างมาก อีกทั้งยังต้องมีความสามารถที่จะนำทีมครู อาจารย์ ทีมงาน และ ผู้บริหารสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น ให้มีคุณภาพมากขึ้น ซึ่งเป็นหัวใจที่สำคัญในการที่จะนำ ความรู้ความสามารถ ไปใช้ในการบริหารการศึกษาใน ท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมาย เดียวกันคือ การพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากร ทางการศึกษาในแต่ละพื้นที่ ที่มีความแตกต่างกันมาก ให้มีความเสมอภาค มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล เท่าเทียมกันโดยทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อม และ การตระหนักในความสำคัญของแต่ละพื้นที่ รวมถึง งบประมาณที่จัดสรรทั่วถึง แผนการศึกษาที่แตกต่างกัน กิจกรรมที่มากเพียงพอจึงจะได้ประสิทธิผลอย่างเต็มที่ ในการบริหารการศึกษาท้องถิ่น

ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริม และสนับสนุนให้ มี การควบคุมคุณภาพและเน้นคุณภาพทางการบริหาร การศึกษาให้มากขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสร้างรูปแบบ การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นการนำเสนอรูปแบบ ในการพัฒนาสมรรถนะ/ขีดความสามารถของบุคลากร ทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับ ดังกล่าวให้กับประเทศไทย

คำถามการวิจัย

1. สมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น มีลักษณะเป็นอย่างไร
2. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทาง การศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีลักษณะ เป็นอย่างไร
3. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทาง การศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เหมาะสม มีลักษณะเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะ บุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. เพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

1. ประชากรที่ใช้ในศึกษาสมรรถนะบุคลากร ทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ บุคลากรทางการศึกษาที่เป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดองค์การบริหารส่วน จังหวัดในประเทศไทย

2. ประชากรที่ใช้ในการสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครั้งนี้ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหาร การศึกษา จำนวน 15 คน

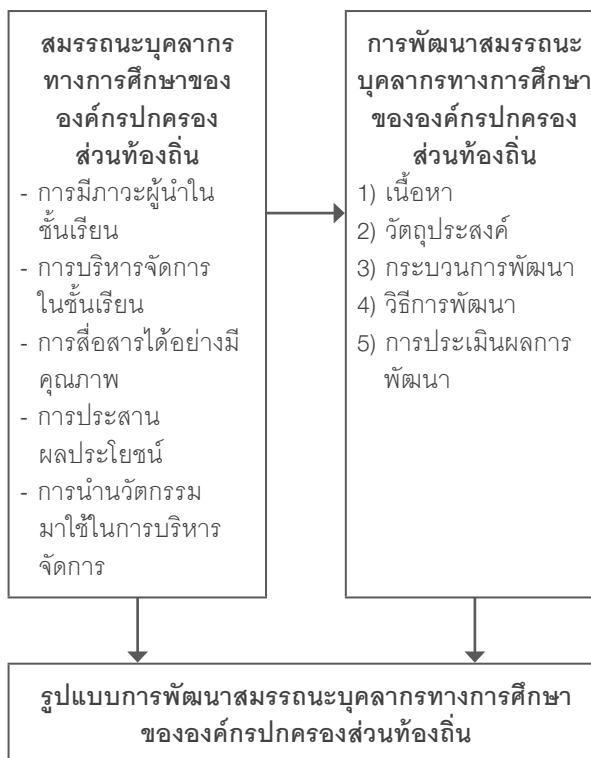
3. ประชากรที่ใช้ในการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครั้งนี้ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 30 คน

ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในประเทศไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยได้บูรณาการแนวคิดสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (2548 หน้า 6-9) ได้แก่ การมีภาวะผู้นำในชั้นเรียน การบริหารจัดการในชั้นเรียน การสื่อสารได้อย่างมีคุณภาพ การประสานผลประโยชน์ และการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารจัดการ ซึ่งประกอบด้วย 3 กิจกรรม คือ การฝึกอบรม (Training) การใช้พี่เลี้ยง (Coaching) และการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-learning) (ชูชัย สมทธีไกร, 2542 หน้า 27-28; สมชาย หิรัญกิตติ, 2542 หน้า 157; ณรงค์วิทย์ แสนทอง, 2549 หน้า 41-44) ทำให้การพัฒนาสมรรถนะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังแสดงใน ภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ด้านการมีภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำเป็นเสมือนแก้วสารพัดนึกที่สามารถเปลี่ยนสถานศึกษาที่ล้มเหลวให้เป็นศูนย์รวมของความเป็นเลิศ ผู้บริหารที่มีความสามารถชักจูงครูที่มีความสามารถเป็นผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพของตนเป็นกระบวนการที่นำมาใช้ ทำให้นักเรียนเป็นผู้ชนะการเป็นผู้นำในห้องเรียนก็เพื่อทำสิ่งที่สำคัญอย่างแท้จริงให้เป็นผลสำเร็จ การเป็นผู้นำห้องเรียนที่มีประสิทธิภาพ ต้องสามารถสอนนักเรียนนักศึกษาให้เติบโตทั้งด้านสติปัญญาและสังคม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดภารกิจอย่างชัดเจนถึงความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาที่ต้องมุ่งเน้นคุณภาพและมาตรฐานดังนั้นเพื่อความเป็นไทย จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาศักยภาพของคนไทยในสังคม ให้มีความเข้าใจในธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลง ให้มีความรู้ทักษะ ความสามารถ ที่จะปรับตัวอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข การพัฒนาคุณภาพคนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดและปัจจัย

ที่สำคัญที่จะช่วยพัฒนาคนให้เป็นไปตามแนวทางที่ประเทศชาติต้องการได้ก็คือ การจัดการศึกษาให้คน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เป็นกฎหมายการศึกษาในปัจจุบันที่กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาไว้อย่างละเอียด ในหมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 47 ให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก ครูต้องเร่งปฏิรูประบบการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนมีความสมบูรณ์ ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ผู้กำหนดนโยบายวางแผนและรับผิดชอบในชั้นเรียน เพื่อจัดการให้นักเรียนเป็นคนที่มีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถเป็นคนดีของสังคม ครูจึงต้องเป็นผู้นำและเสริมสร้างภาวะผู้นำ สำหรับครูที่เป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่ควรรู้และปรับปรุง

ด้านการบริหารจัดการในชั้นเรียน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ตามมาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา และหากสภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอนเป็นไปในทางที่เหมาะสม ก็จะส่งผลให้ผู้เรียนได้รับความรู้ และสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติได้ ส่งผลให้ผู้เรียนมีความสำเร็จในการเรียน และจะพัฒนาแนวคิดและอุดมการณ์ต่างๆ ให้เกิดขึ้นในตนเองได้

ด้านการสื่อสารอย่างมีคุณภาพ

ในการบริหารจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน ครูผู้สอนจะมีบทบาทสำคัญที่จะนำนักเรียนไปสู่การเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการสื่อสาร การถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกอารมณ์และความต้องการจากผู้ส่งสาร

ไปยังผู้รับสาร โดยใช้ภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทาง เพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ การสื่อสารยังเป็นเครื่องมือในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลกับบุคคล หรือบุคคลกับกลุ่มบุคคลอีกด้วย การสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ในสังคมถ้าขาดการสื่อสารระหว่างบุคคลแล้ว มนุษย์ไม่สามารถอยู่ร่วมกันเป็นสังคมได้ การที่มนุษย์สร้างความเจริญให้แก่สังคมนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้ก็เนื่องมาจากผลของการสื่อสาร ซึ่งทำให้มนุษย์เกิดความคิดและความรู้มากยิ่งขึ้น การสื่อสารนั้นช่วยสร้างสัมพันธภาพความใกล้ชิด ความไว้วางใจ การสื่อสารก่อให้เกิดการเรียนรู้ และความเข้าใจระหว่างกันและกัน ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง และเข้าใจบุคคลอื่นด้วย ครูผู้สอนจึงต้องมีความสามารถในการสื่อสารกับผู้เรียน เพื่อให้การเรียนรู้ในห้องเรียนมีคุณภาพ

ด้านการประสานประโยชน์

การประสานประโยชน์เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของครู หน้าที่ความรับผิดชอบของครูก็คือ ความรับผิดชอบต่อศิษย์ ต่อสถานศึกษา ต่อเพื่อนครู ต่อผู้ปกครองของนักเรียนนักศึกษา ซึ่งผู้เป็นครูจะต้องพยายามรักษาหน้าที่ และความรับผิดชอบเหล่านี้ด้วยความสำนึก เต็มใจ เคร่งครัด และมีประสิทธิภาพ

ด้านการนำนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการบริหารจัดการ

การพัฒนาคนที่สำคัญที่สุด คือ การให้คนมีการศึกษา เพื่อพัฒนาคนให้ทันกับความต้องการและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ปัจจัยสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้แก่ กระบวนการเรียนการสอนที่เป็นการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนได้รู้จักการเรียนรู้ รู้วิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ในรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย และรักที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อสังคมยุคข้อมูลข่าวสารที่มีความรู้ใหม่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้น รัฐบาลได้ให้ความสำคัญและเห็นประโยชน์ของเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยได้บัญญัติไว้ใน หมวดที่ 3 แนวนโยบายการศึกษาว่า

“ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างนวัตกรรมเทคโนโลยีทางการศึกษา และองค์ความรู้ในศาสตร์ต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเนื้อหาสาระ กระบวนการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้” “ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้เพื่อขยายบริการทางการศึกษาเพื่อแลกเปลี่ยนและกระจายความรู้ข้อมูลข่าวสาร ไปสู่ประชาชนและชุมชนได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว” ในหมวดที่ 4 แนวทางการจัดการศึกษา ได้บัญญัติไว้ว่า “ส่งเสริมให้มีการผลิตและใช้ประโยชน์จากสิ่งพิมพ์และสื่อการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ ที่ได้มาตรฐานอย่างกว้างขวาง”

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยแบบผสมเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการวิจัย คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และขั้นตอนที่ 3 ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผลการวิจัย

1. มีสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยสมรรถนะด้านการประสานผลประโยชน์ เป็นอันดับที่ 1 สมรรถนะด้านการบริหารจัดการในชั้นเรียนเป็นอันดับที่ 2 สมรรถนะด้านการมีภาวะผู้นำ เป็นอันดับที่ 3 สมรรถนะด้านการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารจัดการ เป็นอันดับที่ 4 และสมรรถนะด้านการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นอันดับที่ 5

2. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า สมรรถนะที่ 1 ด้านการมีภาวะผู้นำ มีกรอบเนื้อหา คือ สร้างแรงจูงใจในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน สมรรถนะที่ 2 ด้านการบริหารจัดการในชั้นเรียน มีกรอบเนื้อหา คือ สร้างปฏิสัมพันธ์ด้านบวกกับนักเรียน

สมรรถนะที่ 3 ด้านการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีกรอบเนื้อหา คือ สื่อสารให้นักเรียนเข้าใจอย่างชัดเจนถึงพฤติกรรมที่คาดหวังหรือที่พึงประสงค์ สมรรถนะที่ 4 ด้านการประสานผลประโยชน์ มีกรอบเนื้อหา คือ การสื่อสารเป้าหมายของการจัดการศึกษา สมรรถนะที่ 5 ด้านการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารจัดการ มีกรอบเนื้อหา คือ ใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือผลิตสื่อการสอน และ

3. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความเหมาะสมในการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจริง

การอภิปรายผล

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครั้งนี้ เป็นการพัฒนารูปแบบเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจากผลการวิจัยในครั้งนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจที่จะหยิบยกมาอภิปรายผล ดังนี้

สมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยสมรรถนะด้านการประสานผลประโยชน์ เป็นอันดับที่ 1 สมรรถนะด้านการบริหารจัดการในชั้นเรียนเป็นอันดับที่ 2 สมรรถนะด้านการมีภาวะผู้นำ เป็นอันดับที่ 3 สมรรถนะด้านการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารจัดการ เป็นอันดับที่ 4 และสมรรถนะด้านการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นอันดับที่ 5 ผลการวิจัยสามารถสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมการดำเนินงานทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มุ่งเน้นไปที่สมรรถนะด้านการประสานผลประโยชน์ เป็นอันดับที่ 1 เป็นการจัดการศึกษาสำหรับท้องถิ่นที่มุ่งเน้นความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้สอนกับผู้สอน ผู้สอนกับผู้ปกครอง และผู้สอนกับชุมชน ซึ่งหมายถึงรวมถึงการขยายความคิดในการจัดการศึกษา

เพื่อพัฒนาชุมชน และการทำงานร่วมกับชุมชนร่วมด้วย โดยในประเด็นของการประสานผลประโยชน์นี้ ถือเป็น สเน่ห์ของการจัดการศึกษาเพื่อท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างแท้จริง เพราะภารกิจหลักขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นภารกิจที่ได้รับมาจากพื้นฐานทฤษฎีการกระจายอำนาจและอุดมการณ์ประชาธิปไตย ซึ่งมุ่งเปิดโอกาสและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองและกิจกรรมการปกครองตนเองในระดับหนึ่ง ซึ่งจะเห็นได้จากลักษณะสำคัญของการปกครองท้องถิ่นที่เน้นการมีอำนาจอิสระในการปกครองตนเองมีการเลือกตั้ง มีองค์การหรือสถาบันที่จำเป็นในการปกครองตนเอง และที่สำคัญก็คือ ประชาชนในท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองอย่างกว้างขวาง ดังนั้นเมื่อพิจารณาถึงเรื่องของการจัดการศึกษาของท้องถิ่นจึงเป็นเรื่องของการประสานผลประโยชน์ เพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

หากพิจารณาในอีกมุมที่ทำให้ผลการวิจัย ครั้งนี้ออกมาเช่นนี้ น่าจะเป็นเพราะ เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเข้ามาทำการจัดการศึกษาให้กับท้องถิ่น มักจะมีการวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ มากมายถึงศักยภาพของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าจะมีความรู้ ความสามารถเพียงพอที่จะจัดการศึกษาหรือไม่ และจะเป็นมาตรฐานเดียวกันกับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือไม่ ด้านผลการบริหารพบว่ายังขาดความร่วมมือจากทุกภาคส่วนดังนั้นจึงส่งผลกระทบต่อการบริหารการศึกษาท้องถิ่น ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องใช้จุดแข็งของตนเองในการจัดการศึกษา โดยมุ่งเน้นไปที่การประสานผลประโยชน์ ระหว่างผู้เรียน ผู้สอน ผู้ปกครอง และชุมชนเป็นหลัก ที่ว่า ครูจะต้องสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่มีความใกล้ชิดกับครู สถานศึกษา และครูต้องเกี่ยวข้องด้วยตลอดเวลา ชุมชนจะมีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่าง ๆ ของสถานศึกษา ครูผู้สอนจะต้องมีความเสียสละ ไม่ว่าจะในเรื่องของความสามารถ การตั้งใจทุ่มเทการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง ครูต้องยืนหยัดต่อทุกสภาพปัญหา การทำงานทุกอย่างต้องประสบปัญหา ครูต้องมีสติตั้งมั่นแก้ปัญหาแต่ละจุด โดยเฉพาะครู

ต้องรู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น ร่วมกันทำงานเป็นทีมกับชุมชน มีความอดทนในการประสานกับชุมชน ครูต้องมีความอดทนอย่างมีสติ และมีเป้าหมาย ครูจะต้องร่วมมือกับชุมชนเพื่อสร้างผลงานให้ประชาชนในชุมชนได้พบเห็นเพื่อสถานศึกษาจะได้เป็นที่รู้จักในชุมชนมากขึ้น ครูต้องมีการขยายความคิดให้กับประชาชนในชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนและการทำงานร่วมกัน ซึ่งจะส่งผลต่อสถานศึกษาเป็นที่ยอมรับของชุมชน และครูต้องสร้างความรัก ความสามัคคีในหมู่ผู้ร่วมงานของชุมชน เมื่อครูและสถานศึกษาเข้าไปร่วมกิจกรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับประเด็นของการวิเคราะห์สมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลักในการนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ เพื่อสร้างให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินการทางการศึกษาตามสภาพจริงของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. บุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้จากการวิจัยนี้ ไปปรับปรุงส่งเสริมศักยภาพของตนเอง เพื่อให้สามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง อันจะทำให้เกิดการพัฒนาตนเองไปสู่บุคลากรทางการศึกษามีอาชีพ สามารถประสานประโยชน์กับผู้เรียน และประชาชนในชุมชน เพื่อให้การจัดการศึกษาของท้องถิ่นเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อไป

3. สถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการศึกษาสภาพจริงของการจัดการศึกษา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาตามแบบการกระจายอำนาจ ก่อนนำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในครั้งนี้ไปใช้ เพื่อสร้างให้เกิดประสิทธิผลในการจัดการศึกษาได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ควรมีการศึกษาต่อยอดเพื่อสร้างการยอมรับในวงกว้างว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในครั้งนี้สามารถสร้างให้เกิดประสิทธิผลในการจัดการศึกษาของ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้หรือไม่

3. ควรเชื่อมโยงเรื่องของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้ากับการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาในรอบที่ 3 เพื่อสร้างกรอบในการจัดการศึกษาให้สถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถผ่านการประเมินภายนอกได้ทุกโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2548). *ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ พ.ศ. 2548*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ชัด บุญมา. (2551). *หลักแนวคิดในการนิเทศการศึกษายุคใหม่*. สืบค้นเมื่อ 24 มกราคม 2555, จาก <http://www.nitesonline.net>.
- ชูชัย สมิติไกร. (2542). *การฝึกอบรมบุคลากรในองค์กร*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์วิทย์แสนทอง. (2549). *การพัฒนาและฝึกอบรมบุคลากรที่ CEO อยากเห็น*. กรุงเทพฯ: เอช อาร์เซ็นเตอร์.
- มติชนสุดสัปดาห์. (2550). *อปท.กับการจัดการศึกษา*. ค้นจาก <http://www.gotoknow.org/blog/winnyphepooh/341105>.
- สมชาย หิรัญกิตติ. (2542). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: Diamond in Business World.
- Scribner, J. P. (1999, April). Professional development: Untangling the influence of work context on teacher learning. *Educational Administration Quarterly*, 35(2), 238-266.

รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ทางวิชาการของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

A Competency Enhancement Model for Transformative Instructional Leaders of Academic Heads of Secondary School under the Ofce of Basic Education Commission

ภัทร แสงเพ็ง และ ทิเรก พรสีมา

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการในปัจจุบัน (2) องค์ประกอบที่เสริมสร้างสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการ (3) นำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการ และ (4) ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการ กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 480 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 19 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอนและการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า (1) สมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการในปัจจุบัน ประกอบด้วย การจัดทำหลักสูตรและแผนการเรียนรู้ การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การพัฒนาและใช้สื่อการเรียนรู้ การพัฒนาและส่งเสริมงานวิชาการ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการนิเทศภายในโรงเรียน (2) องค์ประกอบที่เสริมสร้างสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการ ประกอบด้วย การบริหารแบบมีส่วนร่วม ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การกำกับติดตามงาน การเสริมสร้างพลังอำนาจ อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ และการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (3) รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการ มี 2 องค์ประกอบหลัก (4) ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการ, การเสริมสร้างสมรรถนะ, ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้

Abstract

This research is a mixed method. The four objectives were: (1) to investigate the recent competency for transformative instructional leaders, (2) to study the factors enhancing competency for transformative instructional leaders, (3) to propose a competency enhancement model for transformative instructional

leaders; and (4) to investigate the appropriateness and possibility of the competency enhancement model for transformative instructional leaders. This was done through analyzing responses of the questionnaire from 480 head teachers and applying 19 experts. Collected data were analyzed applying frequency, percentage, mean, standard deviation, stepwise multiple regression analysis and correlation analysis. Findings from this study were as follow: (1) The overall competency for transformative instructional leaders was rated at high level; curriculum management and learning plan, activities management, learning measurement and evaluation, learning media development and implementation, academic support and development research for educational quality improvement and supervision in school. (2) Factors enhancing competency for transformative instructional leaders were rated at high level: participative management, transformational leadership, job monitoring, empowerment, authority & accountability and results-based management. (3) A competency enhancement model for transformative instructional leaders consists of two major components. (4) The results from examining the appropriateness and possibility of the model were both at high level.

Keywords: academic transformative instructional leaders, competency, head teachers.

ความนำ

การเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและเทคโนโลยี ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ทำให้สังคมในปัจจุบันเป็นสังคมของการบริหาร จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการออกแบบการศึกษา ให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนไป (รุ่ง แก้วแดง, 2543) โดยผู้บริหาร ซึ่งเป็นผู้นำองค์กร ต้องพยายามคิดค้นและพัฒนารูปแบบการบริหารใหม่ๆ ที่มีความแตกต่างไปจากการบริหารแบบเดิมๆ เพื่อพัฒนาองค์กรของตนให้อยู่รอดและนำองค์กรไปสู่เป้าหมาย (ปองสิน วิเศษศิริ, 2549) ดังนั้นในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องแสวงหาและพัฒนาแบบการบริหารที่เหมาะสมกับสถานศึกษาท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งพัฒนาทักษะบุคลากรในสถานศึกษาให้เป็นผู้มีการเปลี่ยนแปลง ให้มีความรู้ความสามารถในการสอน รวมทั้งสนับสนุนการบริหารเชิงวิชาการ

ปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการกำลังเร่งดำเนินการเรื่องการปฏิรูปการศึกษา ดังนั้นสถานศึกษาต้องทำหน้าที่หลักเพื่อเป็นผู้นำและรองรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ซึ่งผู้ที่มีส่วนสำคัญ ก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษา

และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาระดับรองลงมาที่มีความสำคัญไม่แพ้กัน ดังนั้นครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้จึงมีภาระเพิ่มและซับซ้อน มากขึ้น ซึ่งครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้จะต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้แก่ครูและนักเรียน จัดการศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข (บรรเจิดอุณหนิรัตน์, 2555)

ปัจจุบันคุณภาพการจัดการศึกษาของประเทศไทยอยู่ในระดับไม่น่าพอใจ เนื่องจากความรู้ ความสามารถของนักเรียนโดยเฉลี่ยต่ำลงทั้งด้านกระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และความไม่เท่าเทียมกันในเรื่องของคุณภาพและมาตรฐานของโรงเรียน และยังมีอีกหลายเรื่องที่ต้องเร่งพัฒนาปรับปรุง โดยเฉพาะด้านครู ซึ่งยังขาดแคลนครูที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม ไม่ได้คนเก่ง คนดีและใจรักมาเป็นครู ขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและยังไม่มีกระจายอำนาจการบริหารจัดการงานทั้ง 4 ด้าน คือ งานวิชาการ งานบุคคล งานงบประมาณ และงานบริหารทั่วไปสู่สถานศึกษา รวมทั้งยังขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารงานและจัดการศึกษาจากทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง (สมร ปาโท, 2552) ดังนั้น

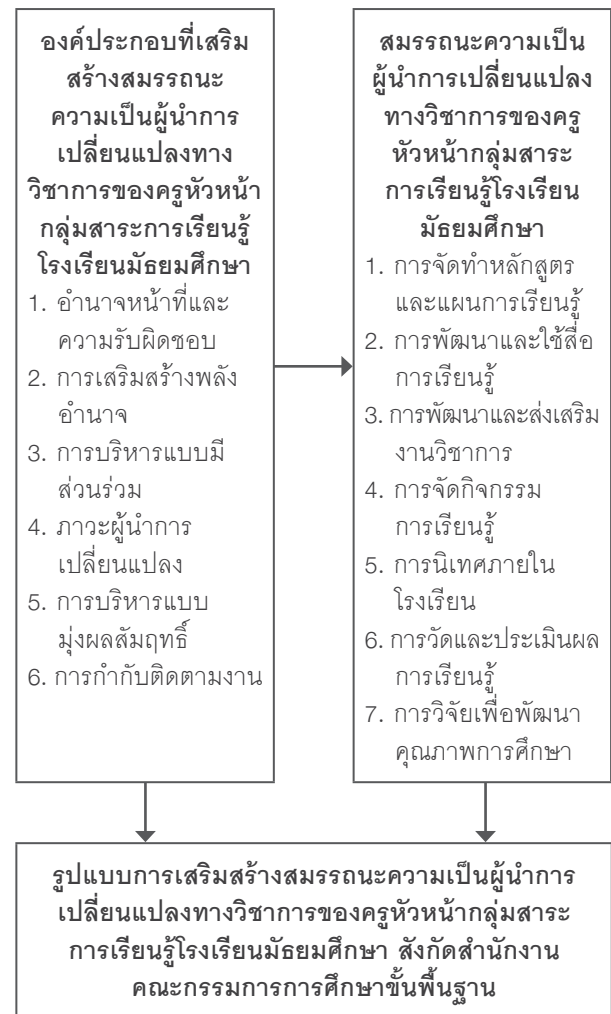
ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของสถานศึกษาเพราะเป็นผู้ทำหน้าที่วินิจฉัยสั่งการ ควบคุมและจัดการเกี่ยวกับงานวิชาการในโรงเรียนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่วางไว้อย่างมีคุณภาพ จากสาระสำคัญดังที่กล่าวมา รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะ ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางและเครื่องมือในการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษาและส่งผลดีต่อระบบการศึกษาของไทยในอนาคตได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษาในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่เสริมสร้างสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา
4. เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของ สมร ปาโท (2552), ชนตดี วัจนะรัตน์ (2553), Marquis, & Huston (2000), Wolf, Boland, & Aukerman (1994) และแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะของ Eisner (1976), Keeves. (1988)

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมมี 5 ขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย
2. ศึกษาสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษาในปัจจุบัน
3. ศึกษาองค์ประกอบที่เสริมสร้างสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา
4. นำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะ

ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา

5. ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร ได้แก่ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคกลาง ปีการศึกษา 2555 จำนวน 580 โรงเรียน 4,640 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

1. ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคกลาง ปีการศึกษา 2555 จำนวน 60 โรงเรียน 480 คน โดยใช้วิธีการสุ่ม แบบหลายขั้นตอน เพื่อให้ข้อมูลในการทำวิจัย

2. ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อทำการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม

3. ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 19 ท่าน เพื่อทำการตรวจสอบร่างรูปแบบ และตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยใช้วิธีการจัดประชุมสนทนากลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ ข้อมูลเบื้องต้น เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ, การบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษา, ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้, สมรรถนะและการเสริมสร้างสมรรถนะ, ภาวะผู้นำและผู้นำการเปลี่ยนแปลง

2. แบบสอบถามของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา มีทั้งหมด 146 ข้อ มีความเชื่อมั่น .9350 ประกอบด้วย 2 ปัจจัย คือสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการ มี 71 ข้อ

มีค่าดัชนีความสอดคล้อง .909 และองค์ประกอบที่เสริมสร้างสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการ มี 75 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง .965

3. การจัดประชุมสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ ข้อมูลเบื้องต้น เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวบุคคลและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ

2. การตอบแบบสอบถามของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา ในเรื่องสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษาและองค์ประกอบที่เสริมสร้างสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อให้ข้อมูลในการทำวิจัย

3. การจัดประชุมสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อทำการตรวจสอบร่างรูปแบบและตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. การวิเคราะห์เนื้อหา ใช้การสรุปสาระสำคัญ จำแนกและเรียบเรียงรายการข้อมูลตามแบบวิเคราะห์เอกสารให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัย

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอนและการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

3. การประชุมสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า สมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับความสำคัญประกอบด้วย (1) การจัดทำหลักสูตรและแผนการเรียนรู้ (2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (3) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (4) การพัฒนาและใช้สื่อการเรียนรู้ (5) การพัฒนาและส่งเสริมงานวิชาการ (6) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ (7) การนิเทศภายในโรงเรียน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาองค์ประกอบที่เสริมสร้างสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า องค์ประกอบที่เสริมสร้างสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตาม ลำดับความสำคัญประกอบด้วย (1) การกำกับติดตามงาน ($Beta = .517$) (2) การบริหารแบบมีส่วนร่วม ($Beta = .241$) (3) การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ($Beta = .219$) (4) การเสริมสร้างพลังอำนาจ ($Beta = .181$) (5) อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ ($Beta = .110$) และ (6) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ($Beta = .099$)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 นำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการจัดประชุมสนทนากลุ่ม พบว่าได้ผลดังนี้

1. ด้านสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย (1) ด้านการจัดทำหลักสูตรและ

แผนการเรียนรู้มีวิธีดำเนินการเสริมสร้าง ดังนี้ ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ตามเนื้อหาสาระวิชาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตร และส่งเสริมการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นให้เหมาะสมกับผู้เรียน (2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีวิธีดำเนินการเสริมสร้างดังนี้ สนับสนุนให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนและร่วมกิจกรรมทางวิชาการตามความถนัดและสนใจ สนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เป็นไป ตามเป้าหมายทางวิชาการ และสนับสนุนการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (3) ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ มีวิธีดำเนินการเสริมสร้างดังนี้ สนับสนุนการจัดระบบการวัดและประเมินผล การเรียน (การเทียบโอนผลการเรียน งานทะเบียนนักเรียน การบันทึกผล การรายงานผลและการส่งต่อข้อมูลนักเรียน) ได้ถูกต้อง ส่งเสริมให้ครูสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลที่หลากหลายและได้มาตรฐาน และสนับสนุนแนะนำให้ครูประเมินผลตามสภาพจริงจากการปฏิบัติและผลงาน (4) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อการเรียนรู้ มีวิธีดำเนินการเสริมสร้างดังนี้ สนับสนุนให้ครูผลิตและใช้สื่อการเรียนรู้ที่ทำจากวัสดุท้องถิ่น สนับสนุนการจัดอบรมครูให้มีความรู้และทักษะในการใช้สื่อการเรียนรู้ และสนับสนุนการเผยแพร่สื่อการเรียนรู้ให้กับสถานศึกษาอื่นและชุมชน (5) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมงานวิชาการ มีวิธีดำเนินการเสริมสร้าง ดังนี้ สนับสนุนการจัดทำเอกสารคู่มือเกี่ยวกับการพัฒนาและส่งเสริมงานวิชาการของครูและนักเรียน สนับสนุนการแนะแนวการศึกษา โดยประสานความร่วมมือกับครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ และส่งเสริมครูให้ได้รับการพัฒนาศักยภาพในการทำงาน เช่น ศึกษาดูงานหรือลาศึกษาต่อ (6) ด้านการวิจัยเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษามีวิธีดำเนินการเสริมสร้าง ดังนี้ ส่งเสริมให้ครูจัดทำฐานข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและการวิจัย ส่งเสริมครูให้นำผลการวิจัยในชั้นเรียนไปปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน และสนับสนุนครูให้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียนเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ (7) ด้านการนิเทศภายในโรงเรียน มีวิธีดำเนินการเสริมสร้าง ดังนี้ สนับสนุน

การให้ข้อมูลย้อนกลับที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์กับครู ภายหลังการนิเทศ ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมนิเทศภายใน โดยเน้นให้ครูช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และสนับสนุน การปฏิรูมนิเทศทางวิชาการแก่ครูบรรจุใหม่ และครูผู้สอน ก่อนเปิดภาคเรียนทุกครั้ง

2. ด้านองค์ประกอบที่เสริมสร้างสมรรถนะ ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของครู หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย (1) ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมมีวิธี ดำเนินการเสริมสร้าง ดังนี้ การสนับสนุนให้ครูนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การส่งเสริมครูให้มีส่วนร่วมในการเสนอแนะ เพื่อ ปรับปรุงผลการดำเนินงาน และการส่งเสริมครูให้ มีส่วนร่วมในการนิเทศภายในสถานศึกษา (2) ด้านภาวะ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีวิธีดำเนินการเสริมสร้าง ดังนี้ การเป็นที่เคารพนับถือศรัทธาและเป็นแบบอย่าง การเป็นผู้นำทางวิชาการที่ดีของครู การกระตุ้นให้ครู ปรับปรุงและพัฒนาวิธีการทำงานเพื่อส่งเสริมงาน วิชาการ และการทำให้ครูรู้สึกว่าคุณค่าและ มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานวิชาการ (3) ด้านการกำกับ ติดตามงาน มีวิธีดำเนินการเสริมสร้าง ดังนี้ การให้ ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูหลังการประเมินผลการปฏิบัติงาน การตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานของครู และการนำผลการติดตามงานวิชาการมาปรับปรุงแก้ไข ให้ดีขึ้น (4) ด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจ มีวิธีดำเนินการ เสริมสร้าง ดังนี้ การกระจายอำนาจความรับผิดชอบ การปฏิบัติงานวิชาการและให้อำนาจการตัดสินใจแก่ครู การจัดให้มีฐานข้อมูลทางวิชาการแก่ครูเพื่อนำไปพัฒนา คุณภาพผู้เรียนและการมอบหมายงานวิชาการให้ครู ปฏิบัติและให้ทำงานอย่างอิสระ (5) ด้านอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบ มีวิธีดำเนินการเสริมสร้าง ดังนี้ การรายงานผลการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนให้ครู ทุกคนทราบ การมีอำนาจในการพิจารณาความดีความ ชอบตามผลการปฏิบัติงาน และการมีมาตรการเสริมด้าน การจัดกิจกรรมทางวิชาการเพื่อให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้เพิ่มขึ้น (6) ด้านการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ มีวิธีดำเนินการเสริมสร้าง ดังนี้ การมีเทคนิคในการ บริหารงานวิชาการและกระบวนการทำงานใหม่ๆ มีการ

ตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพและรับผิดชอบต่อผลของ การกระทำ และการมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย ทางวิชาการของโรงเรียนที่ชัดเจนและวัดได้ แสดง ดังภาพ 2 (ท้ายบทความ)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะ ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ทางวิชาการของครู หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนมัธยมศึกษา โดยการจัดประชุมสนทนากลุ่ม พบว่า ผลการตรวจสอบ ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการ เสริมสร้างสมรรถนะ ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ทางวิชาการของครู หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและความ เป็นไปได้ในการนำไปใช้อยู่ในระดับมาก

การอภิปรายผล

ผู้วิจัยค้นพบประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. สมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ทางวิชาการของครู หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษา ขั้นพื้นฐาน มี 7 ตัวแปร คือ (1) การจัดทำหลักสูตร และแผนการเรียนรู้ (2) การพัฒนาและใช้สื่อ การเรียนรู้ (3) การพัฒนาและส่งเสริมงานวิชาการ (4) การจัดกิจกรรม การเรียนรู้ (5) การนิเทศภายในโรงเรียน (6) การวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ และ (7) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษา กับองค์ประกอบที่เสริมสร้างสมรรถนะทั้ง 6 ตัวแปร จากผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ พบว่า องค์ประกอบที่เสริมสร้างสมรรถนะที่มีความ สัมพันธ์สอดคล้องกับสมรรถนะความเป็นผู้นำการ เปลี่ยนแปลงทางวิชาการสูงสุด คือ ด้านการกำกับ ติดตามงาน โดยเมื่อครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ มีการกำกับติดตามงานให้แก่ครู จะส่งผลให้สมรรถนะ ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการ มีค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจมีสาเหตุ มาจาก การที่ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ มีความเห็นว่าการ กำกับติดตามงานเป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหารซึ่งมี

หน้าที่ที่ต้องควบคุมคุณภาพและภารกิจของโรงเรียนที่รับผิดชอบและการกำกับติดตามงานสามารถนำมาใช้เพื่อการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง โดยมีข้อสังเกตจากตัวชี้วัด พบว่า ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีการจัดระบบการติดตามงานวิชาการอย่างต่อเนื่องและชัดเจน มีการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูหลังการประเมินผลการปฏิบัติงาน และมีการกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์ในการติดตามงานที่ชัดเจน ซึ่งข้อคำถามนั้นแสดงให้เห็นว่า การกำกับติดตามงานต้องเป็นกระบวนการที่ชัดเจน เพื่อให้การปฏิบัติงานด้านวิชาการดำเนินไปสู่เป้าหมายคือ คุณภาพการศึกษา และอาจกล่าวได้ว่า การกำกับติดตามงานเป็นหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญ และจำเป็นต้องกระทำเพื่อนำมาสู่การแก้ไขปรับปรุงให้เกิดผลดี ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของ เนตรพัฒนา ยาวีราช (2546) ที่ได้กล่าวไว้ว่าการกำกับติดตามงาน มี 3 ประเภท คือ การกำกับติดตามงานก่อนการดำเนินงาน การกำกับติดตามงานระหว่างการดำเนินงานและการกำกับติดตามงานหลังการดำเนินงานโดยให้ความสำคัญกับหลักของการกำกับติดตามงาน เช่น เมื่อทราบสาเหตุของปัญหาสามารถแก้ไขได้ตรงจุดและควบคุมได้ และสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2541), อุทุมพร จามรมาน (2542), สุเทพ บุญเติม (2549) และ Bartle (2008) ที่ได้สรุปสาระสำคัญไว้ว่า กระบวนการกำกับติดตามงาน ต้องมีการจัดระบบการติดตามงาน การควบคุมดูแลการปฏิบัติงานวิชาการให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้มีเกณฑ์ในการติดตามงานที่ชัดเจน มีการติดตามช่วยเหลือครูในการปฏิบัติงานวิชาการและให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูเพื่อนำผลมาปรับปรุงแก้ไขงานให้ดีขึ้น มีการสรุปผลการปฏิบัติงาน ผลการเรียนรู้ หลักสูตรและรายงานผลการปฏิบัติงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า แนวคิดทฤษฎีของนักการศึกษาและงานวิจัยเห็นพ้องต้องกัน ว่าการกำกับติดตามงานเป็นหน้าที่หลักของผู้บริหารทุกระดับ ดังนั้นองค์ประกอบที่เสริมสร้างสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ด้านการกำกับติดตามงาน จึงมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงกว่าด้านอื่น ๆ

สำหรับองค์ประกอบที่เสริมสร้างสมรรถนะที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการต่ำที่สุด คือ ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำกว่าด้านอื่น ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว เมื่อมีการกำกับติดตามงานมาก น่าจะเป็นเหตุผลที่ทำให้ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีสมรรถนะด้านความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการสูงขึ้น แต่ในทางตรงกันข้ามกลับพบว่า เมื่อมีการกำกับติดตามงานและกระตุ้นการทำงานเพิ่มมากขึ้น กลับทำให้ครูเกิดความเฉื่อยชา ไม่อยากเปลี่ยนแปลงตัวเอง ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากการปฏิบัติงานจริงตามแนวคิดของผู้นำการเปลี่ยนแปลงซึ่งแนวคิดดังกล่าวนี้ได้ให้ความสำคัญกับผู้นำเป็นหลักเริ่มต้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเกิดจากความต้องการของผู้นำเองไม่ได้เป็นการเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงจากผู้ปฏิบัติคือ ครู ถึงแม้ว่าในแนวคิดจะให้ความสำคัญกับหลักการมีส่วนร่วม แต่สำหรับในทางปฏิบัติแล้วการเปลี่ยนแปลงมีฐานแนวคิดมาจากผู้นำเป็นส่วนใหญ่ โดยเป็นความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ร่วมปฏิบัติงานคือ ครู และอาจขาดองค์ประกอบอื่น ๆ มีข้อสังเกตว่า แนวคิดผู้นำการเปลี่ยนแปลงยังมีข้อจำกัดเมื่อนำมาใช้ในทางปฏิบัติ เช่น ความชัดเจนในกรอบมโนทัศน์ บุคลิกภาพของผู้นำที่เชื่อมโยงหรือเป็นปัจจัยโน้มน้าวให้ครูเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการปฏิบัติงานได้ และแนวคิดผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้อำนาจกับผู้บริหารมากเกินไป ในการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง แต่ขาดการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอน ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของ สมร ปาโท (2552), ชวนพิศ เลี้ยงประไพพันธ์ (2554) และ ชเนตติ วัจนะรัตน์ (2553) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานโดยการเปลี่ยนสภาพของผู้ร่วมงานให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวังไว้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า เป็นข้อจำกัดของทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งประกอบด้วย (1) ขาดกรอบความคิดเชิงมโนทัศน์ที่ชัดเจน เพราะเป็นทฤษฎีที่มีมุมมองกว้างและหลากหลายมิติ ครอบคลุมหลายประเด็น เช่น การสร้างวิสัยทัศน์ การจูงใจการสร้างความสำเร็จ

และไว้วางใจ (2) ผู้นำการเปลี่ยนแปลงมองผู้นำในเชิงคุณลักษณะนิสัยด้านบุคลิกภาพมากกว่าพฤติกรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้หรือสอนได้ จึงทำให้ผู้นำการเปลี่ยนแปลง คือ บุคคลที่มีคุณสมบัติพิเศษที่สามารถเปลี่ยนแปลงผู้อื่นได้ (3) ผู้นำการเปลี่ยนแปลงวางตนเสมือน “ชนชั้นนำ” และขาดความเป็นประชาธิปไตย เพราะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีบทบาทโดยตรงในการสร้างความเปลี่ยนแปลง สร้างวิสัยทัศน์และผลักดันสู่ทิศทางใหม่ ทำให้การกระทำของผู้นำแยกเป็นอิสระจากผู้ตามหรือไม่ก็วางตนอยู่เหนือความต้องการของผู้ตาม และ (4) ผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีพื้นฐานมาจากข้อมูลเชิงคุณภาพของบุคคลที่เป็นผู้นำสูงสุดขององค์กร แต่ไม่ได้มาจากผู้นำแบบอื่นๆ ที่อยู่นอกองค์กร ดังนั้น ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำกว่าด้านอื่น

นอกจากนี้ ข้อจำกัดของทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยังสอดคล้องกับแนวคิดของชนพิศเลียงประไพพันธ์ (2554), Mariner-Tomey (1993), Wolf, Boland & Aukerman (1994) และ Marquis & Huston (2000) ที่ได้แสดงทัศนะที่มีลักษณะคล้ายกันไว้ว่า เป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ตามให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวังไว้ โดยผู้นำต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ทุ่มเท เสียสละและอุทิศตนให้กับงาน ผู้นำจะมองในมุมที่กว้างกว่าในความซับซ้อนของวัฒนธรรมองค์กร โดยที่เป้าหมายของผู้นำและผู้ตามเป็นเป้าหมายเดียวกัน มีความมั่นคงและสอดคล้องกับเป้าหมายของกลุ่ม ซึ่งทัศนะดังที่กล่าวมานั้น ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้อาจจะเลยการพิจารณาความซับซ้อนของวัฒนธรรมองค์กร เช่น ทัศนคติเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในบทบาทหน้าที่ของครู การยอมรับ การเสริมพลังอำนาจในการปฏิบัติงานของครู รวมถึง วัฒนธรรมการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนด้วย และอีกประการหนึ่งคือ คุณลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงอาจเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในประเด็นดังที่กล่าวมานั้น และอาจส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการได้

2. องค์กรประกอบที่เสริมสร้างสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของครูหัวหน้ากลุ่ม

สาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา มี 6 ตัวแปร คือ (1) อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (2) การเสริมสร้างพลังอำนาจ (3) การบริหารแบบมีส่วนร่วม (4) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (5) การบริหาร แบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ และ (6) การกำกับติดตามงาน กับสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการทั้ง 7 ตัวแปร จากผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ พบว่า องค์กรประกอบที่เสริมสร้างสมรรถนะที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการต่ำสุด คือ ด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจโดยเมื่อครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา มีการเสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่ครูจะส่งผลให้สมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ทางวิชาการ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจาก ความคิดเห็นของครูผู้ปฏิบัติงานเมื่อได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจ อาจเป็นการเพิ่มภาระงานที่ต่างไปจากงานเดิมที่ปฏิบัติอยู่หรืออาจเป็นกระบวนการสร้างภาพลักษณ์ของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โดยไม่ได้มุ่งเน้น ถึงการเสริมสร้างพลังอำนาจอย่างแท้จริง โดยมีข้อสังเกตจากตัวชี้วัด พบว่า ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ มีการสนับสนุนให้ครูผลิต พัฒนาและใช้สื่อการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ไว้วางใจและให้เกียรติครู ในการตัดสินใจจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ และสนับสนุนให้ครูพัฒนาตนเองทางวิชาการตามความถนัดและสนใจ ซึ่งข้อคำถามแสดงให้เห็นว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจนั้น ทำให้ครูมีภาระงานเพิ่มขึ้น ถึงแม้ว่าจะเป็นการให้ความไว้วางใจและให้เกียรติครูก็ตาม กระนั้นการเสริมสร้างพลังอำนาจถึงแม้ว่าจะมีความหมายในเชิงสร้างสรรค์ เป็นการกระจายความรับผิดชอบ และเปิดโอกาสให้ครูได้พัฒนาและปฏิบัติงานได้อย่างคล่องตัว แต่ก็เป็นการเพิ่มภาระงานให้ครูมากยิ่งขึ้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการเสริมสร้างพลังอำนาจมีปัญหามาจากทัศนคติส่วนบุคคลของครูด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Blase & Blase (1994) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ปัญหาและอุปสรรคของการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของครูนั้นมีสาเหตุมาจากเรื่องส่วนบุคคล โดยครูที่ไม่ประสงค์จะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้านการบริหารให้เหตุผลว่า

จะทำให้เสียเวลาของงานสอนและเห็นว่าการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานเป็นความพยายามปิดบังภาพลักษณ์ของผู้บริหารที่ขาดความสามารถในการทำงาน ครูบางคนขาดความพยายามจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนา ประกอบกับการขาดทรัพยากรที่เหมาะสมเพียงพอและขาดการสนับสนุนจากฝ่ายบริหาร ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Klecker & Loadman (1996) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ภาระงานที่เกินกำลังของครูหรือการที่ครูชอบทำงานตามลำพังเป็นสิ่งที่มีความกระทบและบั่นทอนพลังอำนาจการทำงานของครู นอกจากนี้ปัญหาทัศนคติส่วนบุคคลของครูแล้ว การเสริมสร้างพลังอำนาจที่มาพร้อมกับภารกิจใหม่ของโรงเรียน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาศักยภาพของครูด้วยหรือปัญหาการยอมรับผลการดำเนินงานของครูหากผลการดำเนินการไม่สอดคล้องกับเป้าหมายของโรงเรียนก็เป็นได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Mouly, Smith & Sankaran (1999) ที่ได้กล่าวไว้ว่า อุปสรรคในการเพิ่มพลังอำนาจการทำงานของบุคลากรในองค์กร เช่น บุคลากรกลัวการรับทักษะใหม่ๆ ที่ทำให้ตนต้องรับผิดชอบมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ประศาสน์ ปรีชม (2548) ที่ได้พบปัญหาและอุปสรรคในการเพิ่มพลังอำนาจการทำงานของครู คือ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ข้อมูลแก่ครูไม่ชัดเจน การมอบหมายหน้าที่โดยไม่มอบอำนาจ มาตรฐานการทำงานของครูในแต่ละแห่งไม่เท่ากัน การให้ข้อมูลย้อนกลับในทางลบนำไปสู่ความขัดแย้ง ขาดการยอมรับของครูและผู้บริหารไม่ยอมรับข้อผิดพลาดของครู และสอดคล้องกับแนวคิดของ สมชาย บุญศิริเกสซ์ (2545) ที่ได้ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการเพิ่มพลังอำนาจการทำงาน พบว่า บุคลากรขาดการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ ในการทำงาน ขาดการรับรู้เป้าหมายการทำงาน การเปลี่ยนแปลงพัฒนาไม่ชัดเจนไม่ตรงกัน บุคลากรขาดความอดทน ขาดความเพียรสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่ต้องใช้เวลาและความสัมพันธ์ด้านอำนาจทั้งในฝ่ายบริหารและฝ่ายบุคลากรปฏิบัติงาน ตั้งอยู่บนรากฐานของความกลัวและขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และสอดคล้องกับแนวคิดของ Nsaliwa (1996) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การกระจายอำนาจการศึกษา

ต้องมีการมอบอำนาจการตัดสินใจในการปฏิบัติงานแก่บุคคลที่มีความรับผิดชอบและมีการเพิ่มอำนาจในการจัดการทรัพยากรทางการศึกษา ซึ่งพบปัญหา คือ ขาดการเตรียมความพร้อม ทรัพยากรขาดแคลน ขาดความร่วมมือจากผู้บริหาร แรงจูงใจไม่เพียงพอและต่อต้านการมอบอำนาจ

นอกจากนี้ สาเหตุที่ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษามีการเสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่ครู จะส่งผลให้ครูมีสมรรถนะความเป็นผู้นำ การเปลี่ยนแปลงทางวิชาการ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ อาจเกี่ยวข้อง กับปัจจัยการเสริมสร้างพลังอำนาจซึ่งเป็นการส่งเสริมในการปฏิบัติงานร่วมกันและการมีภาระงานที่เพิ่มขึ้น เช่น การยอมรับและให้ความไว้วางใจในตัวครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ไม่ได้เป็นผู้บริหารสูงสุดในสถานศึกษา การเป็นครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ก็เป็นครูคนหนึ่งที่มีสถานภาพใกล้เคียงกัน จึงอาจส่งผลต่อการยอมรับและให้ความไว้วางใจในตัวครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ก็เป็นได้ ข้อค้นพบดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของ บลาส และบลาส (Blase & Blase, 1994 อ้างถึงใน สมชาย ศิริบุญเกสซ์, 2545) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของครู ประกอบด้วย การยอมรับและให้ความไว้วางใจในตัวครู และสอดคล้องกับแนวคิดของ Short & Greer (1997) ที่ได้กล่าวว่า สิ่งที่ครูต้องการให้ผู้บริหารกระทำเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของครู ได้แก่ การทำให้ครูเข้าใจในกรอบและความหมายของการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานและสร้างความไว้วางใจและการสื่อสารที่ก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีในสถานศึกษา นอกจากนี้ สิ่งที่ครูประสงค์ให้ผู้บริหารกระทำเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของครูหรือเป็นปัจจัยพื้นฐานในการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของครูและบุคลากรที่ส่งผลทำให้สมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับต่ำ สอดคล้องกับแนวคิดของ สมชาย ศิริบุญเกสซ์ (2545) ได้แก่ โครงสร้างวัฒนธรรมและบรรยากาศสิ่งแวดล้อมขององค์กรมีสภาพที่เอื้อต่อการ

เสริมสร้าง พลังอำนาจการทำงาน เช่น ความมั่นคง ปลอดภัยในการทำงานบุคลากร ความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นต้น

3. จากผลการตรวจสอบรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้จัดประชุมสนทนากลุ่ม เพื่อนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิให้การรับรองรูปแบบพบว่า ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิด้านความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้วิจัยได้ออกแบบการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และได้ดำเนินการตามขั้นตอนการพัฒนารูปแบบ โดยผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนารูปแบบ ดังที่ Keeves (1988) และสมาน อัสวภูมิ (2537) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนารูปแบบเป็นการกำหนดมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ เพื่อชี้ให้เห็นชัดเจนว่ารูปแบบเสนออะไร เสนออย่างไร เพื่อให้ได้อะไร และสิ่งที่ได้นั้นอธิบายปรากฏการณ์อะไร และนำไปสู่ข้อค้นพบอะไรใหม่ ๆ การพัฒนารูปแบบอาจมีขั้นตอนการดำเนินงานที่แตกต่างกันออกไป ส่วนรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนมีการดำเนินงานอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะและกรอบแนวคิดการวิจัย ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนั้น ๆ โดยทั่วไปเป็นการสร้างหรือปรับปรุงรูปแบบการดำเนินงานขององค์กร หน่วยงานหรือองค์ประกอบที่สำคัญในเรื่องที่ต้องการศึกษา ซึ่งแสดงถึงแนวคิด วัตถุประสงค์ เป้าหมายและวิธีการที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ด้วยกระบวนการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี การสังเคราะห์ การสร้างรูปแบบการศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้หรือการตรวจสอบรูปแบบและการนำเสนอรูปแบบ และจากการนำเสนอรูปแบบ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนต่างมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า รูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ

แนวคิดของ Eisner (1976) ที่ได้เสนอแนวคิดการตรวจสอบรูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิได้ว่าเป็นการตรวจสอบรูปแบบที่ใช้วัตถุบุคคล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบ โดยให้ความเชื่อถือกับผู้ทรงคุณวุฒินั้นเพียงกรรมและมีดุลยพินิจที่ดี ทั้งนี้มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่าง ๆ นั้นจะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒินั่นเอง ดังนั้น รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นในครั้งนี้จึงมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ระดับนโยบาย (1) กระทรวงศึกษาธิการควรมีการออกแบบหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษา (2) กระทรวงศึกษาธิการ ควรมีการนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดหลักเกณฑ์การเสริมสร้าง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษา (3) กระทรวงศึกษาธิการ ควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการบริหารสถานศึกษาให้มีรูปแบบในการเสริมสร้าง สมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการให้สถานศึกษาบริหารงานด้วยตนเอง มีความคล่องตัวและมีการปรับใช้รูปแบบให้เหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงได้

ระดับสถานศึกษา (1) สถานศึกษาที่ต้องการพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้มีคุณลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการ จะต้องมีการฝึกอบรมในการศึกษาแนวคิด วิธีการของรูปแบบให้ชัดเจนและสามารถเชื่อมโยงแนวคิด ทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติได้ โดยสถานศึกษามีการจัดประชุมอบรมและประเมินองค์ความรู้ก่อนมอบหมายให้ขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติ (2) สถานศึกษาควรสนับสนุน

ผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการและเกิดความยั่งยืน (3) ในการนำรูปแบบไปใช้ในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการเตรียมบุคลากรให้พร้อมด้วยการสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดการยอมรับการเปลี่ยนแปลง ทั้งการพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพเพียงพอในการที่จะนำสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ เช่น การให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะที่จำเป็น และทันสมัย (4) ในการนำรูปแบบไปใช้ในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาจะต้องศึกษาคู่มี การใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของครู หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เข้าใจ เพื่อให้การดำเนินงานบริหารสถานศึกษาเป็นไปตามรูปแบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ระดับผู้บริหารสถานศึกษา (1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักว่า ถึงแม้รูปแบบนี้จะช่วยให้ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สามารถพัฒนาให้เกิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการ แต่จะทำให้เกิดความยั่งยืนตลอดไปนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องให้ความสำคัญต่อความก้าวหน้า การเลื่อนวิทยฐานะ การโยกย้ายครูเข้ามาใหม่ ซึ่งต้องมีศักยภาพ ความสามารถสูง มีภาวะผู้นำเพื่อให้การบริหารงานมีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ (2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ขวัญและกำลังใจด้วยการให้ความดีความชอบ การยกย่อง เชิดชูเกียรติให้กับครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ประสบผลสำเร็จ ตลอดจนการสนับสนุนปัจจัยด้านทรัพยากรต่างๆ (3) การพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีคุณลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านวิชาการตามรูปแบบนี้ สถานศึกษา

หรือผู้รับผิดชอบต้องวางแผนการปฏิบัติงานให้มีสาระครอบคลุมถึงการจัดทำแผนที่มีกลยุทธ์ ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ การนำไปปฏิบัติ การกำกับติดตาม การประเมินผล และการรายงานผล โดยมีการสนับสนุนทรัพยากรด้านต่าง ๆ อย่างเพียงพอ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษา รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้น จึงควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของครู หัวหน้ากลุ่ม สาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทที่แตกต่างกัน เช่น ขนาดของสถานศึกษาที่แตกต่างกัน ระดับการศึกษาอื่นหรือสังกัดอื่น เพื่อพัฒนารูปแบบให้สามารถปรับใช้ได้กับสถานศึกษาทั่วไป

2.2 เนื่องจาก การวิจัยครั้งนี้เป็นการสร้าง รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการ ของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน จึงควรนำไปทดลองใช้และประเมินผลการใช้เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาให้มีประสิทธิผลมากขึ้น

2.3 ควรนำรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะ ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของครู หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปทดลองใช้และเปรียบเทียบกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อปรับปรุงและพัฒนารูปแบบให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด

ภาพ 2 รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เอกสารอ้างอิง

- ชเนตตี วัจนะรัตน์. (2553). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
ชั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษาระดับปริญญาโท บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.
- ชวนพิศ เลี้ยงประไพพันธ์. (2554). รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน
สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์, 1(2), 88-99.
- เนตรพัฒนา ยาวีราข. (2546). ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ: เซ็นทรัลเอ็กเพรส.
- บรรเจิด อุ่นมณีรัตน์. (2555). รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มพลังอำนาจการทำงานของครูในสถานศึกษา
ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัย
อีสเทิร์นเอเซีย ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 2(1), 78-88.
- ประศาสน์ ปรีชม. (2548). การสร้างเสริมอำนาจให้ครูโดยผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
นครปฐม เขต 2. สารนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษาระดับปริญญาโท บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.
- ปองสิน วิเศษศิริ. (2549). แนวคิดการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน. วารสารการศึกษาไทย,
3(22), 12-16.
- รุ่ง แก้วแดง. (2543). การปฏิรูปการศึกษาไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติในการปฏิรูปการศึกษา: แนวคิด
และหลักการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- สมชาย บุญศิริเกสซ์. (2545). การศึกษาการเพิ่มพลังอำนาจการทำงานของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 8.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษาระดับปริญญาโท บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมร ปาโท. (2555). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นมืออาชีพ สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และ
มนุษยศาสตร์, 2(1), 99-109.
- สมาน อัสวภูมิ. (2537). การพัฒนารูปแบบการบริหารประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการบริหาร
การศึกษาระดับปริญญาโท บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2541). ระบบการกำกับติดตาม ประเมินผล นโยบายและแผน. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุเทพ บุญเติม. (2549). การพัฒนารูปแบบการกำกับติดตามสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษาระดับปริญญาโท
ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาระดับปริญญาโท บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อุทุมพร จามรมาน. (2542). การเตรียมความพร้อมของมหาวิทยาลัยของรัฐเพื่อเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ.
กรุงเทพฯ: กองทุนสนับสนุนการวิจัย.

- Bartle, P. (2008). *The nature of monitoring and evaluation: Definition and purpose*. Retrieved from <http://www.scn.org/cmp/modules/mon-wht.htm>
- Blase, J & Balse, J. (1994). *Empowering Teachers: What successful Principals*. Thousand Oak, California: Corwin Press.
- Eisner, E. (1976). *Education connoisseiship and criticism: Their form and functions in education evaluation*. New York: Holt Rinehart and Winston.
- Keeves. P. J. (1988). *Educational research, Methodology and measurement: An international handbook*. Oxford: Pergamon Press.
- Klecker, B. M., & Loadman, W. E. (1996). *Dimension of Teacher Empowerment: Identifying New Roles for Classroom Teacher in Restructuring Schools*. Retrieved from <http://ehostvgw16.epnet.com>
- Marquis, B. L., & Huston, C. J. (2000). *Leadership roles and management functions in nursing: Theory and application* (3rd ed.). Philadelphia: Lippincott.
- Marriner-Tomey, A. (1993). *Transformational leasership in nursing*. St. Louis: Mosby-Year Book.
- Mouly, V. S., Smith, A. C. & Sankaran, J. (1999). *Perception of empowerment: Insights from two New Zeland organizations In Business Ethics in Theory and Practice: Contributions fron Asia and New Zeland*. Dordrecht: Kluwer Academic.
- Nsaliwa, C. D. (1996). Decentralization of Education Decisio-Making in Malawi. *Dissertation Abstracts International*, 57(7), 2781.
- Short, P. M. & Greer, J. T. (1997). *Leadership in Empowered Schools: Themes from Innovative Efforts*. New Jersey: Prentice Hall.
- Wolf, B. A., Boland, S., & Aukerman, M. (1994). A transformational model for the Practice of professional nursing, part 1: The model. *Journal of Nursing Administration*, 24(4), 30-34.

การเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนและการพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตภาคกลาง

ASEAN Readiness and Development of Sub-District Administrative Organizations in the Central Part

ธีรวิสิฐ มูลงามกุล, พิมลพรรณ เสงี่ยมพร, กฤษฎา อัครพิทยากุล,
วิระศักดิ์ ยาดดา, สุเมธ ทรงวัชรารักษ์ และ วสุเชษฐ์ โสภณเสถียร

บทคัดย่อ

บทความนี้เสนอรายงานการศึกษากการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาองค์การสู่ประชาคมอาเซียนองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตภาคกลางในสามด้าน ได้แก่ การเตรียมความพร้อมในการพัฒนาองค์การสู่ประชาคมอาเซียน ปัจจัยการบริหารงาน และแนวทางการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาองค์การสู่ประชาคมอาเซียน คณะผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจาก กลุ่มตัวอย่างองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 310 ตัวอย่าง โดยสุ่มจากประชากรประกอบด้วย คณะผู้บริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตภาคกลาง จำนวนทั้งหมด 1,359 อบต. ใน 21 จังหวัด ผลการศึกษาพบว่า การเตรียมความพร้อมในการพัฒนาองค์การสู่ประชาคมอาเซียนขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตภาคกลางในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านองค์การ, ด้านกระบวนการ, ด้านเทคโนโลยีและด้านกลยุทธ์อยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด ปัจจัยการบริหารในการเตรียมความพร้อมฯ พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริหารที่มีความสัมพันธ์กับการเตรียมความพร้อมได้แก่ อายุ, การศึกษา, รายได้, และระยะเวลาในการทำงาน ปัจจัยทางการบริหารที่มีความสำคัญต่อการเตรียมความพร้อมฯ เรียงจากปัจจัยที่มีอิทธิพลมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการจัดการ, ด้านบุคลากร, ด้านงบประมาณ, และด้านเครื่องมืออุปกรณ์ฯ และยังพบว่า ปัจจัยด้านงบประมาณและการจัดการมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเตรียมความพร้อม แนวทางการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน คือองค์การควรวางแผนการบริหารงานตามความเหมาะสมของพื้นที่ เน้นการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนให้ความรู้ ความเข้าใจ ถึงวัตถุประสงค์ บทบาท หน้าที่ การเพิ่มโครงสร้างหน่วยงานในองค์กรที่ดูแลเกี่ยวกับอาเซียนโดยเฉพาะให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และควรสร้างองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและควรเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับอาเซียนให้กับคนในชุมชน

คำสำคัญ: การเตรียมความพร้อม, องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตภาคกลาง, ประชาคมอาเซียน

Abstract

This survey research aims to study the sub-district administrative organizations in the central part in 3 aspects: (1) the readiness for organizational development for ASEAN community affiliation; (2) Factors in administration towards readiness in organizational development for ASEAN community affiliation; (3) The relationship of personal factors and the readiness for organizational development for ASEAN community affiliation. The research team used questionnaires to collect data from 310 samples selected randomly from the population consisting of 1,359 sub-districts in 21 provinces. The findings reveal the followings: as a whole, the readiness in organizational development for ASEAN Community affiliation of the sub-district administrative organizations in the central part of Thailand is found to be performed at the middle level. When considering different aspects, the results show that the organization, the process, the technology and the strategy are also at the middle level. Factors in administration of the readiness are found to be at a high level, while factors relating to personnel and management are performed at a high level but budgeting and tools and equipment are found at the middle level. The relationships of personal factors of administrators with readiness include the followings: age, education, income and length of service. Administrative factors affecting readiness are found in order of importance as follows: management, budgeting, tools and equipment.

Keywords: organizational readiness, ASEAN community affiliation, sub-district administration

ความนำ

ปัจจุบันความก้าวหน้าของสังคมโลกปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วและมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น กระแสการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่ต้องเผชิญไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือองค์กร การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นรวดเร็ว และรุนแรงก็เนื่องจากปัจจัยที่เกิดจากการก้าวกระโดดของเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง และความซับซ้อนของระบบเศรษฐกิจโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ซึ่งส่งผลกระทบกับการดำเนินงานทั้งภายในและภายนอกองค์กร ทำให้สังคมโลกเปลี่ยนแปลงไปสู่ สังคมแห่งความรู้ (knowledge society) ซึ่งความรู้ถูกนำมาเป็นตัวสร้างมูลค่าเพิ่มขององค์กร การพัฒนาความรู้และภูมิปัญญาของแต่ละสังคมถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ทำให้หลาย ๆ ประเทศต่างให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา เนื่องจากการจะพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมนั้น การพัฒนาคุณภาพของคนให้เป็นเลิศ

โดยเฉพาะในการสร้างสรรค์นวัตกรรมและองค์ความรู้ ส่งเสริมให้คนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาประเทศได้อย่างแท้จริง (เบญจพร พิงไชย, 2553 หน้า 1)

ในปี พ.ศ 2558 ซึ่งเป็นปีที่ประเทศในอาเซียน 10 ประเทศได้แก่ ประเทศไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย สิงคโปร์ บรูไน ลาว เวียดนาม พม่า และกัมพูชา ที่มีการพัฒนาความสัมพันธ์กันมาอย่างต่อเนื่อง จะเข้าสู่ระดับความร่วมมือที่สูงขึ้น คือ การเป็น “ประชาคมอาเซียน” ประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย 3 เสาหลัก คือ (1) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (2) ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (3) ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (กิตติรัตน์ ณ ระนอง, 2554) การสัมมนาวิชาการประจำปีวันที่ 17 ก.ย.54) การเตรียมความพร้อมของประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียน มีความสำคัญต่อการกำหนดทิศทางและแนวทางการดำเนินงานของประเทศไทยในอีกหลาย ปีข้างหน้า ดังนั้นจึงต้องระดม “พลังความคิด พลังความร่วมมือและการ

บูรณาการ จากทุกภาคส่วน” ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานจากภาครัฐ หน่วยงานจากภาคเอกชน สถาบันการศึกษา กลุ่มองค์กร เครือข่ายภาคประชาชน ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดใหญ่ ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) นักวิชาการ และสื่อมวลชน ซึ่งสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ เป็นเวทีและกลไกหนึ่งของสังคม ที่จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการขับเคลื่อนร่วมกับ ภาคส่วนต่างๆ ให้ประเทศไทยสามารถเตรียมความพร้อม เข้าสู่ประชาคมอาเซียนภายในปี 2558 (ก้าน สันธวานนท์, 2554) ความสำคัญของการรวมตัวกันเป็นประชาคม อาเซียน ทำให้หน่วยงานต่างๆ ของภาครัฐที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้อง มีการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ ประชาคมอาเซียน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและ วัฒนธรรม และความมั่นคง ทั้งนี้ ก็เพื่อให้เกิดประโยชน์ สูงสุดในทุกๆ ด้าน รวมทั้งการบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้น อาทิ การดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมความรู้ ความ ตระหนัก เรื่อง การเปิดเสรีทางการค้าสินค้า การค้าบริการ และการลงทุน การเตรียมความพร้อมในการปรับตัว รองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น การใช้ประโยชน์ จากกรอบความตกลงการเปิดเสรีให้เกิดเป็นรูปธรรม และเกิดประโยชน์สูงสุด (กิตติรัตน์ ณ ระนอง)

ผลกระทบที่อาจส่งผลต่อภารกิจขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยในการเข้าสู่ประชาคม อาเซียนคือปัญหาเรื่องยาเสพติด และปัญหาสังคม อาชญากรรม เพิ่มขึ้น และอาจมีผลทำให้คนไทย บางส่วนโยกย้ายไปทำงานในประเทศสมาชิกอาเซียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามชายแดนจะมีการพัฒนา ด้านอุตสาหกรรมมากขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลให้เกิดปัญหา สังคมรุนแรงตามมา หรือมีคนทำผิดกฎหมายมากขึ้น เนื่องจากไม่รู้กฎหมาย องค์กรหลายองค์กรและประชาชน ยังขาดความรู้ความเข้าใจในแนวคิดประชาคมอาเซียน นอกจากนี้ประเทศไทยเกือบเป็นประเทศ อันดับสุดท้าย ในการสำรวจความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดประชาคม อาเซียน (สุรเกียรติ์ เสถียรไทย)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นองค์กรภาครัฐต้อง ระดม “พลังความคิด พลังความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อการเตรียมความพร้อมของประเทศไทยสู่ประชาคม

อาเซียน องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรหนึ่งที่มี ความสำคัญในการบริหารพัฒนาท้องถิ่นและเป็นองค์กร หนึ่งที่ใกล้ชิดกับประชาชน เป็นหน่วยงานที่สามารถ ตอบสนองหรือให้บริการประชาชนในท้องถิ่นได้ดี เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลมีงบประมาณและมีพนักงานเป็นของตนเอง สามารถบริหารงานได้ด้วย ความอิสระและมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักการดูแล กิจการของตนเองตามระบอบประชาธิปไตย (วิระศักดิ์ ฮาดดา, 2553, หน้า 1) การเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนา ขององค์การบริหารส่วนตำบลสู่ประชาคมอาเซียน จึงถือเป็นสิ่งจำเป็นและก่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนา ท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาประชาชน ในท้องถิ่นได้ทันต่อเหตุการณ์ การเปลี่ยนแปลงที่ รวดเร็วของสังคมโลก องค์การบริหารส่วนตำบลหรือ ผู้นำชุมชนท้องถิ่นจึงมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยพัฒนา ท้องถิ่นเพื่อมาสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่สุดของประเทศ เพราะประชาชน ที่มีคุณภาพจะสามารถพัฒนาประเทศให้มีความเจริญ และสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างภาคภูมิใจโดยไม่ต้อง พึ่งพาอาศัยประเทศอื่นๆ ด้วยศักยภาพของทรัพยากร มนุษย์ภายในประเทศชาติเป็นสำคัญ (ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, 2539, หน้า 6-7)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นงานวิจัยนี้จึงสนใจ ศึกษา แนวทางการเตรียมความพร้อมในการพัฒนา องค์กรแห่งการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนขององค์การ บริหารส่วนตำบลในเขตภาคกลางเพื่อนำเสนอเป็น แนวทางการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาองค์กร ขององค์การบริหารส่วนตำบลสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

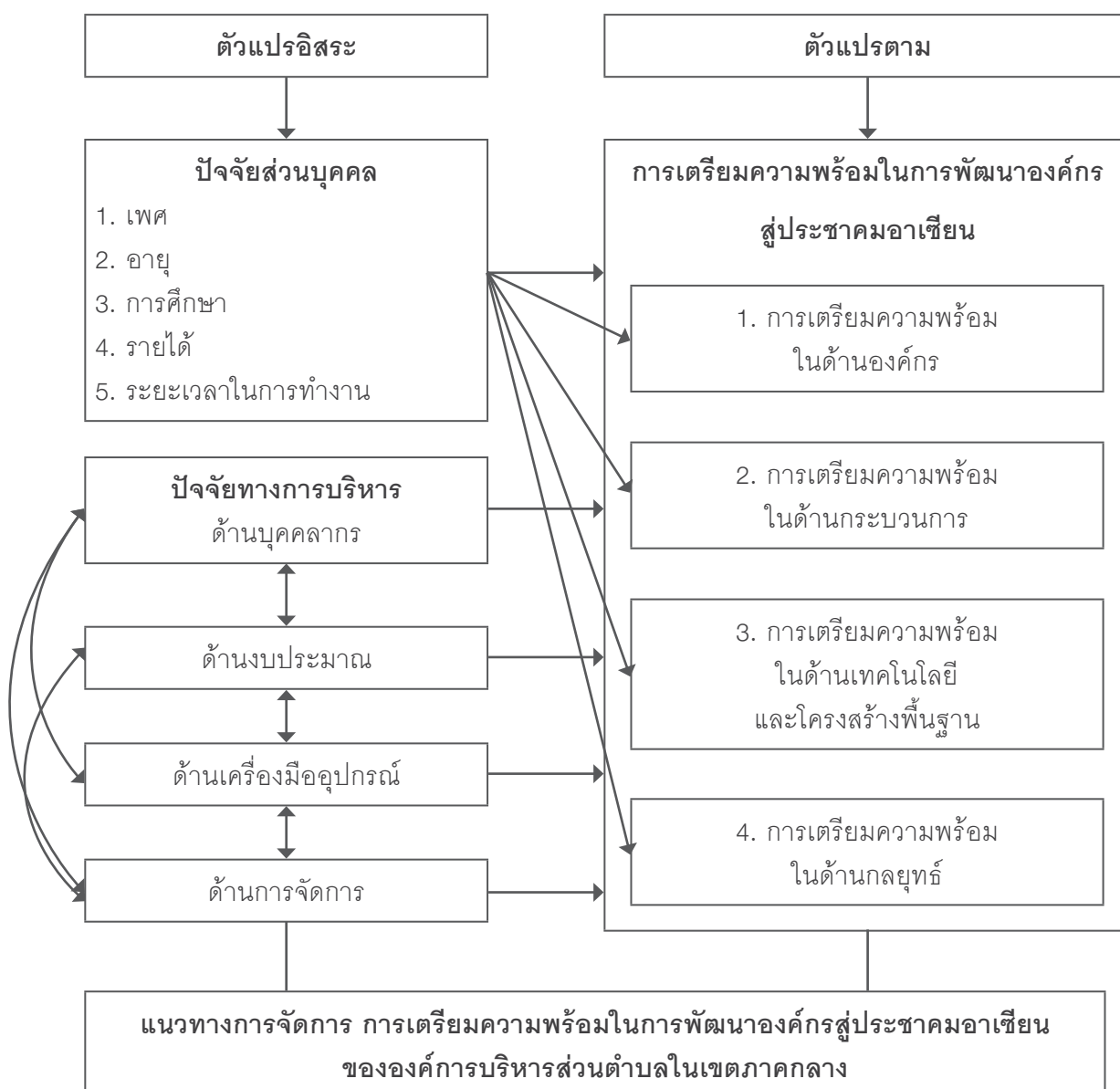
เพื่อศึกษา (1) การ เตรียมความพร้อมในการ พัฒนาองค์กรสู่ประชาคมอาเซียน (2) ปัจจัยการบริหารงาน การเตรียมความพร้อมในการพัฒนาองค์กรสู่ประชาคม อาเซียน และ (3) แนวทางการเตรียมความพร้อมในการ พัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

เรื่อง การเตรียมความพร้อมในการพัฒนาองค์กรสู่ประชาคมอาเซียนขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตภาคกลาง มีกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

แนวคิดที่เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาองค์กรสู่ประชาคมอาเซียนขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตภาคกลาง ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดโดยนำตัวแปรตาม “การเตรียมความพร้อมในการจัดการความรู้

พัฒนาองค์กรใน 4 ด้าน” (วณิฏา แซ่มลำเจียก, 2553) ซึ่งประกอบด้วย (1) ด้านองค์กร (2) ด้านกระบวนการ (3) ด้านเทคโนโลยี (4) ด้านกลยุทธ์ มาเป็นตัววัดในการพัฒนาองค์กรสู่ประชาคมอาเซียนขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตภาคกลางและได้นำปัจจัยในการบริหารงานตามแนวคิดทฤษฎี 4 M มาเป็นสาเหตุหรือตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย (1) ปัจจัยด้าน บุคคลากร (man) (2) งบประมาณ (money) (3) เครื่องมือ (machine) และ(4) การบริหาร (management)

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ความสำคัญขององค์การแห่งการเรียนรู้

เป็นที่ยอมรับว่าการวิเคราะห์ความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันขององค์การในอดีตพิจารณาจากความได้เปรียบที่สำคัญสามด้าน คือ (1) ความสามารถทางการเงินขององค์การ (financial capability) โดยประเมินจากประสิทธิภาพทางการเงินที่องค์การมีความสามารถในการตัดสินใจ และการพิจารณาจากผลกำไรที่ตกถึงผู้ถือหุ้น (2) พิจารณาจาก ความสามารถทางการตลาด (marketing capability) ที่องค์การมีความสามารถในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ได้ตรงตามความต้องการของลูกค้า มีความใกล้ชิดกับลูกค้าอยู่ตลอดเวลา และมีสินค้าและบริการที่มีประสิทธิภาพที่ส่งต่อถึงลูกค้าได้ตลอดเวลา และ (3) พิจารณาจากความสามารถทางเทคโนโลยี (technology capability) เป็นความได้เปรียบในแง่ของการมีนวัตกรรมใหม่ๆ การวิจัยและพัฒนา การมีผลิตภัณฑ์ใหม่ และปรับปรุงเทคโนโลยีให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา (Ulrich and & Lake, 1991 อ้างถึงใน วณิญา แซ่มลำเจียก, 2553)

แรงผลักดันที่ทำให้้องค์การจำเป็นต้องเข้าสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ (บดินทร์ วิจารณ์ อ้างถึงในเบญจพร พิงไชย, 2553)

1. โลกาภิวัตน์และเศรษฐกิจโลก โลกาภิวัตน์ทำให้เกิดการรวมกันของแรงผลักดันด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้เกิดการรวมตัวกันของผลประโยชน์และพันธกิจ มีการสื่อสารกับคนทั่วทั้งโลกได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว โดยผ่านคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ทุกกิจกรรมจะถูกเชื่อมโยงเข้าหากันเสริมแรงกัน ยกระดับความสามารถในการแข่งขันระดับโลก มากขึ้นกว่าการดำเนินงานระดับประเทศ เนื่องจากแรงกดดันเหล่านี้้องค์การจึงจำเป็นต้องหาทางที่จะอยู่รอดและเติบโตได้

2. เทคโนโลยี ผลกระทบของเทคโนโลยีที่มีต่อองค์การ การบริหารจัดการและการเรียนรู้ นั้น จะมีการนำไปใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้ ทำให้ปัจจุบันการเรียนรู้ได้กลายเป็นวัตถุประสงค์อันดับแรกของธุรกิจ และกลายเป็นแรงงานรูปแบบใหม่ ปัจจุบันพนักงานจำเป็นต้องฝึกฝนตนเองด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง (self-

directed learning) และการเรียนรู้ในที่ทำงานก็ไม่ใช่ว่าการเรียนรู้เป็นกลุ่มตามเวลาที่กำหนดในสถานที่เฉพาะเจาะจง เทคโนโลยีจะผลักดันให้ผู้รับผิดชอบในการพัฒนาบุคลากรต้องสร้างวิธีแก้ปัญหาในการปฏิบัติงาน และสร้างการเรียนรู้ที่สนองตอบและยืดหยุ่นมากขึ้นตลอดเวลา (บดินทร์ วิจารณ์ อ้างถึงในเบญจพร พิงไชย, 2553)

3. การปฏิรูปและการปรับเปลี่ยนในโลกแห่งการทำงาน ้องค์การได้หันมาให้ความสนใจต่อการบริหารความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น บางองค์การมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง มีการใช้กลยุทธ์เชิงพันธมิตร มีการกระจายอำนาจมากขึ้น เน้นความสำคัญที่ทรัพยากรมนุษย์ มีการจัดการในรูปแบบขององค์การเสมือนจริง และใช้นวัตกรรมใหม่ๆ มากยิ่งขึ้น

ประชาคมอาเซียน หมายถึง ความร่วมมือกันในด้านต่างๆ ร่วมกัน ประกอบด้วย ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน และประชาคมความมั่นคงอาเซียนของสมาชิก 10 ประเทศอาเซียน

แนวทางการจัดการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาองค์กรสู่ประชาคมอาเซียน ขององค์การบริหารส่วนตำบลหมายถึง วิธีการวางแผนในการบริหารจัดการเพิ่มศักยภาพในการจัดการองค์ความรู้ เพื่อให้หน่วยงานปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพตามเป้าหมายใน 4 ด้านขององค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อ ความร่วมมือกันในด้านต่างๆ ร่วมกันของสมาชิก 10 ประเทศอาเซียน

วัตถุประสงค์ในการก่อตั้งประชาคมอาเซียน

ประชาคมอาเซียน (สุรเกียรติ์ เสถียรไทย, 2554) ก่อตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เริ่มแรกเพื่อสร้างสันติภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันนำมาซึ่งเสถียรภาพทางการเมือง และความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และเมื่อการค้าระหว่างประเทศในโลกมีแนวโน้มกีดกันการค้ารุนแรงขึ้น ทำให้อาเซียนได้หันมามุ่งเน้นกระชับและขยายความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้าระหว่างกันมากขึ้น

วัตถุประสงค์หลักที่กำหนดไว้ในปฏิญญาอาเซียน (The ASEAN Declaration) มี 7 ประการ ดังนี้ (1) ส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางสังคมและวัฒนธรรม (2) ส่งเสริมการมีเสถียรภาพ สันติภาพ และความมั่นคงของภูมิภาค (3) ส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิชาการ วิทยาศาสตร์ และด้านการบริหาร (4) ส่งเสริมความร่วมมือซึ่งกันและกันในการฝึกอบรมและการวิจัย (5) ส่งเสริมความร่วมมือในด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม การค้า การคมนาคม การสื่อสาร และปรับปรุงมาตรฐานการดำรงชีวิต (6) ส่งเสริมการมีหลักสูตรการศึกษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (7) ส่งเสริมความร่วมมือกับองค์กรระดับภูมิภาคและองค์กรระหว่างประเทศ

ประชาคมอาเซียนกับ 3 เสาหลัก

ความร่วมมือกันของประชาคมอาเซียนประกอบด้วย 3 หลักใหญ่ ๆ

1. ประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community หรือ APSC) ความมั่นคงและเสถียรภาพทางการเมืองเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาด้านอื่นๆ ได้แก่

1.1 สร้างประชาคมให้มีความร่วมมือกันในเรื่องของการเคารพความหลากหลายของแนวคิด และส่งเสริมให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางของนโยบายและกิจกรรมภายใต้เสาการเมืองและความมั่นคง

1.2 ให้อาเซียนสามารถเผชิญกับภัยคุกคามความมั่นคงในรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่และส่งเสริมความมั่นคงของมนุษย์

1.3 ให้อาเซียนมีปฏิสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและสร้างสรรค์กับประชาคมโลก โดยอาเซียนมีบทบาทเป็นผู้นำในภูมิภาค และจะช่วยส่งเสริมความมั่นคงของภูมิภาค

2. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community หรือ AEC) ประเทศสมาชิกอาเซียนได้เห็นชอบให้จัดตั้ง “ประชาคมเศรษฐกิจของอาเซียน” ภายในปี 2558 มีจุดประสงค์ที่จะให้ภูมิภาค

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่นๆ ได้ โดย

2.1 มุ่งที่จะจัดตั้งให้อาเซียนเป็นตลาดเดียวและเป็นฐานการผลิตร่วมกัน

2.2 มุ่งให้เกิดการเคลื่อนย้ายเงินทุน สินค้า การบริการ การลงทุน แรงงานฝีมือระหว่างประเทศสมาชิกโดยเสรี

2.3 ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศสมาชิกใหม่ของอาเซียน (กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม หรือ CLMV) เพื่อลดช่องว่างของระดับการพัฒนาของประเทศสมาชิกอาเซียน และช่วยให้ประเทศสมาชิกเหล่านี้เข้าร่วมในกระบวนการรวมตัวทางเศรษฐกิจของอาเซียน ส่งเสริมให้อาเซียนสามารถรวมตัวเข้ากับประชาคมโลกได้อย่างไม่อยู่ในภาวะที่เสียเปรียบ และส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียน

2.4 ส่งเสริมความร่วมมือในนโยบายการเงินและเศรษฐกิจมหภาค การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการคมนาคม กรอบความร่วมมือด้านกฎหมาย การพัฒนาความร่วมมือด้านการเกษตร พลังงาน การท่องเที่ยว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการยกระดับการศึกษาและการพัฒนาฝีมือ ประชาคมเศรษฐกิจของอาเซียน จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยขยายปริมาณการค้าและการลงทุนภายในภูมิภาค ลดการพึ่งพาตลาดในประเทศที่สาม สร้างอำนาจการต่อรองและศักยภาพในการแข่งขันของอาเซียนในเวทีเศรษฐกิจโลก เพิ่มสวัสดิการและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนของประเทศสมาชิกอาเซียน

3. ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community หรือ ASCC) มีเป้าหมายให้อาเซียนเป็นประชาคมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง สังคมที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน ประชากรอาเซียนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีและมีการพัฒนาในทุกด้านเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริม อัตลักษณ์ของอาเซียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ 2 ขั้นตอน เก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตภาคกลาง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 310 ตัวอย่าง โดยสุ่มจากตัวแทนประชากรประกอบด้วย คณะผู้บริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตภาคกลาง จำนวนทั้งหมด 1,359 อบต. ใน 21 จังหวัด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ มีลักษณะดังนี้

1. แบบสอบถามความคิดเห็น มีลักษณะคำถาม ทั้งปลายเปิดและปลายปิด ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 เป็น แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัย ที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาองค์กรสู่ประชาคมอาเซียน

ส่วนที่ 3 เป็น แบบสอบถามเกี่ยวกับ การเตรียมความพร้อมในการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนขององค์การบริหารส่วนตำบล

2 แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ที่มีความรู้ความสามารถในการให้แนวทางในการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน

ผู้วิจัยทดสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ด้วยวิธี IOC โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน และทดสอบความเชื่อมั่นโดยวิธีของ Cronbach ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .941

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา บรรยายลักษณะข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง โดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ค่าสูงสุดและค่าต่ำสุด ใช้สถิติ Multiple Classification Analysis-- MCA วิเคราะห์ข้อมูลที่มีระดับการวัดเป็น Nominal Scale หรือ Ordinal Scale ในการทดสอบความสัมพันธ์ของค่าเฉลี่ยของประชากร 2 กลุ่มในงานวิจัยนี้เป็นตัวแปรอิสระได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ และระยะเวลาในการทำงานและใช้สถิติ Path Analysis วิเคราะห์อิทธิพลเชิงสาเหตุทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อตัวแปรตามในงานวิจัยนี้เรียกว่า การเตรียมความพร้อมในการพัฒนาองค์กรสู่ประชาคมอาเซียนขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตภาคกลาง การวิจัยครั้งนี้ กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

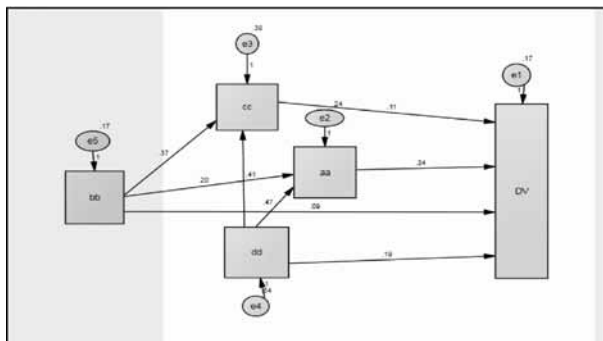
การเตรียมความพร้อมในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีระดับการเตรียมความพร้อมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.17) โดยประเด็นที่เห็นว่าการเตรียมความพร้อมสูงสุดคือ การเตรียมความพร้อมด้านกลยุทธ์ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.29) รองลงมาคือการเตรียมความพร้อมด้านกระบวนการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.23) และสุดท้ายค่าเฉลี่ยต่ำสุดในการเตรียมความพร้อมทั้ง 4 ด้านคือการเตรียมความพร้อมด้านองค์กร (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.95)

ปัจจัยการบริหารในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีระดับการให้ความสำคัญการปฏิบัติ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44) โดยประเด็นที่เห็นว่ามีค่าสำคัญการปฏิบัติสูงสุดคือ ปัจจัยทางด้านการจัดการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79) รองลงมาคือปัจจัยทางด้านบุคลากร (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78) และสุดท้ายค่าเฉลี่ยต่ำสุดในปัจจัยทั้ง 4 ข้อคือปัจจัยทางด้านงบประมาณ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.96)

ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาองค์กรสู่ประชาคมอาเซียนขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตภาคกลางที่มีความสัมพันธ์สูงสุดเรียงจากมากไปน้อย คือ อายุของผู้บริหาร

(.489) รายได้ของผู้บริหาร (.270) การศึกษาของผู้บริหาร (.264) และสุดท้าย คือระยะเวลาในการทำงานของผู้บริหาร (.177) ทั้ง 4 ปัจจัย มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ส่วนปัจจัยทางเพศของผู้บริหารพบว่าไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และจากการวิเคราะห์สามารถอธิบายความสัมพันธ์รวมของปัจจัยทั้ง 4 ปัจจัยต่อการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาองค์กรสู่ประชาคมอาเซียนขององค์การบริหารส่วนตำบลได้ .457 และสามารถทำนายการวิเคราะห์ได้ร้อยละ 20.9

ปัจจัยทางการบริหารที่มีอิทธิพลและมีความสำคัญต่อการเตรียมความพร้อมฯ เรียงจากปัจจัยที่มีอิทธิพลมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการจัดการ (.394), ด้านบุคลากร (.340), ด้านงบประมาณ (.198), และด้านเครื่องมืออุปกรณ์ (.11) และยังพบว่า ปัจจัยด้านงบประมาณและการจัดการมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาองค์กรสู่ประชาคมอาเซียนขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตภาคกลาง ดังภาพ 2 และตาราง 1

ภาพ 2 ความสัมพันธ์ทางตรงทางอ้อมของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาองค์กรสู่ประชาคมอาเซียน

ตาราง 1

ปัจจัยเชิงสาเหตุทางตรงทางอ้อมและอิทธิพลรวมของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาองค์กรสู่ประชาคมอาเซียน

ตัวแปรอิสระ (independent variables)	ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ		
	ทางตรง (direct effect)	ทางอ้อม (indirect effect)	รวม (total effect)
ด้านบุคลากร (aa)	.34	-	.340
ด้านงบประมาณ (bb)	.09	.108	.198
ด้านอุปกรณ์เครื่องมือ (cc)	.11	-	.11
ด้านการจัดการ (dd)	.19	.204	.394

แนวทางการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนในเขตพื้นที่ภาคกลางมีดังนี้

1. แนวทางการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนด้านองค์กร

1.1 การบริหารจัดการงาน (1) ให้ความรู้ความเข้าใจ ถึงวัตถุประสงค์ บทบาท หน้าที่ การจัดการในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนกับบุคลากร (2) ควรวางแผนงานการบริหารงานตามความเหมาะสมของพื้นที่ เช่น พื้นที่ติดชายแดน สถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ และพื้นที่ที่เป็นโบราณสถาน (3) การบริหารงานควรเน้นการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน (4) ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

1.2 การจัดการโครงสร้างองค์กร (1) ควรมีการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรคและโอกาสของโครงสร้างการทำงาน เพื่อปรับปรุงโครงสร้างการดำเนินงานให้สอดคล้อง (2) ควรเพิ่มโครงสร้างหน่วยงานในองค์กรที่ดูแลเกี่ยวกับอาเซียนโดยเฉพาะให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ (3) ควรวางระบบการทำงานตามโครงสร้างขององค์กรที่ชัดเจน ไม่ซับซ้อน (4) ควรปรับเปลี่ยนหมุนเวียนข้าราชการระดับสูงที่มีศักยภาพมาบริหารจัดการ (5) ควรสร้างองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

1.3 การจัดการบุคลากร (1) ควรเพิ่มบุคลากรให้เพียงพอตามโครงสร้างเพื่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการ (2) ควรมีการอบรม สัมมนาให้ความรู้บุคลากรให้มากขึ้นในด้านวัฒนธรรมภาษาอังกฤษ และภาษาในประเทศอาเซียน (3) ควรส่งเสริมให้บุคลากรมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในสายงานที่รับผิดชอบ

1.4 การจัดการงบประมาณ (1) รัฐบาลควรจัดหางบประมาณให้ตรงตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละแห่งตามยุทธศาสตร์ของจังหวัดและองค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละแห่ง (2) ควรลดค่าใช้จ่ายในส่วนที่ไม่มีความสำคัญและใช้งบประมาณให้คุ้มค่า (3) จัดสรรงบประมาณตามภารกิจและความสำคัญ

2. แนวทางการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนด้านกระบวนการเรียนรู้

2.1 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ (1) ควรเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับอาเซียนให้กับคนชุมชนในเรื่องผลกระทบและการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (2) ควรสนับสนุนให้ประชาชนได้ใช้ความคิดและมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานของรัฐได้อย่างเต็มที่ (3) ควรส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับภาษา และวัฒนธรรมของเพื่อนบ้านในอาเซียน (4) ควรสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เด็กและประชาชน (5) ควรจัดจ้างบุคลากรท้องถิ่นที่มีความรู้เกี่ยวกับภาษาต่างประเทศสอนเด็ก ประชาชน และเยาวชนในชุมชน โดยอาจใช้องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นสถานที่เรียน (6) สนับสนุนองค์ความรู้ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น (7) จัดแหล่งเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด เพื่อให้ความรู้กับประชาชนและบุคลากร (8) มีการอบรมความรู้ในเรื่องอาเซียนภายในโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบ (9) จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของหน่วยงานภายในองค์กร เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการทำงาน

3. แนวทางการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนด้านเทคโนโลยี

3.1 การจัดการเทคโนโลยี (1) ส่งเสริม สนับสนุน

ด้านเทคโนโลยี เช่นคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ตระบบ WIFI CITY ใตที่ต่าง ๆ ให้กับบุคลากรและประชาชนทั่วไป (2) ควรให้ความรู้ในการใช้เทคโนโลยีที่ถูกต้อง และมีระบบป้องกันการนำเทคโนโลยีมาใช้ในทางที่ไม่ถูกต้อง (3) นำเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพสูงมาใช้ในการพัฒนาการทำงานให้เกิดศักยภาพสูงสุด เช่น การบริหารจัดการชุมชนขนาดใหญ่ ศูนย์ราชการสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

4. แนวทางการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนด้านกลยุทธ์

4.1 การบริหารจัดการกลยุทธ์ ด้านบุคลากร

(1) ควรมีการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรที่มีความสามารถที่เหมาะสมในตำแหน่งของงานต่าง ๆ (2) ควรสร้างแรงจูงใจให้พนักงาน (3) เพิ่มจำนวนบุคลากรให้เพียงพอ กับความต้องการในองค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละแห่ง (4) สร้างภาวะผู้นำให้กับบุคลากรในองค์กรเพื่อเป็นตัวอย่างในการทำงาน

4.2 การบริหารจัดการกลยุทธ์ ด้านงบประมาณ

(1) สนับสนุนด้านงบประมาณและวางแผนการเบิกจ่ายงบประมาณอย่างรวดเร็ว ถูกต้องและโปร่งใส (2) สร้างทุนทรัพยากร ภูมิปัญญากลุ่มอาชีพพื้นฐานให้เกิดรายได้ เพิ่มช่องทางการตลาด สร้างแบรนด์ของพื้นที่หรือ OTOP (3) มีระบบการตรวจสอบการใช้งบประมาณอย่างเป็นรัดกุม

4.3 การบริหารจัดการกลยุทธ์ ด้านเครื่องมือ

อุปกรณ์ (1) สนับสนุนเครื่องมืออุปกรณ์ให้เพียงพอตรงกับเป้าหมายและความต้องการ (2) ปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีให้ทันสมัย (3) เตรียมความพร้อมเครื่องมือที่ได้มาตรฐาน เช่น อุปกรณ์ดูแลรักษาความปลอดภัย อุปกรณ์กู้ชีพ

4.4 การบริหารจัดการกลยุทธ์ ด้านค่าตอบแทน

สวัสดิการ การจูงใจ การให้รางวัล (1) จัดเอาระบบการให้ค่าตอบแทนของเอกชนมาใช้ เช่น โบนัส รางวัลต่าง ๆ เบิกค่าตอบแทน (2) มีการสร้างเกณฑ์ในการประเมินผลการทำงานที่ชัดเจน (3) มีแผนการจัดสวัสดิการให้พนักงานที่ชัดเจน เช่น การบรรจุเป็นข้าราชการ

4.5 การบริหารจัดการกลยุทธ์ ด้านการบริการ และความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ภายนอกองค์กร (1) สร้างสัมพันธภาพและบทบาทของท้องถิ่นให้มากขึ้น (2) บูรณาการ การทำงานทุกภาคส่วนร่วมกัน และปรับปรุง เปลี่ยนแปลงระบบให้เหมาะสมกับการเข้าสู่อาเซียน (3) ประชาสัมพันธ์ แจ้งข้อมูลข่าวสารให้หน่วยงานภายนอก และประชาชนได้รับทราบการทำงาน

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่าองค์การบริหารส่วนตำบล มีการเตรียมความพร้อมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งหมด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์กรที่มีการจัดตั้งตำแหน่ง บทบาทหน้าที่ในการ ปฏิบัติงานส่วนใหญ่ยึดตามกฎระเบียบตามส่วนกลาง องค์กรไม่สามารถมีความอิสระในการปรับตัวหรือ เปลี่ยนแปลงได้ง่าย การปรับตัวหรือ การปรับองค์การ โดยภาระการผู้บริหารหรือผู้นำ อาจผิดกฎ ระเบียบหรือ ขอกฎหมายได้ เลยส่งผลให้ผู้บริหารไม่กล้าที่จะปรับตัว หรือทำอะไรนอกกรอบกฎระเบียบ ในการเตรียม ความพร้อมในการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ องค์กร ต้องปรับตัวต้องมีความยืดหยุ่นในทุกด้านทั้ง 4 ด้าน ในการพัฒนาการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ซึ่ง สอดคล้องกับ แนวคิดของ Peter Senge (1990) และ วนิดา แซ่มลำเจียก (2553) ที่ได้กล่าวไว้ว่าองค์กรแห่งการเรียนรู้ คือ องค์กร ที่ผู้บริหาร/บุคลากรในองค์กรนั้นมุ่งมั่นที่จะเพิ่มขีด ความสามารถของตน มีการสร้างสรรค์ผลงานที่เป็น ความปรารถนา เป็นที่ซึ่งมีสิ่งใหม่ ๆ เกิดขึ้น และมีการ ขยายขอบเขตของแบบแผนของการคิด เป็นที่ซึ่งสามารถ สร้างแรงบันดาลใจใหม่ ๆ ได้อย่างอิสระ เป็นที่ซึ่งสมาชิก ขององค์กรมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องถึงวิธีที่จะเรียนรู้ ร่วมกันอย่างเป็นระบบมีความสามารถจะปรับตัวเข้ากับ สถานการณ์ใหม่ ๆ ได้ใช้เครื่องมือไฮเทคเข้ามาช่วยในการ ทำงาน มีกลยุทธ์หรือกลวิธีในการปรับแผนปฏิบัติงาน ตามปัจจัยต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปได้ โดยไม่ละทิ้ง เป้าหมายที่ตั้งไว้และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Marquardt & Reynolds (1994) ที่กล่าวว่า ลักษณะของ องค์กรแห่งการเรียนรู้ นั้น จะต้องมีความยืดหยุ่น โครงสร้าง ที่เหมาะสม มีความคล่องตัวสูง ไม่มีสายการบังคับบัญชา

มากเกินไป มีลักษณะเป็นโครงสร้างแบบแบนราบ เพื่อเอื้อให้เกิดอิสระในการทำงานมากยิ่งขึ้น รวมทั้ง ทำให้เกิดความยืดหยุ่นในการทำงาน นอกจากนั้น องค์การจะต้องมีโครงสร้างแบบองค์รวม เพื่อให้ การทำงานมีลักษณะเชื่อมโยงกันทุกฝ่าย

ส่วนระดับการให้ความสำคัญปัจจัยการเตรียม ความพร้อมพบว่า (1) ด้านบุคลากร จากการศึกษา พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีระดับการให้ความสำคัญ การดำเนินงานด้านบุคลากรในอยู่ระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าบุคลากรเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความ สำคัญในการปฏิบัติงานในการพัฒนาท้องถิ่นและพัฒนา องค์การแห่งการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน ปัจจัยด้าน บุคลากรเป็นตัวแปรที่มีความจำเป็นในด้านการบริหาร ซึ่ง นคร มูลงาม (2552) และ พระครูปลัดเก่ง (2555) ได้กล่าวว่า บุคลากรเป็นผู้มีพลังอำนาจขององค์การแห่งการ เรียนรู้จะต้องใช้บุคลากรผู้มีพลังอำนาจมากกว่าปกติ บุคลากรจะต้องทำงานร่วมกันในการวิเคราะห์ปัญหา และหาทางแก้ปัญหาาร่วมกัน ผู้นำจะต้องตระหนัก และรับรู้ว่าบุคลากรขององค์การเป็นผู้ที่มีความอยากรู้ อยากเห็น และผู้มีประสบการณ์แห่งความพร้อมที่จะ เข้าไปเรียนรู้ในองค์การ การจัดการบุคคลเป็นเรื่อง ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ ในองค์การ มีความสำคัญมาก สอดคล้องกับแนวคิด การบริหารจัดการของศาสตราจารย์ ลูเธอร์ กุลลิค (Luther Gulick) และศาสตราจารย์ ลินดอล เออร์วิค (Lyndal Urwick) (1937) ที่ได้กล่าวสรุป กระบวนการบริหาร ทั้ง 7 ปัจจัยที่มีความสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จตาม เป้าหมาย ปัจจัยหนึ่งในเจ็ดนั้นก็คือ ปัจจัยด้านบุคลากร (2) ด้านงบประมาณ จากการศึกษาพบว่าองค์การบริหาร ส่วนตำบลมีระดับการให้ความสำคัญด้านงบประมาณ ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า งบประมาณ ที่ได้รับจากการสนับสนุนจากส่วนกลางหรืองบประมาณ ที่จัดเก็บได้เอง เป็นงบประมาณที่สามารถคาดคะเน ได้ว่าจะมีรายได้เข้ามาเท่าไรเลยทำให้มีคะแนนการให้ ความสำคัญด้านงบประมาณในการเตรียมความพร้อม ในการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ ขององค์การบริหาร ส่วนตำบลอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น งบประมาณ หรือเงินก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการบริหารจัดการ

องค์กรสอดคล้องกับทฤษฎีของ Gulick และ Urwick ที่ได้กล่าวสรุปไว้ว่ากระบวนการบริหารทั้ง 7 ปัจจัยที่มีความสำคัญที่มีผลที่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ปัจจัยหนึ่งในเจ็ดนั้นก็คือ ปัจจัยด้านงบประมาณ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของไตรรัตน์ โภคพลากร (2546) และธนชัย ยมจินดา (2542) ที่ได้กล่าวว่ งบประมาณ หมายถึง เครื่องมืออย่างหนึ่งของรัฐบาล หรือองค์กรที่ใช้ในการบริหาร (3) ด้านเครื่องมืออุปกรณ์ จากการศึกษาพบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีระดับ การให้ความสำคัญด้านเครื่องมืออุปกรณ์ในระดับ ปานกลางทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เครื่องมือหรืออุปกรณ์ ในการทำงานมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการ สอดคล้องกับ เบญจพร พิงไชย (2553) ที่ได้กล่าวว่ เทคโนโลยีเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการบริหารองค์กร ปัจจุบันเทคโนโลยี ผลกระทบของเทคโนโลยีที่มีต่อ องค์การ และสอดคล้องกับ วณิฏา แซ่มลำเจียก (2553) ที่กล่าวว่าเทคโนโลยีซึ่งรวมถึงคอมพิวเตอร์มีเดีย ระบบวิดีโอที่มีการโต้ตอบ และการเรียนรู้ทางไกลเป็น อุปกรณ์สื่อสารที่ติดต่อทั้งทางเดียวและสองทางระหว่าง ผู้ให้การศึกษาและผู้เรียน ซึ่งเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ดังกล่าวนั้น จะอยู่ภายใต้การควบคุมของบุคลากรด้วย ปฏิบัติการควบคุมโดยอัตโนมัติที่ใช้ระบบเอกสารแบบ ออนไลน์ บุคลากรจะสามารถเรียนรู้และสามารถนำ เทคโนโลยีไปใช้ควบคู่กับการเรียนรู้นั้นจะมีประโยชน์ อย่างยิ่งต่อองค์กร ทั้งความสะดวกรวดเร็วสามารถ ติดต่อสื่อสาร รวบรวมข้อมูล (4) ด้านการจัดการ จากการศึกษาพบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีระดับการให้ ความสำคัญด้านการจัดการในระดับมากทั้งนี้อาจเป็น เพราะว่าการจัดการเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญมาก ต่อการบริหาร การที่องค์กรมีปัจจัยในการบริหารพร้อม

ในทุกด้านแต่มีการจัดการที่ไม่ดีนั้นหมายถึงองค์กรนั้น ล้มเหลว Fayol (1949 อ้างถึงใน นคร มูลงาม, 2552) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารจัดการเป็นขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญ ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ และบรรลุถึงเป้าหมาย การบริหารจัดการที่ดีย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพ คุณภาพงานของโครงการด้านต่าง ๆ ในการดำเนินงาน การพัฒนาท้องถิ่น และสามารถทำให้องค์กรอยู่รอด ปลอดภัยในสถานการณ์ต่าง ๆ แม้มีอุปสรรคที่มีผลกระทบ ต่อองค์กร ทุกอย่างจะประสบความสำเร็จได้ตาม เป้าหมายปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือการจัดการที่ดี

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ควรปรับปรุงเรื่องกระบวนการแห่งการเรียนรู้ ให้สูงขึ้นจากการวิจัยศึกษาพบว่าองค์การบริหาร ส่วนตำบลมีกระบวนการแห่งการเรียนรู้ในภาพรวมและ ในรายด้านทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น ควรปรับปรุงให้องค์กรมีกระบวนการเรียนรู้ที่สูงขึ้น

2. ควรระมัดระวังปัจจัยภายในองค์กรได้แก่ ปัจจัยในด้านการจัดการและปัจจัยด้านบุคลากรเพราะ จากการศึกษาพบว่า เป็นตัวแปร 2 ลำดับแรกที่มี อิทธิพลต่อการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาองค์กรสู่ประชาคมอาเซียนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตภาคกลาง

จากการเสนอแนะครั้งนี้คณะผู้วิจัยเสนอแนะ ในภาพรวมของ องค์การบริหารส่วนตำบลทั่วไป ถ้าจะนำ ไปใช้ควรจะศึกษาและทดลองนำไปใช้และปรับปรุง การบริหารจัดการในท้องถิ่น ของแต่ละท้องถิ่นตาม สถานการณ์ในท้องถิ่นนั้น ๆ และควรมีการประยุกต์ใช้ ให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงตามกาลสมัย

เอกสารอ้างอิง

- เบญจพร พิงไชย (2553) การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในทัศนะของบุคลากรสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย*, 3(2), 15-109.
- กิตติรัตน์ ณ ระนอง. (2554). การสัมมนาวิชาการไทยกับประชาคมอาเซียน ประจำปีวันที่ 17 ก.ย.54. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย.
- กำธน สินธวานนท์. (2554). การสัมมนาวิชาการไทยกับประชาคมอาเซียน ประจำปีวันที่ 17 ก.ย.54. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย.
- ไทรรัตน์ โภคพลกรณ์. (2546). *การคลังและงบประมาณ*. (หน่วยที่ 10.) นนทบุรี: โรงพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ธนชัย ยมจินดา. (2542). *องค์การและการจัดการการวางแผน* (หน่วยที่ 3.) นนทบุรี: โรงพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- นคร มุลงาม. (2553). ประสิทธิภาพในการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในประเทศไทย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย*, 3(2), 95-109.
- พระครูปลัดเก่ง กัลยาณกิตติคุณ. (2555). ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีประสิทธิภาพของศูนย์ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและความมั่นคงแห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์. ปรัชญา คุชฌีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธีและคณะ. (2539). *เอกสารการสอนการพัฒนาชนบท จังหวัดนนทบุรี*. นนทบุรี: โรงพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วณิฏา แซ่มลำเจียก. (2553). ปัจจัยความพร้อมในการจัดการความรู้ของหน่วยงานภาครัฐ: กรณีศึกษาส่วนราชการประจำจังหวัดปทุมธานี 1. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย*, 4(2), 24-44.
- วีระศักดิ์ ฮาดดา. (2555). ผลสัมฤทธิ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัด ภาคกลาง. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย*, 6(1), 67-77.
- สุรเกียรติ์ เสถียรไทย. (2554). *การสัมมนาวิชาการไทยกับประชาคมอาเซียนประจำปีวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2554* ค้นจาก <http://xn--42cle0dg2bid7g0axd4b6k.net/> และ Thai- aec.com
- Luther G. & Urwick, L. (1937). *Paper on the science of aAdministration*. New York: McGraw-Hill
- Marquardt, M. J. & Reynolds, A. (1994). *The Global learning organization*. Burr Ridge: Irwin Professional Publishing.
- Senge, P. M. (1990). *The Fifth Discipline: The art and practice of the learning organization*. New York: Doubleday.

รูปแบบการบูรณาการองค์ความรู้และภูมิปัญญาด้านสุขภาพ ของชุมชนแห่งการเรียนรู้: กรณีศึกษาชุมชนสวนป่านาบุญ

A Model of Integration of Health Knowledge and Wisdom in Learning Community: A Case study of Suanpa Naboon

เพชรตะวัน ธนะรุ่ง, สุรีย์ ธรรมิกกบวร และ จิรวัดน์ เวชแพศย์

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเสนอรูปแบบการบูรณาการองค์ความรู้และภูมิปัญญาด้านสุขภาพของชุมชนแห่งการเรียนรู้สวนป่านาบุญ ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต การจดบันทึกภาคสนาม และสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่าง 15 คน ประกอบด้วยผู้นำชุมชน สมาชิกผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพและผู้ป่วยที่มาเข้าค่ายสุขภาพ วิเคราะห์เนื้อหา สังเคราะห์องค์ประกอบและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ปัญหาอุปสรรคของระบบการดูแลสุขภาพ และเสนอรูปแบบของการบูรณาการองค์ความรู้และภูมิปัญญาด้านสุขภาพของชุมชน ผลการศึกษา พบว่าชุมชนมีผู้นำสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้และระบบการดูแลสุขภาพแบบพึ่งตนเอง มีองค์ความรู้หลัก 9 เม็ด ที่บูรณาการศาสตร์สุขภาพเข้ากับพุทธธรรม ซึ่งช่วยลดปัญหาความเจ็บป่วยลงได้อย่างเด่นชัด ชุมชนมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วยกระบวนการอบรมที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง และมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์สู่การลดละกิเลส เสียสละเกื้อกูลสังคมในรูปจิตอาสา เกิดเครือข่ายแพทย์วิถีธรรมขึ้นทั่วประเทศ การศึกษาครั้งนี้ค้นพบว่า ปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการบูรณาการองค์ความรู้และภูมิปัญญาในการดูแลสุขภาพ คือ (1) การพัฒนาคนด้านจิตวิญญาณ (2) ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (3) ผู้นำที่มีคุณธรรม (4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกที่มีคุณธรรมจะเกิดพลังการพัฒนา (5) การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้

คำสำคัญ: การบูรณาการ, องค์ความรู้, ภูมิปัญญา, การพึ่งตนเองด้านสุขภาพ, ชุมชนแห่งการเรียนรู้

Abstract

This study aims to investigate the integration of health knowledge and wisdom in self-reliant community, Suanpa Nabun. The qualitative approach was applied. Data was collected by observations, field notes and in-depth interviews of 15 people including community leaders, members involved both as health care providers and as patients. Content analysis and synthesis of elements and factors of learning process development, including problems of health care systems was use. It also presents the model of integration of community health knowledge and wisdom. The findings demonstrate the village leaders create a learning community and self-reliant health care system. Here, it was shown that nine principles

of health care integrated with Buddhist morality could clearly relieve illness. Knowledge transmitted by the training process in the community focused on practice. The aim of training was to change paradigms to resist temptation and to service learning for social responsibility. That led to a Buddhist medical network nationwide. The study also revealed that factors corresponding with the integration of knowledge and its efficient transfer were (1) spiritual development of people, (2) changes in paradigms, (3) existence of moral leaders, (4) participation of moral villagers leading to the development of power. (5) Learning network development.

Keywords: integration, knowledge, wisdom, health self-reliant, learning community.

ความนำ

การดูแลสุขภาพในสังคมไทยนับแต่อดีตมานั้น ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางวัฒนธรรมอันประกอบด้วย วิถีคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพ เป็นการรักษาแบบองค์รวม โดยมีความเชื่อที่ว่าสุขภาพดีเกิดจากความสมดุลระหว่างกายและจิตใจของผู้ป่วยและสัมพันธ์กับปัจจัยแวดล้อม เช่น ความเชื่อ ศรัทธา และศาสนา โดยไม่ได้แยกผู้ป่วยออกจากชุมชนหรือสังคม (อานันท์ กาญจนพันธ์ และฉลาดชาย รมิตานนท์, 2533; ทักษิณา ไกรราช, 2549) จนกระทั่งมีการพัฒนาประเทศสู่ความทันสมัยให้เท่าเทียมกับอารยประเทศตามกระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทย การแพทย์แผนปัจจุบันกลายเป็นระบบการแพทย์หลักในการบริการด้านสุขภาพ การดูแลสุขภาพแบบพื้นบ้านถูกมองข้ามความสำคัญไป การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดูแลสุขภาพของตนเองลดน้อยลง ค่านิยมในการดูแลสุขภาพเปลี่ยนจากการพึ่งพาตนเองไปสู่การพึ่งพากายนอก ทั้งจากผู้เชี่ยวชาญ เวชภัณฑ์ รวมถึงเทคโนโลยีจากต่างประเทศที่มีราคาแพง ผลกระทบสำคัญคือค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพที่สูงมากขึ้นโดยลำดับ ภาครัฐและประชาชนต้องแบกรับค่าใช้จ่ายมากมายมหาศาล การแสวงหาทางออกที่สำคัญคือการสร้างระบบสุขภาพจากฐานราก ที่เรียกว่า “ระบบสุขภาพชุมชน” (สมศักดิ์ ชุณหะวัณ, 2554) และหันกลับมาพึ่งตนเองด้วยภูมิปัญญาของชุมชน ซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่มีอยู่แล้ว ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่า ระบบสุขภาพแบบพึ่งตนเองของชุมชนนั้น มีการนำองค์ความรู้

และภูมิปัญญามานำมาบูรณาการใช้อย่างไร จึงจะเกิดการเรียนรู้แบบพึ่งตนเองได้

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเรื่องภูมิปัญญา เป็นระบบคุณค่าดั้งเดิมที่สะท้อนให้เห็นการดำเนินชีวิตในสังคมวัฒนธรรม และมีลักษณะเป็นองค์รวมที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพขององค์ประกอบต่างๆ ภูมิปัญญาด้านสุขภาพ ประกอบด้วยการแพทย์พื้นบ้าน แพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือก การใช้ภูมิปัญญาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาโดยบูรณาการองค์ความรู้ต่างๆ เข้ากับวิถีชีวิตของบุคคล กลุ่มและชุมชน ผ่านกระบวนการบริหารจัดการที่ดี จะนำพาสังคมไปยังจุดหมาย สามารถพัฒนาชุมชนให้พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

2. แนวคิดการพึ่งตนเอง เป็นความอิสระที่ตั้งอยู่บนพลังปัญญาและความสามารถของคนในชุมชนในการพัฒนาและแก้ปัญหาของตนเอง การพึ่งตนเองเกิดจากปัจจัยสำคัญ คือ ผู้นำที่มุ่งมั่นเสียสละ คนในชุมชนมีความสมานฉันท์ มีส่วนร่วมในแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนให้เกิดความสมดุล โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วเพื่อลดการพึ่งพาทรัพยากรจากภายนอก อีกทั้งมีความเสียสละเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม (Galtung J, 1980; เสรีพงศ์พิศ, 2551; สมณะโพธิรักษ์ ในเรวัต ตันนุกิจ, 2543) ซึ่งประเวศ วะสี (2542) ได้ให้แนวคิดว่าการส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ ต้องอาศัยเบญจฉัณธ์ คือ (1) จิตใจมีธรรมะ (2) การผลิตเน้นเพื่อกินเองใช้เอง (3) มีชีวิตที่สัมพันธ์กับธรรมชาติอย่าง

สมดุล (4) ฟังตนเองทางเศรษฐกิจได้ (5) ชีวิตชุมชนที่มีการช่วยเหลือพึ่งพากัน มีสถาบันครอบครัว วัด และวัฒนธรรม เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คน

3. การศึกษาครั้งนี้นำทฤษฎีบูรณาการ ของเคน วิลเบอร์ (Ken Wilber, 2000) เป็นแนวทางศึกษาและอธิบายปรากฏการณ์ที่พบในการวิจัย ซึ่งมีแนวคิดว่าการบูรณาการ เป็นหลักการพัฒนาดนแบบองค์รวม (integral transformation practice) ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และจิตวิญญาณ ศึกษาการเชื่อมโยงสิ่งต่างๆ ทั้งองค์ความรู้และภูมิปัญญาทางสุขภาพ และพุทธธรรมที่ทำให้เกิดพลังที่ดีโดยสัมพันธ์กับความรู้ และทักษะของการพัฒนาพลังภายในตน ผลลัพธ์แห่งบูรณาการ คือ สังคมที่น่าอยู่อย่างมีความสุข

4. การคิดเชิงระบบนำมาใช้ในการศึกษาองค์ประกอบ ช่วยให้เห็นความสัมพันธ์ของระบบต่างๆ ในชุมชน (พรพรรณ ภูมิภู, 2554)

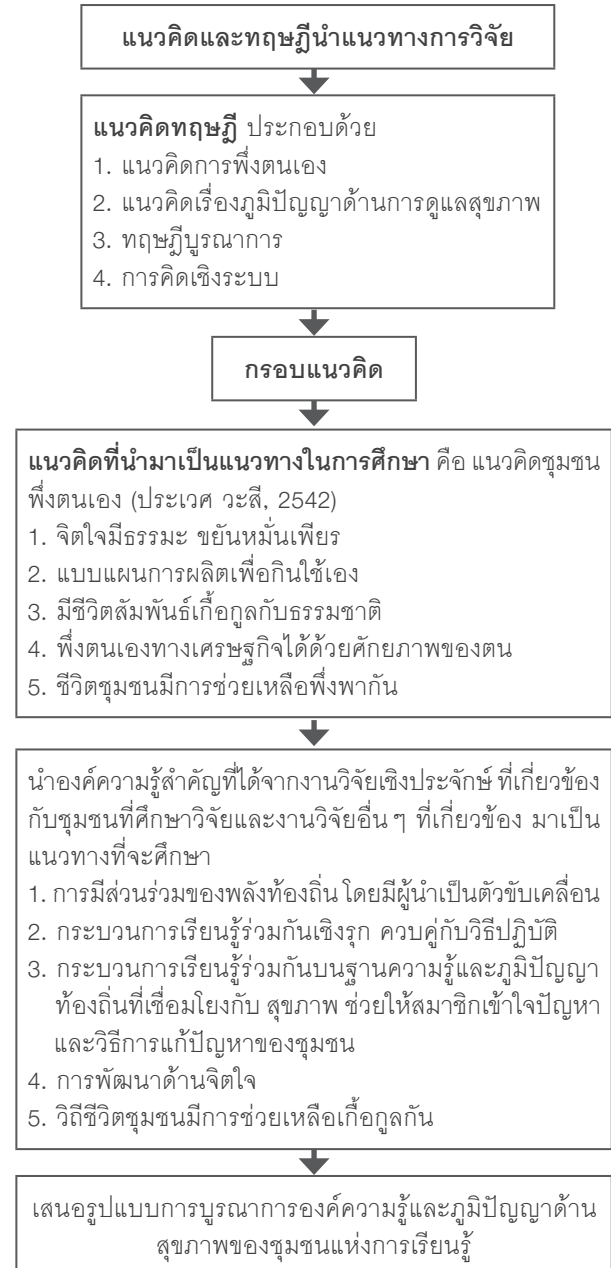
5. องค์ความรู้สำคัญที่ได้จากงานวิจัยเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมของพลังท้องถิ่น โดยมีผู้นำเป็นตัวขับเคลื่อน (2) กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเชิงรุก ควบคู่กับวิถีปฏิบัติ (3) กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันบนฐานความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับสุขภาพ (4) การพัฒนาด้านจิตใจ (5) วิถีชีวิตชุมชนมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (ภมรรัตน์ สุธรรม, 2546; โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และคณะ, 2547)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบูรณาการ องค์ความรู้และภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพของชุมชนสวนป่านาบุญ
2. เพื่อเสนอรูปแบบการบูรณาการองค์ความรู้และภูมิปัญญาด้านสุขภาพของชุมชนแห่งการเรียนรู้

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ คัดเลือกพื้นที่แบบยึดจุดมุ่งหมายของการศึกษาเป็นหลัก โดยเลือกตัวอย่างชุมชนที่มีบริบทด้านองค์ความรู้และภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพที่หลากหลาย (ชาย โพธิ์สิตา, 2552) มีเกณฑ์ที่กำหนด คือ (1) ประสบผลสำเร็จในการดูแลสุขภาพแบบพึ่งตนเอง ด้วยศักยภาพของชุมชน (2) มีบริบทด้านองค์ความรู้

และภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพที่หลากหลาย และ (3) มีการบูรณาการองค์ความรู้และภูมิปัญญา เพื่อการเรียนรู้การดูแลสุขภาพแบบพึ่งตนเอง ซึ่งพื้นที่ที่คัดเลือก คือ ชุมชนสวนป่านาบุญ ที่สามารถพึ่งตนเองด้านอาหาร ด้านสุขภาพ มีศูนย์เรียนรู้ที่ฝึกอบรมวิถีสุขภาพแบบพึ่งตนแก่ประชาชน มีการนำหลักการของศาสตร์สมดุรณ์-เย็น มาบูรณาการเข้ากับการแพทย์แผนต่าง ๆ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้นำชุมชน สมาชิกผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพ และผู้ป่วยที่มาเข้าค่ายสุขภาพ จำนวน 15 คน โดยเลือกผู้ที่เป็น Key Informants ดังนี้

1. ผู้นำชุมชน 3 คน ได้แก่ (1) หมอเขียว ประธานชุมชน (2) แม่ครัว มีทรัพย์ มารดาของหมอเขียว เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งและเป็นที่ปรึกษาด้านการบริหารของชุมชน (3) ผู้อำนวยการศูนย์เรียนรู้สวนป่านาบุญ

2. ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง 6 คน ได้แก่ จิตอาสา (1) หญิงอายุ 53 ปี หน้าที่ประสานงานอบรม (2) ชาย อายุ 44 ปี อาชีพเดิมช่างออกแบบก่อสร้าง ดูแลงานออกแบบและระบบโครงสร้างชุมชน (3) หญิง อายุ 48 ปี เป็นหัวหน้าฐานโรงครัวสุขภาพ (4) หญิง อายุ 35 ปี ฐานแปรรูปสมุนไพรและกลีกรวม (5) หญิง อายุ 32 ปี หัวหน้าฐานงานผลิตสื่อต่าง ๆ (6) หญิง อายุ 60 ปี อาชีพแพทย์ อยู่ที่ลาสเวกัส ประสานงานเครือข่ายประเทศสหรัฐอเมริกา

3. ผู้รับบริการจำนวน 6 คน ได้แก่ (1) ชาย อายุ 56 ปี ทำสวนทุเรียนจังหวัดจันทบุรี ป่วยด้วยโรคมะเร็งเม็ดเลือดขาว (2) หญิง อายุ 61 ปี ป่วยด้วยมะเร็งตับ (3) หญิง อายุ 32 ปี อาชีพครู จังหวัดสุรินทร์ ป่วยด้วยมะเร็งที่เต้านม (4) หญิง อายุ 52 ปี พนักงานผู้ช่วยเหลือคนไข้ป่วยด้วยไวรัสตับอักเสบ C (5) ชาย อายุ 61 ปี ข้าราชการบำนาญ ป่วยด้วยโรคเกาต์และไขมันในเลือดสูง (6) หญิง อายุ 60 ปี อาชีพทำนา จังหวัดร้อยเอ็ด ป่วยด้วยโรคเบาหวาน ทั้ง 6 คน มารับการเข้าค่ายเพื่อรักษาสุขภาพในช่วงระหว่าง วันที่ 11-15 และ 18-24 มกราคม 2555

เครื่องมือการวิจัย

ประกอบด้วย แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการจดบันทึกในภาคสนาม เก็บรวบรวมข้อมูลใช้เวลา 6 เดือน ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพโดยเข้าพักอาศัยและร่วมกิจกรรมในชุมชนจนมีความคุ้นเคย ทำให้การเก็บข้อมูลกลมกลืนกับวิถีชีวิตประจำวันของชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินงาน 3 ขั้นตอนซึ่งประยุกต์จาก ชาย โพรธิตา (2552) คือ (1) จัดระเบียบข้อมูล (2) การแสดงข้อมูล (3) สร้างข้อสรุป ตีความของผลที่ได้ ตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็นและน่าเชื่อถือ (conclusion, interpretation and verification) นำผลการวิเคราะห์มาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น นำองค์ประกอบที่ศึกษามาสังเคราะห์และนำเสนอรูปแบบการบูรณาการองค์ความรู้และภูมิปัญญาด้านสุขภาพของชุมชน

การควบคุมคุณภาพของการศึกษา

ใช้แนวทางตามข้อเสนอของ Guba & Lincoln (1981) ประกอบด้วย ความน่าเชื่อถือ (credibility) ความเหมาะสม (fittingness) ความสามารถในการตรวจสอบ (auditability) และการยืนยันข้อมูล (confirmability) สำหรับจริยธรรมในการวิจัยมีแนวปฏิบัติ 3 ประการ คือ (1) การขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูล (2) การรักษาความลับของแหล่งข้อมูล และ (3) การป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดแก่แหล่งข้อมูลอันเนื่องมาจากการให้ความร่วมมือในการวิจัย (ชาย โพรธิตา, 2552)

ผลการศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไป ชุมชนสวนป่านาบุญมีพื้นที่ 40 ไร่ ตั้งอยู่ในตำบลดอนตาล อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร นำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้อาชีพปลูกข้าว พืชผักและแปรรูปสมุนไพร มีสมาชิกอยู่ประจำ 30 คน และมีจิตอาสาหมื่นเวียนมาช่วยงานชุมชนมีเป้าหมายสำคัญคือเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชน

ให้สามารถดูแลสุขภาพแบบพึ่งตนเอง โดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นหลัก จุดเด่นของชุมชน คือการนำหลักการของสมดุร้อน-เย็นมาผสมผสานกับการแพทย์ทางเลือก สร้างสมดุลให้ร่างกาย เปิดให้การอบรมการดูแลสุขภาพเมื่อเดือนมกราคม 2551 จัดค่ายสุขภาพในชุมชนเดือนละ 1 ครั้ง มีประชาชนที่แสวงหาทางเลือกเพื่อสุขภาพมาเข้าค่ายจากทั่วประเทศ ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาให้การอบรมแก่ประชาชนมากกว่าหนึ่งหมื่นคน ซึ่งจัดอบรมให้ฟรีโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ผู้เข้ารับการอบรมมากขึ้น จากรุ่นละ 50-100 เป็น 500-600 คน จึงมีการสร้างเครือข่ายแพทย์วิถีธรรมขึ้นในทุกภาคของประเทศ และในต่างประเทศ (ใจเพชร กล้าจน, 2553)

2. องค์ประกอบของระบบสุขภาพชุมชน

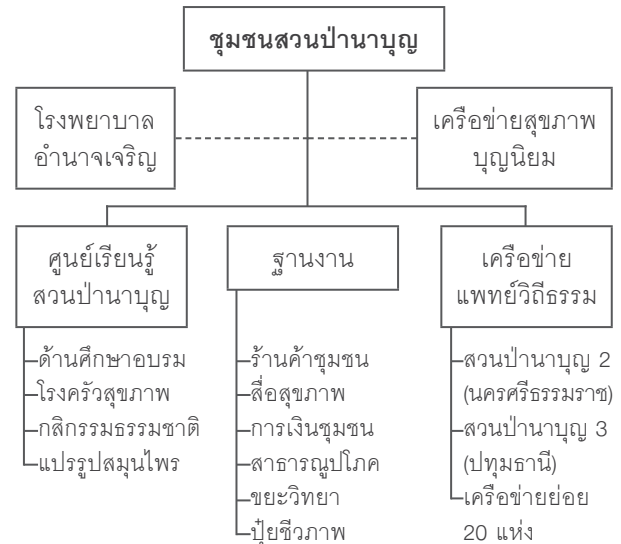
2.1 องค์ประกอบด้านโครงสร้างของระบบสุขภาพชุมชน สอนป่านาบุญมีเป้าหมายในการแก้ปัญหาความเจ็บป่วยที่ต้นเหตุและการพึ่งตนเอง ระบบสุขภาพจึงประกอบด้วย การเชื่อมโยงสุขภาพเข้ากับฐานงานต่างๆ ของชุมชน โดยจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง แพทย์วิถีธรรมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง สอนป่านาบุญเรียกสั้นๆ ว่า ศูนย์เรียนรู้ฯ สอนป่านาบุญ

2.1.1 ศูนย์เรียนรู้ฯ สอนป่านาบุญ มีภารกิจหลัก คือ ถ่ายทอดความรู้การดูแลสุขภาพแบบพึ่งตน ประกอบด้วย (1) ฐานการศึกษาอบรม (2) ฐานโรงครัวสุขภาพ (3) ฐานแปรรูปสมุนไพร และ (4) ฐานงานกสิกรรม

2.1.2 ฐานงานชุมชน มี 6 ฐาน สมาชิกในฐานจะช่วยงานฐานอื่นด้วย โดยเฉพาะงานกสิกรรมธรรมชาติ ซึ่งต้องการผลผลิตในปริมาณมาก

2.1.3 เครือข่ายแพทย์วิถีธรรม มีเครือข่ายใหญ่ 2 แห่งและสาขาย่อย 20 แห่ง

การบริหารชุมชน ทำในรูปคณะกรรมการ มีใจเพชร กล้าจน หรือที่คนทั่วไปเรียกว่า “หมอเขียว” เป็นประธานชุมชน มีทีมจิตอาสาที่อยู่ประจำชุมชน ดำเนินกิจกรรมด้วยตนเอง ได้รับการสนับสนุนบางส่วนจากโรงพยาบาลอำนาจเจริญในด้านประสานงานกับหน่วยราชการ การรับสมัครคนเข้าอบรมค่ายสุขภาพ การตรวจเลือดก่อนและหลังเข้าค่ายสุขภาพ

ภาพ 2 โครงสร้างชุมชนสอนป่านาบุญ

2.2 องค์ประกอบด้านระบบการดูแลสุขภาพจากการศึกษา ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่าชุมชนสอนป่านาบุญมีองค์ประกอบด้านระบบดูแลสุขภาพ ดังนี้

2.2.1 ระบบการดูแลสุขภาพในชุมชน สมาชิกภายในชุมชนดูแลตนเองด้วยหลัก ยา 9 เม็ด เพื่อสร้างสมดุลร้อน-เย็นในร่างกาย บำเพ็ญงานจิตอาสา เมื่อเจ็บป่วย สมาชิกจะดูแลตนเองเบื้องต้นโดยมีเพื่อนจิตอาสาช่วยเหลือ ถ้าอาการรุนแรงขึ้น ก็จะไปหาผู้เชี่ยวชาญหรือไปโรงพยาบาลเพื่อรักษาในขั้นสูงต่อไป

2.2.2 การดูแลสุขภาพที่เข้าค่ายสุขภาพ ทีมงานจิตอาสาจะอำนวยความสะดวกและให้การอบรมแก่บุคคลภายนอกที่มาเข้าค่ายสุขภาพ เพื่อให้เรียนรู้กลไกการเกิดและการหายของโรค เทคนิคการรับประทานอาหารตามลำดับ สมุนไพรปรับสมดุลกลุ่มฤทธิ์ร้อน-เย็น การระบายพิษออกด้วยวิธีการต่างๆ ป้องกันและควบคุมโรค เพื่อเป็นหมอดูแลตนเอง

2.2.3 ภาวะการเจ็บป่วยของสมาชิกในชุมชน ส่วนใหญ่มีการเจ็บป่วยเล็กน้อย สาเหตุมาจากการทำงานมากเกินไป พักผ่อนไม่เพียงพอ สุขภาพทางด้านจิตใจนั้น สมาชิกจิตอาสาที่เข้ามาอยู่ในชุมชน มีการพัฒนาด้านจิตใจให้เกิดการเสียสละมากขึ้น ทำงานด้วยความทุ่มเทที่สร้างประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น เป็นอยู่อย่างผาสุก

3. ระบบองค์ความรู้และภูมิปัญญาด้านสุขภาพ
ของชุมชน จัดแบ่งกลุ่มได้ 4 เรื่องหลัก คือ

3.1 องค์ความรู้ด้านการดูแลรักษาสุขภาพ
แบ่งออกดังนี้ (ใจเพชร กล้าจน, 2553)

3.1.1 สาเหตุแห่งความเจ็บป่วย แบ่งเป็น
4 สาเหตุหลัก ได้แก่ ร่างกายมีภาวะร้อนเย็นไม่สมดุล
การบำบัดปัสสาวะอุกศลกรรม ไม่บำเพ็ญกุศล และ
ความวิตกกังวล

3.1.2 หลักในการปรับสมดุลเพื่อแก้ไข
ปัญหาสุขภาพ 3 สูตรเพื่อปรับสมดุล ดังนี้ (1) สูตรร้อน
ใช้แก้อาการเย็นเกินและร้อนหลอก (2) สูตรเย็น ใช้แก้
อาการเย็นเกินและเย็นหลอก (3) สูตรร้อนผสมกับ
สูตรเย็นใช้แก้อาการร้อนและอาการเย็นที่เกิดขึ้น
พร้อมกัน มีกลวิธีการดูแลสุขภาพมีหลัก 4 ข้อ ได้แก่
(1) รักษาภาวะร้อนเย็นให้สมดุล (2) ละบาป (3) บำเพ็ญบุญ
(4) เพิ่มพูนใจ ไร้กังวล

3.1.3 เทคนิคการปรับสมดุล 9 ข้อ
ประกอบด้วย (1) รับประทานสมุนไพรปรับสมดุล
(2) ทำกัวซา เป็นการขูดพิษออกจากร่างกาย (3) สอนล้าง
ลำไส้ ด้วยการล้างพิษออกจากลำไส้ใหญ่ (4) เชื่อมมือแช่เท้า
ในน้ำสมุนไพร (5) การพอกทาหยอด ประคบ อบ อาบ ด้วย
สมุนไพร (6) ออกกำลังกายกดจุดลมปราณ โยคะ และ
บริหารกาย (7) รับประทานอาหารปรับสมดุล (8) ใช้ธรรมะ
ทำให้ใจเป็นสุข ข้อนี้เป็นข้อที่สำคัญที่สุด โดยนำหลัก
พุทธธรรม ประกอบด้วย อริยสัจ 4 ไตรสิกขา พรหมวิหาร 4
การปล่อยวาง การลดละอัตตา (9) รู้เพียร รู้พักให้พอดี
โดยใช้หลักธรรมอิทธิบาท 4 ได้แก่ จันทะ วิริยะ จิตตะ
วิมังสา การเพียรพอดี พักพอดี จะทำให้พลังชีวิตเต็ม

3.2 องค์ความรู้ด้านอาหารสุขภาพ จากศึกษา
ผู้วิจัยพบว่า ประกอบด้วย การเลือกรับประทานอาหาร
ที่ปรับสมดุล การปรุงอาหาร เน้นอาหารฤทธิ์เย็นเพื่อ
ถอนพิษร้อน ความเข้มข้นของรสชาติไม่เกิน 30 %
ปรุงผ่านไฟอ่อนถึงปานกลาง ในฤดูกาลที่ต่างกัน
การปรุงอาหารก็จะแตกต่างกัน มีการรับประทานอาหาร
ตามลำดับขั้นตอน

3.3 องค์ความรู้ด้านการดูแลจิตวิญญาณ
หลักสำคัญคือ ไตรสิกขา นำพุทธธรรมจากพระไตรปิฎก

ที่ว่า “จิตวิญญาณเป็นประธานของสิ่งทั้งปวง” ภาวะ
ความเครียด ความกลัว ความวิตกกังวล ความโลภ โกรธ
หลง ยึด เอาแต่ใจตนเอง เป็นทุกข์ “ละเหตุแห่งทุกข์
เป็นสุขในที่ทั้งปวง” (กรมการศาสนา, 2541) ดังนั้น
การที่ จะมีสุขภาพดี หรือทำความเจ็บป่วยให้น้อยลง
จึงต้องแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ คือ ลด ละ เลิก พฤติกรรม
ที่ทำให้ภาวะร้อนเย็นของร่างกายไม่สมดุลและสิ่งที่
สำคัญที่สุดในกระบวนการเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาสุขภาพ
คือ การแก้ไขพัฒนาจิตวิญญาณ

3.4 องค์ความรู้ด้านกิจกรรมไร้สารพิษ
ชุมชนมีการปลูกพืชผักพื้นบ้านตามฤดูกาลด้วยกิจกรรม
ธรรมชาติ จัดการบริหารให้สมาชิกที่มาเข้าค่ายมีส่วนร่วม
ในการทำกิจกรรม ทำให้การอบรมกลายเป็นวิถีชีวิต
ของชุมชน และมีพืชผักหลายชนิดในการบริโภคอุปโภค
ซื้อบ้างในส่วนที่จำเป็น สร้างสุขภาพด้วยการกินอาหาร
เป็นยา

4. กระบวนการพัฒนาองค์ความรู้และภูมิปัญญา
ด้านสุขภาพ

4.1 แหล่งที่มาของความรู้ จากการศึกษา
พบว่า มีองค์ความรู้หลัก 9 เม็ด ซึ่งหมอเขียวเป็นผู้
คิดค้นขึ้น โดยศึกษาจาก บรรพบุรุษ พ่อแม่ เครือข่าย
สุขภาพพจนานุกรม ตำราเอกสารต่าง ๆ จากผู้รู้ การฟังธรรม
จากนักบวช ศึกษาพระไตรปิฎก จากสถาบันการศึกษา
รวมทั้งศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ให้ลึกซึ้งขึ้น ส่วนทีมงาน
จิตอาสาส่วนใหญ่ได้เรียนรู้จากหมอเขียว และเรียนรู้จาก
องค์กรภายนอกมาบ้างรวมทั้งประสบการณ์ชีวิต เป็นต้น

4.2 กระบวนการเรียนรู้ของสวนป่านาบุญ
จากข้อมูลเชิงประจักษ์ สามารถวิเคราะห์ได้ข้อสรุปว่า

4.2.1 หมอเขียว ได้ค้นหาความรู้จาก
แหล่งความรู้ต่าง ๆ นำมาทดลองลงมือปฏิบัติจริง
ด้วยการดูแลผู้ป่วย พบว่าได้ผลในการรักษา ทดลอง
ศึกษาวิธีปรุงอาหารฤทธิ์ร้อนเย็นเพื่อปรับสมดุล แล้ว
ลงมือปฏิบัติ กระทั่งค้นพบวิธีการปรับสมดุลร้อนเย็น
นำมาสร้างองค์ความรู้ไว้เป็นหลักฐาน บูรณาการขึ้น
เป็นเทคนิค 9 ข้อ (ยา 9 เม็ด)

4.2.2 การเรียนรู้ของจิตอาสา จากการ
สอบถามจิตอาสาส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่า ได้รับถ่ายทอด

จากหมอเขียว หรือเพื่อนจิตอาสาด้วยกัน จากนั้นจึงนำมาถ่ายทอดสู่ประชาชนที่มาเข้าค่ายสุขภาพ

4.2.3 การเรียนรู้ของผู้มาเข้าค่ายอบรม มีการเรียนรู้หลักยา 9 เม็ด โดยเน้นพุทธธรรมและองค์ความรู้ที่สำคัญด้านสุขภาพ สาเหตุแห่งการเจ็บป่วย และวิธีการปฏิบัติตน ด้วยการบรรยาย สาธิต มีการแบ่งกลุ่มฝึกการเตรียมอาหารปรับสมดุล ทุกคนจะต้องนำหลักยา 9 เม็ด มาปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเข้าใจ จนสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง มีการเรียนรู้จากสื่อในรูปแบบเอกสาร ซีดี ดีวีดีและที่สำคัญคือสื่อบุคคล

4.2.4 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การอบรม มีการขึ้นเวทีเล่าประสบการณ์ปัญหาด้านสุขภาพ ประชุมกลุ่มย่อยแบ่งตามกลุ่มอาการของโรค เรียนรู้การดูแลสุขภาพ เช่น การกัฏฐา กตจุตลมปราณโดยมีทีมจิตอาสา ร่วมประชุมและประสานงานภายในกลุ่ม เมื่อเสร็จสิ้นการอบรมจะประชุมทีมจิตอาสาจะมีการ “สรุปงานสรุปใจ” แลกเปลี่ยนสรุปปัญหา สาระการอบรมและประโยชน์ที่ได้รับทั้งต่องานและตนเอง

4.2.5 การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ หลักสูตรแพทย์วิถีธรรมได้ช่วยคนให้พึ่งตัวเองและแก้ปัญหาสุขภาพได้ผล จึงมีผู้สนใจมาเข้าค่ายสุขภาพมากขึ้นโดยลำดับ คนที่มาเข้าค่ายรวมตัวสร้างเครือข่ายขนาดกลางประมาณ 20 แห่ง ขนาดเล็ก 40 แห่ง ทำกิจกรรมจัดค่ายสุขภาพเป็นระยะ ๆ มีหลักสูตร 1-5 วัน และจัดสัมมนาเครือข่ายจิตอาสาแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ปีละ 1 ครั้ง

4.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาองค์ความรู้และภูมิปัญญาด้านสุขภาพ

4.3.1 การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ ความพยายามค้นหาทางออกในการพึ่งตนเองด้วยวิถีพื้นบ้านบูรณาการเข้ากับศาสตร์ต่าง ๆ ทำให้หมอเขียวได้พบคำตอบว่า “หมอที่ดีที่สุด คือตัวคุณเอง” และถ่ายทอดแนวคิดนี้สู่ประชาชนที่พบทางตัน สอนป่านาบุญ จึงเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ด้านสุขภาพที่ถ่ายทอดแนวคิดให้คนที่เข้ามาศึกษาอบรมได้ปรับเปลี่ยนกระบวนความคิด ความเชื่อวิถีการพึ่งตนเอง ตามวิถีชีวิตแนวเศรษฐกิจพอเพียง ผู้ที่เข้าค่ายสุขภาพหลายคน

ได้ปฏิบัติตนตามแนวทางแพทย์วิถีธรรมและสามารถแก้ปัญหาความเจ็บป่วยของตนเองได้ จึงเกิดความเชื่อถือศรัทธาในอุดมการณ์ที่จะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่ทุกข์ทรมานจากการเจ็บป่วย หลายคนได้ปรับกระบวนทัศน์และปรับวิถีการดำเนินชีวิต ปรับสมดุลให้สุขภาพและเกิดความผาสุก

4.3.2 การพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จากแนวคิดที่ว่า การแก้สาเหตุการเจ็บป่วยระดับรากเหง้า นั้นจะต้องแก้ไขที่จิตวิญญาณ จึงเน้นถ่ายทอดธรรมะควบคู่กับความรู้ด้านสุขภาพ ผู้มาเข้าค่ายฯ ที่ปรับปรุงตนเองทั้งด้านร่างกายและด้านจิตใจ ส่งผลให้สุขภาพดีขึ้น มีการลด ละ เลิก สิ่งทำลายสุขภาพและอบายมุขต่าง ๆ พัฒนาศู่การเป็นผู้ให้และสานอุดมการณ์แพทย์วิถีธรรมผู้ที่พร้อมก็ก้าวเข้ามาเป็นจิตอาสาช่วยเหลือคนให้เกิดการพึ่งตนเอง

4.3.3 ผู้นำเป็นตัวขับเคลื่อน ผู้นำที่มีคุณธรรมและความเสียสละเป็นตัวอย่งที่สำคัญโดยหมอเขียวได้ฝึกฝนปฏิบัติธรรม จนเกิดความผาสุกเสียสละทุนทรัพย์ ที่ดินของครอบครัว ที่มรดกในการพัฒนาองค์ความรู้และถ่ายทอดให้กับประชาชนที่กำลังเดือดร้อนที่แสวงหาทางออกให้สุขภาพ ด้วยอุดมการณ์ “ศูนย์บาทรักษาทุกโรค” เกิดผลการเปลี่ยนแปลงต่อสุขภาพของผู้มาเข้าค่ายอย่างชัดเจน นำทีมจิตอาสาขับเคลื่อนให้คนเป็นหมอดูแลสุขภาพตนเอง

4.3.4 การเรียนรู้ควบคู่กับการปฏิบัติ หลักสูตร 7 วัน ในการเข้าค่ายอบรมของสอนป่านาบุญ ใช้หลักการเรียนรู้ทั้ง การเรียนรู้ภาคทฤษฎีแนวทางสุขภาพพึ่งตนแบบวิถีพุทธ และลงมือปฏิบัติควบคู่ไปด้วยกันทันที ผู้เข้าอบรมได้ทดลองด้วยตัวเอง เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง สามารถกลับไปดูแลตนเองต่อได้อย่างถูกต้อง

4.3.5 การมีส่วนร่วมของสมาชิก ทั้งในการวางแผน การก่อตั้งและพัฒนาศูนย์อบรม ทำงานตามฐานงานต่าง ๆ ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล เช่น การออกแบบโครงสร้างอาคาร การผลิตสื่อสุขภาพ การจัดระบบการอบรม การทำอาหารปรับสมดุล เป็นต้น ทำให้กิจการของชุมชนมีการพัฒนาก้าวหน้าอย่างรวดเร็วโดยลำดับ

4.3.6 การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับหลักคุณธรรม การทำงานเสียสละ สร้างความเป็นที่เป็นนอ้กกัน ทำให้เกิดจิตวิญญาณที่เป็นเอกภาพ การทบทวนสภาวะทางจิตใจ และปรับพฤติกรรมตนให้เข้าสู่สัมมาทิฐิ เน้นการแก้ไขที่ตนเอง การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตแบบเข้มข้น คือการฝึกเข้าค่ายพระไตรปิฎก ร่วมนกัน 7 วัน ช่วยให้เกิดกระบวนการพัฒนาจิตวิญญาณของแต่ละคนให้เข้าใจถึงแก่นแท้ของชีวิต หรือค่ายแพนพันธ์แท้ทำให้มีองค์ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพที่ลึกซึ้งขึ้น ดำเนินชีวิตด้วยจิตอาสา สร้างสรรประโยชน์แก่สังคม

4.3.7 เทคนิควิธีการสอนแบบบูรณาการ โดยใช้เทคนิคการสอน บรรยายให้เข้าใจถึงสาเหตุที่มาของความเจ็บป่วยและวิธีการดูแลรักษาโดยใช้ตนเองเป็นอุปกรณ์ มีหลักฐาน มีตัวอย่างข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถชนะความเจ็บป่วยได้ สอนจากสิ่งที่มองเห็นได้ง่าย ขยายไปถึงผลของวิบากกรรม ผลของการบริโภคที่ผิด การมีวิถีชีวิตที่ไม่สอดคล้องกับนาฬิกาชีวิต เช่น นอนดึก การแพทย์แผนตะวันออกถือว่ามีความสัมพันธ์กับสุขภาพของมนุษย์อย่างแยกไม่ออก เมื่อผู้รับการอบรมมองเห็นโทษภัย ก็จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเอง

5. รูปแบบการบูรณาการองค์ความรู้และภูมิปัญญาของชุมชนสวนป่านาบุญ

จากการศึกษาระบบสุขภาพของชุมชนสวนป่านาบุญแล้ว ผู้วิจัยพบว่าม้องค์ความรู้หลักยา 9 เม็ดที่เด่นชัดและมีการถ่ายทอดที่ได้ผลดี แต่เมื่อวิเคราะห์ภาพรวมทั้งระบบแล้วพบว่า ยังมีบางส่วนที่เป็นปัญหา ผู้วิจัยจึงเสนอแนะแนวทางการแก้ไขเพื่อให้เกิดความสมบูรณั้ยิ่งขึ้น ดังนี้

5.1 วิเคราะห์ปัญหาด้านระบบสุขภาพของสวนป่านาบุญและแนวทางแก้ไข

5.1.1 พืชผักไม่เพียงพอต่อการบริโภค มีประชาชนมาเรียนรู้ค่ายสุขภาพมากขึ้น จากรุ่นละ 50 เป็น 500-600 คน จึงไม่สามารถผลิตพืชผักไร้สารพิษได้เพียงพอตลอดทั้งปี ชุมชนได้ซื้อที่ดินเพิ่ม 2 แปลง และขยายเครือข่ายสุขภาพแพทย์วิถีธรรม ให้เกิดการช่วยเหลือตามพื้นที่ภาคต่าง ๆ ผู้วิจัยเสนอการพัฒนา

องค์ความรู้ในด้านวิธีการทำกิจกรรมแบบอายุยืน โดยศึกษาและนำมาบูรณาการปลูกพืชผสมผสานพืชต่างระดับ เช่น 7 หรือ 9 ระดับ ระหว่างพืชอายุสั้นอายุกลางจนถึงระดับพืชอายุยืน เพื่อให้มีผลผลิตอย่างต่อเนื่องยาวนาน

5.1.2 ด้านการพัฒนาภูมิธรรมของจิตอาสา การกั้การงานที่เข้ามาอย่างรวดเร็วและกว้างขึ้น การพัฒนาจิตวิญญาณจิตอาสาแต่ละคนยังไม่สมดุลกับภาระงานที่ต้องแบกรับ บางคนมีความเข้าใจองค์ความรู้ยา 9 เม็ดที่ไม่ลึกซึ้ง อาจทำให้ถ่ายทอดไม่ถูกต้อง ซึ่งชุมชนได้แก้ปัญหาโดยใช้หลักอปริหานิยธรรม คือ การพร้อมประชุม พร้อมกันเลิก ใช้หลักการ “ไตรวิชโช” (พิจารณาทบทวนถึงข้อดี ข้อบกพร่องของตน) ทำให้ทีมงานจิตอาสา ลดกิเลสตาม อดตามานะลงได้ระดับหนึ่ง (กาม หมายถึงการติดในรูป รส กลิ่น เสียง อดตามาหมายถึงความยึดมั่นในถือดีตัวตน มานะ หมายถึงการถือตัวในความคิดเห็น ยึดศักดิ์ศรีของตนเอง บอกสอนไม่ได้) ผู้วิจัยเสนอให้ลองสรรหาวิธีการใหม่ที่แตกต่างเพิ่มขึ้นบ้างในการประชุมของชุมชนหรือสัมมนาเครือข่ายแพทย์วิถีธรรม เช่น ใช้กระบวนการ AIC (Appreciate-Influence-Control) หรือ FSC (Future search conference) ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรด้วยการค้นเป้าหมายมองหอนาคตร่วมกัน

5.1.3 ด้านองค์ความรู้การดูแลสุขภาพของสวนป่านาบุญ พบว่า 1) ขาดการศึกษาวิจัยในองค์ประกอบขององค์ความรู้บางส่วน และขาดข้อมูลทางวิชาการสนับสนุนอย่างเพียงพอทำให้นักวิชาการบางท่านขาดความเชื่อมั่นในองค์ความรู้ของสวนป่านาบุญ 2) การพัฒนาระบบสารสนเทศด้านการเจ็บป่วยและผลของการเข้าค่ายกิจกรรมสุขภาพของผู้เข้ารับการอบรมยังไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยเสนอให้จัดตั้งศูนย์วิชาการสุขภาพชุมชน เพื่อพัฒนาระบบวิชาการ และสารสนเทศสุขภาพ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้พัฒนาระบบการอบรมต่อไป

6. รูปแบบการบูรณาการองค์ความรู้และภูมิปัญญาของชุมชนสวนป่านาบุญ ม้องค์ประกอบ ดังนี้ (ภาพที่3)

6.1 ปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วย

6.1.1 คน เป็นแหล่งสำคัญในการถ่ายทอดภูมิปัญญาคุณธรรม จริยธรรมและวิถีการดำเนินชีวิต ซึ่งได้แก่ พ่อแม่ บรรพบุรุษ ผู้รู้ หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง ที่มีจิตอาสา ปรารถนาชาวบ้าน (หมอเขียว)

6.1.2 องค์การชุมชน ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้ฐานงาน เป็นแหล่งถ่ายทอดทั้งความรู้และภูมิปัญญา ซึ่งการเรียนรู้ส่วนใหญ่จะถ่ายทอดผ่านการอบรมของศูนย์เรียนรู้และฐานงานในชุมชน

6.1.3 กิจกรรม การเรียนรู้ผ่านประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนเป็นภูมิปัญญาด้านการดำเนินชีวิตในสังคม ส่วนกิจกรรมการอบรม เป็นการถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับสุขภาพและทางจิตวิญญาณ

6.1.4 องค์ความรู้และภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านพุทธธรรม ด้านสุขภาพ ด้านอาหาร และด้านกสิกรรมธรรมชาติ ซึ่งนำมาบูรณาการใช้ครอบคลุมการดูแลสุขภาพทั้ง 4 มิติ คือ การรักษา การส่งเสริม การฟื้นฟู รวมทั้งการป้องกันโรค

6.1.5 สื่อ เป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญา ช่วยพัฒนาระบบการเรียนรู้ได้อย่างมาก เช่น สื่อโทรทัศน์วิทยุชุมชน ถ่ายทอดความรู้ด้านต่าง ๆ สอนป่านาบุญผลิต สื่อนั่งสือ เอกสาร และซีดี วีซีดีและเว็บไซต์ ที่มีคุณภาพ ทำให้สื่อเหล่านี้ มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านสุขภาพ

6.1.6 ศูนย์วิชาการสุขภาพชุมชน มีผลงานเชิงประจักษ์จากการปฏิบัติ แต่ขาดระบบวิชาการที่จะศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลสนับสนุน ทำให้การพัฒนาขาดความสมบูรณ์ จึงจำเป็นต้องจัดให้มีศูนย์วิชาการสุขภาพชุมชนขึ้นซึ่งมีบทบาทหน้าที่ ในการวิเคราะห์ปัญหา ค้นคว้า พัฒนาองค์ความรู้และภูมิปัญญาที่จะพัฒนาระบบสุขภาพของชุมชน แก้ไขด้วยยุทธศาสตร์ของการมีส่วนร่วมของบุคคลและหน่วยงานทั้งภายในและนอกชุมชน

6.2 กระบวนการ (Process) การพัฒนาองค์ความรู้และภูมิปัญญาในการดูแลสุขภาพชุมชน มีดังนี้

6.2.1 กระบวนการเรียนรู้ ที่สำคัญ คือ

1) การเรียนรู้ด้วยคำสอนของศาสนาที่ช่วยให้เกิดพัฒนาด้านจิตใจ การสาธิต ถ่ายทอดให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต แล้วลงมือปฏิบัติจริง ช่วยให้เกิดความเข้าใจในองค์ความรู้ในด้านสุขภาพที่ชัดเจนขึ้น มีการจัดเก็บความรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ สรุปบทเรียน การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้โดยร่วมมือกับชุมชน สถาบันสุขภาพ องค์การภายนอก แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสนับสนุนซึ่งกันและกัน เครือข่ายช่วยให้เกิดการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ก่อให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ใหม่และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2) การบูรณาการ องค์ประกอบที่เป็นปัจจัยนำเข้า อันได้แก่ คน องค์การ กิจกรรมองค์ความรู้ สื่อปัญหาของชุมชน เข้ากับกระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการ ความคิด วิถีชีวิต วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เข้าด้วยกัน โดยหลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวที่จะสร้างผลผลิตและผลลัพธ์ที่มีความครบพร้อม สมบูรณ์

3) การพัฒนาระบบองค์ความรู้ด้านสุขภาพ โดยศูนย์วิชาการสุขภาพชุมชน ทำการวิเคราะห์ปัญหา พัฒนาองค์ความรู้และภูมิปัญญาทั้งด้านกายภาพและจิตภาพ ศึกษาวิจัย จัดระบบสารสนเทศสุขภาพ และระบบติดตามประเมินผล เน้นการพัฒนาจิตวิญญาณด้วยพุทธธรรม เพื่อรวมพลังแห่งความดี พัฒนาทีมงานจิตอาสาให้มีองค์ความรู้ รวมทั้งชุดองค์ความรู้ทางการดูแลสุขภาพของชุมชนที่ผ่านการศึกษาค้นคว้า มีข้อมูลทางวิชาการสนับสนุน จัดเก็บไว้อย่างเป็นระบบในคลังข้อมูลสารสนเทศสุขภาพชุมชน จะเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

6.3 ผลผลิต (Output) ที่จะเกิดขึ้น คือ มีองค์ความรู้ที่สามารถแก้ไขปัญหาสุขภาพขั้นพื้นฐานของสมาชิก พฤติกรรมการดูแลสุขภาพของคนมีความเหมาะสม ลดปัญหาการเจ็บป่วยที่ป้องกันได้ มีการพัฒนาจิตวิญญาณ ในระดับที่ละเอียดขึ้น มีสัมพันธที่ดีในการอยู่ร่วมกัน ด้วยความประณีต ประหยัด จิตอาสา

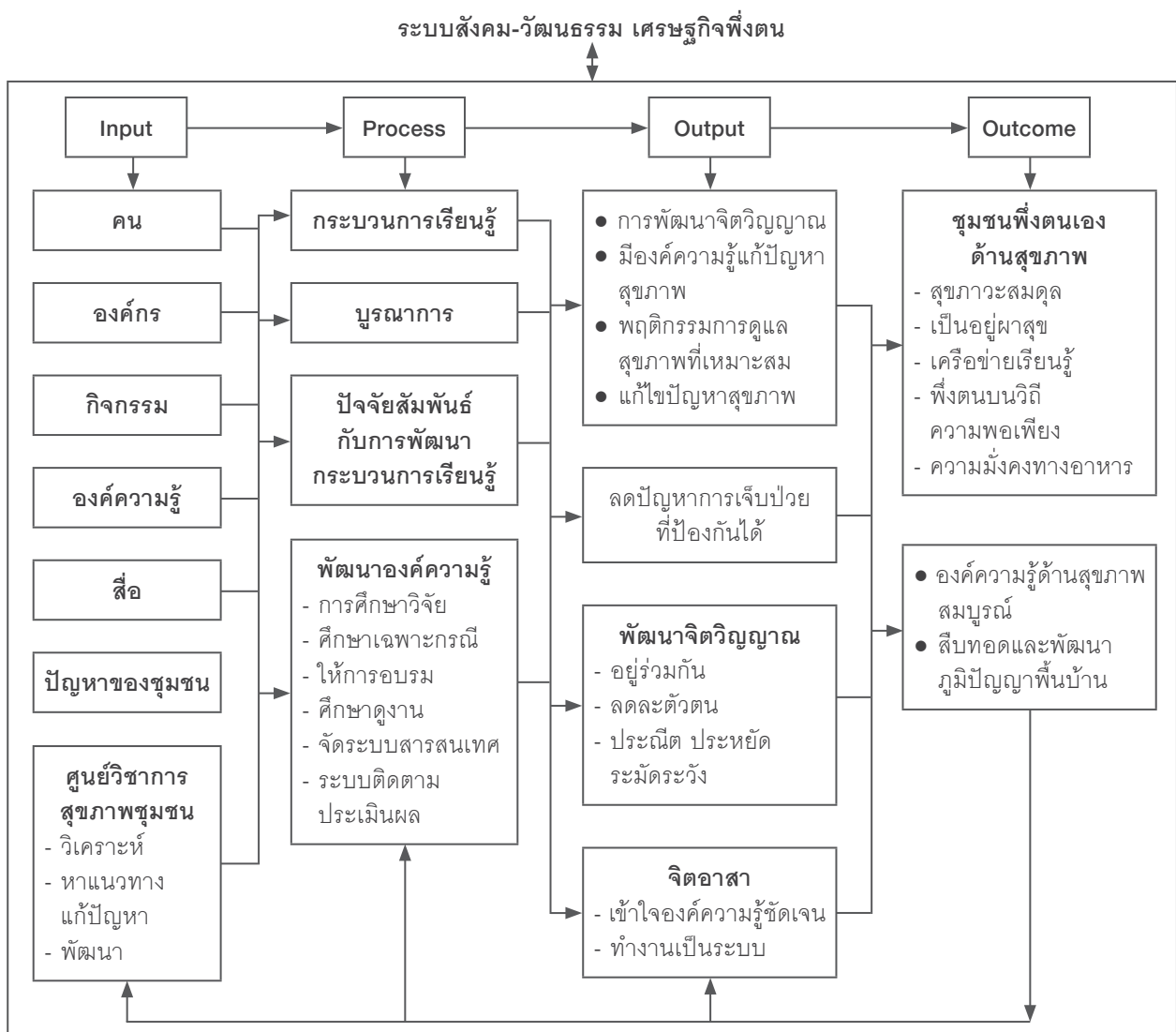
มีองค์ความรู้ด้านสุขภาพที่ถูกต้องในการปฏิบัติงาน ด้านสุขภาพ มีภูมิธรรมในระดับที่สูงขึ้นในการพัฒนาตนเองและการเสียสละเพื่อสังคม

6.4 ผลลัพธ์ (Outcome) ที่เกิดขึ้น คือ ชุมชนพึ่งตนเองด้านสุขภาพ ประกอบด้วย สมาชิกมีสุขภาพะสมดุล มีเครือข่ายการเรียนรู้ด้านสุขภาพ มีการพึ่งตนเองด้วยวิถีความพอเพียง มีความมั่นคงทางอาหาร มีความเป็นอยู่ดีมีสุข มีองค์ความรู้ด้านสุขภาพที่สมบูรณ์ มีการวิจัยศึกษาอย่างลึกซึ้ง โดยมีข้อมูลทางวิชาการสนับสนุน มีระบบการจัดการสารสนเทศด้านสุขภาพ

การจัดการ ความสมบูรณ์ของระบบต่าง ๆ ช่วยให้การถ่ายทอดความรู้มีประสิทธิภาพ

นอกจากนั้นองค์ประกอบของรูปแบบ ยังมีบริบทที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย ระบบสังคม วัฒนธรรม ที่มีความสัมพันธ์แบบพี่น้อง เครือญาติ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลพึ่งพาอาศัยกันด้วยระบบจิตอาสา มีระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงเป็นหลัก

รูปแบบการบูรณาการองค์ความรู้และภูมิปัญญาของชุมชนสวนป่านาบุญ แสดงดังภาพที่ 3

ภาพ 3 รูปแบบการบูรณาการองค์ความรู้และภูมิปัญญาด้านสุขภาพของชุมชนสวนป่านาบุญ

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่ามีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาองค์ความรู้และภูมิปัญญาของชุมชน ดังนี้

1. การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ ได้แก่ กระบวนความคิด ความเชื่อ และวิถีดำเนินชีวิต เป็นจุดสำคัญ สมาชิกชุมชน มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิถีการดำเนินชีวิต โดยเกิดกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างช้าๆ สอดคล้องกับแนวคิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของ โทมัส คูห์น (Kuhn, 1970) และกระบวนการพัฒนาทางสังคมของฟริตซ์ จ็อบ คาปรา (2544) ซึ่งมองว่าพฤติกรรมและการกระทำของคนในสังคมขึ้นอยู่กับพื้นฐานของความเชื่อและปรัชญาที่ถ่ายทอดกันมาอย่างเป็นระบบ จนเกิดกระบวนทัศน์ทางสังคม (social paradigm) ที่เกิดจากการรับรู้ (percept) การตีความ (interpretation) และการปฏิบัติ (practice) ที่ชุมชนหนึ่งมีหรือกระทำร่วมกัน

เช่นเดียวกับ โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์และคณะ (2547) ศึกษาเรื่องพลวัตการพึ่งตนเองของชุมชนชนบท พบว่า กระบวนทัศน์การพัฒนากระแสหลักที่เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจด้านเดียว ทำให้ความสามารถการพึ่งตนเองของสังคมลดลง ความเข้มแข็งของชุมชนที่พึ่งตนเองได้สูงมีรากฐานมาจากวิถีคิดที่ชุมชนใช้นิยามชีวิตที่แตกต่างจากวิถีคิดกระแสหลัก เช่น การปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ให้ความสมบูรณ์ทางจิตวิญญาณ ซึ่งการปรับเปลี่ยนกระบวนความคิดและความเชื่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและวิถีชีวิต

2. ผู้นำพาขับเคลื่อนและการมีส่วนร่วมของสมาชิก หมอเขียวเป็นผู้นำที่เป็นตัวอย่างที่ดี นำพาให้เกิดความศรัทธาและเชื่อมั่นในอุดมการณ์บุญนิยม เกิดการเรียนรู้และพัฒนาจิตวิญญาณของสมาชิกให้ลดละกิเลส เกื้อกูลแก่สังคม จึงมีพลังสร้างสรรค์ร่วมแรงร่วมใจพัฒนาชุมชนให้ก้าวหน้าโดยลำดับ สอดคล้องกับ สุจินดา สุขกำเนิด, อุทัยวรรณ ตรีนุชกร และสุนทรมงคลอินทร์ (2544) ที่ศึกษาพบว่า ปัจจัยพื้นฐานที่มีผลต่อการจัดการสุขภาพชุมชนประกอบด้วย (1) คน ซึ่งมีความรู้ความสามารถและมีความสัมพันธ์ในเครือข่าย

และกลุ่ม (2) ทุน ได้แก่ ความสามารถของผู้นำและสมาชิกในการระดมทุนเพื่อการพัฒนากิจการขององค์กร และ (3) ความสามารถจัดระบบการเรียนรู้ขององค์กร

สอดคล้องกับ สุภาวดี วงษ์สกุล (2555) ที่ศึกษาและสร้างรูปแบบการพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ปัจจัยด้านคุณลักษณะของผู้บริหาร ปัจจัยด้านพฤติกรรม และปัจจัยด้านสถานการณ์ นอกจากนั้น สุปราณี เจียรพงษ์ (2555) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของพยาบาลวิชาชีพในการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าหอผู้ป่วยมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ส่วนการสนับสนุนจากหัวหน้าหอผู้ป่วยมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล

3. การพัฒนาการเรียนรู้ด้านจิตวิญญาณมีความเกี่ยวข้องกับสุขภาพ ค่ายสุขภาพวิถีธรรมให้มีความสำคัญกับความรู้ด้านจิตวิญญาณในการแก้ปัญหาสุขภาพ สอดคล้องกับ แพทย์พงษ์ วรพงศ์พิเชษฐ์ (2550) ผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์ทางกายและจิต (Mind and Body Medicine) มีแนวคิดว่า ทุกคนล้วนแต่เป็นคนป่วย เพราะสาเหตุของโรคทางกายหรือโรคทางใจ ซึ่งเกิดจากความโลภ โกรธ หลง ดังพระพุทธรูปองค์ทรงแสดงไว้ว่า ผู้หมกมุ่นแล้วจึงจะพ้นจากโรคทางใจ ในทางปฏิบัติ การละบาปทางกาย วาจา ต้องละด้วยการรักษาศีล ให้บริสุทธิ์ การละบาปทางใจต้องอาศัยสมาธิ ปัญญา เพราะฉะนั้นบุคคลจะรักษาคุณธรรมบด 10 ประการ ให้บริสุทธิ์ ต้องอาศัย ศีล สมาธิ ปัญญา

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อุ่นเอื้อ สิงห์คำ (2555) พบว่า กระบวนการสร้างเสริมสุขภาพองค์กรรวมวิถีพุทธ เป็นรูปแบบใหม่ของการดูแลรักษาและฟื้นฟูสภาพที่เป็นองค์กรรวม โดยการใช้ธรรมะ คือ หลักอริยสัจ 4 ผู้ที่มีภาวะเสี่ยงด้านสุขภาพจะได้เข้าใจสาเหตุของความเจ็บป่วยและเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมระดับลึกถึงจิตวิญญาณ ด้วยเหตุที่จิตวิญญาณกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์

4. การบูรณาการองค์ความรู้และภูมิปัญญาของชุมชน ชุมชนมีการบูรณาการองค์ความรู้พุทธธรรมเข้ากับศาสตร์การดูแลสุขภาพ ผสานเข้ากับกระบวนการความคิด วิธีการดำเนินชีวิต สังคม วัฒนธรรม เชื่อมโยงเข้ากับกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง ร่วมกับการเรียนรู้ในด้านอื่นๆ ทำให้เกิดสุขภาวะ มีความเป็นอยู่อย่างผาสุก สามารถพึ่งตนบนพื้นฐานแห่งความพอเพียง ซึ่งสามารถอธิบายด้วยทฤษฎีบูรณาการของเคน วิลเบอร์ (Wilber, 2000) ที่มีแนวคิดว่าวิกฤติของโลก เกิดจากความไม่รู้หรืออวิชชา (Ignorance) วิธีการแก้ไขคือการพัฒนาตนแบบองค์รวม (Integral transformation practice) ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ และจิตวิญญาณของตนเอง เชื่อมโยงกับบริบทที่เกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรมกับธรรมชาติ ตั้งแต่ระดับวัตถุไปจนถึงระดับจิตวิญญาณ เชื่อมโยงสิ่งต่างๆ ในโลกให้เกิดพลังที่ดี โดยสัมพันธ์กับความรู้และทักษะของการพัฒนาพลังในตน ซึ่งผลลัพธ์แห่งบูรณาการ คือ สังคมที่น่าอยู่อย่างมีความสุข มีชีวิตสอดคล้องกับธรรมชาติ

5. การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ ช่วยให้เกิดความร่วมมือ เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพของชุมชนมากขึ้น ทำให้มีการพัฒนาระบบการเรียนรู้และองค์ความรู้ สอดคล้องกับการศึกษาของ พวงทิพย์ ทศนเยี่ยม และคณะ (2555) ที่พบว่า การพัฒนาเครือข่ายการพยาบาลทารกแรกเกิดในโรงพยาบาลเครือข่ายจังหวัดสกลนคร และเขตรอยต่อ ทำให้เพิ่มศักยภาพของโรงพยาบาลแม่ข่ายและลูกข่าย ทำให้ผู้ป่วยได้รับบริการที่มีมาตรฐานเดียวกันและป้องกันภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นได้

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ค้นพบ รูปแบบการบูรณาการองค์ความรู้และภูมิปัญญาด้านสุขภาพของชุมชนแห่งการเรียนรู้ สอนป่านาบุญ ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้าที่เป็นแหล่งความรู้ได้แก่ คน องค์การชุมชน กิจกรรม สื่อ รวมทั้งองค์ความรู้และภูมิปัญญาของชุมชน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง

ก่อให้เกิดผลผลิตและผลลัพธ์ของชุมชนเรียนรู้การพึ่งตนเองด้านสุขภาพ ซึ่งข้อค้นพบที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการบูรณาการองค์ความรู้และภูมิปัญญาในการดูแลสุขภาพของชุมชนแห่งการเรียนรู้สอนป่านาบุญ ประกอบด้วย

- 1) การพัฒนาการเรียนรู้ที่ประสบผล ต้องเริ่มจากการพัฒนาคนในด้านจิตวิญญาณ 2) การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ ได้แก่ กระบวนการความคิด ความเชื่อ และปรับเปลี่ยนวิถีดำเนินชีวิต เป็นจุดสำคัญ ที่ทำให้เกิดการพัฒนาของชุมชนสู่การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง 3) ผู้นำที่มีคุณธรรม มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาด้วยการมีส่วนร่วมของสมาชิกที่มีคุณธรรม จะทำให้เกิดพลังการพัฒนา 4) การเรียนรู้ควบคู่กับการลงมือปฏิบัติจริง ทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ 5) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ช่วยให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้

ข้อเสนอแนะ

รูปแบบจากงานวิจัยครั้งนี้สามารถไปใช้ได้กับชุมชนทั่วไป แต่ควรศึกษาเงื่อนไขและบริบทต่างๆ โดยนำไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ซึ่งหากชุมชนใดต้องการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง โดยการบูรณาการองค์ความรู้และภูมิปัญญา สิ่งสำคัญที่จะต้องดำเนินการมีประเด็นสำคัญ ดังนี้ 1) การสรรหาผู้นำนักพัฒนา โดยเริ่มจากการสร้างผู้นำให้มีคุณธรรม 2) ต้องเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกและเรียนรู้คู่กับการปฏิบัติจริง 3) การพัฒนาจิตอาสาทั้งด้านองค์ความรู้และคุณธรรม 4) การเริ่มต้นที่สำคัญคือการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์และการพัฒนาด้านจิตวิญญาณในระดับตัวบุคคล 5) หากชุมชนมีลักษณะและบริบทที่แตกต่างจากชุมชนสอนป่านาบุญอย่างมาก การนำรูปแบบไปใช้ควรเริ่มสรรหาแกนนำรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มสนใจสุขภาพและจัดกิจกรรมเพียงกลุ่มเดียวก่อน เมื่อเกิดผลงานประจักษ์และเกิดการยอมรับแล้วจึงขยายผลต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2541). *พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และคณะ. (2547). *พลวัตสุขภาพกับการพึ่งตนเองภาคชนบท*. กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ.
- ใจเพชร กล้าจน. (2553). *ความเจ็บป่วยกับการดูแลสุขภาพแนวเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักแพทย์ทางเลือกวิถีพุทธของศูนย์เรียนรู้สุขภาพพึ่งตนเองตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง สอนป๋านาบุญ อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2552). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- ทักษิณา ไกรราช. (2549). *มิติทางวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพแบบพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคอีสาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประเวศ วะสี. (2542). *เศรษฐกิจและประชาสังคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม*. กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน.
- พรพรวร ภูมิภู. มปป. *การคิดเชิงระบบ*. ค้นจาก <http://kmcenter.rid.go.th/kcfd/information>. 20 ม.ค., 2554.
- แพทย์พงษ์ วรพงศ์พิเชษฐ์. (2550). *พุทธธรรมบำบัด*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท จำกัด สุขุมวิทมีเดีย มาร์เก็ตติ้ง.
- พวงทิพย์ ทศนเอี่ยม, ธนพร อ่อนชื่นชม และศรีอัมพร ตัวนีย์. 2554. “การพัฒนาเครือข่ายการพยาบาลทารกแรกเกิดในโรงพยาบาลเครือข่ายจังหวัดสกลนครและเขตรอยต่อ”. *วารสารสมาคมพยาบาลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 29(3): 35-45
- พริตจ๊อป คาปรั้า. (2544). *จุดเปลี่ยนแห่งศตวรรษ: ทศนะแม่บทเพื่อการปฏิวัติวัฒนธรรมแบบใหม่*. แปลโดย พระประชา ปสนธมโม และคณะ (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- ภมรรัตน์ สุธรรม. (2546). *พลวัตชุมชนกับการพึ่งตนเองภาคตะวันตก*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์ดีจำกัด.
- สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์. (2554). *ระบบสุขภาพชุมชน*. ค้นจาก www.thainhf.org/document.
- สุจินดา สุขกำเนิด, อุทัยวรรณ ตรีนุชกร และสุนทร มงคลอินทร์. (2544). *รายงานการวิจัยและพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพตนเองระดับครอบครัว ในชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. ขอนแก่น: คลังน่านาวิทยา.
- สุปราณี เจียรพงษ์. (2555). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของพยาบาลวิชาชีพในการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดปราจีนบุรี*. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย, ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 6(1), 121-132.
- สุภาวดี วงษ์สกุล. (2555). *รูปแบบการพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย, ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 2(2): 139-148.
- เสรี พงศ์พิศ. (2551). *แนวคิดแนวปฏิบัติ ยุทธศาสตร์พัฒนาท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พลังปัญญา.
- อานันท์ กาญจนพันธ์ และฉลาดชาย รมิตานนท์. (2533). “พิธีกรรม และ ความเชื่อล้านนา: การผลิตใหม่ของอำนาจทางศีลธรรม”. *สมุดสังคมศาสตร์*, 12(1): 123-139.

อุ้นเอื้อ สิงห์คำ. (2555). การฟื้นฟูสุขภาพด้วยหลักสุขภาพองค์รวม 8 อ. ณ ชุมชนศิระะอโศก. *วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์*, 3(2), 141-167.

Galtung, J. (ed.). (1980). *Self-reliance: A strategy for development*. London: Bogle-LS: Ouverture Publication.

Guba, E. & Lincoln, Y. (1981). *Effective evolution*. San Francisco: Jossey-Bass.

Kuhn, T. (1970). *The structure of scientific revolution*. Chicago: The University of Chicago Press.

Wilber, K. (2000). *A Theory of everything*. Boston: Shambhala Publication.

การพัฒนาหลักสูตรการเป็นพลเมืองดี สำหรับเยาวชน

The Development of Training Programs For Good Youth Citizens

ชัยนิตย์ พรรณาวร และ รุจิร ภู่อสาร

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงทดลองนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการเป็นพลเมืองดี สำหรับเยาวชน และ (2) ตรวจสอบประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมการเป็นพลเมืองดี สำหรับเยาวชน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทดลองหลักสูตรฝึกอบรม คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปรางจินนาราม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี แบ่งเป็น นักเรียนที่เป็นกลุ่มทดลองจำนวน 30 คนและ นักเรียนที่เป็นกลุ่มควบคุมจำนวน 30 คน โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้ ตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เป็นการศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรฝึกอบรมการเป็นพลเมืองดี สำหรับเยาวชน โดยเริ่มจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ผลงาน วิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ กำหนดเป็นกรอบแนวคิด จากนั้นกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วยหลักการและเหตุผล แนวคิดพื้นฐาน ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม และโครงสร้างต่าง ๆ ที่สำคัญ ตอนที่ 3 การตรวจสอบประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้แบบแผนการทดลองแบบ nonequivalent pretest-posttest control-group design ใช้สถิติ t-test แล้วนำเสนอผลการทดสอบในรูปแบบตาราง สำหรับกลุ่มทดลองมีการประเมินผลการฝึกอบรม ตอนที่ 4 การปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรม หลังจากได้ตรวจสอบประสิทธิผลแล้ว ได้นำผลมาปรับปรุงแก้ไข ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรนี้ สร้างขึ้นเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของเยาวชนใน 6 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านคุณลักษณะ ประชาธิปไตย ด้านการมีคุณธรรม ด้านการมีวินัยในตนเอง ด้านความสามารถในการปรับตัวและด้านความเป็นไทย

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม, หลักสูตรฝึกอบรม, ความเป็นพลเมืองดี, เยาวชน

Abstract

This research aimed to 1) Develop the curriculum of good citizen for youth; 2) Evaluate the effectiveness of the curriculum of good citizen for youth. According to several research and development models, the curriculum was developed through 4 stages as follows : stage 1: surveying fundamental data; the researcher collected data from printed materials, related literature. By collected data from the learners, social environment, cultural, nature and learners qualification. Stage 2: Constructing a Training Curriculum.

a curriculum was created based on the fundamental data including principle and rationale, fundamental concepts, objectives and structure. The curriculum contains six training units. Stage 3: Evaluating the Effectiveness of the Curriculum; the study applied to nonequivalent pretest-posttest control-group design. The thirty of experimental group was trained with the improved curriculum to refine the effectiveness of the curriculum in the aspect of content validity relation. From the result of the experiment, the sample group can pass the test at the end of sub-unit, more than 80%. Relating with the mentioned as above. Stage 4: Revising the Curriculum; In the experimental process, and after the experiment, each learning unit was evaluated by the trainees concerning the suitability of the objectives, content, training methods and activities, and training media. The study depicted that the curriculum appeared appropriate in all aspects.

Keywords: development of training program, training program, good citizen, youth

ความนำ

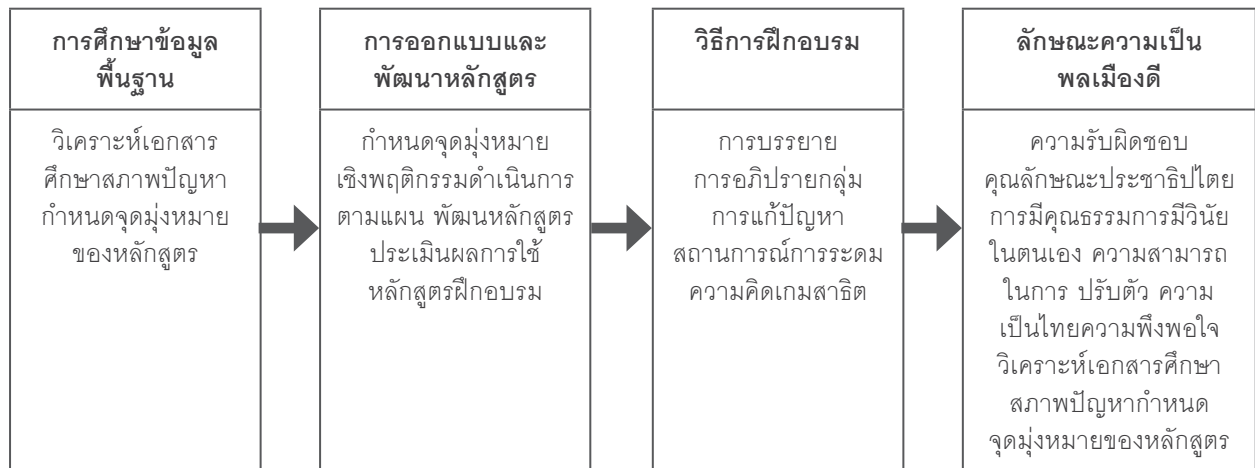
“โลกาภิวัตน์” เป็นแรงผลักดันสังคมเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ กล่าวคือ กระแสการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการ เทคโนโลยีและวัฒนธรรมก่อให้เกิดสภาวะการแข่งขันกันอย่างรุนแรงไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมือง เทคโนโลยี การบริหารและวัฒนธรรม การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ขององค์การจึงเป็นเรื่องที่สำคัญและมีความจำเป็นอย่างมากและหนึ่งในด้านต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว ต้องมีความเกี่ยวข้องกับ “คน” หรือ “มนุษย์” ดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นสิ่งหนึ่งที่มีความจำเป็นมากที่สุด ในการพัฒนาประเทศ กล่าวคือ การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง อุตุสาหกรรมและอื่น ๆ จะดำเนินไปได้เพียงโดยอ้อมขึ้นอยู่กับคุณลักษณะต่าง ๆ ของประชาชนในประเทศนั้น ๆ เป็นอันดับแรก การเสริมสร้างพลเมืองของชาติให้ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี มีความเข้มแข็งทางสติปัญญา มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิตและสร้างความรู้ใหม่ได้ เพื่อที่จะดำเนินชีวิต ในยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างมั่นคง โดยที่ยังคงรักษาความเป็นไทยไว้ได้ และสามารถดำรงชีวิตในสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติและอยู่ร่วมกับเพื่อนมนุษย์อย่างสันติสุข (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 5) การเรียนในระดับโรงเรียนเป็นการเรียนเพื่อการเตรียมความพร้อมที่จะออกสู่

สังคมแห่งการเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ดีของสังคมประเทศชาติและเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสามารถของสังคม กรมวิชาการ (2545, หน้า 2) ได้กำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยคำนึงถึงความถนัด ความสนใจ ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน เพื่อมุ่งพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมจากกิจกรรมในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ รวมถึงการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ การบำเพ็ญตนให้เกิดประโยชน์ การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม การประหยัด รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเอง ซึ่งเป็นเป้าประสงค์ วิทยุหรือเยาวชนในปัจจุบันต้องปรับปรุงเพื่อให้เป็นพลเมืองดี จากที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดทฤษฎีด้านการบริหารการศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการเป็นพลเมืองดีสำหรับเยาวชนและคาดว่า เยาวชนจะมีพฤติกรรมด้านการเป็นพลเมืองดีขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการเป็นพลเมืองดีสำหรับเยาวชน
2. ตรวจสอบประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมการเป็นพลเมืองดี สำหรับเยาวชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

หลังผ่านการอบรมหลักสูตรฝึกอบรมการเป็นพลเมืองดีสำหรับเยาวชน ผู้เข้ารับการอบรมมีพฤติกรรม การเป็นพลเมืองดีสูงขึ้นกว่าก่อนเข้ารับการอบรม

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทดลองหลักสูตรฝึกอบรม คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปราชญ์ราชูรอำรุง อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี แบ่งเป็นนักเรียนที่เป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน และนักเรียนที่เป็นกลุ่มควบคุม จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- หลักสูตรฝึกอบรมการเป็นพลเมืองดีสำหรับเยาวชน
- คู่มือการสอนหรือการจัดกิจกรรม
- สื่อการจัดกิจกรรม
- คู่มือสำหรับผู้เรียน
- แบบวัดลักษณะความเป็นพลเมืองดี
- แบบประเมินความพึงพอใจในการเข้ารับการฝึกอบรม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติเบื้องต้นการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การหาค่า IOC การหาค่าประสิทธิภาพของหลักสูตรการอบรม การทดสอบค่า t -(pair sample t -test)

ขั้นตอนการวิจัย

มีขั้นตอนการวิจัย 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

เป็นการศึกษาและวิเคราะห์หลักการพัฒนาศูนย์ฝึกอบรมการเป็นพลเมืองดี สำหรับเยาวชน โดยเริ่มจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ผลงาน วิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ กำหนดเป็นกรอบแนวคิด จากนั้นกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปราชญ์ราชูรอำรุง อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี เป็นนักเรียนกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน นักเรียนกลุ่มควบคุม จำนวน 30 คน

ตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม

โครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรม

หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรม การฝึก อบรม สื่อการฝึกอบรม และการวัดและประเมินผล

การประเมินโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรม ดำเนินการโดยนำแบบประเมินโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรมไปให้ผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาความเหมาะสม และสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรม จากนั้นนำมาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรม และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงโครงร่างของหลักสูตรให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น พร้อมก็นำข้อมูลมาสร้าง เป็นคู่มือประกอบการฝึกอบรม

ตอนที่ 3 การตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรม

เป็นการนำหลักสูตรฝึกอบรมไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปราจิณราษฎร์รังสรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี เป็นนักเรียนกลุ่มทดลองจำนวน 30 คน นักเรียนกลุ่มควบคุม จำนวน 30 คน โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบ Nonequivalent Pretest-Posttest Control-Group design มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง และการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ใช้สถิติ t -test แล้วนำเสนอผลการทดสอบในรูปตาราง สำหรับกลุ่มทดลองมีการประเมินผล การฝึกอบรม

ตอนที่ 4 การปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรม

หลังจากได้ตรวจสอบประสิทธิภาพแล้ว ได้นำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไข

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานพบว่า หลักสูตรฝึกอบรมการเป็นพลเมืองดีสำหรับเยาวชน ฉบับนี้สร้างขึ้นเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของเยาวชนใน 6 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านคุณลักษณะประชาธิปไตย ด้านการมีคุณธรรม ด้านการมีวินัยในตนเอง ด้านความสามารถในการปรับตัว และ ด้านความเป็นไทย ได้ตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมการเป็นพลเมืองดีสำหรับเยาวชน

2. ผลการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม จุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจในความหมายและแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองดี เกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี มีความสามารถในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของชาติในด้านต่อไปนี้ ด้านความรับผิดชอบ ด้านคุณลักษณะประชาธิปไตย ด้านการมีคุณธรรม ด้านการมีวินัยในตนเองด้านความสามารถในการปรับตัว ด้านความเป็นไทย หลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร นอกจากนี้ยังมีเอกสารประกอบการฝึกอบรมสำหรับวิทยากร และผู้เข้ารับการฝึกอบรมฝึกอบรมวัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรมหน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม และการวัดและประเมินผล

3. ผลการตรวจสอบเอกสารหลักฐานฝึกอบรมของผู้เชี่ยวชาญ พบว่าโครงสร้างหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และโครงร่างหลักสูตรมีความสอดคล้องทุกองค์ประกอบ มีการปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมก่อนนำไปทดลองใช้มีการปรับ และแก้ไขคำผิด จนได้หลักสูตรฝึกอบรมที่พร้อมจะนำไปทดลองใช้ค่าอยู่ระหว่าง .9-1.0 และสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดทุกผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

4. ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานพบว่า หลักสูตรฝึกอบรมการเป็นพลเมืองดีสำหรับเยาวชน ฉบับนี้สร้างขึ้นเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของเยาวชนใน 6 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านคุณลักษณะประชาธิปไตย ด้านการมีคุณธรรม ด้านการมีวินัยในตนเอง ด้านความสามารถในการปรับตัว และ ด้านความเป็นไทย ได้ตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมการเป็นพลเมืองดีสำหรับเยาวชน

การอภิปรายผล

1. การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน สภาพสังคมไทยปัจจุบัน จะพบว่าสังคมเต็มไปด้วยปัญหาต่างๆ มากมายแสดงให้เห็นว่า อาจเกิดจากการขาดคุณภาพของคนนั่นเอง การวางแผนพัฒนาประเทศจึงมุ่งเน้นการพัฒนาคนเพื่อนำไปสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม

อันเป็นบุคคลที่มีพฤติกรรมที่ดี ตามที่สังคมต้องการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปลูกฝังให้เยาวชนไทยเป็นคนดี มีศีลธรรม มีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น พระประมุข อันได้แก่ การมีระเบียบวินัย การตรงต่อเวลา มีความซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบ บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมและสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ได้อย่างเหมาะสม การเรียนในระดับโรงเรียนจึงเป็นการเรียนที่เป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อที่จะออกสู่สังคมแห่งการเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ดีของสังคมและประเทศชาติและเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสามารถขององค์กร การที่เยาวชนจะประสบความสำเร็จในการศึกษาได้นั้น จะต้องอาศัยความตั้งใจ ความรับผิดชอบ และการจงใจตนเอง การฝึกฝนและการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รวมทั้งการแสวงหาวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนให้สูงขึ้น ความสามารถในการพัฒนานตนเองนั้น จึงมีความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการศึกษา (Oxford, 1990, p. 67)

การเรียนที่จะช่วยให้นักเรียนค้นพบวิธีการที่จะนำไปสู่ความเข้าใจด้วยตนเองจึงมีความสำคัญยิ่ง โดยทั่วไป นักเรียนและเยาวชนมักเคยชินกับวัฒนธรรมทางการเรียน และการจัดการศึกษาที่ครูเป็นผู้ป้อนความรู้ให้ โดยไม่มีความกระตือรือร้นที่จะขวนขวายหาความรู้ด้วยตนเอง จึงควรจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมเหล่านี้ หากไม่สามารถฝึกให้เยาวชนมีความเป็นตัวของตัวเองและสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองแล้ว ย่อมยากที่จะพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย และลักษณะใฝ่รู้ (พระไพศาล วิสาโล, 2544)

2. การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมจากแนวคิดที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอาจกล่าวได้ว่า การสร้างและการพัฒนาหลักสูตรเป็นการวางแผนในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่กำหนด ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาวิชาจะต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม กิจกรรม และวิธีการอบรมสอดคล้องกับเนื้อหา และ

เลือกรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่มนำมาใช้เป็นแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิทยากร และผู้เข้ารับการอบรมด้วยกัน สื่อประกอบการอบรมสอดคล้องกับเนื้อหา และวิธีการอบรม ผู้วิจัยยกร่างหลักสูตรแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร และนักวัดประเมินผลตรวจสอบและทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะเพื่อให้ได้หลักสูตรที่สมบูรณ์ และมีความเป็นไปได้มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ Tyler (1949) ที่ให้ความสำคัญกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนจะต้องคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและจุดประสงค์ของหลักสูตร การเลือกโดยจัดเนื้อหาสาระการเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม และสอดคล้องกับเนื้อหาสาระที่เลือกมาแล้ว ในการเลือกเนื้อหาและกิจกรรมที่บรรลุวัตถุประสงค์อย่างครอบคลุมสามารถนำไป สู่จุดมุ่งหมายหลาย ๆ อย่างได้และออกแบบการเรียนการสอน และวิธีการประเมินที่มีความเป็นไปได้

ผลจากการนำหลักสูตรฝึกอบรม และคู่มือผู้สอน เอกสารประกอบการสอนไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบพบว่า ค่าเฉลี่ยของความเหมาะสมมีมากจนถึงมากที่สุด ในขณะเดียวกัน ความสอดคล้องขององค์ประกอบของหลักสูตรในแต่ละด้านเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้ เนื่องจากผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรอย่างมีระบบตามขั้นตอน ทำให้ผู้วิจัยทราบ ความต้องการของผู้ฝึกอบรม

นอกจากนั้นในการหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดความรู้ความสามารถของผู้เข้ารับการอบรมการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการเป็นพลเมืองดี สำหรับเยาวชนจำนวน 60 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ซึ่งทำการทดสอบด้วย t -test พบว่าเป็นข้อทดสอบที่มีอำนาจจำแนกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกข้อ ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบมีค่า .84 ซึ่งนับว่าอยู่ในระดับสูง จึงเชื่อได้ว่าแบบทดสอบวัดความสามารถในการจัดการกับความขัดแย้งมีคุณภาพทั้งในด้านความเที่ยงตรง และค่าความเชื่อมั่นของคะแนนอยู่ในระดับสูง

3. การตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตร ฝึกอบรม

ในการตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรม ผู้วิจัยใช้ทดลองกับกลุ่มเป้าหมายจริงคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในวันที่ 28-30 พฤศจิกายน 2555 ณ ห้องประชุม โรงเรียนปรางจินดาราชวราราม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี มีดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของแต่ละหน่วยระหว่างที่ดำเนินการฝึกอบรม ผู้วิจัยได้กำหนดให้ผู้เข้าอบรมปฏิบัติตามใบงาน โดยผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมขณะปฏิบัติงานตามใบงานและประเมินคะแนนตามใบงานแต่ละใบงาน เมื่อเสร็จสิ้นหน่วยการเรียนรู้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบท้ายหน่วย ผลจากการประเมินการผ่านการทดสอบ ท้ายหน่วย ผู้เข้าอบรมสามารถผ่านการทดสอบท้ายหน่วย ผู้เข้ารับการฝึกอบรมผ่านการทดสอบท้ายหน่วยเกิน ร้อยละ 80 เช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมการฝึกอบรมที่มีหลากหลาย และให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกหน่วยการเรียนรู้ช่วยกระตุ้นผู้เข้าอบรมให้ตื่นตัว และให้ความสนใจ ในกิจกรรมที่แตกต่างจากที่เคยได้รับการฝึกอบรมมาก่อนผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีแรงจูงใจภายในที่ต้องการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการตำรวจชุมชนซึ่งสอดคล้องกับการปฏิบัติหน้าที่ประจำวันอยู่บ้างแล้ว ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำหลักการที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปปรับใช้ได้อย่างแท้จริง

ข้อคำถามจากการทดสอบท้ายหน่วยการเรียนรู้ และจากการสังเกตการปฏิบัติตามใบกิจกรรม ทุกคนในกลุ่มได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากกิจกรรมต่างๆ นับว่าเป็นการเพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์จากสถานการณ์จริงที่ปฏิบัติอยู่

จากเหตุผลดังกล่าว สอดคล้องกับ Tyler (1949) ที่กล่าวถึงการนำหลักสูตรไปใช้เป็นการนำประสบการณ์การเรียนรู้ที่เลือกไว้มาจัดให้แก่ผู้เรียนโดยผู้สอนควรวางแผน และจัดทำแผนการสอนในรูปแบบต่างๆ ครูผู้สอนจะต้องเลือกวิธีการสอนและสื่อการเรียนการสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้

2. ผลการเปรียบเทียบคะแนนจากแบบทดสอบความรู้ความสามารถของผู้เข้ารับ การอบรมการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการเป็นพลเมืองดี สำหรับเยาวชน

2.1 ผลการวิจัยพบว่า ก่อนทำการทดลองกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองมีความรู้ความสามารถของผู้เข้ารับการอบรมการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการเป็นพลเมืองดี สำหรับเยาวชนไม่ต่างกัน และหลังทำการทดลองพบว่ากลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมมีความรู้ความสามารถของ ผู้เข้ารับการอบรมการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการเป็นพลเมืองดี สำหรับเยาวชนหลังทำการทดลองมีคะแนนสูงขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก

ก. หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้น ทั้งนี้เพราะหลังจากผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาพัฒนาปรับปรุงโดยผู้เชี่ยวชาญให้ได้หลักสูตรที่สมบูรณ์มาให้กับกลุ่มควบคุม

ข. หน่วยฝึกอบรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ใช้วิธีการฝึกอบรมโดยการบรรยายให้ความรู้พื้นฐานก่อนจะนำไปสู่การให้อภิปรายกลุ่ม การให้ศึกษาสถานการณ์เป็นรายกรณีและการให้แสดงบทบาทสมมติ วิธีการดังกล่าวทำให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกอบรม ประกอบกับบรรยากาศในการฝึกอบรมมีความเป็นกันเองและกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการอบรมแสดงความรู้ ความคิดออกมาอย่างเต็มที่ จึงทำให้ผลของการฝึกอบรมเป็นไปตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

จากเหตุผลที่สนับสนุนดังกล่าวข้างต้น ซึ่งได้ทำการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อใช้ประโยชน์หลากหลาย ผลการฝึกอบรมปรากฏว่า หลังฝึกอบรมผู้เข้ารับการอบรมมีพัฒนาการดีขึ้นกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอบรม และในกรณีที่มีการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่รับการฝึกอบรมกับกลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม ผลปรากฏว่ากลุ่มที่เข้ารับการอบรมมีผลดีกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เข้ารับ การฝึกอบรม นอกจากนั้นการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาาร่วมกันในกลุ่ม จะทำให้สามารถสัมฤทธิ์ผลได้หลายเป้าหมาย และ

ร่วมมือกันเพิ่มพูนความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง ในการเรียนแบบให้แก้ปัญหาก็จัดทำในการฝึกอบรมครั้งนี้ เป็นการกำหนดสถานการณ์ให้ปัญหาที่ถามจึงเป็น การตั้งคำถามแบบปลายเปิด ซึ่งผู้เรียนเรียนรู้จากการกระทำ ดังนั้นคำตอบที่ได้จึงไม่ใช่คำตอบเดียว และคำตอบมักจะนำไปสู่คำถามอีกหลายคำถาม เนื่องจากความรู้ที่ได้รับจะไม่สมบูรณ์ในตัวเอง แต่จะเป็นกระบวนการที่นำไปสู่ความรู้ ที่กว้างขวางมากขึ้น

2.2 จากผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมการเป็นพลเมืองดี สำหรับเยาวชน พบว่าผลการประเมินการทดลองหลักสูตรฝึกอบรมการเป็นพลเมืองดี สำหรับเยาวชน ผู้เข้ารับ การอบรมได้แสดงความคิดเห็นในลักษณะเห็นด้วยถึงเห็นด้วยอย่างยิ่งในแต่ละประเด็นที่ถาม ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

- ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ซึ่งผู้เข้ารับ การฝึกอบรมเห็นด้วยอย่างยิ่ง ทั้งนี้เนื่องจากเป็นหลักสูตรฝึกอบรมการเป็นพลเมืองดี สำหรับเยาวชน

- ด้านสภาพการจัดฝึกอบรมผู้เข้ารับ การฝึกอบรมเห็นว่ามีเหมาะสมอย่างยิ่ง ทั้งนี้เนื่องจากผู้เข้ารับ การฝึกอบรมได้รับวิธีการฝึกอบรมที่มีความหลากหลายเหมาะสม ตามจุดประสงค์และเนื้อหา ซึ่งจากประสบการณ์ที่ได้รับการฝึกอบรมมักเป็นการบรรยาย ด้านเนื้อหาการที่ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก ที่ต้องการจะนำเสนอมานั้น จึงทำให้ ผู้เข้ารับ การฝึกอบรมเต็มใจ ตั้งใจและเห็นว่าวิธีการที่ได้นำมาใช้ มีความเหมาะสมอย่างยิ่ง จุดมุ่งหมายของแต่ละหน่วย ผู้เข้ารับ การฝึกอบรมเห็นว่ามีเหมาะสมในระดับมาก โดยเสนอแนะให้มีการเพิ่มเวลาในการจัดกิจกรรม แต่ละหน่วยให้มากขึ้น ทั้งนี้ สืบเนื่องมาจากวัตถุประสงค์ของหลักสูตรซึ่งครอบคลุมจุดมุ่งหมายของแต่ละหน่วย

อยู่แล้ว เมื่อผู้เข้ารับ การฝึกอบรมเห็นด้วยกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรจึงมีความเห็นสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ด้วย

ส่วนข้อเสนอแนะอื่นๆ ส่วนใหญ่ต่างแสดงให้เห็นถึงการเห็นด้วยกับการหลักสูตรฝึกอบรมนี้ไปใช้ในการฝึกอบรมหรือเสริมหลักสูตรฝึกอบรมอื่นๆ

4. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรฝึกอบรม จากผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม ซึ่งผู้เข้ารับ การฝึกอบรมได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหลักสูตร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการปรับปรุงการเพิ่มจำนวนเวลาของแต่ละหน่วยซึ่งผู้วิจัยเห็นสอดคล้อง และได้นำมาปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมให้เหมาะสมต่อไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. วิทยากรในการฝึกอบรมควรศึกษารายละเอียดของหลักสูตรฝึกอบรมตามลำดับขั้นตอน และควรให้สิ่งเสริมแรงแก่ผู้เข้ารับ การฝึกอบรมด้วย

2. ควรมีการปรับปรุงองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตรให้เหมาะสมก่อนนำหลักสูตรนี้ไปใช้ในการฝึกอบรมกับนักเรียนในโรงเรียนต่างๆ เพื่อเป็นการเผยแพร่และพัฒนาหลักสูตรต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีของเยาวชนในกลุ่มที่ได้รับฝึกอบรม และไม่ได้รับการฝึกอบรม

2. ควรมีการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเยาวชนด้านอื่น โดยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2545). *คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงานกฤษฎีกา. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

พระไพศาล วิสาโล. (2544). *กระบวนการเรียนรู้แบบพุทธ*. ค้นจาก <http://visalo.org/article/budKrabuankarn.htm>.

Oxford, R. L. (1990). *Language learning strategies: What every teacher should know*. New York: Newbury House.

Tyler, Raph W. (1949). *Basic principles of curriculum and instruction*. Chicago: The University of Chicago.

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งเสริม การจัดการเรียนรู้ด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

A Model for Developing Academic Leadership which Promote Learning with Information Technology in Basic Education Institutes

สุพจน์ ศรีบุญพงษ์ และ พลศักดิ์ โพธิ์ศรีทอง

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนารูปแบบตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการพัฒนารูปแบบของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน วิธีการวิจัยมี 3 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ วิธีการ เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นำมากำหนดเป็นร่างของรูปแบบ ขั้นตอนที่ 2 นำร่างรูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ โดยใช้หลักการของเทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) จำนวน 2 รอบ ต่อจากนั้นผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ด้วยค่าสถิติค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ ผลวิจัยพบว่า (1) รูปแบบมีจำนวน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการพัฒนาการจกระบวนกรเรียนรู้ ด้านการพัฒนาสื่อวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา และด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ (2) ผลการตรวจสอบความสอดคล้อง และความถูกต้องของรูปแบบจำนวน 6 ด้าน พบว่ามีความสอดคล้อง และความถูกต้องทุกข้อ (3) ผลการตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบพบว่า ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ทั้งโดยรวม รายด้าน และรายข้ออยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำทางวิชาการ, เทคโนโลยีสารสนเทศ

Abstract

The purposes of this research were to develop and examine suitability and feasibility of academic leadership development which promote learning with Information Technology in Basic Education Institutes. The research process was undertaken into 3 steps: (1) examine the concept, theory, principles and methodologies for drafting the model, (2) the proposed model was examined by experts using delphi technique. The data were analyzed by using statistical technique i.e. median and Interquartile range, (3) examine the suitability and feasibility of the model. The findings were as follows: (1) Academic leadership

for teachers promoting learning with information technology in Basic Education Institutes consisted of 6 aspects: curriculum development, learning process development, educational media innovation and technology development, learning resources development, internal supervision in educational institutes and achievement motivation; (2) The result from the examination of the consistency and accuracy of 6 aspects of the academic leadership for teachers promoting learning with information technology from experts as well as component variables found that every aspect and variables were consistent and accurate. (3) The result from the examination of the suitability and feasibility of the model academic leadership for teachers promoting learning with information technology found that the suitability and feasibility for the overall aspect, each individual aspect and its components item were at high level.

Keywords: leadership, academic leadership, information technology

ความนำ

ปัจจุบันทั่วโลกให้ความสำคัญกับการลงทุนทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology--ICT) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา จนเกิดความแตกต่างระหว่างประเทศที่มีความพร้อมทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กับประเทศที่ขาดแคลนที่เรียกว่าการแบ่งแยกทางดิจิทัล (digital divide) ในขณะเดียวกันประเทศทั่วโลกต่างมุ่งสร้างสังคมใหม่ให้เป็นสังคมที่ใช้ความรู้เป็นฐาน (knowledge-based society) จนเกิดความแตกต่างระหว่างสังคมที่สมบูรณ์ด้วยความรู้กับสังคมที่ด้อยความรู้ในยุคของการปฏิรูปการศึกษา เพื่อการพัฒนาคุณภาพของคน เพื่อให้คนไปช่วยพัฒนาประเทศ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จึงเป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพสูงในการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา เช่น ช่วยนำการศึกษาให้เข้าถึงประชาชน ส่งเสริมการเรียนรู้ต่อเนื่องนอกระบบโรงเรียน และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ช่วยจัดทำข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารและจัดการ ช่วยเพิ่มความรวดเร็วและแม่นยำในการจัดทำข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล การเก็บรักษา และการเรียกใช้ในกิจกรรมต่างๆ ในงานจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วยการเรียนการสอน แต่การให้ความสนใจกับการใช้เทคโนโลยีช่วยการเรียนรู้ของผู้เรียนอาจมีการหลงทางได้ หากผู้บริหารสถานศึกษา

ยึดถือการมีเทคโนโลยีในสถานศึกษาเป็นจุดหมายปลายทาง แทนที่จะยึดถือผลการเรียนรู้เป็นจุดหมาย เห็นได้จากการที่สถานศึกษาบางแห่งมีการประชาสัมพันธ์ถึงความพร้อมทางระบบคอมพิวเตอร์ มีเครือข่ายเชื่อมโยงกับอินเทอร์เน็ต เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีและมีโอกาสใช้ได้เต็มที่ แต่ในบางสถานศึกษา ผู้เรียนอาจใช้เทคโนโลยีไม่คุ้มค่า ขาดเป้าหมายในการเรียนรู้สาระสำคัญตามหลักสูตรวิชาต่างๆ และขาดโอกาสในการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนากระบวนการทางปัญญาอย่างแท้จริง

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีสารสนเทศว่าเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาการศึกษา จึงได้ออก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 หน้า 6-7, 26-27, 33, 37-38) ดังมีรายละเอียดดังนี้ ความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อการศึกษา การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชนและการจัดการศึกษาที่ให้สังคมมีส่วนร่วม ตามแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ฉบับที่ 2) ของประเทศไทย พ.ศ. 2552-2556 (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารร่วมกับ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2552, หน้า 4-2) ประเทศไทยเป็นสังคมอุดมปัญญา (Smart Thailand) ด้วยไอซีที มีการพัฒนาและใช้ไอซีที อย่างชาญฉลาด

สู่แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2545-2559 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 3-4, 11) ด้วยแผนยุทธศาสตร์เพื่อปฏิรูปการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม มุ่งเน้นการระดมสรรพกำลังจากทุกภาคส่วนของสังคม สร้างความสำเร็จจากความร่วมมือ นำแผนการศึกษาสู่การปฏิบัติในทุกระดับ แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2550-2554

การบริหารการศึกษาเพื่อใช้ประโยชน์จากไอซีทีในการเข้าถึงบริการทางการศึกษาได้เต็มศักยภาพ มีสมรรถนะตามมาตรฐานสากล เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการทางการศึกษา และข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ที่กำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ เพิ่มโอกาสทางการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา และพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อศึกษานำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการศึกษาให้รวดเร็วขึ้น จึงถือเป็นหน้าที่สำคัญของโรงเรียนที่ต้องใช้ไอซีทีเพื่อพัฒนาการศึกษา พัฒนาค้นให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก เปิดโลกแห่งการเรียนรู้ที่ไร้ขีดจำกัด เชื่อมโยงเครือข่ายทั่วโลก เครือข่ายการเรียนรู้ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงความรู้ได้ดียิ่งขึ้นและเข้าถึงได้โดยตรงไม่ถูกผูกขาดด้วยระบบโรงเรียน ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองโดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลา สถานที่ และกับใคร (anytime, anywhere anyone)

ครูเป็นปัจจัยหลักอย่างหนึ่งในการที่จะนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ เนื่องจากครูต้องเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง โรงเรียนที่มีครูอายุค่อนข้างสูงส่วนมากมักมีปัญหา เพราะครูกลุ่มนี้ไม่ค่อยชอบการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น ถ้าจะให้เรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ อาจทำให้ครูบางคนไม่ชอบหรือบางคนอาจจะปฏิเสธไปเลย และหากจะให้ครูเหล่านี้ไปอบรมคอมพิวเตอร์ ครูก็จะไม่ค่อยอยากไปโดยอ้างเหตุผลต่างๆ นานา เช่น แก่แล้วสายตาไม่ดี มีภาระด้านครอบครัว กำลังจะลาออกแล้ว เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ การนำนวัตกรรม

และเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้าไปใช้ในโรงเรียนที่มีครูอายุมาก ๆ จึงค่อนข้างจะมีปัญหา บางครั้งเทคโนโลยีอาจจะไปสร้างปัญหาให้แก่ครูแทนที่จะไปแก้ปัญหาและช่วยพัฒนางาน นวัตกรรมทางด้านสื่อการสอนจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง สื่อที่นักเรียนจับต้องได้หรือสามารถทำด้วยตนเองจะช่วยให้ให้นักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น เช่น อาจใช้คอมพิวเตอร์เพื่อให้นักเรียนเรียนศิลปะโดยการหัดวาดรูป หรือให้ออกเสียงในการเรียนภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศในกรณีที่นักเรียนอ่านหนังสือออกแล้ว นอกจากนี้นักเรียนยังสามารถค้นหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตเพื่อทำงานส่งครูหรือสามารถใช้ซอฟต์แวร์บางตัวในการฝึกประสบการณ์เพิ่มจากชั้นเรียนได้สำหรับสถานศึกษาที่สอนในระดับมัธยมศึกษา เนื่องจากเด็กวัยนี้กำลังอยากรู้อยากเห็นและอยากพิสูจน์ความสามารถของตนเอง การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามาใช้จะเป็นการเสริมประสบการณ์ที่ดียิ่ง อินเทอร์เน็ตที่นำมาใช้ในโรงเรียนจะช่วยให้นักเรียนค้นหาความรู้เพิ่มเติมทั้งที่เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนและสิ่งที่เขาอยากรู้เองได้ อินเทอร์เน็ตส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม ระบบ e-Learning จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้และเข้าใจในสิ่งที่พวกเขายังไม่เข้าใจขณะที่เรียนในห้องเรียนเพิ่มขึ้น

หัวใจของการปฏิรูปการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 คือ การปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งมีหลักการสำคัญที่เน้นให้ผู้เรียนทุกคนเกิดทักษะและมีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาศักยภาพแห่งตนให้ก้าวสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ได้อย่างสง่างาม การฝึกทักษะการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ ทั้งกระบวนการคิดและความสามารถในการเรียนรู้ที่จำเป็นต้องได้รับการฝึกฝน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องให้กับผู้เรียน ตั้งแต่ ความสามารถในการคิด ความสามารถในการวิเคราะห์และความสามารถในการสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 4 ที่ระบุไว้ว่า ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และ

มีวิสัยทัศน์ ทั้งนี้ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิรูปการเรียนรู้จำเป็น ต้องสอดคล้องกับ ความสนใจ ความถนัด และความแตกต่างของผู้เรียน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง การฝึกปฏิบัติ การคิดเป็น การทำเป็น และมีทักษะ การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การที่ผู้เรียนสามารถใช้ทักษะต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพย่อมส่งผลต่อ การทำงาน ความสามารถในการดำรงชีวิต รู้จักดำรงตน อยู่ได้ในทุกสภาวะการณ์ ทั้งนี้การปฏิรูปการเรียนรู้ ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศจะสนับสนุนความสามารถ ด้านความคิดของมนุษย์ ซึ่งเป็นผลจากกลไกของสมอง ที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา และเป็นไปตามธรรมชาติ ผลของการใช้ความคิดจะแสดงให้เห็นได้ในลักษณะของ การสรุปเป็นความคิดรวบยอด การจำแนกความแตกต่าง การจัดกลุ่ม การจัด ระบบ การแปลความหมายข้อมูล และการสรุปอ้างอิง การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของ ข้อมูลนั้น ซึ่งอาจเป็นความจริงที่สัมผัสได้หรือเป็นเพียง จินตนาการที่ไม่อาจสัมผัสได้ สมองจึงควรได้รับการ ฝึกฝนและพัฒนาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

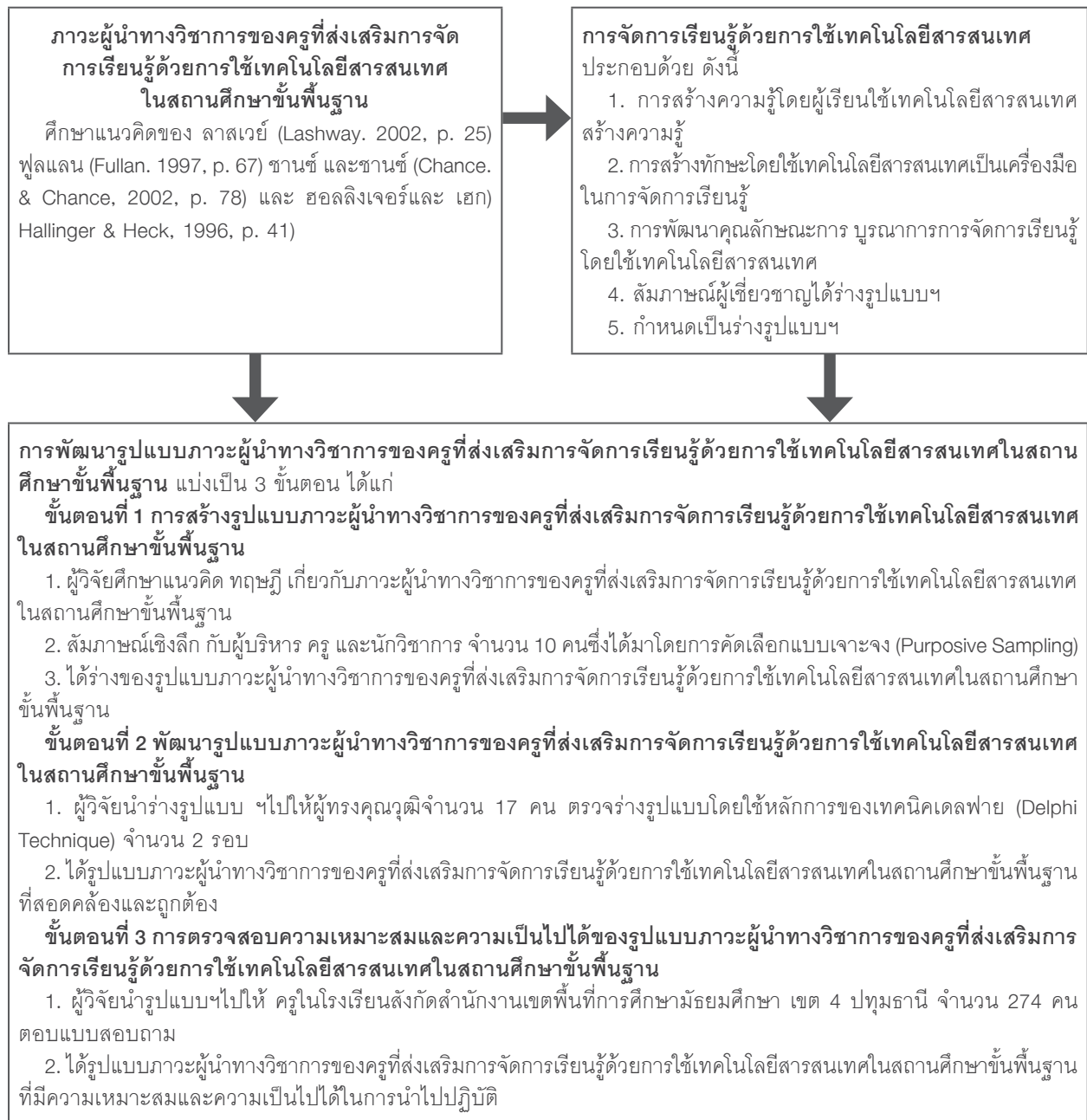
ขณะเดียวกันผู้มีบทบาทสำคัญที่ทำให้การ ปฏิรูปการเรียนรู้ประสบผลสำเร็จ คือ ครู โดยเฉพาะ ถ้าครูมีภาวะผู้นำทางวิชาการแล้วการทำงานจะประสบ ผลสำเร็จตามเป้าหมาย และที่สำคัญภาวะผู้นำทาง

วิชาการ นับว่ามีความสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิด ผลสัมฤทธิ์สูง โดยที่การมีภาวะผู้นำทางวิชาการของครู จะประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตร การจัดกระบวนการ เรียนรู้ การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการ ศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การให้การนิเทศภายใน สถานศึกษา และการมุ่งผลสัมฤทธิ์ Hallinger & Heck, 1996, p. 41) โดยเฉพาะการมุ่งผลสัมฤทธิ์ เน้นการยก ระดับการเรียนรู้ของนักเรียนจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียน ประสบผลสำเร็จและเป็นไปตามเป้าหมายการศึกษา เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทาง วิชาการของครูที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อประเมินความเหมาะสม และความ เป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ของครูที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ขั้นตอนและวิธีศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สร้างรูปแบบของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา แหล่งเรียนรู้ การนิเทศและการมุ่งผลสัมฤทธิ์

ตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี

สารสนเทศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยมีวิธีวิจัยและกระบวนการวิจัย โดยนำร่างรูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ และนำมาวิเคราะห์ด้วยค่าสถิติค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

ตอนที่ 3 ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 1 ประกอบด้วย ครู และนักวิชาการ จำนวน 10 คน

ตอนที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 ท่านในการตรวจสอบเครื่องมือ

ตอนที่ 3 ประกอบด้วย ครู จำนวน 274 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ และนำมาหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (cronbach's alpha coefficient)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ตอนที่ 1 และตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ส่วนตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ผู้วิจัยสร้างตามแนวทางของลิเคิร์ท

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ความถี่ หาค่าร้อยละ สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของแบบสอบถาม หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (reliability) โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ได้ค่าความเชื่อมั่น 98.15

สถิติที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยสามารถสรุปผลวิจัยได้ ดังนี้

1. รูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รูปแบบที่มีองค์ประกอบทั้งหมด 6 ด้าน ดังนี้

1.1 การพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ ครูร่วมพัฒนาวิสัยทัศน์ของโรงเรียนโดยเน้นหลักสูตรที่ให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสร้างความรู้ ครูสนับสนุนพันธกิจตามวิสัยทัศน์ เพื่อนำไปสู่การมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้ ครูสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสร้างความรู้ ครูมีส่วนร่วมในการบูรณาการธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในหลักสูตร โดยเน้นการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ครูจัดลำดับความสำคัญในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่เน้นการสร้างทักษะด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ครูมีการกำกับและประเมินการนำหลักสูตรไปใช้ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

1.2 ด้านการพัฒนาการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน และสอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง บูรณาการการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ครูจัดกระบวนการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ และสร้างความรู้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ครูจัดกระบวนการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ครูจัดกระบวนการเรียนรู้โดยบูรณาการคุณธรรมและจริยธรรมลงในเนื้อหาการเรียนการสอน ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ครูจัดกระบวนการเรียนรู้โดยส่งเสริมสนับสนุนจัดสถานการณ์ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตาม

มาตรฐาน ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงและสร้างทักษะโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ครูจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครูจัดกระบวนการเรียนรู้ ผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน และบูรณาการการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เน้นการฝึกการปฏิบัติ ให้คิดเป็น ทำเป็น และสร้างทักษะการฝึกปฏิบัติ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

1.3 ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ได้แก่ ครูเลือกและจัดหาสื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยี โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการจัดระบบ ครูเลือกสรรสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา คำนึงถึงองค์ประกอบในการเลือกสื่อ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือ ครูวางแผนการผลิตและพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาร่วมกับนักเรียน และพัฒนาทักษะ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ครูพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาตามหลักวิชาการและพัฒนาทักษะ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ ครูสามารถใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาในการสืบค้นหาข้อมูลต่าง ๆ ในการพัฒนาตนเอง โดยใช้วิธีการต่าง ๆ อย่างเหมาะสม และสร้างความรู้โดยผู้เรียนใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ครูสามารถประยุกต์สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือ

1.4 ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ ครูมีการสำรวจแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งในสถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น เพื่อสร้างความรู้โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศจัดระบบ ครูศึกษาหลักสูตร ความต้องการของตนเองและนักเรียน เพื่อนำมากำหนดเป็นแหล่งเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ครูร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ครูวางแผนร่วมกันระหว่างผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการ เพื่อบูรณาการการใช้แหล่งการเรียนรู้ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

1.5 ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ได้แก่ ครูแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการปฏิบัติงานร่วมกันและพัฒนาทักษะการทำงาน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ครูให้คำปรึกษาแนะนำ เพื่อพบปะกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ สร้างความรู้โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ครูเข้าร่วม การอบรม ประชุม และสัมมนาเพื่อหาความรู้เพิ่มเติมในวิชาชีพ และเพิ่มพูนความรู้อย่างต่อเนื่อง โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ครูระดมความคิด เพื่อหาข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาและค้นหาข้อมูลใหม่ ๆ จากสมาชิกของที่ประชุม และเพิ่มพูนความรู้ใหม่ ๆ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ครูสาธิตการสอนทั้งในหรือนอกสถานศึกษา เพื่อสร้างทักษะการสอนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

1.6 ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ได้แก่ ครูมุ่งเน้นผลการปฏิบัติงาน เพื่อให้โรงเรียนบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ ครูปรับปรุงผลการดำเนินงานของโรงเรียนให้ทุกคนมีส่วนร่วม โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ครูปรับปรุงการทำงาน ใช้วงจรคุณภาพปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ครูปรับปรุงผลงาน เน้นการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสร้างความรู้ ครูมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ และพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ครูใช้ความพยายามอย่างเต็มความสามารถที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้มากที่สุด และสร้างทักษะโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้

การอภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตร ที่นับว่าสำคัญ ได้แก่ ครูร่วมพัฒนาวิสัยทัศน์ของโรงเรียนโดยเน้นหลักสูตรที่ให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสร้างความรู้ ทั้งนี้เพราะเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้าใจแก่ผู้เรียนในการเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนและ

ตอบสนองความต้องการการทำท่าย ช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และกำหนดเป้าหมายในอนาคต ช่วยในการประเมินผลสู่ความเป็นมาตรฐาน ทั้งความรู้ สติ ปัญญา นิสัย ความคิด คุณธรรม

1.2 ด้านการพัฒนาระบบการวัดประเมินผล เพราะ การพัฒนาระบบการวัดประเมินผล ทำให้ครูสามารถจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ทำให้ครูช่วยเหลือแนะแนวนักเรียนในด้านต่าง ๆ รวมทั้งการให้กำลังใจ ให้ความรักและความเอาใจใส่ด้วย (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2542, หน้า 53-54)

1.3 ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา องค์ประกอบของรูปแบบที่สำคัญ ได้แก่ ครูเลือกและจัดหาสื่อการเรียนการสอน และเทคโนโลยีโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการจัดระบบ (พิมพันธ์ เดชะคุปต์, 2544) สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษานับว่ามีความสำคัญ และครูสามารถนำมาพัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ทุกแห่งหน

2. ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นถึงความเหมาะสม ความสอดคล้องของรูปแบบอยู่ในเกณฑ์เหมาะสม ถูกต้องสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ แสดงให้เห็นว่ารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่สร้างขึ้นเป็นรูปแบบที่มีความสำคัญต่อวิชาชีพครู สามารถนำไปประยุกต์ให้สอดคล้องกับบริบทของความเป็นครูได้เป็นอย่างดี

ผลวิจัยสอดคล้องกับ เบญจพร แก้วมีศรี (2545) ที่สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้นำในแต่ละบทบาทมีจำนวน 40 ท่าน

3. ครูมีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่สอดคล้องกับ (นิรมล ศตวุฒิ และคณะ, 2546, หน้า 11) และ สมร ปาโท (2555) การพัฒนาหลักสูตรจึงเป็นเรื่องสำคัญของครูที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการจำเป็นต้องใส่ใจเป็นอย่างดี เพราะการพัฒนาหลักสูตร เป็นหน้าที่ที่ครูจะต้องดำเนินการร่วมกับผู้บริหารโรงเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาในเชิงพุทธรณีสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารโรงเรียนที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการ เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงพัฒนาภาวะผู้นำให้เกิดประสิทธิภาพ
2. ควรศึกษารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในหน่วยงานอื่นๆ
3. ควรศึกษารูปแบบภาวะผู้นำแบบใหม่ๆ เช่น ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ภาวะผู้นำคุณภาพ หรือภาวะผู้นำเชิงบูรณาการ เป็นต้น เพื่อนำมาปรับปรุงภาวะผู้นำด้านการศึกษาให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารร่วมกับกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2552). *แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ฉบับที่ 2) ของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- นิรมล ศตวุฒิ และคณะ. (2546). *การเขียนเอกสารวิชาการ*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เบญจพร แก้วมีศรี. (2545). *การนำเสนอรูปแบบการบริหารโรงเรียนในกำกับของรัฐสำหรับประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2539). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ ฯ ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2544). *การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแนวคิดวิธีและเทคนิคการสอน 1*. กรุงเทพมหานคร: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมเนจเม้นท์.
- สมร ปาโท. (2555). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นมืออาชีพสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย*, 6(1), 99-109.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- Chance, P.L. & Chance, E.W. (2002). *Introduction to Educational Leadership & Organizational Behavior: Theory Into Practice*. New York: Eye on Education.
- Fullan, M., & Hargreaves, A. (1997). *What's worth fighting for in your school?* (2nded.). New York: Teachers College Press.
- Hallinger, P. & Heck, R. (1996). Reassessing the principal's role in school effectiveness: A review of the empirical research, 1980-1995. *Educational Administration Quartelry*, 32(1), 5-44.
- Lashway, L. (2002). Developing Instructional Leaders. *ERIC Digest* 160 (July), Clearinghouse on Educational Management, University of Oregon.

กลยุทธ์การตลาดของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนในประเทศไทย

The Marketing Strategies of Private Vocational Schools in Thailand

อัครเดช จำเริญ และ สุภาพร สาวม่วง

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อค้นหากลยุทธ์การตลาดของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนในประเทศไทย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรที่ศึกษาได้แก่นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน ที่เป็นสมาชิกสมาคมวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย จำนวน 105,793 คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายแบบเป็นระบบ ได้ตัวอย่าง จำนวน 420 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม และแบบบันทึก เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่สถิติเชิงพรรณนา และสถิติอ้างอิง ซึ่งประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความแปรปรวน ค่าความถี่ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน การวิเคราะห์เส้นทาง อิทธิพล และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ผลการวิจัย พบว่า กลยุทธ์การตลาดของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนในประเทศไทยประกอบด้วย ปัจจัยทางจิตวิทยา ภาพลักษณ์สถานศึกษา กลยุทธ์การตลาด โดยปัจจัยดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อผลสำเร็จการประกอบการของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนในประเทศไทยในด้าน ความพึงพอใจ และความจงรักภักดีของนักเรียน และพบว่า ภาพลักษณ์สถานศึกษามีอิทธิพลทางตรง และทางอ้อมต่อผลสำเร็จการประกอบการของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนผ่านกลยุทธ์การตลาดของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนในประเทศไทย และโมเดลที่ค้นพบ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

คำสำคัญ: กลยุทธ์การตลาด, ปัจจัยทางจิตวิทยา, ภาพลักษณ์สถานศึกษา, ผลสำเร็จการประกอบการสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนในประเทศไทย

Abstract

The purposes of this research were to find out the marketing strategies affecting the achievement of private vocational schools in Thailand. The research was a mixed method researches a quantitative research and qualitative study. The population was 105,793 of the first year vocational students studying in Private Colleges of Technology and Vocational Education of Thailand. The sample obtained by systematic sampling of 420 first year vocational students. The research instruments were interviewed

and questionnaire had been tested by validity and reliability. Descriptive statistics and inferential statistics such as frequency, means, standard deviation, percentage, skewness and kurtosis, confirmatory factor analysis, path analysis and structural equation modeling. The findings found that the factor construct of the marketing strategies of private vocational schools in Thailand consisted of psychological, image school, marketing strategies which those factors affected to the achievement of private vocational schools in Thailand for satisfaction and loyalty of students and found that images have effected both directly and indirectly the achievement of private vocational schools in Thailand via marketing strategies and the finding model fitted with empirical data.

Keywords: marketing strategies, psychological factors, images of the private vocational schools, achievement of private vocational schools.

ความนำ

ทุกวันนี้ประเทศไทยมีโครงสร้างของพลเมืองที่มุ่งเน้นเรียนระดับชั้นปริญญาตรี ในมหาวิทยาลัยตามค่านิยมของสังคม ทำให้เกิดปัญหา มีจำนวนไม่น้อยที่ตกงาน เพราะวุฒิการศึกษาไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ที่ต้องการสายอาชีพศึกษาเข้าสู่ตลาดแรงงาน เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของการพัฒนาชาติไทย และนโยบายยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการศึกษาเอกชน การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานประเภทอาชีวศึกษาโดยเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาเน้นในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเน้นให้การศึกษาประเภทอาชีวศึกษามีสัดส่วนสูงขึ้นจากเดิมร้อยละ 40 เป็นร้อยละ 60 ในปี 2561 โดยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมเพิ่มสัดส่วนการจัดการศึกษาภาคเอกชนด้านปริมาณและคุณภาพ ให้มากขึ้น รวมถึง การปรับลดบทบาทการจัดการศึกษาภาครัฐ จากสถิติการจัดการศึกษาของเอกชนในปี 2548-2552 แนวโน้มนักเรียนในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนในช่วง 5 ปี เพิ่มขึ้นเล็กน้อยแต่ค่อนข้างคงที่ทุกระดับ (จิรพรรณ ปุณเกษม, 2555)

การจัดการศึกษาของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดผลสำเร็จการประกอบกิจการของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนด้านความพึงพอใจของนักเรียน ความจงรักภักดีของนักเรียน และมีจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้น จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การบริหาร

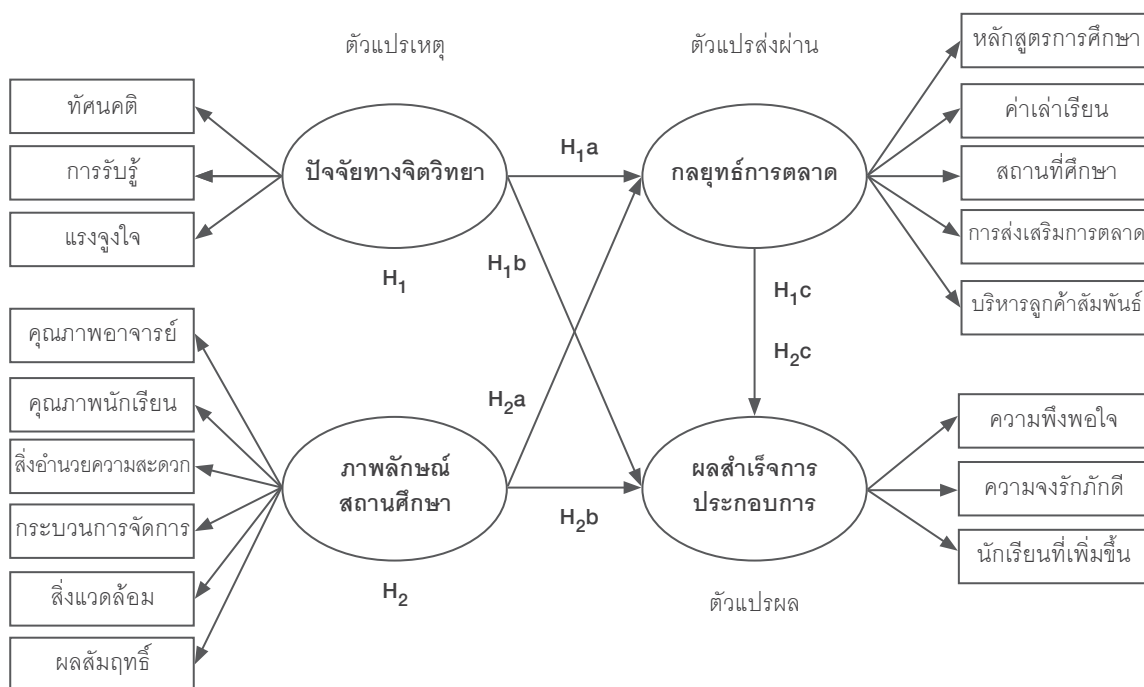
จัดการที่ส่งผลสำเร็จการประกอบกิจการนั้นต้องตอบสนองปัจจัยทางจิตวิทยา ในการสร้างทัศนคติเชิงบวก การรับรู้การจัดการศึกษา และก่อให้เกิดแรงจูงใจในการเข้าศึกษาในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน (สนธิ หฤหรรษาสิน และไพบุลย์ เกียรติโกมล, 2551) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การตลาดและภาพลักษณ์ของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน ของ สมเกียรติ ขำสำราญ และคณะ (2553) และ Tai, Wang and Huang (2007) ยังพบว่าภาพลักษณ์สถานศึกษา ได้แก่ คุณภาพการสอนของอาจารย์ คุณภาพของนักเรียน สิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน กระบวนการจัดการเรียนการสอน สิ่งแวดล้อมของโรงเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาด้านส่วนประสมทางการตลาดการศึกษา ได้แก่ ค่าเล่าเรียน หลักสูตรการศึกษา สถานที่ศึกษา และการส่งเสริมการตลาด (Kotler & Keller, 2009 และ ปิยพร ไวยกุล, 2550, หน้า 13-14)

การจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษาในประเทศไทยมีสถานศึกษาอาชีวศึกษาภาครัฐ และภาคเอกชน ดำเนินการจัดการเรียนสอนให้กับพลเมือง การขยายสถานศึกษาอาชีวศึกษาภาครัฐขึ้นจำนวนมาก รัฐบาลออกกฎหมายดัดเก็บค่าเล่าเรียน หรือให้เรียนฟรี 12 ปี และนโยบายการอาชีวศึกษาภาครัฐ “อยากเรียนต้องได้เรียน” ทำให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน มีผู้เรียนน้อยลง และหลายแห่งต้องปิดกิจการลง เนื่องจากไม่สามารถแข่งขันกับสถานศึกษาภาครัฐได้ การบริหาร

สถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนมีลักษณะเป็นธุรกิจ การศึกษา เป็นการลงทุนระยะยาวเพื่อการพัฒนา ประเทศชาติ โดยหวังผลกำไรตอบแทน และสามารถ พัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ให้สูงขึ้น การตอบแทน ผู้ใช้บริการให้เกิดความพึงพอใจ และมีความจงรักภักดีต่อสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน ส่งผลให้มีจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้น หรือมีจำนวนนักเรียน พอเพียง สามารถดำเนินกิจการต่อไป ดังนั้นการค้นหากลยุทธ์การตลาดของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน ในประเทศไทยที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลต่อ ผลสำเร็จการประกอบการของสถานศึกษาอาชีวศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อค้นหากลยุทธ์การตลาดที่มีผลต่อผลสำเร็จ ของการประกอบการสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน ในประเทศไทย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย องค์ประกอบของตัวแปร และสมมุติฐานการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การตลาดของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดด้านปัจจัยทางจิตวิทยา Schiffman & Kanuk (2007) ภาพลักษณ์สถานศึกษา สมเกียรติ ขำสำราญ และคณะ (2553) กลยุทธ์การตลาดกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาด Kotler & Keller (2009) ผลสำเร็จการประกอบการด้านความพึงพอใจของ Simpson & Siguaw (2008), ด้านความจงรักภักดีของ Schiffman and Kanuk (2007), ด้านนักเรียนเพิ่มของ Kamaruddin and Baharun (2010) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอาทิเช่น Tai, Wang and Huang (2007), Ivy (2008), สุชาติ อังศุจินดา (2553) ผู้วิจัยได้นำมากำหนดแนวคิดของการวิจัยที่มีองค์ประกอบของตัวแปร และสมมุติฐานของการวิจัยได้ ดังภาพ 1

สมมุติฐานการวิจัย

สมมุติฐานการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 สมมุติฐานหลัก และ 6 สมมุติฐานรองดังนี้

สมมุติฐานการวิจัยที่ 1 (H_1): ปัจจัยทางจิตวิทยาของนักเรียน และกลยุทธ์การตลาดมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผลสำเร็จการประกอบการของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน ประกอบด้วย สมมุติฐานรอง 3 ข้อแยกเป็น H_{1a} : ปัจจัยจิตทางจิตวิทยามีอิทธิพลทางตรงต่อผลสำเร็จการประกอบการ H_{1b} : ปัจจัยจิตทางจิตวิทยามีอิทธิพลทางตรงต่อผลสำเร็จการประกอบการ H_{1c} : ปัจจัยจิตทางจิตวิทยามีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลสำเร็จการประกอบการผ่านกลยุทธ์การตลาดของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน

สมมุติฐานการวิจัยที่ 2 (H_2): ภาพลักษณ์สถานศึกษา และกลยุทธ์การตลาดมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผลสำเร็จการประกอบการของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน ประกอบด้วยสมมุติฐานรอง 3 ข้อแยกเป็น H_{2a} : ภาพลักษณ์สถานศึกษามีอิทธิพลทางตรงต่อผลสำเร็จการประกอบการ H_{2b} : ภาพลักษณ์สถานศึกษามีอิทธิพลทางตรงต่อผลสำเร็จการประกอบการ H_{2c} : ภาพลักษณ์สถานศึกษามีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลสำเร็จการประกอบการผ่านกลยุทธ์การตลาดของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยได้มีลำดับขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษาพุทธศักราช 2555 ที่ศึกษาในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน ที่เป็นสมาชิกสมาคมวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (2553) ทั้งหมด 378 แห่ง จำนวนประชากร 105,793 คน และใช้การสุ่มตัวอย่าง 420 คน อย่างง่ายแบบเป็นระบบ (systematic simple random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 3 ประเภท ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ 2) แบบสอบถาม 3) แบบบันทึกข้อมูลสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน

วิธีการสร้างเครื่องมือพร้อมกับการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

แบบสอบถามได้ผ่านการหาคุณภาพ ด้านความตรง (validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน โดยใช้เทคนิค IOC (item objective congruence) และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มากกว่า 0.60 ทุกข้อ หลังจากนั้น ได้ทดลองใช้แบบสอบถามกับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าคุณภาพด้านความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) ของ Cronbach (1990) โดยมีค่า 0.938 ซึ่งมากกว่า 0.80 (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2551)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนจำนวน 420 คน จากสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน 14 แห่ง ด้วยวิธีสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายแบบเป็นระบบ หลังจากนั้นมอบแบบสอบถามให้ผู้บริหารสถานศึกษาส่งต่อไปยังนักเรียนด้วยตนเอง และขอรับแบบสอบถามกลับภายในระยะเวลา 1 เดือน กรณีที่ไม่ส่งแบบสอบถามกลับภายในกำหนดได้โทรศัพท์ติดตาม จนครบจำนวน ส่วนแบบบันทึกใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้นรายงานประจำปีการศึกษาของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน 14 แห่ง ระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือน สิงหาคม 2555-ตุลาคม 2555

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจตัวแปรใช้สถิติเชิงพรรณนา (description statistics analysis) และใช้สถิติเชิงอนุมาน (inferential statistics analysis) สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่สถิติเชิงพรรณนา และสถิติอ้างอิง ซึ่งประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ ค่าความโด่ง การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน การวิเคราะห์

เส้นทางอิทธิพล และการวิเคราะห์โมเดลสมการ
โครงสร้าง

ผลการวิจัย

ผลการค้นหา กลยุทธ์การตลาดของสถานศึกษา
อาชีวศึกษาเอกชนในประเทศไทยสรุปผลการค้นหา
แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ผลการค้นหากกลยุทธ์การตลาดของสถาน
ศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนในประเทศไทย ประกอบด้วย
4 องค์ประกอบของตัวแปรดังนี้ 1.1 ปัจจัยทางจิตวิทยา
มีตัวแปรสังเกตได้เรียงลำดับตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
ได้แก่ แรงจูงใจ ทักษะคิด และการรับรู้ ตามลำดับ
1.2 ปัจจัยภาพลักษณ์สถานศึกษา มีตัวแปรสังเกตได้
เรียงลำดับตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบได้แก่ ผลสัมฤทธิ์
ทางการศึกษาเท่ากันกับสิ่งอำนวยความสะดวกในการ
เรียนการสอน คุณภาพของอาจารย์ สิ่งแวดล้อมของ
โรงเรียน คุณภาพนักเรียน และกระบวนการจัดการเรียน
การสอน ตามลำดับ 1.3 ปัจจัยกลยุทธ์การตลาดมีตัวแปร
สังเกตได้เรียงลำดับตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบได้แก่
ค่าเล่าเรียน สถานที่ศึกษา หลักสูตรการศึกษา การส่งเสริม
การตลาด และการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ ตามลำดับ
1.4 ปัจจัยผลสำเร็จการประกอบการของสถานศึกษา
อาชีวศึกษาเอกชนมีตัวแปรสังเกตได้เรียงลำดับตาม
ค่าน้ำหนักองค์ประกอบได้แก่ ความพึงพอใจของนักเรียน
และความจงรักภักดีของนักเรียน (ดูในภาพ 2)

ตาราง 1

ค่าสถิติวิเคราะห์อิทธิพล

ตัวแปรผล	ผลสำเร็จการประกอบการของสถานศึกษา (OUTFA)			กลยุทธ์การตลาด (STAFa)		
ตัวแปรสาเหตุ	TE	IE	DE	TE	IE	DE
ปัจจัยทางจิตวิทยา (PSYFA)	0.07	0.08	-0.01	0.14	-	0.14
ภาพลักษณ์สถานศึกษา (IMGFA)	0.75**	0.46**	0.29*	0.83**	-	0.83**
กลยุทธ์การตลาด(STAFa)	0.55**	-	0.55**	-	-	-
Chi-Square = 72.78, df = 69, P = 0.35, GFI = 0.98, AGFI = 0.96, RMR = 0.025, RMSEA = 0.011						
สมการโครงสร้าง	STAFa			OUTFA		
R ²	0.90			0.68		

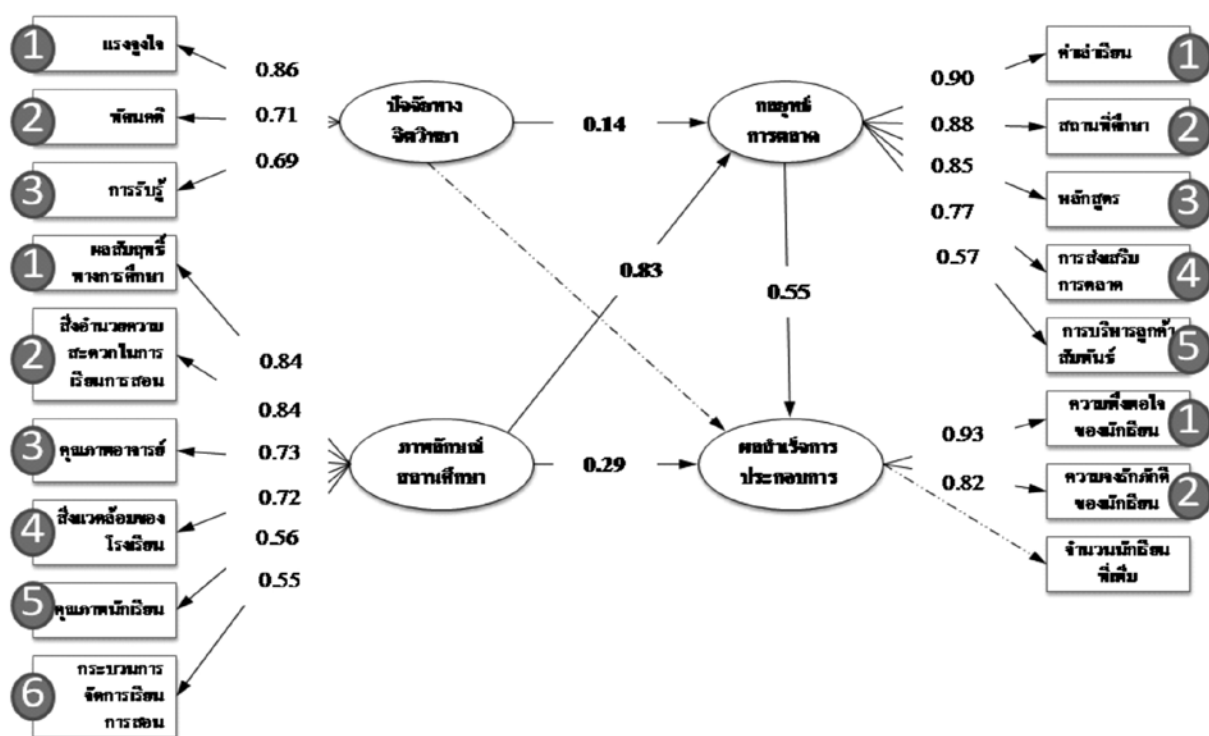
หมายเหตุ: ** P<.01, * P<.05 TE = อิทธิพลรวม, IE = อิทธิพลทางอ้อม, DE = อิทธิพลทางตรง ตัวเลขจาก ค่า completely
standardized solution

2. ผลการวิเคราะห์อิทธิพลเชิงสาเหตุทั้งทางตรง
และทางอ้อมของปัจจัยทางจิตวิทยาของนักเรียน
ภาพลักษณ์สถานศึกษา กลยุทธ์การตลาด ที่มีอิทธิพลต่อ
ผลสำเร็จการประกอบการของสถานศึกษาอาชีวศึกษา
เอกชนในประเทศไทย ผลการตรวจสอบสมมติฐาน พบว่า
สอดคล้องสมมติฐาน H_{1a} ปัจจัยทางจิตวิทยา มีอิทธิพล
ทางตรงต่อตัวแปรกลยุทธ์การตลาด ไม่สอดคล้อง
สมมติฐาน H_{1b} ปัจจัยทางจิตวิทยามีอิทธิพลทางตรง
ต่อตัวแปรผลสำเร็จการประกอบการ และไม่สอดคล้อง
สมมติฐาน H_{1c} ปัจจัยด้านจิตวิทยามีอิทธิพลทางอ้อม
ต่อผลสำเร็จการประกอบการผ่านกลยุทธ์การตลาดของ
สถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน สอดคล้องสมมติฐาน
H_{2a} ภาพลักษณ์สถานศึกษามีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปร
กลยุทธ์การตลาด สอดคล้องสมมติฐาน H_{2b} สถานศึกษา
มีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรผลสำเร็จการประกอบการ
และสอดคล้องสมมติฐาน H_{2c} ภาพลักษณ์สถานศึกษา
มีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลสำเร็จการประกอบการผ่าน
กลยุทธ์การตลาดของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน
และตัวแปรในโมเดลผลสำเร็จการประกอบการของ
สถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนมีค่าสัมประสิทธิ์การ
พยากรณ์ (R²) ของสมการโครงสร้าง มีค่าเท่ากับ 0.68
แสดงว่าตัวแปรในโมเดลซึ่งประกอบด้วยปัจจัยทาง
จิตวิทยา ภาพลักษณ์สถานศึกษา และกลยุทธ์การตลาด
สามารถอธิบายความแปรปรวนในตัวของผลสำเร็จ
การประกอบการของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน
ได้ร้อยละ 68 ดังตาราง 1 และ ภาพ 2

3. ผลการค้นหาโมเดลกลยุทธ์การตลาดของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนในประเทศไทย โมเดลกลยุทธ์การตลาดของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนในประเทศไทยที่ค้นพบแสดงได้ดังภาพ 2 พบว่าโมเดลกลยุทธ์การตลาดของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนในประเทศไทยที่ส่งผลต่อผลการประกอบการด้านความพึงพอใจ ความจงรักภักดีของนักเรียน ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ องค์ประกอบ ที่ 1 ได้แก่ ปัจจัยภาพลักษณ์สถานศึกษา ซึ่งตัวแปรสังเกตได้ประกอบด้วย คุณภาพของอาจารย์ คุณภาพนักเรียน สิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน กระบวนการจัดการเรียนการสอน สิ่งแวดล้อมของโรงเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยกลยุทธ์การตลาดซึ่งตัวแปรสังเกตได้ประกอบด้วย หลักสูตรการศึกษา ค่าเล่าเรียน สถานที่ศึกษา การส่งเสริมการตลาด และการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ โดยผลการค้นหายังพบว่าปัจจัยทางจิตวิทยาซึ่งตัวแปรสังเกตได้ประกอบด้วย ทักษะการรับรู้ และแรงจูงใจ ไม่ได้เป็นตัวแปรที่สำคัญที่จะส่งผลต่อผลสำเร็จการประกอบการของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนในประเทศไทย

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการค้นหาโมเดล กลยุทธ์การตลาดของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนในประเทศไทยโดยแสดงค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปน้อย และค่าอิทธิพลของตัวแปร ดังภาพ 2

ภาพ 2 โมเดลกลยุทธ์การตลาดของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนในประเทศไทย เรียงตามลำดับความสำคัญตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบตัวเลขวจาก ค่า completely standardized solution

การอภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยนี้ เป็นการอภิปรายตามผลสรุปของการวิจัย โดยสามารถแบ่งเป็นหัวข้อหลักๆ ได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดของตัวแปรปัจจัยทางจิตวิทยา เรียงค่า

น้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การจูงใจ ทักษะการรับรู้ของนักเรียน ตามลำดับสอดคล้องงานวิจัยของ Li (2007) พบว่าแรงจูงใจ และทักษะการรับรู้มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจ และพฤติกรรมการตั้งใจซื้อ และLbrahim and Najjar (2007)พบว่าทัศนคติมีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจ และทัศนคติกับความ

พึงพอใจมีอิทธิพล ทั้งทางตรง และอ้อมต่อพฤติกรรม ความตั้งใจซื้อ ผู้วิจัยเห็นว่าสถานศึกษาอาชีวศึกษา เอกชนควรสร้างแรงจูงใจใน ด้านความมีชื่อเสียง ความน่าเชื่อถือของสถานศึกษา ความรู้ที่ได้รับ การมีสังคมเพื่อนที่ดี การมีอนาคตที่ดี และการมีงานทำ ให้เกิดทัศนคติทางบวกของนักเรียนหมายถึง ระดับความคิดที่ดีของนักเรียนที่มีต่อภาพรวมของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในด้านความเหมาะสมกับตัวนักเรียน ด้านความชอบของนักเรียนในภาพรวมของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ด้านความรู้สึกภายในจิตใจของนักเรียนอันมีผลต่อความพร้อมของร่างกาย และจิตใจในการที่จะได้เข้ามารับการศึกษาในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน ดังนั้นสถานศึกษาต้องสร้างแรงจูงใจ และทัศนคติเชิงบวกกับนักเรียนเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่ส่งผลต่อผลสำเร็จการประกอบกิจการของสถานศึกษา

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดของตัวแปรภาพลักษณ์สถานศึกษา เรียงค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาเท่ากับสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน คุณภาพของอาจารย์ สิ่งแวดล้อมของโรงเรียน คุณภาพนักเรียน กระบวนการจัดการเรียนการสอน ตามลำดับ สอดคล้องงานวิจัยของ Anderson (2010) ปัจจัยหลัก ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนต่อ คือ เพื่อที่จะมีงานที่ดีขึ้น เพื่อสร้างรายได้ที่สูงขึ้น เพื่อที่จะได้รับการอบรมด้านงานเฉพาะทาง โดยที่พบตัวแปรที่นักศึกษาใช้ในการตัดสินใจร่วมกันคือ ความมีชื่อเสียงด้านวิชาการของสถานศึกษา การเสนอความช่วยเหลือทางการเงิน นักศึกษาที่ศึกษาจบได้การงานที่ดี ผู้วิจัยเห็นว่าสถานศึกษาที่ชื่อเสียงทางวิชาการ และศิษย์เก่าประสบความสำเร็จในชีวิต การได้รับการยอมรับ และไว้วางใจในการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน สังคมท้องถิ่น และหน่วยงานต่างๆ และการได้รับการรับรองคุณภาพการศึกษา จากหน่วยงานภายนอก หรือได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติ จะส่งผลต่อผลสำเร็จการประกอบการของสถานศึกษา

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดของตัวแปรกลยุทธ์การตลาดของสถานศึกษาเรียงค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานจากมาก

ไปหาน้อย ได้แก่ ค่าเล่าเรียน สถานที่ศึกษา หลักสูตร การศึกษา การส่งเสริมการตลาด การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ตามลำดับ สอดคล้องงานวิจัยของ สมเกียรติ ขำสำราญ และคณะ (2553) กลยุทธ์การตลาดของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนระดับ ปวช. โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านค่าเล่าเรียน กล่าวเสริมโดย สุชาติดา อังศุจินดา (2553) ด้านค่าเล่าเรียนได้แก่ การช่วยเหลือนักเรียนด้านการเงิน และ Nellson and Chadha (2008) พบว่า กลยุทธ์การตลาดบริการได้แก่ ราคา สถานที่ การส่งเสริมการขาย การมีส่วนร่วมสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และกระบวนการที่มีผลต่อความพึงพอใจ และการเพิ่มของกำไร ผู้วิจัยเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญของค่าใช้จ่ายในการเรียนตลอดหลักสูตร ค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมเสริม มีความเหมาะสมคุ้มค่า กับบริการที่ได้รับจากสถานศึกษา และนักเรียนสามารถกู้ยืมเงินกองทุนรัฐบาลชำระค่าใช้จ่าย ได้วงเงินพอเพียงต่อการเรียนจนจบการศึกษาของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดของตัวแปรผลสำเร็จการประกอบการของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนเรียงค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานจากมากไปหาน้อยได้แก่ ความพึงพอใจ ความจงรักภักดี จำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นตามลำดับ สอดคล้องงานวิจัยของ Harris & Goode (2004) ความพึงพอใจของลูกค้า มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อเชิงพฤติกรรม ซึ่งโดยทั่วไปเป็นผลได้ที่สัมพันธ์กับความจงรักภักดี ผู้วิจัยเห็นว่าสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนควรให้ความสำคัญกับความพึงพอใจของนักเรียน จัดบริการทางการศึกษาให้นักเรียน มีความสะดวกสบาย และความชอบใจที่ได้รับการบริการด้านต่างๆ ตลอดเวลาที่เรียนอยู่ในสถานศึกษา มีความประทับใจในกิจกรรมต่างๆ มีความอบอุ่นใจ และการมีความสุขในบรรยากาศการเรียนการสอน ของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน นำไปสู่ความจงรักภักดี นักเรียนที่จงรักภักดีจะมีแนวโน้มที่จะบอกต่อไปยังคนอื่นๆ ที่อาจกลายมาเป็นนักเรียนต่อไปในอนาคตอีกด้วยสิ่งนี้ช่วยลดต้นทุนในการหานักเรียนใหม่สถานศึกษาหลายแห่งประสบผลสำเร็จจากการบอกต่อปากต่อปาก ผู้วิจัย

เห็นว่าถ้าสถานศึกษาสร้างความจงรักภักดีของนักเรียนให้นักเรียนมีความผูกพันกับเพื่อน อาจารย์ บรรยายภาพสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา นักเรียนจะบอกเล่าเรื่องราวประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับจากสถานศึกษาแห่งนี้ในสิ่งที่ติดกับบุคคลอื่น ๆ

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทางจิตวิทยาของนักเรียน ภาพลักษณ์สถานศึกษา และกลยุทธ์การตลาดมีอิทธิพลต่อผลสำเร็จการประกอบการของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน

ส่วนปัจจัยจิตทางจิตวิทยาของนักเรียนไม่มีอิทธิพลต่อผลสำเร็จการประกอบการของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน พบว่า ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Li (2007) ที่กล่าวว่าปัจจัยทางจิตวิทยามีผลให้เกิดความพึงพอใจหรือความสำเร็จขององค์กร และไม่สอดคล้องกับแนวคิด Schiffman and Kanuk (2007) ที่กล่าวว่าจิตวิทยาด้านทัศนคติของนักเรียน คือ ระดับของสภาพจิตใจและพฤติกรรม ตามการรับรู้ หรือความคิดเห็นจะส่งผลให้องค์กรประสบผลสำเร็จ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการประกอบการสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนในประเทศไทยในปัจจุบันได้มุ่งเน้นกลยุทธ์การตลาดเป็นสำคัญ ไม่ค่อยได้ให้ความสำคัญกับปัจจัยจิตทางวิทยา ได้แก่ ทัศนคติ การรับรู้ และแรงจูงใจของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายอย่างพอเพียง หรืออาจเป็นเพราะผู้ตัดสินใจเป็นผู้ปกครอง หรือผู้เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมแนะนำเป็นส่วนมากจึงทำให้ผลปัจจัยทางจิตวิทยามีน้อยที่มีผล ต่อผลสำเร็จการประกอบการของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนก็เป็นได้

สำหรับภาพลักษณ์สถานศึกษามีอิทธิพลต่อกลยุทธ์การตลาดของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน พบว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tai, Wang and Huang (2007) พบว่าภาพลักษณ์สถานศึกษา มีความสัมพันธ์ต่อกลยุทธ์การตลาดของสถานศึกษา ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่านักเรียนได้ให้ความสำคัญกับสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนสถานศึกษามีเครื่องมือ อุปกรณ์ เทคโนโลยี สื่อการเรียนการสอน ตามสาขาวิชาที่ทันสมัยและพอเพียง มีบริการระบบอินเทอร์เน็ต ใช้ในการให้บริการงานวิชาการ งานทะเบียน การสืบค้น การสื่อสารหรือแจ้งข่าวสารถึงนักเรียน และผู้ปกครอง มีห้องเรียน

ที่ติดเครื่องปรับอากาศ มีแสงสว่าง จำนวนห้อง ขนาดห้องเรียน และที่นั่งพอเพียง สะดวกสบาย มีบริการด้านอื่น ๆ เช่น ตรวจสุขภาพ กีฬา ดนตรี หอพัก รถรับส่ง ตู้เอทีเอ็ม มีศูนย์ให้คำแนะนำเกี่ยวกับ เงินกองทุน การศึกษาต่อ อาชีพ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการบริหาร การศึกษายุคใหม่โดยใช้ เทคโนโลยี นันทนาการ และความพร้อมของสถานศึกษาในการสร้างภาพลักษณ์ให้ทันสมัยตลอดเวลา ในส่วนของผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาเช่นกัน ผู้วิจัยเห็นว่า การชื่อเสียงทางวิชาการ ศิษย์เก่าประสบความสำเร็จในชีวิต การยอมรับ และไว้วางใจในการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน สังคมท้องถิ่น และหน่วยงานต่าง ๆ อีกทั้งการรับรองคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานภายนอก หรือได้รางวัลเชิดชูเกียรติ เช่น รางวัลพระราชทาน ได้เป็นสถานทดสอบฝีมือแรงงาน เป็นต้น ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญในการส่งเสริมภาพลักษณ์สถานศึกษาให้แข็งแกร่งขึ้น

ส่วนภาพลักษณ์สถานศึกษามีอิทธิพลต่อผลสำเร็จการประกอบการของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน พบว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ Faullant, Matzler and Fuller (2008) และ Nellson and Chadha (2008) ที่ได้ศึกษาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ การมีส่วนร่วม และกระบวนการที่มีผลต่อความพึงพอใจ และการเพิ่มของกำไรของลูกค้า สำหรับคำแนะนำของผู้วิจัยนั้นยังให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยี ที่สอดคล้องกับการศึกษาให้มากขึ้น กระบวนการที่จัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรม ให้สอดคล้อง กับความสนใจ และความถนัดของนักเรียน อาจารย์มีการเตรียมการสอนล่วงหน้า มีการชี้แจงหลักสูตร แผนการสอน มีการจัดเตรียม สื่อ และอุปกรณ์การสอน และอาจารย์จัดบรรยายภาคการเรียนรู้ เน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน แทนการฟังบรรยายอาจารย์ฝ่ายเดียว ซึ่งจะทำให้ นักเรียนสามารถเพิ่มทักษะในการเรียนรู้ให้มากขึ้น ผู้วิจัยเชื่อว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง (learning by doing) มีพื้นฐานอยู่บน 2 กระบวนการสร้างด้วยกันสิ่งแรก คือ ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการสร้างความรู้ใหม่ขึ้นด้วยตนเอง ความรู้จะเกิดขึ้นจากการแปลความหมายของประสบการณ์ที่ได้รับ หากเป็นประสบการณ์ตรงที่ผู้เรียนเป็นผู้กระทำ

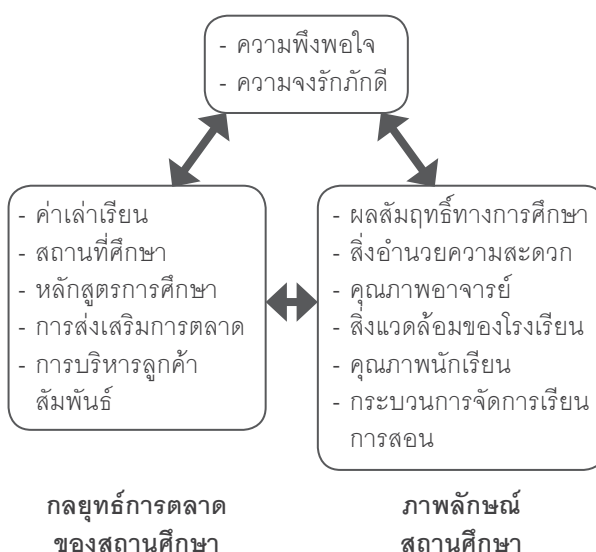
ด้วยตนเองจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย
 สิ่งที่สอง คือ กระบวนการการเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพ
 มากที่สุด หากกระบวนการนั้นมีความหมายกับผู้เรียน
 คนนั้น ดังนั้นในกระบวนการสอนของอาจารย์จึงควร
 ให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้จากสิ่งที่มีอยู่และพัฒนา
 ต่อยอดไปด้วยตัวของเขาเอง การสอนแบบอาจารย์
 เป็นศูนย์กลางควรจะต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับ
 เนื้อหาสาระและเน้นที่ตัวผู้เรียนเป็นหลัก การสอนแบบ
 ยึดยึดความรู้ จะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้น้อยกว่าการให้
 ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง

สำหรับกลยุทธ์การตลาดมีอิทธิพลต่อผลสำเร็จ
 การประกอบการของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน
 พบว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ Maguire associates
 of Concord (2004) และ Fulbright program (2004)
 ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการเลือก
 สถาบันของนักศึกษา คือ การช่วยเหลือทางการเงิน ผู้วิจัย
 เห็นว่านอกเหนือจากนักเรียนสามารถ กู้ยืมเงินกองทุน
 รัฐบาลชำระค่าใช้จ่าย และการได้วงเงินพอเพียง
 ต่อการเรียนจนจบการศึกษา สิ่งที่เป็นอีกได้แก่
 ค่าใช้จ่ายในการเรียนตลอดหลักสูตร มีความเหมาะสม
 คุ่มค่ากับบริการที่ได้รับจากสถานศึกษา ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ
 ในการจัดกิจกรรมเสริม เช่น การดูงานทัศนศึกษา
 งานสังสรรค์ นันทนาการ มีความเหมาะสม คุ่มค่า
 เป็นสิ่งที่จำเป็นในการเลือกสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอของการวิจัยครั้งนี้ที่มีต่อการนำผลวิจัย/
 โมเดลกลยุทธ์การตลาดของสถานศึกษาอาชีวศึกษา
 เอกชนในประเทศไทยไปประยุกต์ใช้แสดงได้ดังภาพ 3

ผลสำเร็จการประกอบการของสถานศึกษา

ภาพ 3 โมเดลกลยุทธ์การตลาดของสถานศึกษา
 อาชีวศึกษาเอกชนในประเทศไทย (อัศวเดช จำเดิม,
 2555)

ข้อเสนอแนะการนำโมเดลกลยุทธ์การตลาด
 ของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนในประเทศไทย
 ที่มีต่อผู้บริหารสถานศึกษาจากผลการวิเคราะห์
 ข้อมูลพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญ
 กับภาพลักษณ์สถานศึกษา ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทาง
 การศึกษาเท่าเทียมกับสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียน
 การสอน คุณภาพของอาจารย์ สิ่งแวดล้อมของโรงเรียน
 คุณภาพนักเรียน กระบวนการจัดการเรียนการสอน
 ในส่วนของ กลยุทธ์การตลาดของสถานศึกษาต้องให้
 ความสำคัญกับ ค่าเล่าเรียน สถานที่ศึกษา หลักสูตร
 การศึกษา การส่งเสริมการตลาด การบริหารลูกค้า
 สัมพันธ์ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลสำเร็จการประกอบการของ
 สถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน ในด้านความพึงพอใจ
 และความจงรักภักดี

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2551). *การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรพรรณ ปุณเกษม. (2555). *การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการศึกษาเอกชน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ
- ปิยพร ไวยกุล.(2550). *กลยุทธ์การตลาดของโรงเรียนเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2*. วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สนิท ฤทธิ์รวาสิน และไพบุลย์ เกียรติโกมล. (2551). *องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อของผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.*
- สมเกียรติ ขำสำราญ และคณะ. (2553). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การตลาดและภาพลักษณ์ของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ประเภทวิชาพาณิชยกรรม หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ในจังหวัดชลบุรี. วารสารวิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ บุรพาปริทัศน์.*
- สมาคมวิทยาลัยเทคโนโลยี และอาชีวศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย. (2553). *ทะเบียนสมาชิกสมาคมโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย 2010*. กรุงเทพฯ: สมาคมวิทยาลัยเทคโนโลยี และอาชีวศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย.
- สุชาดา อังศุจินดา. (2553). *องค์ประกอบของกลยุทธ์การตลาดที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของโรงเรียนเอกชน. วิทยานิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยคริสเตียน.*
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing* (5thed.). New York: Harper Collins.
- Faullant, R., Matzler, K. and Fuller, J. (2008). *The impact of satisfaction and image on loyalty: The case of Alpine ski resorts*. New York: Harper Collins.
- Harris, W. & Goode, D. (2004). *The four levels of loyalty and the pivotal role of trust: A study of online service dynamics*, Journal of Retailing.
- Tai, J. W. C., Wang, C. E. & Huang C. E. (2007). *The Correlation between school marketing strategy and the school image of vocational high schools*. National Changhua University of Education, Taiwan.
- Jesse, B. S. & Sears J. A. (2010). *An examination of college selection factors used by business students who chose to attend a small Midwestern private college*. n.p.
- Jonathan I. (2008). A new higher education marketing mix: the 7 P's for MBA marketing. *Journal of Educational Management*, 20(2), 122-240

- Kamaruddin and Baharun. (2010). Student Recruitment at International Branch Campuses: Can They Compete in the Global Market. *Journal of Studies in International Education*, 4(2), 55-60
- Kotler, P. & Keller, K. (2009). *Marketing Management* (13thed). Englewood Cliffs, NJ: The Prentice- Hall.
- Kotler, P. & Keller, K.L. (2009). *A Framework for Marketing Management*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Lbrahim and Najjar.(2007). *Message authentication code with elliptic polynomial hopping*. King Fahd University of Petroleum & Minerals, Dhahran.(SA).
- Maguire associates of Concord (2004). *Advancing higher education through insight& innovation*. Retrieved from <http://www.maguireassoc.com/about/company-news/>.
- Mimi Li. (2007). *Modeling the travel motivation of mainland Chinese outbound tourists*. New York: Harper & Row Publishers.
- Nelson, L. C. & Chadha, M. (2008). *International marketing strategy in the retail banking industry*. New York: Harper & Row Publishers.
- Simpson, P. M. & Sigauw, J. A. (2008). Destination word of mouth the role of traveler type, Residents, and Identity Salience. *Journal of travel Research*. 47(2), 167-182
- Schiffman L.G., Kanuk L.L. (2007). *Consumer behavior*. NJ: Prentice-Hall.

การพัฒนาเกณฑ์การประเมินเว็บไซต์สำหรับเด็ก

The Development of Evaluation Criteria for Children Websites

กิตติศักดิ์ คงพูน และ ประภาส พาวินันท์

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูบรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อการพัฒนาเกณฑ์การประเมินเว็บไซต์สำหรับเด็ก ประชากรที่ใช้ศึกษาครั้งนี้คือ ครูบรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ทั้งสิ้น 431 คน และกลุ่มตัวอย่างจำนวน 203 คน โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล และแบบวิเคราะห์ในการวิเคราะห์เว็บไซต์สำหรับเด็ก ผลการวิจัยสรุปได้ว่า (1) ความคิดเห็นครูบรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มีต่อการพัฒนาเกณฑ์การประเมินเว็บไซต์สำหรับเด็ก ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านเนื้อหา รองลงมาด้านภาษา ด้านการออกแบบ และด้านผู้แต่ง / ผู้สร้างเว็บ ตามลำดับ (2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นครูบรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อการพัฒนาเกณฑ์การประเมินเว็บไซต์สำหรับเด็ก พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ ระดับการศึกษา วุฒิการศึกษา สาขาวิชา และอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาเกณฑ์การประเมินเว็บไซต์สำหรับเด็กไม่แตกต่างกัน แต่ครูบรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาเกณฑ์การประเมินเว็บไซต์สำหรับเด็กแตกต่างกัน (3) การวิเคราะห์เว็บไซต์สำหรับเด็ก พบว่า เนื้อหาของเว็บไซต์มีการแบ่งเป็นหมวดหมู่่ง่ายต่อการใช้ มีข้อมูลที่ผู้เขียนหรือผู้จัดทำแสดงบนเว็บเพจเชื่อถือได้ ด้านภาษา มีการใช้คำที่มีน้ำหนักและมีพลังในการโน้มน้าวให้ผู้อ่านคล้อยตาม ด้านการออกแบบส่วนองค์ประกอบ มีการใช้ภาพเคลื่อนไหว มีไฟล์เสียงและกราฟิกส์ การวางภาพและข้อความมีความสมดุลเหมาะสม

คำสำคัญ: การประเมินเว็บไซต์, เว็บไซต์สำหรับเด็ก

Abstract

The researcher develops appropriate criteria to be used in the evaluation of websites for children. The research population consisted of 431 librarian teachers employed at Prathom Sueksa schools under the jurisdiction of the BMA. The sample consisted of 203 librarian teachers. The instruments of

research were a questionnaire and a form for analyzing the websites for children. Findings found (1) The librarian teachers under study exhibited opinions toward the development of criteria for the evaluation of websites for children in an overall picture and in each aspect at a high level, with the highest mean was toward the contents. (2) The librarian teachers who differed in the demographical characteristics of gender, educational level, educational qualifications, field of study, and age failed to show concomitant differences in opinions toward the development of criteria for the evaluation of websites for children. However, the librarian teachers under study who differed in the demographical characteristic of work experience displayed corresponding differences in opinions toward the development of criteria for the evaluation of websites for children. (3) It was found that the information presented on the web pages was reliable. Using strong and powerful words in as key access points. In respect to the aspect of the design of components, it was found that there were moving pictures graphic and sound files.

Keywords: web site evaluation, website for children, criteria for website evaluation

ความนำ

สารสนเทศมีความสำคัญต่อการตัดสินใจของบุคคลในสังคมเป็นอย่างมากทำให้ผู้คนต้องบริโภคข่าวสารอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป็นผลให้สื่อมีอิทธิพลเพิ่มมากขึ้นซึ่งเปรียบเสมือนเส้นใยที่เชื่อมโยงผู้คนที่อยู่บนโลกให้สามารถเชื่อมต่อกัน เนื่องจากการไหลของข้อมูลที่มาพร้อมกับเทคโนโลยีทำให้ได้รับข่าวสารความบันเทิง การสื่อสารภายในเวลาอย่างรวดเร็ว (ศิริกาญจน์ ยัมประยัติ, 2548, หน้า 35-46) โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อมนุษย์เราเป็นอย่างมากเนื่องจากเป็นแหล่งความรู้ที่รวบรวมอยู่ในรูปของเครือข่ายคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่มีลักษณะเป็นใยแมงมุมที่มีการเชื่อมต่อถึงกันระหว่างเครือข่ายหลายๆ เครือข่ายทั่วโลกโดยมีภาษาที่ใช้สื่อสารกันระหว่างคอมพิวเตอร์ที่เรียกว่า โพรโทคอล (protocol) ทำให้สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลได้ในเวลาอันรวดเร็วได้รับข่าวสารที่ทันสมัยทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วทุกมุมโลกโดยที่ไม่ต้องเสียเวลาเดินทาง เกิดการติดต่อสื่อสารอย่างรวดเร็ว บริการต่างๆ ที่หลากหลายผ่านเว็บไซต์ (พันจันทร์ ธนวัฒน์เสถียร และปิยะ นากสงค์, 2551, หน้า 1)

ในชีวิตประจำวันอินเทอร์เน็ตได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อชีวิตคนเราเป็นอย่างมากหลาย ๆ ด้าน เช่น

การงาน การบันเทิง การศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น ดังจะเห็นได้จากการนำอินเทอร์เน็ตมาประยุกต์ใช้ประโยชน์ของบุคคล หน่วยงาน และองค์กรต่างๆ เพื่อลดต้นทุน ระยะเวลา ขั้นตอน ความรวดเร็ว เป็นต้น เช่น หน่วยงานการศึกษาใช้เป็นแหล่งสืบค้นข้อมูลต่างๆ เสมือนเป็นห้องสมุดขนาดใหญ่ การค้า ธุรกิจและการพาณิชย์ช่วยในการตัดสินใจทางธุรกิจ การซื้อขายสินค้าแบบออนไลน์ ความบันเทิง ดูหนัง ฟังเพลง ดูรายการโทรทัศน์ ดาวน์โหลดภาพยนตร์แบบออนไลน์ได้ การสื่อสารสามารถติดต่อได้อย่างรวดเร็วแบบเรียลไทม์ (ทฤษฎพงศ์ เฟื่องวุฒิ, 2543, หน้า 8-12)

แต่เนื่องจากข้อมูลในอินเทอร์เน็ตมีจำนวนมากและหลากหลายทั้งที่เป็นและไม่เป็นประโยชน์ หากนำไปใช้ในทางที่ดีและเหมาะสมแล้วจะเกิดประโยชน์สูงสุดแต่ถ้านำไปใช้โดยขาดการแยกแยะก็จะเกิดโทษได้ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนเนื่องจากมีวุฒิภาวะยังน้อยขาดประสบการณ์และการใช้วิจารณญาณ ซึ่งถ้าเด็กใช้อินเทอร์เน็ตตามลำพังโดยไม่มีผู้ใหญ่คอยดูแลแล้วอาจตกเป็นเหยื่อของพวกมิจฉาชีพได้ง่าย เพราะความหลงเชื่อและการลอกเลียนแบบในสิ่งที่ผิด (สายสุรางค์ โชติพานิช, 2546, หน้า 81-82) ผลสำรวจของสำนักวิจัยเอแบคโพลเมื่อวันที่ 15-17 ตุลาคม 2550 พบว่าเยาวชน

กว่า 60 % ในพื้นที่กรุงเทพฯเคยพบเห็นภาพและสื่อลามกผ่านอินเทอร์เน็ตซึ่งนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ และกว่าครึ่งเห็นว่าเรื่องสื่อลามกบนอินเทอร์เน็ตเป็นเรื่องธรรมดาที่รับได้ เกือบ 70 % เคยสนทนออนไลน์กับคนที่ไม่รู้จัก และบางส่วนจบด้วยการนัดพบในสถานที่จริง ซึ่งเสี่ยงต่อการถูกล่อลวงทำร้ายหรือชิงทรัพย์ (ภัยในโลกไซเบอร์, 2550)

จากสิ่งที่กล่าวมาจึงทำให้ผู้เกี่ยวข้องกับเด็กทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรต่าง ๆ มีการตื่นตัวในการพัฒนาสื่อที่เหมาะสมกับเด็ก เพื่อให้เด็กจะได้รับข้อมูลที่เหมาะสมตรงกับวัย แต่เนื่องจากสื่อสำหรับเด็กในปัจจุบันยังมีน้อยรวมทั้งเว็บไซต์สำหรับเด็ก ซึ่งเว็บไซต์ส่วนใหญ่ที่สร้างขึ้นมานี้ในปัจจุบันมีความหลากหลายไม่มีมาตรฐานที่แน่นอน บางเว็บไซต์เนื้อหาที่มีความรุนแรง บางเว็บไซต์ลักษณะรูปแบบการเขียนไม่ถูกต้อง การใช้สำนวนไม่เหมาะสมมีความล่อแหลม บางเว็บไซต์ลักษณะการเขียนวกวนสื่อความหมายไปอีกทั้ง บางเว็บไซต์มีการออกแบบซับซ้อนยุ่งยากต่อการใช้ มีเนื้อหาไม่เหมาะสมกับเด็กซึ่งถ้าเด็กรับสิ่งเหล่านี้เข้าไปแล้วจะทำให้เข้าใจในสิ่งที่ผิด ๆ ซึ่งบางสิ่งยังไม่ถึงเวลาอันควร ส่งผลต่อการเรียนรู้ในอนาคต ดังนั้นหน่วยงานต่าง ๆ จะต้องดูแลเอาใจใส่ข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอและส่งผลกระทบต่อเด็กโดยกระตุ้นให้มีการสร้างเว็บไซต์ที่ให้ความรู้สำหรับเด็กโดยเฉพาะมากขึ้น (ปรเมศวร์ มินศิริ, 2554)

อย่างไรก็ตามเว็บไซต์สำหรับเด็กที่พัฒนาขึ้นดังกล่าวยังมีความหลากหลายผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรจะมีเกณฑ์มาตรฐานสำหรับจัดทำและคัดกรองเว็บไซต์สำหรับเด็กเพื่อให้ผู้ปกครอง ครู สามารถนำไปคัดเลือกแนะนำเว็บไซต์ที่เหมาะสมให้กับเด็ก ซึ่งจะทำให้เด็กได้รับความรู้ที่เหมาะสมกับวัย ถูกต้องในด้านภาษา เนื้อหาการออกแบบและการนำเสนอ ผู้วิจัยหวังว่าเกณฑ์การประเมินที่พัฒนาขึ้นดังกล่าวคงมีประโยชน์ในการคัดเลือกและพัฒนาเว็บไซต์สำหรับเด็กต่อไป

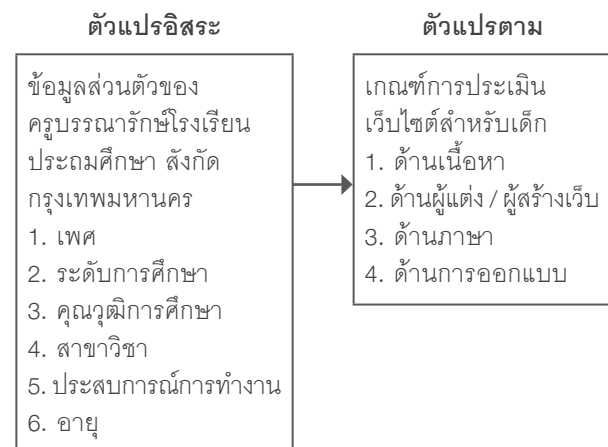
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาเกณฑ์ที่เหมาะสมในการประเมินเว็บไซต์สำหรับเด็ก

2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูบรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อการประเมินเว็บไซต์สำหรับเด็ก

3. เพื่อวิเคราะห์เว็บไซต์สำหรับเด็ก ด้านเนื้อหา ผู้แต่ง / ผู้สร้างเว็บ ภาษา และการออกแบบ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ครูบรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีเพศ ระดับการศึกษา วุฒิการศึกษา สาขาวิชา ประสบการณ์การทำงาน และอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาเกณฑ์การประเมินเว็บไซต์สำหรับเด็กแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาเกณฑ์การประเมินเว็บไซต์สำหรับเด็ก เป็นการศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาเกณฑ์การประเมินเว็บไซต์สำหรับเด็กของครูบรรณารักษ์โรงเรียนประถม สังกัดกรุงเทพมหานคร และการวิเคราะห์เว็บไซต์สำหรับเด็กของไทยที่ผลิตโดยหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรอิสระตามขั้นตอนดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ครูบรรณารักษ์โรงเรียนประถม สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 431 คน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของครูบรรณารักษ์โรงเรียนประถม สังกัดศึกษากรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยใช้ตารางสำเร็จรูป Krejcie & Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2535, หน้า 39-40) และเทียบบัญญัติไตรยางค์ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์ ระดับความคลาดเคลื่อน .05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 203 คน การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) ตามเขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานครที่ครูบรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษาสังกัด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามการพัฒนาเกณฑ์การประเมินเว็บไซต์สำหรับเด็ก โดยสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาเกณฑ์การประเมินเว็บไซต์สำหรับเด็ก แบ่งเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์การทำงาน / กิจกรรมเกี่ยวกับเด็กของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 3 เป็นความคิดเห็นในการพัฒนาเกณฑ์การประเมินเว็บไซต์สำหรับเด็กของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยคำถาม 4 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านผู้แต่ง ด้านภาษา และด้านการออกแบบ ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน หาความตรงของเนื้อหา (validity) โดยใช้ IOC และความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's coefficient alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.85 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างทดลอง จนพัฒนาให้เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์และนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2. แบบวิเคราะห์เว็บไซต์สำหรับเด็ก ซึ่งได้จากความคิดเห็นของครูบรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จากแบบสอบถามการพัฒนาเกณฑ์การประเมินเว็บไซต์สำหรับเด็ก มาจัดลำดับและสรุปเป็นเกณฑ์การวิเคราะห์เว็บไซต์สำหรับเด็ก แบ่งเป็น

2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเว็บไซต์สำหรับเด็ก ตอนที่ 2 เกณฑ์การวิเคราะห์เว็บไซต์สำหรับเด็ก เป็นเกณฑ์ โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ (1) ด้านเนื้อหา (2) ด้านผู้แต่ง / ผู้สร้างเว็บ (3) ด้านภาษา และ (4) ด้านการออกแบบ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสอบถามการพัฒนาเกณฑ์การประเมินเว็บไซต์สำหรับเด็ก นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ไปเก็บข้อมูลกับครูบรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวนรวมทั้งสิ้น 203 คน โดยการแจกแบบสอบถามให้ผู้ตอบแบบสอบถามทางไปรษณีย์ แล้วนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

2. แบบวิเคราะห์เว็บไซต์สำหรับเด็ก มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ เลือกเว็บไซต์สำหรับเด็กที่ผลิตในประเทศไทยจากหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชน และองค์กรอิสระ จำนวน 120 เว็บไซต์ รวบรวมข้อมูลโดยการวิเคราะห์เว็บไซต์ดังกล่าว แล้วนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล และแบบวิเคราะห์ในการวิเคราะห์เนื้อหา ผู้แต่ง / ผู้สร้างเว็บ ภาษา และการออกแบบเว็บไซต์สำหรับเด็ก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการทดสอบสมมติฐาน ใช้การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่มีอิสระต่อกัน t -test (independent samples) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว F -test (one-way ANOVA) และการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ใช้วิธีการ Least Significant Difference (LSD) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลการวิจัย

ผลการสอบถามความคิดเห็นของครูบรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครที่มีต่อเว็บไซต์สำหรับเด็ก สรุปได้ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 88.1 และเพศชายร้อยละ 11.9 มีอายุ 31-35 ปี ร้อยละ 32.0 รองลงมา 36-40 ปี ร้อยละ 21.6 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 77.3 และระดับปริญญาโท ร้อยละ 22.7 มีวุฒิการศึกษาด้านการศึกษาร้อยละ 94.3 และวุฒิการศึกษาอื่นๆ ร้อยละ 5.7 ส่วนใหญ่จบสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสาขาที่เกี่ยวข้อง ร้อยละ 71.1 และสาขาวิชาอื่นๆ ร้อยละ 28.9 มีประสบการณ์ทำงาน 6-10 ปี ร้อยละ 36.1 รองลงมาคือ 1-5 ปี ร้อยละ 27.3

การอบรมเกี่ยวกับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเด็ก และการทำงานเกี่ยวกับเด็ก ส่วนใหญ่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเด็กคือ การผลิตสื่อการสอน ร้อยละ 69.6 รองลงมาการใช้งานซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์ ร้อยละ 57.2 และการทำหนังสือสำหรับเด็ก ร้อยละ 52.1 ส่วนการทำงานเกี่ยวกับเด็กคือ การสร้างสื่อการสอนสำหรับเด็ก ร้อยละ 69.6 รองลงมาการจัดแสดงผลงานและป้ายนิเทศการสำหรับเด็ก ร้อยละ 63.9 และทำงาน/จัดกิจกรรมเกี่ยวกับเด็ก ร้อยละ 61.9

ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาเกณฑ์การประเมินเว็บไซต์สำหรับเด็ก ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเนื้อหา รองลงมา ด้านภาษา ด้านการออกแบบ และด้านผู้แต่ง/ผู้สร้างเว็บไซต์ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายด้านสรุปผลได้ดังนี้

ด้านเนื้อหา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เนื้อหาที่น่าสนใจ รองลงมาคือ เนื้อหาส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ตามลำดับ

ด้านผู้แต่ง/ผู้สร้างเว็บไซต์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้แต่งหรือผู้จัดทำเว็บไซต์ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์และกฎหมายอื่นๆ รองลงมา คือ ผู้แต่งหรือผู้จัดทำเว็บไซต์ควรต้องระบุลิขสิทธิ์ของงานนั้นๆ ตามลำดับ

ด้านภาษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การใช้ภาษาสุภาพ รองลงมาคือ ภาษาที่ใช้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ และการสะกดคำถูกต้อง ตามลำดับ

ด้านการออกแบบ ในภาพรวมทั้ง 7 ส่วนอยู่ในระดับมาก ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ส่วนการเชื่อมโยงต่างๆ (link) รองลงมา คือ ส่วนภาพประกอบ ตามลำดับ สำหรับส่วนองค์ประกอบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ภาพ ข้อความ เนื้อหา ส่วนใดส่วนหนึ่ง ต้องไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ และเว็บไซต์มีสีสันสวยงามน่าสนใจ และมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง รองลงมา คือ ตัวอักษร ภาพ ข้อความ มีความชัดเจนตามลำดับ ส่วนตัวอักษรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ชนิดตัวอักษรอ่านง่ายชัดเจน และสวยงาม รองลงมา คือ ขนาดตัวอักษรของข้อความ มีความเหมาะสมกับหัวข้อและเนื้อหา ตามลำดับ ส่วนการใช้สีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ใช้โทนสีที่ดึงดูดความสนใจของเด็ก รองลงมา คือ สีของพื้นหลังมองแล้วเย็นสบายตา ตามลำดับ ส่วนภาพประกอบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ภาพประกอบชัดเจนให้ความเพลิดเพลิน สนุกสนาน และภาพประกอบเหมาะสมกับวัยของเด็ก (เช่น ภาพการ์ตูน ภาพลายเส้น ภาพถ่าย) รองลงมา คือ ภาพประกอบสื่อความหมายสอดคล้องกับเนื้อหา และขนาดของภาพที่แสดงในหน้าจอเหมาะสมตามลำดับ ส่วนเสียงในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เสียงมีความสอดคล้องสมจริงเข้ากับเนื้อหา รองลงมา คือ การใช้เสียงเหมาะสมไม่รบกวนผู้ใช้เว็บไซต์ ตามลำดับ ส่วนปุ่มกดและไอคอนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปุ่มกดและไอคอนสื่อความหมายชัดเจน มีความเป็นสากลตามกลุ่มเป้าหมาย รองลงมา คือ ปุ่มกดและไอคอนมีขนาดเหมาะสม ตามลำดับ ส่วนการเชื่อมโยงต่างๆ (link) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีลิงค์กลับไปยังหน้าโฮมเพจ รองลงมา คือ การเชื่อมโยงระหว่างหัวข้อเรื่องกับเนื้อหาที่มีความถูกต้อง และการเชื่อมโยงไปยังเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องถูกต้อง ตามลำดับ

การทดสอบสมมติฐาน

ครูบรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีเพศ ระดับการศึกษา วุฒิการศึกษา สาขาวิชา เพศ ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนา

เกณฑ์การประเมินเว็บไซต์สำหรับเด็กโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ครูบรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาเกณฑ์การประเมินเว็บไซต์สำหรับเด็กด้านการออกแบบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งตรงกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการวิเคราะห์เว็บไซต์สำหรับเด็ก สรุปผลได้ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของเว็บไซต์สำหรับเด็กส่วนใหญ่เป็นเว็บไซต์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว แหล่งการเรียนรู้ ร้อยละ 34.2 รองลงมาเป็นเว็บไซต์เกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมและเว็บไซต์เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ ร้อยละ 8.3 และเว็บไซต์เกี่ยวกับนันทนาการและกีฬา ร้อยละ 6.7 ตามลำดับ ส่วนใหญ่เป็นเว็บไซต์สำหรับเด็กสังกัดหน่วยงานภาคเอกชน ร้อยละ 41.7 และสังกัดหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคองค์กรอิสระ ร้อยละ 29.2

การวิเคราะห์เว็บไซต์สำหรับเด็กด้านเนื้อหาพบว่า มีการแบ่งเนื้อหาเป็นหมวดหมู่ย่อยต่อการใช้มากที่สุด รองลงมาเนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของเว็บไซต์ เช่น เพื่อการศึกษาเรื่องอวกาศและดวงดาว เป็นต้น เนื้อหาสร้างเสริมประสบการณ์ให้กับเด็ก ความสั้นยาวของเนื้อหาเหมาะกับวัยของเด็ก ตามลำดับ

ด้านผู้แต่ง / ผู้สร้างเว็บ พบว่า ข้อมูลหรือสิ่งต่างๆ ที่ผู้เขียนหรือผู้จัดทำแสดงบนเว็บเพจต้องเชื่อถือได้มากที่สุด รองลงมาผู้แต่งหรือผู้จัดทำเว็บไซต์ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์และกฎหมายอื่นๆ ตามลำดับ

ด้านภาษา พบว่า ใช้คำที่มีน้ำหนักและมีพลังในการโน้มน้าวให้มีอารมณ์คล้อยตาม และใช้ภาษาเฉพาะด้านมากที่สุด รองลงมาการเรียงประโยคถูกต้องตามหลักภาษา ตามลำดับ

ด้านการออกแบบ ส่วนองค์ประกอบ พบว่า คุณสมบัติต่างๆ ของเว็บไซต์ เช่น ภาพเคลื่อนไหว กราฟิกส์ ไฟล์เสียง และไม่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงเว็บไซต์ การวางภาพและข้อความมีความสมดุลเหมาะสม และการจัดวางองค์ประกอบต่างๆ เป็นสากล (เช่น จากบนลงล่าง ซ้ายไปขวา) มากที่สุด รองลงมาภาพ

ข้อความ เนื้อหา ส่วนใดส่วนหนึ่ง ต้องไม่ละเมิดลิขสิทธิ์และตัวอักษร ภาพ ข้อความ มีความชัดเจน ตามลำดับ ส่วนตัวอักษร พบว่า ชนิดตัวอักษรต้องเป็นมาตรฐาน (ไม่ต้องลงตัวอักษรเพิ่มเติม) ชนิดและแบบตัวอักษรที่ใช้มีความกลมกลืนเป็นระบบในทุกหน้าของเว็บไซต์ และรูปแบบตัวอักษรมีความแตกต่างกันและแปลกใหม่ (ตัวเอียง ตัวหนา ตัวขีดเส้นใต้) มากที่สุด รองลงมาชนิดตัวอักษรอ่านง่ายชัดเจนและสวยงาม ตามลำดับ ส่วนการใช้สีส่วนใหญ่ พบว่า พื้นหลังและภาพประกอบใช้สีที่กลมกลืนกันเหมาะสม ใช้สีสื่อความหมายแทนสิ่งต่าง ๆ และสีของตัวอักษร / ข้อความไม่กลมกลืนกับสีพื้นหลัง (background) มากที่สุด รองลงมาภาพประกอบมีสีสันหลากหลาย ตามลำดับ ส่วนภาพประกอบ พบว่า ภาพประกอบสื่อความหมายสอดคล้องกับเนื้อหา ขนาดของภาพที่แสดงในหน้าจอเหมาะสม ชนิดและขนาดของไฟล์ภาพไม่ใหญ่เกินไป ภาพประกอบช่วยให้เกิดมโนภาพที่กว้างขวาง ภาพพื้นหลังไม่ดูฉูดฉาดลายตา และความเร็วของภาพเคลื่อนไหวเป็นธรรมชาติมากที่สุด รองลงมาภาพประกอบเหมาะสมกับวัยของเด็ก (เช่น ภาพการ์ตูน ภาพลายเส้น ภาพถ่าย) ตามลำดับ ส่วนเสียง พบว่า เสียงมีความสอดคล้องสมจริงเข้ากับเนื้อหา และเสียงบรรยายและเสียงภาพประกอบแยกออกจากกันอย่างชัดเจน มากที่สุด รองลงมาการใช้เสียงเหมาะสมไม่รบกวนผู้ใช้เว็บไซต์ และขนาดและชนิดของไฟล์เสียงไม่ใหญ่เกินไป ตามลำดับ ส่วนปุ่มกดและไอคอน พบว่า ปุ่มกดและไอคอนมีขนาดเหมาะสม มากที่สุด รองลงมาตำแหน่งการจัดวางปุ่มกด เมนูต่าง ๆ เป็นรูปแบบเดียวกัน ตามลำดับ ส่วนการเชื่อมโยงต่าง ๆ (link) พบว่า การเชื่อมโยงระหว่างหัวข้อเรื่องกับเนื้อหา มีความถูกต้อง มากที่สุด รองลงมาการจัดวางลิงค์เป็นระเบียบตามลำดับ

การอภิปรายผล

ความคิดเห็นของครูบรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครที่มีต่อเว็บไซต์สำหรับเด็ก นำมาอภิปรายผล ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มากกว่าเพศชาย มีอายุ 21-53 ปี จบการศึกษาระดับ

ปริญญานิพนธ์ วุฒิการศึกษาด้านการศึกษาสาขาวิชา
บรรณารักษศาสตร์และสาขาที่เกี่ยวข้อง มีประสบการณ์
ทำงาน 1-10 ปี ได้รับการอบรมเกี่ยวกับกิจกรรม
ที่เกี่ยวข้องกับเด็กมากที่สุดคือ การผลิตสื่อการสอน
เนื่องมาจากหลักสูตรการศึกษาบังคับเรียนวิชาเกี่ยวกับ
การสร้างสื่อการสอนและส่วนหนึ่งได้รับการอบรม
การทำสื่อการเรียนการสอนจากหน่วยงานของตนเอง
สอดคล้องกับการศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตที่กำหนด
ให้เรียนรายวิชาเกี่ยวกับการผลิตสื่อการสอน เช่น
เทคโนโลยีการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียน
การสอน เป็นต้น (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2555) และ
งานวิจัยของสุริยา ปานเพ็ง (2546) พบว่า ความต้องการ
ของครูประถมศึกษาต้องการพัฒนาสื่อการสอน
ที่น่าสนใจ การทำงานเกี่ยวกับเด็กส่วนใหญ่มีการ
ทำงานเกี่ยวกับเด็กมากที่สุด คือ การสร้างสื่อการสอน
สำหรับเด็ก เนื่องมาจากครูบรรณารักษ์ส่วนใหญ่มีชั่วโมง
การสอนตามเกณฑ์ซึ่งจะต้องผลิตสื่อการสอนตาม
เนื้อหาเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา
นั้น ๆ มากขึ้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลอง
ของกลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้ชุดการสอนสูงกว่ากลุ่ม
ควบคุมที่เรียนโดยวิธีการสอนตามปกติ

จากผลการวิจัยในส่วนความคิดเห็นที่มีต่อการ
พัฒนาเกณฑ์การประเมินเว็บไซต์สำหรับเด็กในภาพรวม
ทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ
ด้านเนื้อหา สอดคล้องกับ Boklaschuk and Caisse
(2011) กิตติธัญญา บุญกุลศิริโรตม์ (2555) และห้องสมุด
วิทยาศาสตร์สุขภาพ Urbana มหาวิทยาลัย Illinois at
Chicago (2008) และ วิริยุทธ์ จันทน์มเหสเถียร (2552)
พบว่า ให้ความสำคัญด้านเนื้อหาของเว็บไซต์เป็น
ลำดับแรก เนื่องจากเนื้อหาเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เด็ก
ได้ความรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสม เป็นสิ่งที่สร้างเสริม
ประสบการณ์การเรียนรู้ทำให้เด็กสามารถแยกแยะ
สิ่งต่างๆ ได้ โดยเนื้อหาสำหรับเด็กจะต้องเหมาะสม
กับวัย มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ ทันสมัยเป็นปัจจุบัน
มีความครอบคลุมสามารถเชื่อมโยงไปยังแหล่ง
ความรู้ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้การนำเสนอต้องเป็นกลาง
ไม่ลำเอียงไปด้านใดด้านหนึ่ง ตรงตามกลุ่มเป้าหมาย
ที่ต้องการนำเสนอ

ความคิดเห็นต่อการพัฒนาเกณฑ์การประเมิน
เว็บไซต์สำหรับเด็กด้านเนื้อหาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก
ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เนื้อหาที่น่าสนใจ ชวนให้
ติดตาม สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราวรรณ ปัทม (2544)
และณรงค์ ทองปาน (2526) พบว่า เนื้อหาสำหรับเด็ก
ต้องมีประโยชน์ ถูกต้อง ชัดเจน และน่าติดตาม มีวิธี
การนำเสนอที่หลากหลาย สนุกสนาน ตื่นเต้นน่าสนใจ
ให้ความรู้ผลิตเพลีน มีการส่งเสริมจินตนาการสอดแทรก
คุณธรรมค่านิยมที่เหมาะสมตามวัยและสิ่งแวดล้อม
ของเด็ก เพราะเด็กจะมีความเบื่อหน่ายหากข้อมูลในเว็บไซต์
เป็นข้อความเพียงอย่างเดียวเด็กจะไม่สนใจ จึงต้อง
นำภาพกราฟิก ลูกเล่นต่างๆ มาประกอบในเนื้อหา
เพื่อให้เด็กเกิดความสนใจใน ซึ่งความสนใจของเด็ก
จะเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้

ความคิดเห็นต่อการพัฒนาเกณฑ์การประเมิน
เว็บไซต์สำหรับเด็กด้านภาษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก
ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การใช้ภาษาสุภาพ สอดคล้อง
กับงานวิจัยของ สมควร เพียรพิทักษ์ (2545) พบว่า
ภาษาสุภาพเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากเด็ก
ยังไม่สามารถเลือกใช้ภาษาให้เหมาะสมกับสถานการณ์
ต่างๆ ภาษาที่ใช้เพื่อนำเสนอข้อมูลในเว็บไซต์สำหรับเด็ก
จะต้องเหมาะสมกับวัย มีความสุภาพ ง่ายๆ อ่านแล้ว
เข้าใจได้ทันที ไม่ใช้ภาษาก้าวร้าว ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เกิด
การเลียนแบบหรือจดจำคำพูดที่ไม่สุภาพนำไปใช้
แตกต่างจากงานวิจัยของ ฤทธิไกร คำเสียง (2549) พบว่า
ตัวอักษรและภาษาที่ใช้มีความชัดเจนเข้าใจง่าย อยู่
ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าหากตัวอักษร
ที่ประกอบในคำหรือประโยคขาดไปหรือภาษาที่ใช้
ไม่เหมาะสมทำให้ความหมายผิดเพี้ยนได้

ความคิดเห็นต่อการพัฒนาเกณฑ์การประเมิน
เว็บไซต์สำหรับเด็กด้านการออกแบบในภาพรวม
ทั้ง 7 ส่วนอยู่ในระดับมาก ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ
ส่วนการเชื่อมโยงต่างๆ (link) สอดคล้องกับงานวิจัย
ของ Osorio (2001) พบว่า การออกแบบเนื้อหาและจุด
เชื่อมโยงต่างๆ ในโฮมเพจของเว็บไซต์ มีการออกแบบ
ที่ทันสมัย มีภาพประกอบ มีสีสันสวยงาม จุดเชื่อมโยง
และเมนูมีความครบถ้วน อีกทั้งมีการออกแบบได้ตรงกับ
ความต้องการของผู้ใช้บริการ และสอดคล้องกับ

งานวิจัยของสมควร เพียรพิทักษ์ (2545) พบว่า ส่วนของเทคนิคที่ใช้ในการพัฒนาเว็บไซต์ควรประเมินในเรื่องความถูกต้องในการเชื่อมโยง เพราะว่าการเชื่อมโยงไปยังส่วนต่างๆ ของเว็บไซต์และแหล่งข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องจะทำให้เด็กได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้น นอกเหนือจากข้อมูลที่มีในเว็บไซต์

ความคิดเห็นต่อการพัฒนาเกณฑ์การประเมินเว็บไซต์สำหรับเด็กด้านการออกแบบส่วนองค์ประกอบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดมีสองข้อ คือ ภาพ ข้อความ เนื้อหา ส่วนใดส่วนหนึ่งต้องไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ และเว็บไซต์มีสีสันสวยงาม น่าสนใจและมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง สอดคล้องกับสมาคมห้องสมุดอเมริกัน (ALA) (2011) กล่าวว่า ข้อมูลหรือภาพประกอบต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ เจ้าของเครื่องหมายการค้าหรือสิทธิของวัสดุสิ่งต่างๆ ทั้งหมดที่ปรากฏอยู่ในเว็บไซต์ และเว็บไซต์ที่ละเมิดลิขสิทธิ์หรือกฎหมายอื่นๆ ไม่ควรเชื่อมโยงหรือแนะนำและการออกแบบเว็บไซต์ควรน่าสนใจและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย สอดคล้องกับ ธวัชชัย ศรีสุเทพ (2545) กล่าวว่า การออกแบบเว็บไซต์อย่างมีคุณภาพจะเป็นการสร้างจุดเชื่อมต่อระหว่างคนกับเทคโนโลยี ด้วยการให้ข้อมูล สร้างระบบการใช้งานเพื่อให้ผู้ใช้เข้าถึงสิ่งที่ต้องการได้อย่างสะดวก ดังนั้นผู้ออกแบบจะต้องมีความรู้และทักษะอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ความรู้ทางด้าน information design เพราะว่าเด็กอาจนำข้อมูลที่ละเมิดลิขสิทธิ์จากเว็บไซต์ เช่น ภาพต่างๆ ไปลอกเลียนแบบ และเว็บไซต์ที่สวยงามจะเป็นการจูงใจให้เด็กเข้าใช้มากขึ้นและไม่เกิดความน่าเบื่อ

ความคิดเห็นต่อการพัฒนาเกณฑ์การประเมินเว็บไซต์สำหรับเด็กด้านการออกแบบส่วนตัวอักษรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ชนิดตัวอักษรอ่านง่ายชัดเจนและสวยงาม สอดคล้องกับงานวิจัยของ เจริญจิรา อนันตกุล (2548) จิตรา วิษาช่าง (2545) สมควร เพียรพิทักษ์ (2545) และจิราวรรณ ปัทมทอง (2544) ที่พบว่า ตัวอักษรที่ผู้ใช้ต้องการและตัวอักษรที่ใช้ต้องอ่านง่าย มีความชัดเจนกลมกลืนกับทุกๆ หน้า และใช้ลักษณะตัวอักษรในจำนวนที่เหมาะสมกับเนื้อหา โดยตัวอักษรหัวเรื่องควรต่างจากเนื้อหา เพราะว่า

ตัวอักษรที่อ่านง่าย ชัดเจนจะทำให้เข้าใจข้อความเรื่องราวต่างๆ เหล่านั้นได้อย่างถูกต้องตรงประเด็นและไม่ผิดพลาด

ความคิดเห็นต่อการพัฒนาเกณฑ์การประเมินเว็บไซต์สำหรับเด็กด้านการออกแบบส่วนการใช้สีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ใช้โทนสีที่ดึงดูดความสนใจของเด็ก สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราวรรณ ปัทมทอง (2544) ที่พบว่า ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมีความพึงพอใจในการใช้สีที่มีความน่าสนใจ เพราะว่าเด็กจะชอบสีที่สดใส สดใส สีสันหลากหลาย หากมีการออกแบบเว็บไซต์สำหรับเด็กให้สวยงามมีสีสันสดใสก็จะเป็นการจูงใจให้เด็กเข้าใช้เว็บไซต์มากขึ้น

ความคิดเห็นต่อการพัฒนาเกณฑ์การประเมินเว็บไซต์สำหรับเด็กด้านการออกแบบส่วนภาพประกอบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดมีสองข้อคือ ภาพประกอบชัดเจนให้ความเพลิดเพลิน สนุกสนาน และภาพประกอบเหมาะสมกับวัยของเด็ก (เช่น ภาพการ์ตูน ภาพลายเส้น ภาพถ่าย) สอดคล้องกับวิภา เพิ่มทรัพย์ และวดิน เพิ่มทรัพย์ (2546) ที่กล่าวว่า ภาพประกอบและฟอนต์ที่อ่านง่ายจะช่วยดึงดูดเนื้อหาให้น่าสนใจเพิ่มมากยิ่งขึ้น เพราะว่าภาพประกอบจะทำให้เด็กมีความสนุกกับเรื่องราวที่อ่านและมีความเข้าใจเพิ่มมากขึ้นมากกว่าที่อ่านจากข้อความเพียงอย่างเดียว และทำให้เกิดการติดตามเรื่องราวต่อไปซึ่งลักษณะของภาพประกอบจะทำให้เด็กมีจินตนาการที่แตกต่างกันไป เช่น การ์ตูน

ความคิดเห็นต่อการพัฒนาเกณฑ์การประเมินเว็บไซต์สำหรับเด็กด้านการออกแบบส่วนเสียงในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เสียงมีความสอดคล้องสมจริงเข้ากับเนื้อหา สอดคล้องกับงานวิจัยของ เจริญจิรา อนันตกุล (2548) ที่พบว่า ด้านเสียงประกอบผู้ใช้ต้องการให้เสียงประกอบสอดคล้องเข้ากับเนื้อหา เพราะว่าเสียงจะทำให้เด็กคล้อยตามไปกับเนื้อเรื่องเข้าใจเรื่องราวต่างๆ ได้ทันทีโดยไม่ต้องเสียเวลาอ่าน เป็นการจูงใจให้เด็กอยากติดตามเรื่องราวต่างๆ ต่อไป

ความคิดเห็นต่อการพัฒนาเกณฑ์การประเมินเว็บไซต์สำหรับเด็กด้านการออกแบบส่วนปุ่มกดและ

ไอคอนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปุ่มกดและไอคอนสื่อความหมายชัดเจน มีความเป็นสากลตามกลุ่มเป้าหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สารภี วินิกสิริ (2549) และสมควร เพียรพิทักษ์ (2545) ที่พบว่า มีปุ่ม (buttons) หรือ สัญลักษณ์ (icon) ที่ใช้เข้าใจง่าย สื่อความหมายได้เพียงพอ มีความเป็นสากลตามกลุ่มเป้าหมาย จัดวางสวยงาม เพราะว่าเป็นสัญลักษณ์ที่เชื่อมโยงไปยังข้อมูลที่อยู่ภายในเว็บไซต์ หากต้องการให้ปุ่มกดสื่อเกี่ยวกับอะไรก็ควรสร้างให้เหมาะสมกับสิ่งนั้น

ความคิดเห็นต่อการพัฒนาเกณฑ์การประเมินเว็บไซต์สำหรับเด็กด้านการออกแบบส่วนการเชื่อมโยงต่าง ๆ (link) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีลิงค์กลับไปยังหน้าโฮมเพจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพล รำไพ (2548) ที่พบว่า การเชื่อมโยงที่ดีควรมีลักษณะที่อยู่ในรูปแบบที่เป็นมาตรฐานทั่วไป คำที่ใช้สำหรับการเชื่อมโยงจะต้องเข้าใจง่าย มีความชัดเจน และไม่สั้นจนเกินไป ควรมีจุดเชื่อมโยงกลับมายังหน้าแรกของเว็บไซต์ที่กำลังใช้งาน เพราะฉะนั้นโฮมเพจจะเป็นจุดเชื่อมโยงไปยังข้อมูลอื่นๆ ที่อยู่ภายในเว็บไซต์

ความคิดเห็นต่อการพัฒนาเกณฑ์การประเมินเว็บไซต์สำหรับเด็กด้านผู้แต่ง / ผู้สร้างเว็บในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้แต่งหรือผู้จัดทำเว็บไซต์ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์และกฎหมายอื่น ซึ่งสอดคล้องกับ สมาคมห้องสมุดอเมริกัน (ALA) (2011) ที่กล่าวว่า ผู้แต่งต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์เจ้าของเครื่องหมายการค้าหรือสิทธิของวัสดุสิ่งต่างๆ ทั้งหมดที่ปรากฏอยู่ในเว็บไซต์ และเว็บไซต์ที่ละเมิดลิขสิทธิ์หรือกฎหมายอื่นๆ ไม่ควรเชื่อมโยงหรือแนะนำ เพราะภาพ ข้อความ หรืองานวรรณกรรมต่างๆ ที่นำเสนอในเว็บไซต์ส่วนใหญ่เป็นการรวบรวมข้อมูลมาจากแหล่งอื่นๆ ซึ่งเว็บไซต์สำหรับเด็กจะต้องบอกที่มาของข้อมูลและแหล่งข้อมูลหรือการได้รับอนุญาตจากเจ้าของผลงานเหล่านั้นก่อนเผยแพร่ในเว็บไซต์

การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาเกณฑ์การประเมินเว็บไซต์สำหรับเด็ก พบว่า ครูบรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีเพศ ระดับการศึกษา วุฒิการศึกษา สาขาวิชา และอายุ ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาเกณฑ์

การประเมินเว็บไซต์สำหรับเด็กโดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประไพพรรณ จงศิริ (2553) พบว่า เพศ อายุ อาชีพ ระดับชั้นการศึกษา รายได้ ไม่มีผลต่อความพึงพอใจเว็บไซต์สำนักบริการทางวิชาการและประเมินผลแตกต่างกัน เพราะฉะนั้น ต้องการให้เด็กได้รับข้อมูลที่เหมาะสมกับวัยและถูกต้อง ซึ่งไม่สอดคล้องตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ครูบรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาเกณฑ์การประเมินเว็บไซต์สำหรับเด็กโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นด้านการออกแบบเว็บไซต์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ จำเนียร ช่วงโชติ (2532) ที่กล่าวว่าบุคคลมีความแตกต่างกันในเรื่องการสัมผัส การรับรู้สิ่งต่างๆ ได้แก่ การได้เห็น ได้ยิน ได้กลิ่น ได้ลิ้มรส ได้สัมผัส ความสนใจ เจตคติ ค่านิยม ความถนัด เป็นต้น ซึ่งทำให้มีมุมมองในเรื่องต่างๆ ไม่เหมือนกัน ซึ่งไม่สอดคล้องตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

การวิเคราะห์เว็บไซต์สำหรับเด็ก เว็บไซต์สำหรับเด็กส่วนใหญ่เป็นเว็บไซต์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว แหล่งการเรียนรู้ สังคมและวัฒนธรรมและเว็บไซต์เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ เว็บไซต์สังกัดหน่วยงานภาคเอกชน และหน่วยงานภาครัฐ

จากผลการวิเคราะห์เว็บไซต์สำหรับเด็กด้านเนื้อหา พบว่า มีการแบ่งเนื้อหาเป็นหมวดหมู่ง่ายต่อการใช้มากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฤทธิไกร คำเสียง (2549) ที่พบว่า คุณภาพเว็บไซต์ด้านเนื้อหาเหมาะสมของลำดับเนื้อหาทำให้ผู้ใช้งานเข้าใจง่าย อยู่ในระดับมากที่สุด และนักเรียน ผู้ปกครอง และบุคลากรของโรงเรียนวัดอ่างแก้วมีความพึงพอใจด้านเนื้อหาในระดับมาก คือ ข้อความรวมถึงรายละเอียดของเนื้อหา ง่ายต่อการทำความเข้าใจและการจัดหมวดหมู่ของเนื้อหา แตกต่างจากงานวิจัยของ จิราวรรณ ปัทม (2544) พบว่า ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมีความพึงพอใจด้านเนื้อหาในระดับมากคือ เนื้อหาถูกต้อง และงานวิจัยของ จิตรา วิชาช่าง (2545) พบว่า ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมีความคิดเห็นต่อการออกแบบและพัฒนาเว็บเพจด้านเนื้อหาที่มีความ

สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ทั้งนี้เพราะการจัดหมวดหมู่ของเนื้อหาที่ง่ายจะทำให้เด็กสามารถค้นหาข้อมูลภายในเว็บไซต์ได้ง่ายขึ้นไม่เกิดความสับสน ค้นหาได้อย่างรวดเร็ว และสนใจในการเข้าใช้ค้นหาข้อมูลในครั้งต่อไปถึงแม้เนื้อหาในเว็บไซต์จะไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการเสนอแต่ถ้ามีการสอดแทรกเรื่องราวอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องและจัดเป็นหมวดหมู่เพิ่มเติมจะทำให้ค้นหาข้อมูลได้ง่าย เพราะถ้าหาข้อมูลในเว็บไซต์หลากหลายแต่ไม่จัดเป็นหมวดหมู่เด็กจะเกิดความเบื่อได้ง่ายเมื่อไม่สามารถค้นหาข้อมูลที่ต้องการได้

จากผลการวิเคราะห์เว็บไซต์สำหรับเด็กด้านผู้แต่ง / ผู้สร้างเว็บ พบว่า ข้อมูลหรือสิ่งต่าง ๆ ที่ผู้เขียนหรือผู้จัดทำแสดงบนเว็บเพจต้องเชื่อถือได้มากที่สุด สอดคล้องกับ สมาคมห้องสมุดการแพทย์ (Medical Library Association) (2011) และ ALA (2011) กล่าวว่า การเสนอความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ควรระบุแหล่งที่มาของข้อมูลอย่างชัดเจน เช่น มาจากผู้เชี่ยวชาญหรือองค์กร เพราะว่าข้อมูล ความรู้บางอย่างสามารถบิดเบือนข้อเท็จจริงได้และมาจากหลายแหล่ง ซึ่งในการนำเสนอหรือเผยแพร่บนเว็บไซต์นั้นผู้เขียน/ ผู้สร้างเว็บต้องเลือกข้อมูลหรือแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้โดยเฉพาะเว็บไซต์สำหรับเด็กการนำเสนอข้อมูลหรือสิ่งต่าง ๆ ต้องเป็นความจริงที่ถูกต้องเพราะเด็กจะจดจำสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในเว็บไซต์ตามที่ผู้แต่ง / ผู้สร้างเว็บนำเสนอ

จากผลการวิเคราะห์เว็บไซต์สำหรับเด็กด้านภาษา พบว่า ใช้คำที่มีน้ำหนักและมีพลังในการโน้มน้าวให้มีอารมณ์คล้อยตาม และใช้ภาษาเฉพาะด้านมากที่สุดแตกต่างจากงานวิจัยของ ฤทธิไกร คำเอียง (2549) พบว่า คุณภาพเว็บไซต์ด้านภาษาที่ใช้มีความชัดเจนเข้าใจง่าย อยู่ในระดับมากที่สุด เพราะว่าเว็บไซต์สำหรับเด็กภาษาที่ใช้ต้องสนใจในการอ่านเนื่องจากเด็กจะเกิดความเบื่อหน่ายหากภาษาที่ใช้สับสนหรือไม่เพลิดเพลินกับสิ่งนั้นแล้วก็จะละทิ้งสิ่งนั้นไป

จากผลการวิเคราะห์เว็บไซต์สำหรับเด็กด้านการออกแบบส่วนองค์ประกอบ พบว่า คุณสมบัติต่าง ๆ ของเว็บไซต์ เช่น ภาพเคลื่อนไหว กราฟิกไฟล์เสียงไม่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงเว็บไซต์ การวางภาพและข้อความมีความสมดุลเหมาะสม และการจัดวาง

องค์ประกอบต่าง ๆ เป็นสากล (เช่นจากบนลงล่างซ้ายไปขวา) มากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สรวงสุดา ปานสกุล (2545) พบว่า ด้านมิติมีเดียควรหลีกเลี่ยงการใช้กราฟิกที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ เพราะว่าองค์ประกอบต่าง ๆ หากมีมากเกินไปหรือมีการจัดวางไม่เหมาะสมจะเป็นสิ่งขัดขวางการเข้าถึงข้อมูลที่อยู่ในเว็บไซต์ทำให้เด็กได้รับข้อมูลที่ไม่ครบถ้วน เช่น ภาพประกอบซ้อนข้อความ การเปลี่ยนรุ่นของซอฟต์แวร์ที่ใช้สร้างกราฟิก ภาพกับข้อความการจัดวางไม่ต่อเนื่องกัน

ตัวอักษร พบว่า ชนิดตัวอักษรต้องเป็นมาตรฐาน (ไม่ต้องลงตัวอักษรเพิ่มเติม) ชนิดและแบบตัวอักษรที่ใช้มีความกลมกลืนเป็นระบบในทุกหน้าของเว็บไซต์ และรูปแบบตัวอักษรมีความแตกต่างกันและแปลกใหม่ (ตัวเอียง ตัวหนา ตัวขีดเส้นใต้) มากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมควร เพียรพิทักษ์(2545) เจนจิรา อนันตกาล (2548) เจริญศรี แซ่กิม (2551) ฤทธิไกร คำเอียง (2549) สารภี วินิจสิริ (2549) จิราวรรณ ปัทม (2544) และจิตรา วิชาช่าง (2545) พบว่า ตัวอักษรที่ใช้เป็นแบบมาตรฐานอ่านง่าย ชัดเจน มีความกลมกลืนในทุกหน้าของเว็บไซต์ และใช้ลักษณะตัวอักษรในจำนวนที่เหมาะสมกับเนื้อหา โดยตัวอักษรหัวเรื่องควรต่างจากเนื้อหา เพราะว่าเมื่อใช้แบบตัวอักษรมาตรฐานแล้วก็สามารถเข้าใช้เว็บไซต์จากเครื่องคอมพิวเตอร์เครื่องอื่น ๆ ได้ทันทีเกิดความกลมกลืนของแต่ละหน้า

การใช้สี พบว่า พื้นหลังและภาพประกอบใช้สีที่กลมกลืนกันเหมาะสม ใช้สีสื่อความหมายแทนสิ่งต่าง ๆ และสีของตัวอักษร/ข้อความไม่กลมกลืนกับสีพื้นหลัง (background) มากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ เจริญศรี แซ่กิม (2551) ฤทธิไกร คำเอียง (2549) สารภี วินิจสิริ (2549) เจนจิรา อนันตกาล (2548) สมควร เพียรพิทักษ์ (2545) และจิราวรรณ ปัทม (2544) พบว่า ใช้สีที่กลมกลืนสวยงามสบายตา สื่อความหมายได้ตรงตามจุดประสงค์ จำนวนสีของพื้นหลังและตัวอักษรเหมาะสมกับเนื้อหา โดยพื้นหลังเป็นสีขาวไม่มีลวดลาย ลักษณะพื้นหลังสีอ่อน เพราะว่าเว็บไซต์สำหรับเด็กหากใช้สีที่มันกลมกลืนกันระหว่างภาพ ข้อความกับพื้นหลังจะทำให้เว็บไซต์มีความสวยงามสูงในการเข้า

ใช้ภาพและข้อความจะไม่กลืนไปกับพื้นหลัง

ภาพประกอบพบว่าภาพประกอบสื่อความหมาย สอดคล้องกับเนื้อหา ขนาดของภาพที่แสดงในหน้าจอ เหมาะสม ชนิดและขนาดของไฟล์ภาพไม่ใหญ่เกินไป ภาพประกอบช่วยให้เกิดมโนภาพที่กว้างขวาง ภาพพื้นหลังไม่ฉูดฉาดลายตา และ ความเร็วของภาพเคลื่อนไหวเป็นธรรมชาติมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมควร เพียรพิทักษ์ (2545) พบว่า การเลือกใช้ ชนิดและขนาดของไฟล์ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหวและภาพ วิดีทัศน์อย่างเหมาะสม เพื่อความเร็วในการแสดงผล ที่หน้าจอ ภาพต้องสื่อความหมายได้มากกว่าตัวอักษร สอดคล้องกับงานวิจัยของ เจนจิรา อนันตกาล (2548) สรรวสุตา ปานสกุล (2545) จิตรา วิชาช่วง (2545) พบว่า ใช้จำนวนและประเภทของภาพประกอบตามความ เหมาะสมของเนื้อหาและควรมีความสัมพันธ์กับเนื้อหา เท่านั้น เพราะว่าเว็บไซต์สำหรับเด็กภาพและเนื้อหา จะทำให้เด็กมีความเข้าใจในเนื้อหาเหล่านั้นมากขึ้น ภาพจะเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจแทนเนื้อหา

ส่วนเสียง พบว่า เสียงมีความสอดคล้องสมจริง เข้ากับเนื้อหา และเสียงบรรยายและเสียงภาพประกอบ แยกออกจากกันอย่างชัดเจนมากที่สุด สอดคล้องกับ งานวิจัยของ เจนจิรา อนันตกาล (2548) และสมควร เพียรพิทักษ์ (2545) พบว่า มีการใช้เสียงเหมาะสม ชัดเจนสอดคล้องเข้ากับเนื้อหา ไม่รบกวนผู้ใช้เว็บไซต์ เพราะจะทำให้เกิดความสมบูรณ์ในเนื้อหาโดยเฉพาะ เนื้อเรื่องที่เป็นนิทาน สถานการณ์ต่างๆ

ปุ่มกดและไอคอน พบว่า ปุ่มกดและไอคอน มีขนาดเหมาะสมมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมควร เพียรพิทักษ์ (2545) พบว่า ปุ่มและสัญลักษณ์รูป สื่อความหมายได้เป็นสากล จัดวาง สวยงาม เพราะว่า เว็บไซต์สำหรับเด็กปุ่มกดและไอคอนจะนำไปสู่ข้อมูล ภายในเว็บไซต์ซึ่งหากปุ่มกดมีขนาดเล็กเกินไปหรือ กลมกลืนกับกราฟิกทำให้ไม่สามารถมองเห็นปุ่มกด หรือไอคอนเหล่านั้น

การเชื่อมโยงต่างๆ (link) พบว่าการเชื่อมโยง ระหว่างหัวข้อเรื่องกับเนื้อหา มีความถูกต้องมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ เจริญศรี แซ่กิม (2551)

พบว่า ควรมีหัวข้อเฉพาะหรือภาพแล้วสามารถเชื่อมโยง ถึงรายละเอียดข้อมูล การเชื่อมโยงทั้งภายในและ ภายนอกเว็บถูกต้อง เพราะว่าเว็บไซต์สำหรับเด็กถ้ามี การเชื่อมโยงไปยังข้อมูลที่ถูกต้องจะทำให้เด็กได้รับความรู้ในสิ่งที่ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

การศึกษาการพัฒนาเกณฑ์การประเมินเว็บไซต์ สำหรับเด็กครูบรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร ต้องการให้เว็บไซต์สำหรับเด็กนำเสนอ ในเรื่องต่อไปนี้

1. ด้านเนื้อหา ครูบรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ต้องการให้เว็บไซต์ สำหรับเด็กมีเนื้อหาในลักษณะดังนี้ คือเนื้อหาที่มีความ ถูกต้องเหมาะสมกับเด็ก มีสาระความรู้ที่เป็นประโยชน์ แก่เด็ก มีความน่าสนใจ ชวนให้ติดตาม มีความยากง่าย เหมาะสมกับเด็กแต่ละวัย มีภาพประกอบ

2. ด้านผู้แต่ง / ผู้สร้างเว็บ ครูบรรณารักษ์ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ต้องการ ให้เว็บไซต์สำหรับเด็กผู้แต่ง / ผู้สร้างเว็บคำนึงถึงดังนี้ คือ นำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องแก่เด็ก ข้อมูลต่างๆ ที่ผู้แต่ง / ผู้สร้างเว็บนำเสนอบนเว็บไซต์หากเป็นลิขสิทธิ์ ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของผลงาน มีความเชี่ยวชาญ ในเนื้อหานั้นๆ

3. ด้านภาษา ครูบรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ต้องการให้เว็บไซต์ สำหรับเด็กมีภาษาในลักษณะดังนี้ คือ การใช้ภาษาที่ ถูกต้องเหมาะสมกับเด็ก โครงสร้างภาษาถูกต้องตามหลัก ไวยากรณ์ การสะกดคำถูกต้อง

4. ด้านการออกแบบ ครูบรรณารักษ์โรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ต้องการให้ เว็บไซต์สำหรับเด็กมีการออกแบบในลักษณะดังนี้ คือ องค์ประกอบต่างๆ ไม่เป็นอุปสรรคในการเข้าใช้เว็บไซต์ เว็บไซต์มีสีสันสวยงาม ดึงดูดให้เข้าใช้ การเชื่อมโยง ภายในและภายนอกเว็บมีความถูกต้อง สีของ ข้อความไม่กลมกลืนไปกับสีของพื้นหลัง มีเสียงประกอบ

กับเนื้อหา ภาพประกอบและกราฟิกต่าง ๆ ต้องสัมพันธ์
กับเนื้อหา ปุ่มกดและไอคอนต้องชัดเจนสื่อความหมาย
ได้ถูกต้อง

2. ควรมีการประเมินเว็บไซต์ที่เป็นอันตราย
ต่อเด็กและเยาวชน

3. ควรมีการศึกษาเกณฑ์ในการประเมินเว็บไซต์
เฉพาะด้าน เช่น ด้านการศึกษา ด้านการเมือง ด้าน
วัฒนธรรม เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาเกณฑ์ในการประเมินเว็บไซต์
สำหรับวัยรุ่น

เอกสารอ้างอิง

- กิตติธัญญา บุญกุลศิริโรตม์. (2555). เว็บไซต์การจัดการความรู้เพื่อการทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชา
เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัย
อีสเทิร์นเอเซีย, ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 6(1), 150-162.*
- เจริญศรี แซ่กิม. (2551). การประเมินเว็บไซต์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในเขตภาคใต้. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร-
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จิราวรรณ ปีทอง. (2544). ความพึงพอใจของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตต่อการสืบค้นฐานข้อมูลสารสนเทศด้านกล้วยไม้
บนเครือข่าย seesiam.com. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จิตรา วิชาช่าง. (2545). การออกแบบและพัฒนาเว็บเพจเพื่อการส่งเสริมสมุนไพรไทย. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร-
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เจนจิรา อนันตกาล. (2548). การศึกษารูปแบบโฮมเพจเว็บไซต์ทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ตรงตาม
ความต้องการของผู้ใช้. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
พระจอมเกล้าธนบุรี.
- จำเนียร ช่างโชติ. (2532). *จิตวิทยาการรับรู้และเรียนรู้*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- ณัฐพล ราไพ. (2548). รูปแบบของเว็บเพจที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณรงค์ ทองปาน. (2526). *การสร้างหนังสือสำหรับเด็ก*. กรุงเทพมหานคร: กรมการฝึกหัดครู, หน่วยศึกษานิเทศก์,
ภาคพัฒนาตำราและเอกสารวิชาการ.
- ทฤษฎพงศ์ เฟื่องวุฒิ. (2543). *Web design*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ Sum Publishing.
- ธวัชชัย ศรีสุเทพ. (2545). *เจาะไซต์เจ็ป ผ่า! เว็บดัง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โปรวิชั่น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น.

- ประไพพรรณ จงศิริ. (2553). *ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าชมเว็บไซต์ยอดนิยมด้านข่าวสาร*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปรเมศวร์ มินศิริ. (2554). *โครงการอินเทอร์เน็ตสีขาวเพื่อเยาวชน*. ค้นเมื่อ 8 พฤษภาคม 2554, จาก <http://thaicleannet.com/>.
- พันจันทร์ ธนวัฒน์เสถียร และปิยะ นากสงค์. (2551). *ออกแบบและสร้างเว็บไซต์ฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ซัคเซส มีเดีย.
- ภัยในโลกไซเบอร์. (2550). ค้นจาก <http://paramet2305.multiply.com/journal/item/20/20>.
- มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (2555). *ระเบียบการรับสมัครเข้าเป็นนักศึกษาและแผนการศึกษาชั้นปริญญาตรี ส่วนกลาง พ.ศ. 2555*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- ฤทธิไกร คำเสียง. (2549). *การสร้างเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์โรงเรียนวัดอ่างแก้ว (จีบ ปานขำ)*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิภา เพิ่มทรัพย์ และวศิน เพิ่มทรัพย์. (2546). *ครบเครื่อง เรื่องอินเทอร์เน็ต ฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพมหานคร: โปรวิชั่น, 2546.
- วิรุทธิ์ จันทรมหเสถียร. (2552). *การพัฒนาเกณฑ์การประเมินเว็บไซต์สถานีวิทยุเครือข่ายพันธมิตรวิทยุสถาบันอุดมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศิริกาญจน์ ยัมประยัติ. (2548). ปัจจุบันคนไทย “บริโภคสื่อ” อย่างไร?. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์*, 1(2), 35-45.
- สารภี วินิจศิริ. (2549). *การพัฒนาเว็บไซต์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สายสุรางค์ โชติพานิช. (2546). มุมอินเทอร์เน็ต อินเทอร์เน็ตกับเยาวชนไทย. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, (8), 81-82.
- สุริยา ปานเพ็ง. (2546). *ความต้องการในการพัฒนาของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมควร เพียรพิทักษ์. (2545). *การพัฒนาเกณฑ์การประเมินเว็บไซต์ทางการศึกษา*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- สรวงสุตา ปานสกุล. (2545). *การนำเสนอรูปแบบการเรียนรู้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์แบบร่วมมือในองค์กรบนอินเทอร์เน็ต*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- American Library Association, Association for Library Service to Children. (2011). *Great web sites for kids Selection criteria*. Retrieved from <http://www.ala.org/alsc/greatwebsites/greatwebsitesforkids/greatwebsites>.
- Boklaschuk, K. & Caisse, K. (2011). *Evaluation of educational web sites*. Retrieved January 1, 2012, from <http://www.usask.ca/education/coursework/802papers/bokcaisse/bokcaisse.htm>.

Medical Library Association. (2011). *A user's guide to finding and evaluating health information on the web*. Retrieved from <http://www.mlanet.org/resources/userguide.html>.

Osorio, N. L. (2001). *Websites of Science-Engineering Libraries: An Analysis of Content and Design*. Retrieved from <http://www.istl.org/01-winter/refereed.html>.

University of Illinois at Chicago, Library of the Health Sciences. (2008). *Criteria for evaluating the quality of health information on the internet*. Retrieved from <http://www.uic.edu/depts/lib/lhsu/resources/guides/web-evaluation.shtml>.

รูปแบบการบริหารการคลังเทศบาลที่ส่งผลต่อการพัฒนา ประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานการคลังท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

Municipality Finance Administration Model that Affects the Development of the Efficiency of Local Finance Administration in the Lower Northeastern Part of Thailand

อภิชาติ แสงอำพร และ จันทน์ อติวัฒนสิทธิ์

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการบริหารการคลังของเทศบาล ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารการคลัง และเสนอรูปแบบการบริหารการคลัง ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานการคลังท้องถิ่น ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยจากเอกสาร และใช้แบบสอบถาม เก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายจำนวน 200 คนโดยสุ่มแบบหลายขั้นตอน การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่เลือกแบบเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า (1) โครงสร้างรายได้ของเทศบาลที่ศึกษามีลักษณะพึ่งพารายได้จากรัฐบาล เป็นสัดส่วนที่สูง เทศบาลมีศักยภาพในการจัดหารายได้ต่ำ ทำให้ความเข้มแข็งทางด้านรายได้ต่ำ เทศบาลมีการจัดสรร รายจ่ายส่วนใหญ่เพื่อรายจ่ายประจำและรายจ่ายเพื่อการลงทุน ทำให้มีรายจ่ายสำหรับการพัฒนาความเข้มแข็ง ของชุมชนในเทศบาลต่ำ (2) ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารการคลังของเทศบาลที่ศึกษาประกอบด้วย ปัญหา เกี่ยวกับบุคลากร ปัญหาด้านโครงสร้างรายได้และโครงสร้างรายจ่าย ปัญหาวิธีปฏิบัติงานคลัง และปัญหาการ ตรวจสอบทางการเงินคลัง (3) รูปแบบการบริหารการคลังเทศบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการคลัง ท้องถิ่นมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ปัจจัยที่สัมพันธ์กันคือ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ประชาชน ควรมีส่วนร่วมในการบริหาร ระบบการสร้างภูมิคุ้มกัน และระบบกลไกการขับเคลื่อน

คำสำคัญ: การบริหารการคลัง, เทศบาล, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

Abstract

The research aimed to study (1) the characteristic of municipal fiscal management in the lower northeast, (2) study the problems and difficulties in municipal fiscal management in the lower northeast, and (3) propose for the model of the fiscal management style caused developing efficiency of the local fiscal performance. The research methodology was a mix method combining qualitative and quantitative method. The data collections were collected documents, questionnaires gathering data from of 200 people from multistage sampling, depth interviews from interviewers selected by purposive sampling.

The results were found as follows: (1) the characteristics of municipal revenues structure were highly depended on government effected the low strengthened. The municipal expenditure structure mainly allocated to fixed expenses and investments so that the less budgets for communities development. (2) There were many problems of the fiscal management of municipalities including the problem from personnel issues, structural issues, income and expense structure, the practice bills, and the monitoring of fiscal. (3) The municipal fiscal management model which affected the developing efficiency of the local fiscal performance included three related important element; they were the participation of the public, Immune system and mechanical propulsion.

Keywords: finance administration, municipality, lower northeastern part of Thailand

ความนำ

การพัฒนาและการสร้างประชาธิปไตยให้มั่นคงภายในประเทศเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก โดยหลักการแล้วถ้าต้องการให้มีการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างมั่นคงแล้วต้องมีการพัฒนาตั้งแต่ระดับล่าง เมื่อมีการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับล่างแล้วก็จะทำให้มีการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับประเทศมีความมั่นคง ซึ่งหลักการนี้ก็คือการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นนั่นเอง การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการบริหารจัดการบ้านเมืองของรัฐในระบบประชาธิปไตยโดยมุ่งลดบทบาทของรัฐส่วนกลางลงเหลือภารกิจหลักเท่าที่จำเป็นและให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานชุมชนท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของประชาชนมากขึ้น การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นจึงเป็นการจัดความสัมพันธ์ทางอำนาจหน้าที่ใหม่ระหว่างส่วนกลางกับส่วนท้องถิ่นให้สอดคล้องกับสภาพการณ์บ้านเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปในสภาวะที่สังคมมีกลุ่มที่หลากหลายมีความต้องการและความคาดหวังจากรัฐที่เพิ่มขึ้นแตกต่างกันและขัดแย้งกันในขณะที่รัฐเองก็มีขีดความสามารถและทรัพยากรที่จำกัดในการตอบสนองปัญหาความต้องการที่เกิดขึ้นในแต่ละท้องถิ่นได้ทันต่อเหตุการณ์และตรงกับความต้องการของท้องถิ่น

รัฐธรรมนูญไทยในส่วนที่เกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น ได้กล่าวถึงสาระสำคัญของการกระจายอำนาจการปกครอง โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรหลักในการจัดบริการสาธารณะและมีส่วนร่วม

ในการตัดสินใจแก้ปัญหาในพื้นที่ มีอิสระในการกำหนดนโยบาย การบริหารงานบุคคล และ การบริหารการเงินการคลัง เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ รัฐบาลจึงได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวทำให้รัฐบาลต้องถ่ายโอนภารกิจจากการบริหารราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจำนวนมากไปยังส่วนท้องถิ่น (อุดม ทุมโฆสิต, 2545, หน้า 1) โดยกำหนดให้มีการถ่ายโอนภารกิจจำนวน 245 ภารกิจ (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2551, หน้า 60) ซึ่งรวมอยู่ใน 4 เรื่องสำคัญคือ ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านการดูแลสวัสดิการ และด้านการกำกับดูแลสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตามเมื่อภารกิจใดได้มีการถ่ายโอนภารกิจกันไปแล้ว ก็หมายความว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีต้นทุนหรือรายจ่ายที่เพิ่มขึ้นสำหรับการจัดทำภารกิจเหล่านั้น ซึ่งแน่นอนว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีรายได้เพียงพอในการจัดทำภารกิจเหล่านั้นด้วย ไม่ว่าจะเป็นจากรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง หรือจากการจัดสรรงบประมาณจากส่วนกลาง

จากลักษณะการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ก่อให้เกิดคำถามต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่ามีความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ คำตอบโดยรวมเป็นไปในลักษณะที่ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องพัฒนาความพร้อมให้เป็นองค์กรที่มีความเข้มแข็งในการดำเนินภารกิจต่าง ๆ ดังกล่าวได้

ในทางบริหารถือว่ามีปัจจัยหลายปัจจัยที่ทำให้องค์กรมีความเข้มแข็งในการปฏิบัติการกิจต่าง ๆ ได้ และปัจจัยสำคัญประการหนึ่งคือความสามารถทางการบริหารการคลัง ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ ศักยภาพในการจัดหารายได้ และการจัดสรรรายจ่ายที่เหมาะสมในกรณีที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีศักยภาพในการจัดหารายได้ หมายถึงความสามารถในการจัดเก็บภาษีท้องถิ่นประเภทต่าง ๆ การกระตุ้นการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ การหารายได้ในรูปค่าธรรมเนียมการใช้ประโยชน์ต่าง ๆ และรวมถึงรายได้ที่ส่วนกลางจัดสรรให้ ซึ่งประกอบด้วย ภาษีแบ่งและเงินอุดหนุน ส่วนการจัดสรรรายจ่ายมักเป็นไปเพื่อก่อให้เกิดการตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นเป็นสำคัญ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการบริหารการคลังท้องถิ่นมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับภารกิจต่าง ๆ ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินการ

โดยทั่วไปการบริหารการคลังในองค์กรท้องถิ่นมักเป็นไปเพื่อการสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีอำนาจการตัดสินใจ ซึ่งจะสามารถเป็นเครื่องมือสะท้อนถึงความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น และก่อให้เกิดการให้บริการสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ และหากพิจารณาการคลังท้องถิ่นในฐานะของการกระจายอำนาจทางการเมืองการปกครองสู่ท้องถิ่นแล้ว จะถือได้ว่าการบริหารการคลังท้องถิ่นเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะเข้าไปเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาชน รวมทั้งเป็นเครื่องมือที่สำคัญในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ฉะนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีการบริหารงานคลังอย่างถูกต้องและเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น

แต่อย่างไรก็ตามมักมีปัญหที่เกิดขึ้นจากการบริหารงานคลังท้องถิ่น ซึ่งอาจส่งผลให้ผลลัพธ์ที่คาดหวังไม่เป็นไปตามที่ต้องการ ปัญหาที่เกิดขึ้นสามารถจำแนกแสดงให้เห็นได้ดังนี้

ปัญหาประการที่หนึ่ง ปัญหาทางด้านรายได้สามารถกล่าวได้ว่าโครงสร้างรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยยังคงมีการพึ่งพารายได้จากส่วนกลาง

เป็นสัดส่วนที่สูงในขณะที่มีรายได้ที่จัดเก็บเองในสัดส่วนที่ต่ำ ซึ่งมีสาเหตุหรือปัจจัยหลายประการที่ทำให้โครงสร้างรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเช่นนั้น เช่น ความเจริญและการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น รายได้ของประชากร ความเป็นเมืองหรือชนบท การค้าหรือพาณิชย์ การจ้างงาน ความรับผิดชอบของประชาชนในการเสียภาษีการหารายได้ของท้องถิ่น ฯลฯ (สกนธ์ วรรณวัฒนา, 2553, หน้า 105) ปัญหาประการที่สองคือ ปัญหาด้านรายจ่าย ผู้บริหารท้องถิ่นที่มาจากนักการเมืองท้องถิ่นมักแข่งขันกันในการให้บริการสาธารณะเพื่อสร้างฐานคะแนนนิยมของตนเองกับประชาชน โดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมจากการประหยัดต่อขนาด (economies of scale) หรือการมีขนาดของบริการสาธารณะที่เหมาะสมภายในท้องถิ่น โดยมักจะมีแนวโน้มจัดบริการสาธารณะท้องถิ่นขนาดใหญ่เกินความสามารถทางการคลังของท้องถิ่น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อวินัยทางการคลังของท้องถิ่น และส่งผลรายจ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ทำให้เกิดการสูญเสียทรัพยากรของประเทศจากการไม่มีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรดังกล่าว การตัดสินใจของผู้บริหารท้องถิ่นในการจัดบริการสาธารณะท้องถิ่นใหญ่เกินไปมักมีแรงกดดันมาจากหลายประการ (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2551, หน้า 61) ดังนี้ (1) การกดดันจากฝ่ายผลประโยชน์ ซึ่งอาจเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้ให้การสนับสนุน การเลือกตั้ง (2) อคติของหน่วยงานท้องถิ่น เนื่องจากการเล็งผลเลิศว่าเมื่อทำโครงการใหญ่แล้วจะเกิดผลดีต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น ซึ่งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นมักไม่เป็นดังที่คาดไว้ (3) การทำงานของหน่วยงานท้องถิ่นภายใต้สภาพการผูกขาด (monopolistic atmosphere) ซึ่งถ้าหน่วยงานตัดสินใจผิดพลาดในการจัดบริการสาธารณะ ก็ยังสามารถผลักภาระไปให้ประชาชนได้ในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการขึ้นภาษีหรือค่าธรรมเนียม ปัญหาประการที่สามเมื่อมีการกระจายอำนาจแล้ว อำนาจส่วนใหญ่ยังคงอยู่กับส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เช่น อำนาจในการอนุมัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังคงขึ้นอยู่กับส่วนภูมิภาค หรือ การจัดสรรเงินอุดหนุนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอำนาจของส่วนกลาง (ไพรัช ตระการศิริพันธ์, 2548, หน้า 312)

ปัญหาประการที่สี่ คือปัญหาบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังมีความรู้ ประสิทธิภาพ รวมทั้งเครื่องมือและการใช้เครื่องมือที่เกี่ยวกับการบริหารการคลังท้องถิ่นต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเปรียบเทียบกับบุคลากรทางการคลังของส่วนกลาง ในกรณีนี้ทำให้เป็นข้ออ้างได้ว่าการจัดเก็บภาษีบางชนิดควรให้ส่วนกลางเป็นผู้จัดเก็บเอง เช่น ภาษีท้องถิ่นที่อยู่บนฐานรายได้ และฐานการบริโภค ปัญหาประการที่ห้า ในการบริหารการคลังท้องถิ่นในยุคปัจจุบันนอกจากมีภารกิจหลักในการจัดบริการสาธารณะให้มีคุณภาพแล้ว ยังต้องเผชิญกับปัญหาใหม่ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหาการใช้แหล่งน้ำ การบุกรุกที่ดินสาธารณะ การขยายตัวของชุมชนเมือง ฯลฯ ปัญหาสิ่งแวดล้อมเหล่านี้เมื่อเกิดขึ้นในเขตพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องเป็นภาระที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องเข้าไปจัดการเพื่อมิให้ปัญหาลุกลามใหญ่โตจนมีอาจแก้ไขได้ ซึ่งในการนี้จะส่งผลให้รายจ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในอนาคต

จากปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กล่าวข้างต้น อาจส่งผลต่อความล้มเหลวของการบริหารในภาพรวมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ ซึ่งอาจส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถบรรลุเป้าหมายในการจัดสรรสินค้าและบริการสาธารณะตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างครบถ้วน ผู้วิจัยเห็นว่าการรับมือกับปัญหาข้างต้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารการคลังจากแบบเดิมที่เน้นการวางแผนและการปฏิบัติ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาสู่การสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารการคลังของประชาชนในทุกขั้นตอน ซึ่งน่าจะช่วยลดปัญหาทางการคลังและนำมาสู่ผลลัพธ์ที่พึงปรารถนาได้ ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงให้ความสำคัญ

สนใจกับการศึกษาถึงรูปแบบการบริหารการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการพัฒนาประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานการคลังท้องถิ่น

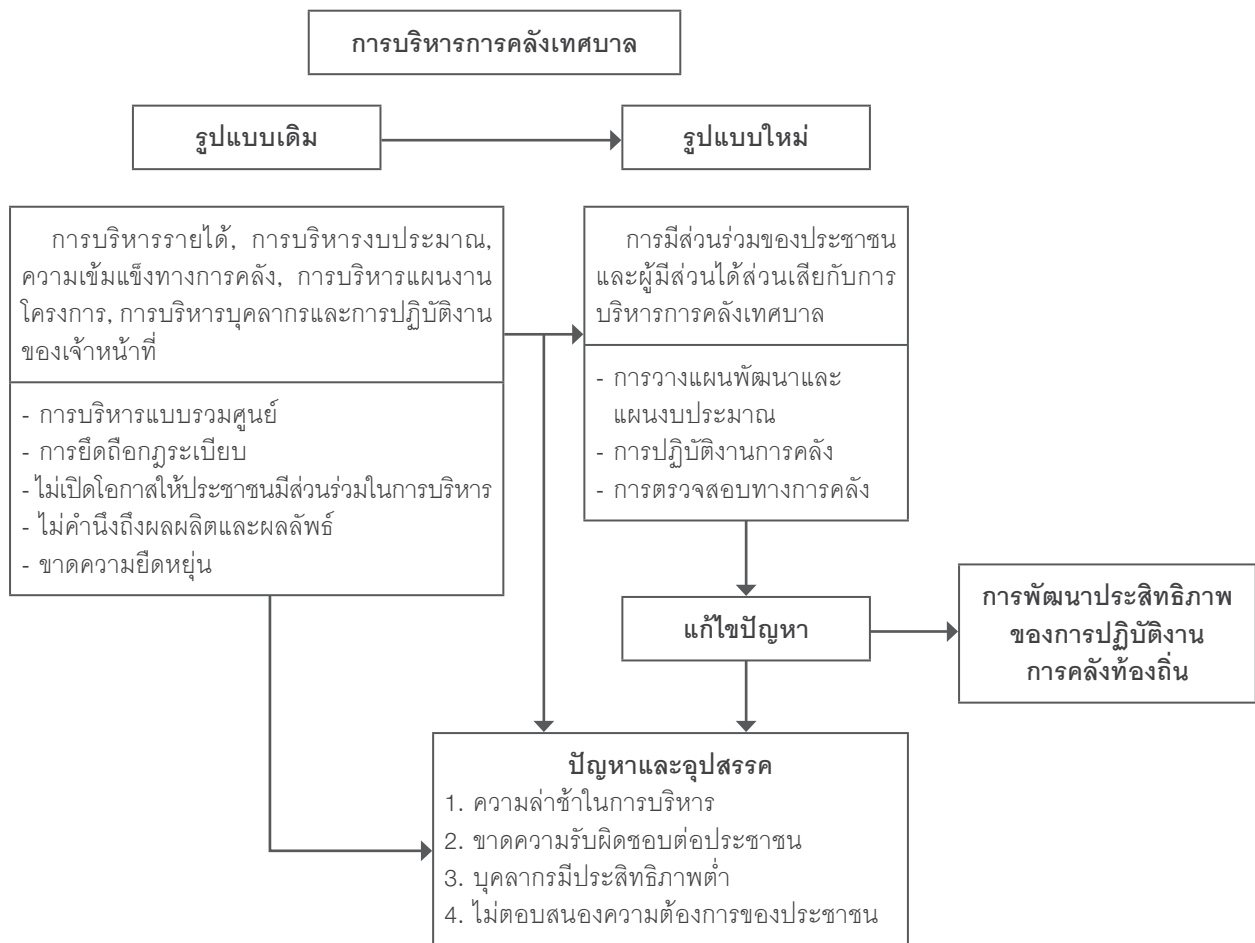
คำถามการวิจัย

1. เทศบาลมีฐานรายได้เป็นอย่างไร เพียงพอกับรายจ่ายในการจัดทำบริการสาธารณะ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่
2. เทศบาลมีลักษณะโครงสร้างของระบบงบประมาณเป็นอย่างไร และการจัดสรรรายจ่ายเหล่านี้สะท้อนถึงการตอบสนองความต้องการบริการสาธารณะของท้องถิ่นแค่ไหน เพียงไร
3. ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารการคลังเทศบาล เป็นอย่างไร
4. ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเทศบาลมีส่วนร่วมในการบริหารการคลังของเทศบาลในลักษณะใด มากน้อยแค่ไหน
5. รูปแบบที่เหมาะสมในการบริหารการคลังเทศบาลที่ก่อให้เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานการคลังท้องถิ่น ควรเป็นเช่นไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะการบริหารการคลังของเทศบาล ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารการคลังของเทศบาลในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
3. เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารการคลังเทศบาลที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารการคลังท้องถิ่น

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากกรอบแนวคิดการวิจัย ได้นำแนวคิดการบริหารการคลังท้องถิ่น แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหาร แนวคิดการบริหารงานแบบธรรมาภิบาล แนวคิดการสร้างประสิทธิภาพในการบริหาร มาสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารการคลังที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการคลังท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

พื้นที่สำหรับการวิจัย นี้ศึกษาจากเทศบาลในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ได้แก่ จังหวัดสุรินทร์และจังหวัดบุรีรัมย์ โดยคัดเลือกจังหวัดละ 2 เทศบาล โดยใช้เกณฑ์ของเทศบาลที่ได้รับรางวัลในการบริหารจัดการที่ดีของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ประจำปี 2552 มาพิจารณาเลือกพื้นที่การศึกษา เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการบริหารการคลังและสังเคราะห์รูปแบบการบริหารการคลังที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานการคลังโดยเทศบาลที่ได้รับรางวัลฯ เป็นตัวแทนของเทศบาลที่มีรูปแบบการบริหารการคลังแบบใหม่ที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารการคลัง ได้แก่ เทศบาลตำบลท่าตูมและเทศบาลตำบลอิสาณ

เทศบาลที่ไม่ได้รับรางวัลฯ เป็นตัวแทนของเทศบาลที่มีรูปแบบการบริหารการคลังแบบเก่า ได้แก่เทศบาลตำบลเมืองแก เทศบาลตำบลห้วยหิน

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักออกเป็น 2 กลุ่ม โดยที่กลุ่มแรก กลุ่มที่ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลด้วยวิธีการเชิงปริมาณ จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการบริหารการคลังเทศบาล ใช้ตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างและสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multistage sampling) จากประชากรเป้าหมาย 400 คน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 196 คน แต่เก็บข้อมูลจริง 200 คน สำหรับกลุ่มที่สอง เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักที่ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจำนวน 18 ราย โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จากผู้แทนสำนักงานท้องถิ่นจังหวัด ตัวแทนฝ่ายบริหารของเทศบาล สมาชิกสภาเทศบาล เจ้าหน้าที่ส่วนการคลังของเทศบาล ประชาชน องค์กรประชาสังคมในพื้นที่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย

1. แบบสอบถาม ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการวิจัย แล้วกำหนดกรอบเนื้อหาและข้อคำถามให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัย
2. แบบสัมภาษณ์เจาะลึกแบบมีโครงสร้าง ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเป็นเครื่องมือประกอบในการตั้งคำถามในการสัมภาษณ์
3. การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการบริหารการคลังเทศบาล

และรูปแบบการบริหารการคลังเทศบาล แล้วนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาความ และอธิบายตีความหมาย

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม คำนวณหาค่าทางสถิติ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้ค่า t-test เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างรูปแบบการบริหารการคลังแบบเดิมกับแบบใหม่ ว่ามีผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารการคลังอย่างไร

3. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (inductive analysis) โดยการวิเคราะห์และสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์การจำแนกและจัดกลุ่มข้อมูล เปรียบเทียบข้อมูล และการวิเคราะห์เชิงทฤษฎี เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารการคลังเทศบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานการคลัง

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารการคลังเทศบาลที่ส่งผลต่อการพัฒนาประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานการคลังท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง สรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ดังนี้

1. ลักษณะการบริหารการคลังท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

1.1 โครงสร้างรายได้และความเข้มแข็งทางด้านรายได้

ในการศึกษาโครงสร้างรายได้และความเข้มแข็งของรายได้ของเทศบาลที่ศึกษาทั้ง 4 แห่งนั้น โดยภาพรวมแล้วเทศบาลมีโครงสร้างรายได้ที่พึ่งพารายได้จากรัฐบาลเป็นสัดส่วนที่สูงมาก กล่าวคือมีสัดส่วนเฉลี่ยของเงินอุดหนุนเป็นร้อยละ 58.16 สัดส่วนเฉลี่ยของภาษีที่รัฐบาลจัดสรรให้เป็นร้อยละ 35.98 เมื่อรวมรายได้ทั้งสองส่วนนี้แล้วเทศบาลที่ศึกษามีสัดส่วนเฉลี่ยของรายได้ที่พึ่งพาจากรัฐบาลสูงถึงร้อยละ 94.14 ทำให้มีสัดส่วนของรายได้ที่จัดเก็บได้เองเพียงร้อยละ 5.86 สำหรับอัตราการเปลี่ยนแปลงของการจัดสรรรายได้ในแต่ละหมวดในช่วงปีงบประมาณที่ศึกษา พบว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงในการจัดสรรรายได้แต่ละหมวด

ในแต่ละปีงบประมาณมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก โดยเฉลี่ยแล้วมีอัตราการเพิ่มหรือลดไม่เกินร้อยละ 15 เพราะฉะนั้นโดยภาพรวมทิศทางการจัดสรรรายได้ในแต่ละปีงบประมาณของเทศบาลที่ศึกษาไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ยังคงมีโครงสร้างที่พึงพารายได้จากส่วนกลางมากดังที่กล่าว

1.2 โครงสร้างรายจ่ายและความเข้มแข็งในด้านการจ่าย

จากการศึกษาถึงโครงสร้างรายจ่ายจำแนกตามแผนงานของเทศบาลทั้ง 4 แห่ง มีลักษณะ ดังนี้ ในการจำแนกแผนงานรายจ่ายของเทศบาลสามารถจัดกลุ่มของแผนงานออกได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ แผนงานประจำ เป็นกลุ่มแผนงานที่เทศบาลดำเนินการตามภารกิจการกระจายอำนาจที่ทำให้เทศบาลจะต้องมีการจัดสรรรายจ่ายอย่างสม่ำเสมอ ประเภทที่สอง แผนงานเพื่อการลงทุน เป็นแผนงานที่เทศบาลมีการลงทุนเพื่อพัฒนาทางกายภาพหรือโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาล ประเภทที่สามแผนงานเพื่อการพัฒนาศักยภาพชุมชน พบว่าในแต่ละเทศบาลจะมีการจัดสรรรายจ่ายไปในแผนงานประจำเป็นสัดส่วนที่สูงที่สุด จัดสรรรายจ่ายในแผนงานเพื่อการลงทุนรองลงมา และจัดสรรรายจ่ายในแผนงานเพื่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในสัดส่วนที่ต่ำที่สุด โดยสามารถแสดงค่าเฉลี่ยของการจัดสรรรายจ่ายในทุกเทศบาลที่ศึกษาตลอดช่วงปีงบประมาณที่ศึกษาได้เป็น แผนงานรายจ่ายประจำมีการจัดสรรรายจ่ายเฉลี่ยร้อยละ 64.63 แผนงานเพื่อการลงทุนมีการจัดสรรรายจ่ายเฉลี่ยร้อยละ 21.53 และแผนงานการพัฒนาศักยภาพชุมชนมีการจัดสรรรายจ่ายเฉลี่ยร้อยละ 13.84

1.3 ดุลการเงิน

ในการวิเคราะห์ดุลการเงินของเทศบาลนั้น เป็นสิ่งที่ช่วยตอกย้ำลักษณะโครงสร้างรายได้และรายจ่ายของเทศบาลที่ศึกษาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะจากการศึกษาดุลการเงินของเทศบาลทั้ง 4 แห่ง เมื่อไม่ได้นำเอาเงินอุดหนุนมารวมในรายได้ของเทศบาลแล้ว จะทำให้ดุลการเงินของเทศบาลมีดุลเป็นลบ ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการที่เทศบาลต้องพึ่งพาเงินอุดหนุน

จากรัฐบาลมาเป็นรายได้ของเทศบาล เพื่อนำมาจัดสรรเป็นรายจ่ายในการกิจต่าง ๆ ให้ตอบสนองต่อการบริหารงานของเทศบาล ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความไม่เข้มแข็งในฐานะทางการคลังของเทศบาลในการพึ่งพาตนเอง

2. ลักษณะปัญหาและอุปสรรคในการบริหารการคลังเทศบาล

จากการศึกษาข้อมูลการบริหารการคลังของเทศบาลทั้ง 4 แห่ง มีปัญหาในการบริหารการคลังที่หลากหลาย แต่สามารถสรุปรวมได้เป็น 4 ปัญหา คือ

2.1 ปัญหาทางด้านบุคลากร ปัญหาความไม่สมดุลกันระหว่างจำนวนบุคลากรกับปริมาณงาน ซึ่งทำให้บุคลากรทางการคลังมีภาระงานมากเกินไป นอกจากนี้บุคลากรทางการคลังของเทศบาลยังขาดความกระตือรือร้น ขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน เพราะมีความรู้ที่ไม่ตรงกับสายงาน ซึ่งมักเกิดจากข้อบกพร่องที่มาจากกระบวนการคัดเลือกและสรรหา ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานต่ำลง นอกจากนั้นยังขาดการพัฒนาความรู้และทักษะใหม่ ๆ

2.2 ปัญหาทางด้านโครงสร้างรายได้และรายจ่าย รายได้ของเทศบาลที่ศึกษามีลักษณะที่พึ่งพารายได้จากรัฐบาลเป็นสัดส่วนที่สูงมาก ทำให้เทศบาลขาดความเป็นอิสระทางการคลังในการตัดสินใจที่จะจัดบริการสาธารณะให้ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้ ทางด้านโครงสร้างรายจ่ายนั้นเทศบาลมีการจัดสรรรายจ่ายส่วนใหญ่เพื่อรายจ่ายประจำ

2.3 ปัญหาวิธีปฏิบัติงานคลัง การปฏิบัติงานการคลังเทศบาลถูกกำกับโดยระเบียบที่กำหนดมาจากรัฐบาลและถูกควบคุมการบริหารจากหลายหน่วยงาน ทำให้ระเบียบการปฏิบัติเหล่านั้นมีลักษณะการปฏิบัติงานเหมือนระบบราชการทั่วไปที่มีความล่าช้า ขาดบุคลากรที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานการคลังโดยภาพรวม ทำให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานคลังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ขาดการจัดทำข้อมูลทางการคลังที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การปฏิบัติงานคลังของเทศบาลมีความล่าช้า มีรายได้ที่ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย การให้บริการที่ไม่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน

2.4 ปัญหาการตรวจสอบทางการคลัง มีการขัดแย้งกันระหว่างแนวทางการตรวจสอบระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการปฏิบัติงานคลังเทศบาล ทำให้การปฏิบัติงานคลังต้องมีการระงับมากขึ้น สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบนั้นยังมีในระดับต่ำ เนื่องจากการตรวจสอบที่เป็นทางการในการแต่งตั้งประชาชนเข้ามาเป็นคณะกรรมการร่วมในการตรวจสอบเรื่องต่าง ๆ นั้น การแต่งตั้งเหล่านั้นมักเป็นคนที่มีความใกล้ชิดกับผู้บริหารเทศบาล จึงสะท้อนถึงความเป็นตัวแทนของประชาชนต่ำ สำหรับการตรวจสอบการปฏิบัติงานคลังที่เกิดขึ้นจากความต้องการประชาชนนั้นก็อยู่ในระดับต่ำเหมือนกัน

3. รูปแบบการบริหารการคลังเทศบาลที่ก่อให้เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารการคลังท้องถิ่น

3.1 การเปรียบเทียบผลการประเมินประสิทธิภาพการบริหารการคลังระหว่างเทศบาลที่ได้รับรางวัลการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งประกอบด้วยเทศบาลตำบลท่าตูมและเทศบาลตำบลอิสาน กับเทศบาลที่ไม่ได้รับรางวัลการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งประกอบด้วยเทศบาลตำบลเมืองแกและเทศบาลตำบลห้วยหินพบว่า ไม่มีความแตกต่างในประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานคลังของเทศบาลที่ได้รับรางวัลและเทศบาลที่ไม่ได้รับรางวัล

3.2 ข้อเสนอของประชาชนในพื้นที่ศึกษา สำหรับรูปแบบการบริหารการคลังของเทศบาลที่ส่งผลต่อการพัฒนาประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานการคลังท้องถิ่นของเทศบาล ดังนี้ (1) การพัฒนาระบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานการคลังของเทศบาล ซึ่งการบริหารการคลังของเทศบาลควรมีความพร้อมในด้านบุคลากรทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ (2) การพัฒนาระบบการบริหารให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เทศบาลควรมีการวางแผนในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ได้วางไว้ และควรจัดให้มีวัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานให้มีความพร้อมครบถ้วนและใช้ปฏิบัติงานได้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อจะก่อให้เกิดคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ

ในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้เทศบาลควรนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงานให้มากที่สุด ควรมีการจัดสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานให้เหมาะสม มีการดำเนินงานอย่างรวดเร็วและสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างครบถ้วนและการประชาสัมพันธ์ของเทศบาล ควรมีความทั่วถึง ชัดเจน และเข้าใจได้ง่าย (3) การสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารการคลังท้องถิ่นการปฏิบัติงานคลังควรยึดถือตามระเบียบที่กำหนดไว้มีความโปร่งใสในการบริหาร มีการทำงานตามขั้นตอนที่กำหนดไว้มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างครบถ้วน ในลักษณะที่เข้าใจง่ายและตรงไปตรงมา ประชาชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงข้อมูลและสามารถตรวจสอบการปฏิบัติงานคลังเทศบาลได้ (4) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการคลังของเทศบาลควรมีการกระจายอำนาจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารมากขึ้น ในรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนแบบการประชุมสภาเมือง ที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับเทศบาลเข้าร่วมเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ แล้วเทศบาลก็นำเอาข้อเสนอไปปรับปรุง กำหนดทิศทางการดำเนินงาน การกำหนดนโยบายทางการคลังของเทศบาลแล้วจัดให้มีการแสดงความคิดเห็นอีกในรอบต่อไป และในกระบวนการคัดเลือกตัวแทนประชาชนเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมกับการบริหารการคลังของเทศบาลในรูปแบบต่าง ๆ นั้นควรสะท้อนถึงความเป็นตัวแทนของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละเรื่องอย่างชัดเจน

3.3 รูปแบบการบริหารการคลังเทศบาลที่ส่งผลต่อการพัฒนาประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานการคลังเทศบาล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลและได้นำเสนอรูปแบบการบริหารการคลังที่มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ปัจจัยที่สัมพันธ์เกื้อหนุนกัน คือ (1) กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผนงานทางการคลัง การปฏิบัติทางการคลัง การตรวจสอบทางการคลังและการร่วมรับผลประโยชน์ (2) ระบบการสร้างภูมิคุ้มกัน ซึ่งประกอบด้วย การสร้างภูมิคุ้มกันด้วยธรรมาภิบาล และ การสร้างภูมิคุ้มกันด้วยการส่งเสริมบทบาท เช่น การส่งเสริมครอบครัวให้มีความมั่นคง

มีความอบอุ่น การรักษาดมธรรมอันดีงาม การส่งเสริมบรรยากาศในชุมชนให้เอื้อต่อการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิต การส่งเสริมความมั่นคงในการดำรงชีวิตของคนในชุมชน การส่งเสริมการเตรียมความพร้อมและยกระดับการพัฒนาคุณภาพให้ชุมชนและเทศบาล มีความสามารถในการจัดบริการสาธารณะให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน การส่งเสริมศักยภาพของชุมชนและเทศบาล ในการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก การส่งเสริมการทำงานร่วมกันและการส่งเสริมจิตสาธารณะ (3) ระบบกลไกการขับเคลื่อน ซึ่งประกอบด้วย การขับเคลื่อนระบบ เป็นการพัฒนาระบบการบริหารในระดับมหภาคของเทศบาล การขับเคลื่อนองค์กร การพัฒนาองค์กรให้มีสภาพบรรยากาศที่ดี การจัดสถานที่ทำงานให้เหมาะสมกับภาระงาน หน้าที่ของบุคลากรการประยุกต์ใช้เทคนิคการบริหารที่เหมาะสมเพื่อให้การปฏิบัติงานในองค์กรสามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและสอดคล้องกับการให้บริการแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และการขับเคลื่อนบุคคลในองค์กรให้ได้รับการพัฒนาไปสู่การบริหารจัดการคล่องอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องมีการพัฒนาดังนี้ การพัฒนาทักษะการทำงาน การพัฒนาความรู้ และการพัฒนาจิตใจของบุคลากร

การอภิปรายผล

จากการที่โครงสร้างรายได้และความเข้มแข็งของรายได้ของเทศบาลที่ศึกษาทั้ง 4 แห่งนั้น มีโครงสร้างรายได้ที่พึ่งพารายได้จากรัฐบาลเป็นสัดส่วนที่สูงมาก สอดคล้องกับแนวคิดของสกนธ์ วรรณวิวัฒนา (2553) ที่กล่าวว่ารายรับในส่วนของภาษีที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บเองนั้น โดยส่วนใหญ่แล้วมีสัดส่วนไม่เกินร้อยละสิบของรายรับทั้งหมด และมีแนวโน้มที่จะลดน้อยลงต่ำกว่าร้อยละสิบ รวมทั้งสอดคล้องกับสถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2552) ที่แสดงให้เห็นว่ารายรับที่จัดเก็บโดยรัฐบาล และเงินอุดหนุนเป็นแหล่งรายรับที่สำคัญที่สุดสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเหตุที่เป็นดังนั้นสามารถอธิบายออกเป็นประเด็นได้ดังนี้ (1) ประเภทของรายได้ที่เทศบาลจัดเก็บได้เองนั้นถูกกำหนดโดยกรอบของ

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ซึ่งมีฐานภาษีเล็ก (2) ลักษณะของโครงสร้างรายได้ที่กล่าวมาข้างต้นไม่ได้คำนึงถึงข้อแตกต่างของพื้นที่ระหว่างความเป็นเมืองกับชนบท ทำให้รายได้ที่จัดเก็บเองของเทศบาลมีความแตกต่างกัน (3) ในการที่เทศบาลมีรายได้จากการจัดเก็บเองต่ำและพึ่งพารายได้จากรัฐบาลเป็นสัดส่วนที่สูงนี้ ส่งผลให้ความเป็นอิสระของเทศบาลในการบริหารงานต่ำลงไป (4) บุคลากรทางการคลังยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดเก็บรายได้ รวมทั้งยังขาดเครื่องมือที่จะช่วยให้การจัดเก็บภาษีหรือรายได้อื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (5) ความรู้ความเข้าใจของประชาชนในการเสียภาษีให้แก่เทศบาลก็ส่งผลต่อรายได้ของเทศบาล สุขเมธ ทองวัชรภรณ์ (2553) กล่าวว่า จิตสำนึกในการเสียภาษีของประชาชนในพื้นที่ที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อรายได้ของเทศบาลด้วย

จากทิศทางการจัดสรรรายจ่ายของเทศบาลที่ศึกษาเห็นได้ว่าเทศบาลมีการจัดสรรรายจ่ายส่วนใหญ่เพื่อนำไปใช้เป็นรายจ่ายประจำในการบริหารงานภายในของเทศบาล และสัดส่วนที่รองลงมาเป็นการใช้จ่ายเพื่อการลงทุน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและทางกายภาพเป็นสำคัญ เมื่อรวมรายจ่ายในทั้งสองส่วนนี้มีสัดส่วนของรายจ่ายสูงถึงร้อยละ 86.16 ของรายจ่ายรวม ส่วนรายจ่ายเพื่อใช้ในการสร้างศักยภาพชุมชนที่เป็นรายจ่ายเพื่อการทำให้ชุมชนมีความพร้อมในการพัฒนาในระยะยาวอย่างยิ่งย่น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการพัฒนาคนในชุมชนและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เทศบาลมีแนวโน้มในการจัดสรรในทิศทางที่น้อยซึ่งเฉลี่ยเพียงร้อยละ 13.84 เท่านั้น สอดคล้องกับ วีระศักดิ์ เครือเทพ (2553) ได้ศึกษาการจัดสรรงบประมาณรายจ่าย และการจัดหารายได้ของเทศบาล พบว่า เทศบาลกลุ่มตัวอย่างได้จัดสรรงบประมาณส่วนใหญ่มุ่งสู่แผนงานด้านการบริหารและแผนงานงบกลางกว่าร้อยละ 41.5 และ 46.2 ตามลำดับ โดยที่แผนงานสวัสดิการสังคมมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 3.32 เท่านั้น และสอดคล้องกับ สกนธ์ วรรณวิวัฒนา และคณะ (2549) พบว่า รายจ่ายที่มากที่สุดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถแยกตามแผนงานได้ออกเป็น 2 ลักษณะ

คือ แผนงานการบริหารทั่วไป ซึ่งเกี่ยวข้องกับงบประมาณรายจ่ายประจำ และแผนงานด้านอุตสาหกรรมและการโยธา ซึ่งเป็นการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานและการก่อสร้างรูปแบบต่างๆ ในพื้นที่ เมื่อรวมรายจ่ายทั้งสองแผนงานหลักพบว่า พฤติกรรมการใช้จ่ายงบประมาณขององค์กรปกครองท้องถิ่นมีการกระจุกตัวของการใช้จ่ายเพื่อเป็นเงินเดือนและค่าจ้าง ค่าใช้จ่ายภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่

จากผลการศึกษาข้างต้นเห็นได้ว่าแนวโน้มทิศทางการจัดสรรรายจ่ายของเทศบาลนั้นเป็นการจัดสรรรายจ่ายที่มุ่งเน้นการพัฒนาเฉพาะหน้าที่ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรม ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของคนและชุมชนเท่าที่ควร ซึ่งอาจเป็นเพราะว่ารายจ่ายเพื่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนนั้นมิได้ก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ต้องการได้ในระยะสั้นแต่จะส่งผลต่อชุมชนในระยะยาว ซึ่งไม่สอดคล้องกับเหตุผลทางการเมืองที่นักการเมืองท้องถิ่นมีวาระการดำรงตำแหน่งในระยะสั้น ทำให้นักการเมืองท้องถิ่นเหล่านั้นต้องการสร้างผลงานที่ปรากฏเป็นรูปธรรมให้เห็นได้อย่างรวดเร็วที่สุด เพื่อจะส่งผลต่อฐานคะแนนเสียงในการเลือกตั้งครั้งต่อไป นอกจากนี้เหตุผลทางเศรษฐกิจของพื้นที่ยังเป็นสาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้การจัดสรรรายจ่ายของเทศบาลเป็นไปในทิศทางดังกล่าว ในพื้นที่ที่มีความยากจนมักจะขาดความสะดวกรวดเร็วในเรื่องของสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ และมีความต้องการจากประชาชนในพื้นที่มาก จึงเป็นเหตุผลความจำเป็นที่เทศบาลต้องจัดทำภารกิจเหล่านี้ก่อนเป็นลำดับแรก

ในการนำเสนอรูปแบบการบริหารงานคลังเทศบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานคลังนั้นพบว่าความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการคลังเทศบาลเป็นแนวทางสำคัญที่จะทำให้การปฏิบัติงานคลังของเทศบาลมีผลดีขึ้น โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนควรมีทุกขั้นตอนการปฏิบัติงานซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กระบวนการ คือ การวางแผนทางการคลัง การปฏิบัติและตรวจสอบทางการคลัง แต่ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนยังมีข้อจำกัดเพราะประชาชนยังคงมีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ รวมทั้ง

จิตสำนึกในความเป็นพลเมืองของเทศบาลยังต่ำอยู่ ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนจำกัดอยู่ในรูปแบบที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ สอดคล้องกับสถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2552) ได้สรุปสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารท้องถิ่น คือ ประชาชนมักมีส่วนร่วมแต่เพียงในรูปแบบ ประชาชนยังไม่เข้าใจและขาดรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ทำให้ประชาชนเกิดความเป็นพลเมือง ปัญหาจากมาตรการทางกฎหมายที่ไม่เกื้อหนุนต่อการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและปัญหาการเมืององค์กรที่ทำงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีจำนวนมากแต่ขาดคุณภาพ แต่อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมของประชาชนก็ยังคงมีความสำคัญสำหรับเทศบาลอยู่มาก เพราะจะช่วยให้เกิดการรับรู้ร่วมกันในการบริหาร การร่วมรับผิดชอบร่วมกันในฐานะที่เป็นเจ้าของพื้นที่ สอดคล้องกับวีระศักดิ์ เครือเทพ (2553) ที่ชี้ให้เห็นว่าอย่างน้อยกลไกการมีส่วนร่วมในการจัดทำงบประมาณที่เป็นอยู่ก็ช่วยสร้างความสมดุลเชิงอำนาจและการเข้าถึงทรัพยากรระหว่างกลุ่มการเมืองต่างๆ ในระดับท้องถิ่นได้ดีพอสมควร

จากการศึกษาข้อมูลในพื้นที่ผู้วิจัยได้พบว่าในการที่เทศบาลจะมีการปฏิบัติงานคลังที่มีประสิทธิภาพนั้น นอกจากจะมีระบบการมีส่วนร่วมของประชาชนแล้วยังจะต้องสร้างระบบการสร้างความคุ้มกันและระบบกลไกการขับเคลื่อน โดยมีมุมมองว่าในการบริหารงานคลังเทศบาลนั้นแม้ดูเหมือนว่าจะเป็นการกิจที่องค์กรเทศบาลและผู้บริหารเทศบาลจะต้องผลักดันและขับเคลื่อนการบริหารงานคลังให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร แต่การที่จะกระทำเช่นนั้นให้ได้ผลดีในการบริหารการคลังเทศบาลจำเป็นต้องมีการสร้างพื้นฐานและความพร้อมทั้งขององค์กรเทศบาลและชุมชนไปพร้อมกันทั้งสองด้าน ในการบริหารองค์กรท้องถิ่นนั้นเป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไปว่า รัฐบาลพยายามผลักดันให้มีการนำหลักธรรมาภิบาลมาเป็นพื้นฐานในการบริหารองค์กรซึ่งเป็นแนวคิดที่เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางและเป็นสากล ฉะนั้นในการบริหารการคลังของเทศบาลก็จะต้องมีระบบการสร้างความคุ้มกันในการบริหารโดยหลักธรรมาภิบาล แต่การนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในแต่ละ

เทศบาลจะต้องมีการปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพบริบทของแต่ละพื้นที่ นอกจากเทศบาลจะต้องมีการขับเคลื่อนองค์การโดยการสร้างบรรยากาศในการทำงานที่เหมาะสมและส่งผลให้การบริหารงานคล่องเป็นไปอย่างราบรื่นก็จะต้องปรับนำเอาเทคนิคการบริหารมาเป็นวัฒนธรรมการทำงานที่ตอบสนองต่อการให้บริการประชาชน

ในการสร้างระบบการบริหารการคลังเทศบาลที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีการสร้างภูมิคุ้มกันในการบริหารโดยการส่งเสริมบทบาทของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้มีความพร้อมที่จะเกื้อหนุนการบริหารการคลังเทศบาล เช่น การส่งเสริมบรรยากาศในชุมชน การเตรียมความพร้อมและยกระดับการพัฒนาคุณภาพชุมชน การส่งเสริมความมีจิตสาธารณะ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นทุนทางสังคมของชุมชนในเทศบาลที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการคลังเทศบาล สอดคล้องกับสกนธ์ วรรณวิวัฒนา และคณะ (2554) ที่ได้ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่า ปัจจัยสำคัญในการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่ประกอบไปด้วย วัฒนธรรมองค์กรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความยืดหยุ่น ความพร้อมของระบบข้อมูลพื้นฐานในพื้นที่ และทุนทางสังคมหรือความเข้มแข็งของชุมชนในสังคมที่มีความเข้าใจในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ ร่วมกันทั้งในแง่การตระหนักถึงปัญหาร่วมและผลประโยชน์ร่วม และนอกจากนั้นยังสอดคล้องกับไตรรัตน์ โภคพลากรณ์ (2549) ที่พบว่าความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนตำบลที่สามารถได้รับรางวัลธรรมาภิบาลจะต้องมีทุนทางสังคมอยู่ในระดับที่สูงพอสมควรจึงจะทำให้เกิดผลลัพธ์สุดท้ายคือ ความเต็มใจในความเสียภาษี ความพึงพอใจในบริการ การเก็บภาษีเพิ่มมากขึ้นและการใช้จ่ายอย่างโปร่งใส ซึ่งทุนทางสังคมเหล่านี้ช่วยสร้างพลังอำนาจของชุมชน

และจะช่วยผลักดันสร้างสรรค์องค์การบริหารส่วนตำบลให้มีความเข้มแข็งและชี้ให้เห็นว่าฐานะการคลังขององค์การบริหารส่วนตำบลจะมีความมั่นคงและยั่งยืนก็ขึ้นอยู่กับประชาชนในพื้นที่ได้เรียนรู้ในการจัดการตนเอง ดังนั้นการส่งเสริมบทบาทของประชาชนจึงเป็นการเตรียมความพร้อมของประชาชนในพื้นที่เทศบาลและบริบทที่เกี่ยวข้องให้เอื้อต่อการพัฒนาของทุนทางสังคมในเทศบาลที่จะช่วยเกื้อหนุนและส่งเสริมให้การปฏิบัติงานการคลังของเทศบาลสามารถดำเนินงานได้บรรลุเป้าหมาย ที่ต้องการ

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษาที่พบว่าเทศบาลมีการพึ่งพารายได้จากรัฐบาลเป็นอย่างมาก รัฐบาลควรปรับปรุงประเภทของภาษีอากรบางชนิดให้เทศบาลสามารถจัดเก็บได้เอง พร้อมทั้งควรมีการสนับสนุนระบบการจัดเก็บภาษีของเทศบาลให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ บุคลากร การพัฒนาบุคลากร อุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น
2. เทศบาลและหน่วยงานระดับสูงขึ้นไปควรมีการหาแนวทางในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีความเข้มข้นของระดับการมีส่วนร่วมมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะกระบวนการสร้างให้ประชาชนมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมือง
3. ควรมีการให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนทางสังคมของชุมชนในเทศบาลให้มีศักยภาพที่เหมาะสมซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการมีส่วนร่วมของประชาชนในทางการคลัง และยังช่วยให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีในเชิงการคลัง เช่น มีความเข้าใจและเต็มใจให้ความร่วมมือในการเสียภาษี ซึ่งทำให้ความสามารถทางการคลังของเทศบาลพัฒนามากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. (2551). *การคลังท้องถิ่น รวบรวมบทความวิจัยเพื่อเพิ่มพลังให้ท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ : บริษัท พี.เอ. ลีฟวิ่ง จำกัด.
- ไทรรัตน์ โภคพลากรณ์. (2549). *ทุนทางสังคมกับการบริหารการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษากรณี องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยกะปิ จ.ชลบุรี และองค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามยอด จ.ลพบุรี*. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ดุสิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ไพรัช ตระการศิรินนท์. (2548). *การคลังภาครัฐ*. กรุงเทพฯ: คณะนิเทศการพิมพ์.
- วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2553). *ฤาเสียงของประชาชนจะมีความหมายในการจัดทำงบประมาณของ อบต.* กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า .
- สกนธ์ วรรณวัฒนา. (2553). *วิถีใหม่การพัฒนารายรับท้องถิ่นไทย*. นนทบุรี:สถาบันพระปกเกล้า.
- สกนธ์ วรรณวัฒนา และคณะ. (2549). *กระบวนการจัดทำงบประมาณและศักยภาพการบริหารงบประมาณของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประจำปีงบประมาณ 2547-2550*. สำนักงานคณะกรรมการการกระจาย อำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานกฤษฎีกา
- สกนธ์ วรรณวัฒนา และคณะ. (2554). *โครงการพัฒนาขีดความสามารถการดำเนินงานขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมในการกระจายอำนาจของส่วนราชการและภาคประชาชน*. สำนักงาน คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2552). *โครงการเสริมสร้างขีดความสามารถของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการกระจายอำนาจและธรรมาภิบาลท้องถิ่น*. กรมส่งเสริม การปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย.
- สุเมธ ทรงวิฑูรย์. (2553). *ประสิทธิภาพในการจัดบริการของเทศบาลในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย*. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย, ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4(2), 74-84.
- อุดม ทุมไผ่. (2545). *การวิเคราะห์ฐานะทางการเงินขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น: กรณีองค์การบริหาร ส่วนตำบล*. กรุงเทพฯ: หอรัตนชัยการพิมพ์.

กลยุทธ์การพัฒนากาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารระดับกลางของโรงเรียน ในเครือคณะภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ต ในประเทศไทย

Strategies for Developing Transformational Leadership of Mid-Level Administrators under the Sisters of Saint Paul de Chartres in Thailand

กมลวรรณ เกษะนันท์ และ ชญาพิมพ์ อุสาโห

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำและการพัฒนากาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ของผู้บริหารระดับกลางฯ (2) กลยุทธ์การพัฒนากาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงฯ ประชากรคือโรงเรียนในเครือฯ จำนวน 21 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ หัวหน้าฝ่าย/แผนก/ระดับ/กลุ่มสาระการเรียนรู้และครู จำนวน 345 คน เครื่องมือเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถามและแบบประเมินความพึงพอใจของว่างกลยุทธ์ฯ สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น มีวิธีดำเนินการวิจัย 9 ขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำและการพัฒนากาวะผู้นำฯ ทั้งภาพรวมและจำแนกตามรายด้านอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำและการพัฒนากาวะผู้นำฯ ทั้งภาพรวมและจำแนกตามรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกัน เมื่อนำมาหาค่าความต้องการจำเป็นได้ค่าเฉลี่ย 0.16 พบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนากาวะผู้นำฯ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การกระตุ้นทางปัญญา การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การสร้างแรงบันดาลใจและการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (2) กลยุทธ์การพัฒนากาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางของโรงเรียนในเครือฯ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ กลยุทธ์กระตุ้นทางปัญญา กลยุทธ์เพิ่มคุณค่าในตัวเอง กลยุทธ์สร้างแรงบันดาลใจและกลยุทธ์พัฒนาผู้นำที่มีอุดมการณ์ และมีกลยุทธ์รอง 16 กลยุทธ์ 32 วิธีดำเนินการ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารระดับกลางโรงเรียนในเครือคณะภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ต

Abstract

The purpose of this research is (1) to study the current and expected states of leadership and the desired development the transformational leadership of Mid-level Administrators under the sisters of Saint Paul de Chartres in Thailand, and (2) to develop strategies for developing the transformational leadership of mid-level administrators. The research design consists of 21 schools. The data were gathered from

345 Schools directors, vice directors, sections leaders, department leaders, level leaders and learning group leaders. The instruments are questionnaires and the possible assessment of strategy pattern. ($\bar{X}$) and SD are used in the data analysis and the priority needs index modified. Research methodology consists of nine steps. The research result are. (1) Both of the whole conclusion and individual issues of current states of transformational leadership of mid-level administrators are in the high level and the expected states of strategies for developing the transformational leadership are in the highest level in both of the whole conclusion and individual issues. The average's priority needs index modified is 0.16 which shows that the significant priority consists of intellectual stimulation, individual consideration, inspiration motivation and idealized influence (2) the strategies consists of four main strategies (1) idealized influence (2) inspiration motivation (3) intellectual stimulation (4) individual consideration with sixteen sub strategies and thirty procedures.

Keywords: transformational leadership, mid-level administrators, schools of the sisters of Saint Paul de Chartres

ความนำ

ปัจจุบันกระแสการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคโลกาภิวัตน์ (globalization) หรือโลกไร้พรมแดน (borderless world) ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว รุนแรง ต่อเนื่อง และซับซ้อน อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในแต่ละสาขาวิชา ไม่ว่าจะเป็นวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ วัสดุศาสตร์คอมพิวเตอร์การสื่อสารและโทรคมนาคม โดยนวัตกรรมและเทคโนโลยีแขนงต่างๆ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงในสังคมที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ในหลายด้านด้วยกัน ทำให้เราต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (ณัฐพันธ์ เจริญนันท์, 2551, หน้า 12 – 13) จากสภาพกระแสสังคมดังกล่าวก่อปรกับภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และการปฏิรูประบบการบริหาร การศึกษาส่งผลให้สภาพบริบทภายในประเทศเปลี่ยนแปลงไปทั้งในด้านปรัชญาการศึกษา เป้าหมาย วัตถุประสงค์ หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนการสอน การนิเทศและการพัฒนาบุคลากร รูปแบบการจัดการศึกษา การบริหารจัดการ บุคลากรและครูผู้สอนได้รับผลกระทบและเกิดการปรับบทบาทของการบริหารการศึกษาที่มีแนวโน้มมุ่งประสิทธิภาพและประสิทธิผลเช่นเดียวกับการบริหาร

ในภาคธุรกิจ จากการบริหารแบบสั่งการเปลี่ยนเป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วม เน้นการบริหารที่มุ่งคุณภาพ ผู้บริหารเป็นผู้ประสานประโยชน์ เป็นผู้แทนของทุกฝ่าย เป็นผู้นำ เป็นผู้ให้คำปรึกษาให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้แก่บุคลากรในการปฏิบัติงาน (เพลินใจ พฤษชาติรัตน์, 2549, หน้า 2) การขับเคลื่อนองค์การให้บรรลุเป้าหมาย ปัจจัยที่สำคัญที่สุด ก็คือ การมีผู้นำที่ดีและมีคุณภาพ นั้นหมายถึง ผู้นำผู้นั้นจะต้องมีภาวะผู้นำ ซึ่งภาวะผู้นำ กล่าวโดยสรุป หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่ทำหน้าที่สั่งการ ใช้อิทธิพล สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โน้มน้าว แสวงหาความร่วมมือเพื่อให้บุคคลเหล่านั้นปฏิบัติงานอย่างเต็มใจและบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน การบริหารการศึกษาในปัจจุบันมีส่วนประกอบที่สำคัญหลายอย่างขององค์การที่จะช่วยให้องค์การนั้นอยู่ได้โดยไม่มีปัญหา มีความเจริญก้าวหน้าและบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ องค์ประกอบที่สำคัญยิ่งส่วนหนึ่งที่จะขาดเสียมิได้ คือบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าหรือผู้บังคับบัญชาขององค์การนั้น ดังที่สะอาด ราชเฉลิม (2541, หน้า10) กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารหรือผู้นำจะนำพาองค์การไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้ ขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของผู้บริหาร อนึ่ง การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในสังคมเกิดจากสมาชิกคนใดคนหนึ่งใช้อิทธิพล

หรืออำนาจที่มีอยู่สูงใจให้สมาชิกค่อยตามเพื่อปฏิบัติกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน พลังของกลุ่มจะทำงานสำเร็จได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำกลุ่มที่จะทำให้สมาชิกซึ่งเป็นผู้ตามในขณะนั้นเกิดความศรัทธายอมรับและพร้อมที่จะร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมคิด บางโม (2539, หน้า 218) ที่กล่าวว่าภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพนั้นมีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์การในอันที่จะดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เป็นอย่างมาก ความล้มเหลวขององค์การต่าง ๆ ที่เป็นมาสืบเนื่องมาจากการขาดผู้นำที่มีประสิทธิภาพแทบทั้งสิ้น ประสิทธิภาพของผู้นำจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้นำได้ใช้ภาวะผู้นำซึ่งภาวะผู้นำมีหลายแบบแล้วแต่ว่าจะเลือกใช้แบบใดให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง ในการเลือกแบบภาวะผู้นำควรคำนึงถึงผู้ใต้บังคับบัญชาสถานการณ์และบุคลิกภาพของผู้นำเอง การบริหารที่จะนำองค์การไปสู่ความสำเร็จได้นั้นภาวะผู้นำมีความสำคัญยิ่งต่อองค์การ ในสถานศึกษาก็เช่นกัน ผู้บริหารในยุคปัจจุบันต้องมีมาตรฐานทางวิชาชีพ มีความเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สามารถชักนำหรือสร้างแรงจูงใจให้ผู้ร่วมงานเกิดการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย สิ่งที่สำคัญในการทำงานคือ ควรเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีเป้าหมายทางการศึกษา รู้จักวางแผนและติดตามงาน มีความริเริ่มสร้างสรรค์ บริหารงานโดยมุ่งเน้นประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาการเรียนรู้อของผู้เรียนไม่ใช่ประโยชน์ส่วนตน แสวงหาความรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ผู้บริหารที่มีคุณลักษณะส่วนบุคคล เป็นแบบอย่างที่ดีของบุคลากรในสถานศึกษา คุณลักษณะที่สำคัญของผู้บริหารในยุคใหม่นี้ควรแสดงคุณลักษณะส่วนบุคคลที่แสดงถึงบุคลิกภาพที่ดี มีปฏิภาณไหวพริบดี ตัดสินใจและแก้ปัญหาได้ดี มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรับผิดชอบสูง ใจกว้างพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซื่อสัตย์สุจริต ยุติธรรม มีทักษะในการสื่อสาร มีความตื่นตัวอยู่เสมอ เป็นนักพัฒนาและนักบริการสังคม ด้วยเหตุนี้ ผู้บริหารการศึกษาจำเป็นต้องพัฒนา และเสริมสร้างภาวะผู้นำให้สูงขึ้นเพื่อที่จะสามารถบริหารจัดการศึกษาและพัฒนาองค์กรให้ประสบผลสำเร็จบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

คณะภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร เป็นคณะนักบวชหญิงที่อุทิศตนเพื่อให้บริการแก่สังคมในด้านการรักษาพยาบาล ด้านสังคมสงเคราะห์ และ ด้านการศึกษาอบรมแก่เยาวชนทั่วโลก คณะภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตรได้เข้ามารับใช้สังคมไทยเป็นระยะเวลากว่า 1 ศตวรรษ ภายใต้จิตตารมณ์ในการดำเนินชีวิตตามคำรับใช้ชีวิตของคณะว่า “ซื่อสัตย์ ร่าเริง การงาน” โดยให้บริการทางด้านสังคมสงเคราะห์ การรักษาพยาบาล และการศึกษาแก่นักเรียนทั้งในกรุงเทพมหานครและส่วนภูมิภาค ทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับอาชีวศึกษาและระดับอุดมศึกษา ในสถาบันที่เป็นของสังฆมณฑล 16 แห่ง และ สถาบันในส่วนที่คณะจัดตั้งขึ้นเอง 21 แห่ง ทุกภาคทั่วประเทศ และโรงเรียนที่จัดเป็นโรงเรียนสังคมสงเคราะห์อีก 1 แห่ง ถือเป็นคณะนักบวชหญิงที่ทำงานด้านการศึกษาที่มีจำนวนโรงเรียนมากที่สุดในบรรดาคณะนักบวชหญิงของประเทศไทย ส่งผลให้จำนวนนักเรียนและบุคลากรที่ร่วมงานมีจำนวนมาก ตามสถิติจำนวนครูและนักเรียนในปีการศึกษา 2555 มีจำนวนนักเรียน 71,525 คน และครู 4,040 คน คณะภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร จึงให้ความสำคัญกับพันธกิจด้านการศึกษามากที่สุดด้วยความสำนึกถึงงานอบรมสั่งสอนเพื่อให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าถึงสัจธรรมอันสูงส่งแห่งความเป็นมนุษย์ ด้วยการดำเนินชีวิตอย่างมีระเบียบวินัย สุขภาพเรียบง่ายและเปี่ยมด้วยเมตตาธรรม มีเจตนารมณ์แน่วแน่ที่จะศึกษาศาสตร์และศิลป์แขนงต่าง ๆ ประกอบหน้าที่การงานซึ่งตนเองรับผิดชอบอย่างเต็มความสามารถ รวมทั้งเรียนรู้ที่จะรักษาสุขภาพพลานามัยของตนเองเพื่อให้ร่างกายและจิตใจอยู่ในสภาวะที่จะประพาสและปฏิบัติภารกิจให้ลุล่วงไปด้วยดี (จิตตารมณ์การศึกษาของโรงเรียนในเครือภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร, 2534, หน้า 13) คณะครูของโรงเรียนในเครือเซนต์ปอลฯ จึงเป็นพลังสำคัญในการดำเนินงานทั้งในด้านการอบรมสั่งสอน และด้านการบริหารงานภายในโรงเรียนจึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความเป็นเอกภาพในการจัดการศึกษา ภายใต้นโยบายการจัดการศึกษาของคณะเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร เพื่อคงความเป็นอัตลักษณ์ของโรงเรียนที่ดำเนินงานภายใต้การบริหารงานของภคินีเซนต์ปอลเดอ ชาร์ตร ทั่วประเทศไทย

อย่างไรก็ตาม โรงเรียนของคณะภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร จัดการศึกษาที่ขึ้นตรงต่อสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน และปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 ที่เน้นให้โรงเรียนได้จัดการบริหารอย่างมีส่วนร่วม โปร่งใส และเป็นนิติบุคคล การบริหารภายในโรงเรียนในเครือคณะภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร จึงมีครูฆราวาสร่วมมีบทบาทในการเป็นคณะกรรมการบริหาร โดยกำหนดให้มีผู้บริหาร 2 ระดับคือ ภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร เป็นผู้บริหารระดับสูง ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ และครูฆราวาสที่ทำงานด้านบริหาร เป็นผู้บริหารระดับกลาง ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มบุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการทำให้งานเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงพัฒนา หรือหยุดอยู่กับที่ หรือถอยหลังมีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของโรงเรียน นับได้ว่าเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญเป็นผู้รับและถ่ายทอดนโยบาย คำสั่งและความต้องการของผู้บริหารระดับสูงสู่การปฏิบัติ (สมนึก ทองเยี่ยม, 2550, หน้า 5) คณะภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร เคารพและตระหนักถึงคุณค่าของบุคลากร ได้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งในรูปแบบการอบรมร่วมกันทั้ง 22 โรงเรียน และจัดการอบรมภายในโรงเรียนเสมอ จากสถิติการจัดอบรมสัมมนาครูโรงเรียนในเครือคณะภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร ในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2522 พบว่า มีการจัดอบรมร่วมกันทั้ง 22 โรงเรียน จำนวน 4 ครั้งในหัวข้อเทคนิคและวิธีสอนคณิตศาสตร์ การประเมินสถานศึกษาตามแบบ ส.ศ. การจัดทำงบประมาณสถานศึกษา และสัมมนาการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 ลงสู่การปฏิบัติในโรงเรียน จะเห็นได้ว่าการจัดอบรมเป็นเรื่องของการพัฒนาความรู้และคุณธรรมของครู ไม่มีการจัดสัมมนาหรืออบรมในเรื่องภาวะผู้นำในแบบรวมกันทั้ง 2 โรงเรียน ประกอบกับบริบททางด้านภูมิศาสตร์ของโรงเรียนที่อยู่ห่างไกล และกระจายอยู่ทั่วประเทศ จึงทำให้เรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารระดับกลางเป็นเรื่องการพัฒนาภายในโรงเรียน ส่งผลให้เกิดปัญหาในการทำงานของหลายโรงเรียน เมื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงและจากการศึกษา

เอกสารการประชุมอธิการและครูใหญ่ ประจำปีการศึกษา 2553 พบว่าปัญหาหนึ่งมาจากผู้บริหารระดับกลางที่ขาดความเป็นผู้นำ ไม่ได้แสดงบทบาทความเป็นผู้นำที่ถูกต้อง หลายโรงเรียนไม่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้บริหารระดับกลางที่ส่วนใหญ่เข้าสู่ตำแหน่งโดยระบบอาวุโส ไม่มีการสอบแข่งขันเข้าสู่ตำแหน่ง หรือคัดเลือกตามความรู้ความสามารถ ทำให้เกิดระบบพรรคพวก และการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนและเฉพาะกลุ่มของตนมากกว่าส่วนรวม จึงทำให้การทำงานไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้นจึงทำให้ผู้บริหารระดับกลางไม่มีโอกาสพัฒนาความเป็นผู้นำ ขาดวิสัยทัศน์ ทำงานไม่เป็นระบบ ส่งผลให้ปัญหาในการติดต่อสื่อสาร การประสานงานระหว่างผู้บริหารสูงสุดและครูผู้ร่วมงาน

ผู้วิจัยเห็นว่าภาวะผู้นำเป็นเรื่องสำคัญที่ควรจัดการอบรมให้กับบุคลากรภายในโรงเรียนโดยเฉพาะกลุ่มผู้บริหารระดับกลาง อันเป็นเสมือนพลังขับเคลื่อนช่วยให้นักวิชาการทุกคนทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในบรรยากาศของการทำงานกลุ่มที่เหมาะสมทั้งนี้ เนื่องจากในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มนั้นพฤติกรรมของคนหนึ่งมักมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของอีกคนหนึ่ง ไม่มากก็น้อยยิ่งถ้าเป็นผู้บริหารพฤติกรรมของผู้บริหารก็จะยังมีอิทธิพลต่อผู้ปฏิบัติงานซึ่งเป็นได้ทั้งอิทธิพลในแง่บวกและอิทธิพลในแง่ลบ ผู้วิจัยเชื่อว่าภาวะผู้นำเป็นเรื่องที่สามารถพัฒนาได้ และเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการทำให้ผู้ร่วมงานเชื่อมั่นในตัวผู้นำที่ต้องแสดงความสามารถและเอาชนะใจผู้ร่วมงาน เป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อร่วมกันทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ให้บรรลุตามเป้าหมายของโรงเรียน จึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่จะมีกลยุทธ์เพื่อช่วยพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารที่จะแสดงถึงอัตลักษณ์ของผู้บริหารโรงเรียนในเครือคณะภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายด้านการศึกษาเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในการพัฒนาบุคลากรทุกด้าน อันจะส่งผลต่อการพัฒนาของคณะในการจัดการศึกษาให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

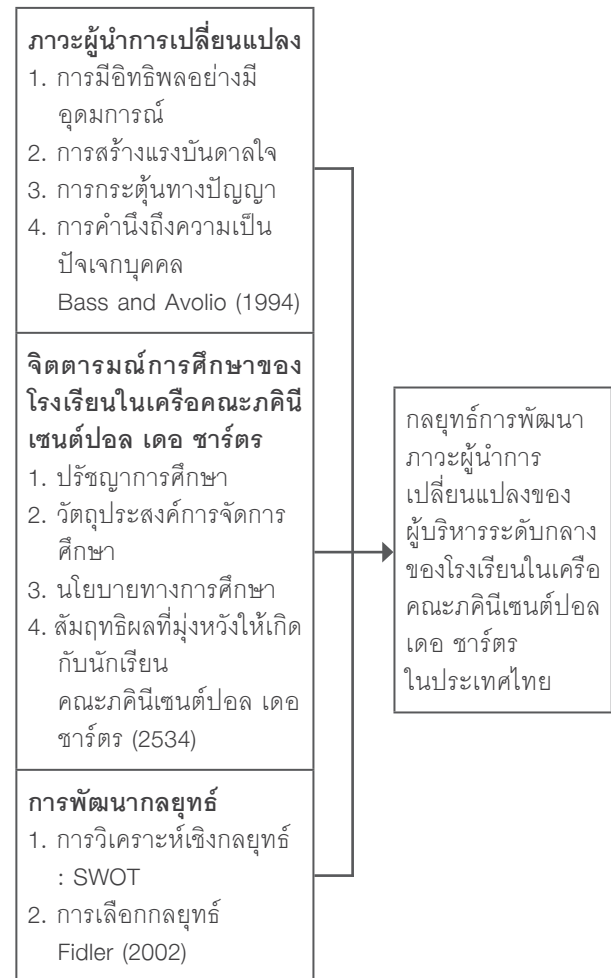
1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันและที่พึงประสงค์ของผู้บริหารระดับกลางของโรงเรียนในเครือคณะภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร ในประเทศไทย
2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางของโรงเรียนในเครือคณะภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร ในประเทศไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แนวความคิดในการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้วิจัยได้เลือกแนวคิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ Bass & Avolio (1994) เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนานี้ จะกระทำผ่านพฤติกรรมเฉพาะ 4 ด้าน หรือ ที่เรียกว่า “4I” คือ (1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (idealized influence) (2) การสร้างแรงบันดาลใจ (inspiration motivation) (3) การกระตุ้นทางปัญญา (intellectual stimulation) (4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (individualized consideration)
2. แนวคิดด้านการจัดการศึกษาโรงเรียนในเครือคณะภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร ในประเทศไทย ใช้แนวคิดตามจิตตารมณ์การศึกษาของคณะภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร ในประเทศไทย ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ปรัชญาการศึกษา (2) วัตถุประสงค์การจัดการศึกษา (3) นโยบายทางการศึกษา (4) สมรรถผลที่มุ่งหวังให้เกิดกับนักเรียน
3. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์ ใช้แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนกลยุทธ์สำหรับโรงเรียน ของ Brian Fidler (2002) ใน 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ (strategic analysis) และ การเลือกกลยุทธ์ (strategic choice)

แผนภาพกรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอขั้นตอนการวิจัย 9 ขั้นตอน ดังนี้ (1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำ และการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางฯ (2) วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำและการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางฯ (3) วิเคราะห์จุดแข็งหรือจุดอ่อนของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางฯ (4) วิเคราะห์โอกาสหรือภาวะคุกคามของการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางฯ (5) ร่างกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางฯ ฉบับที่ 1 (6) ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ

ผู้บริหารระดับกลางฯ ฉบับที่ 1 จากผู้ทรงคุณวุฒิรายบุคคล (7) ปรับปรุงร่างกลยุทธ์ตามความเหมาะสมและความเป็นไปได้จากผู้ทรงคุณวุฒิรายบุคคล (8) ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างกลยุทธ์ ฉบับที่ 2 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จากการสนทนากลุ่ม (focus group) (9) ปรับปรุงและนำเสนอกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางของโรงเรียนในเครือข่ายภาคนี้เซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร ในประเทศไทย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

(1) ประชากรที่ศึกษา คือ ผู้บริหารระดับกลางของโรงเรียนในเครือข่ายภาคนี้เซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร ในประเทศไทย จำนวน 21 โรงเรียน

(2) ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 345 คน ได้แก่ ประชากร คือ ผู้อำนวยการ 21 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ หัวหน้าฝ่าย หัวหน้าแผนก หัวหน้าระดับชั้น หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 274 คน และ ครู จำนวน 50 คนโดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของ Taro Yamane ที่กำหนดความคลาดเคลื่อนในการสุ่มตัวอย่างเท่ากับ .05 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .95 โดยการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) ได้จำนวน 345 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำและการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางฯ เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบและแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยอาศัยเทคนิคของลิเคิร์ต (Likert Scale) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางฯตามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์

มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 104 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป (SPSS/PC + (Statistical Package for Social Science) โดยค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ ค่าความถี่ (f) ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index modified: PNI_modified) ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และการหาค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำและการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางฯ มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางของโรงเรียนในเครือข่ายภาคนี้เซนต์ปอลเดอ ชาร์ตร ในประเทศไทย พบว่า

1.1 สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางฯโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีระดับสภาพปัจจุบันสูงสุด คือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ รองลงมา คือ การสร้างแรงบันดาลใจ การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล ส่วนด้านที่มีระดับสภาพปัจจุบันน้อยที่สุด คือ การกระตุ้นทางปัญญา

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางฯ โดยภาพรวม

อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านเช่นกันโดยด้านที่มีระดับสภาพที่พึงประสงค์สูงสุด คือด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ รองลงมา คือ การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล ส่วนด้านที่มีระดับสภาพปัจจุบันน้อยที่สุด คือ การสร้างแรงบันดาลใจ และ การกระตุ้นทางปัญญา

1.3 ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางของโรงเรียนในเครือข่ายภาคนี้ เซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร ในภาพรวม พบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา รองลงมาคือ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การสร้างแรงบันดาลใจ และด้านที่มีระดับความต้องการน้อยที่สุด คือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์

2. การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางของโรงเรียนในเครือข่ายภาคนี้ เซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร ในประเทศไทย พบว่า

2.1 สภาพปัจจุบันของการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางฯ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านโดยด้านที่มีระดับสภาพปัจจุบันสูงสุด คือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ รองลงมา คือ การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล และการสร้างแรงบันดาลใจ ส่วนด้านที่มีระดับสภาพปัจจุบันน้อยที่สุด คือ การกระตุ้นทางปัญญา

2.2 สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางฯ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านเช่นกันโดยด้านที่มีระดับสภาพที่พึงประสงค์สูงสุด คือด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ รองลงมา คือ การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล ส่วนด้านที่มีระดับสภาพปัจจุบันน้อยที่สุด คือ การสร้างแรงบันดาลใจ และ การกระตุ้นทางปัญญา

2.3 ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางของโรงเรียนในเครือข่ายภาคนี้ เซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร ในภาพรวม พบว่า ผู้บริหาร

ระดับกลางต้องการการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา รองลงมาคือ ความต้องการจำเป็นเท่ากันทั้ง 3 ด้านคือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์การสร้างแรงบันดาลใจ และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

3. กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางของโรงเรียนในเครือข่ายภาคนี้ เซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร ในประเทศไทย จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและภาวะคุกคาม ของการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามจิตตารมณ์การศึกษาของโรงเรียนในเครือข่ายภาคนี้ เซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร และนำมาวิเคราะห์ตาราง SWOT MATRIX แล้วผู้วิจัยได้นำผลมาร่างกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงฯ และส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้จากการประเมินรายบุคคลจำนวน 15 คน และนำมาปรับปรุงและนำเสนอร่างกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางฯ ฉบับที่ 2 เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 12 คน ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ และนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางของโรงเรียนในเครือข่ายภาคนี้ เซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร ที่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก 16 กลยุทธ์รอง และ 32 วิธีการ โดยกำหนดกลยุทธ์หลักจากทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง กลยุทธ์รองกำหนดตามจิตตารมณ์การศึกษาของคณะฯ และ วิธีดำเนินการกำหนดจากรายข้อย่อยจากแบบสอบถามและการศึกษาตามแนวคิดและเอกสารที่ได้ศึกษามา ดังนี้

1. กลยุทธ์กระตุ้นทางปัญญาประกอบด้วย 4 กลยุทธ์รองและ 8 วิธีดำเนินการ ได้แก่

1.1 พัฒนาปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนในเครือข่ายที่มุ่งเน้นทักษะทางปัญญา

1.1.1 สัมมนาระดมความคิดผู้บริหารระดับกลางในการพัฒนาปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนในเครือข่าย ที่มุ่งเน้นทักษะทางปัญญา

1.1.2 จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับผู้บริหารระดับกลางเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาที่มุ่งเน้นทักษะทางปัญญา

1.2 ปรับปรุงวัตถุประสงค์การจัดการศึกษาที่มุ่งเน้น

1.2.1 สร้างความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาผู้บริหารระดับกลางให้มีทักษะการคิด

1.2.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้บริหารระดับกลางอย่างต่อเนื่องทักษะการคิด

1.3 เน้นนโยบายการจัดการเรียนการสอนด้านการคิดสร้างสรรค์

1.3.1 พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้บริหารระดับกลางที่เน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

1.3.2 จัดทำแผนพัฒนาผู้บริหารระดับกลางเป็นรายบุคคล (individual development plan)

1.4 เพิ่มวัดกรรมการเรียนการสอนที่เสริมสร้างการคิดของนักเรียน

1.4.1 จัดการฝึกอบรมผู้บริหารระดับกลางเพื่อเสริมสร้างกระบวนการคิด

1.4.2 เสริมพลังอำนาจผู้บริหารระดับกลางให้มีทักษะการคิดสร้างสรรค์

2. กลยุทธ์เพิ่มคุณค่าในตนเองประกอบด้วย 4 กลยุทธ์รอง และ 8 วิธีดำเนินการ ได้แก่

2.1 พัฒนาปรัชญาการศึกษาด้านการเพิ่มคุณค่าในตนเอง

2.1.1 สนับสนุนผู้บริหารระดับกลางให้มีส่วนร่วม ในการพัฒนาปรัชญาการศึกษาด้านการเพิ่มคุณค่าในตนเอง

2.1.2 ปรับกระบวนการทศน์การทำงานเพื่อเพิ่มคุณค่าของผู้บริหารระดับกลาง

2.2 กำหนดนโยบายการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต

2.2.1 จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้บริหารระดับกลาง

2.2.2 จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตในทุกระดับอย่างต่อเนื่อง

2.3 ส่งเสริมวัตถุประสงค์การจัดการศึกษาให้รู้จักตนเองและผู้อื่น

2.3.1 จัดกิจกรรมอบรมผู้บริหารระดับกลางได้รู้จักตนเองและมีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

2.3.2 ส่งเสริมการจัดกิจกรรมค่ายสัมพันธ์สำหรับบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

2.4 เร่งรัดพัฒนาการศึกษาศาสตร์และศิลป์อย่างลึกซึ้ง

2.4.1. พัฒนาหลักสูตรผู้เชี่ยวชาญทางศาสตร์และศิลป์สำหรับผู้บริหารระดับกลาง

2.4.2 สร้างทีมผู้เชี่ยวชาญระดับคณะฯ เพื่อการพัฒนาความรู้ทางศาสตร์และศิลป์อย่างยั่งยืน

3. กลยุทธ์สร้างแรงบันดาลใจ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์รอง และ 8 วิธีดำเนินการ ได้แก่

3.1 พัฒนาปรัชญาการศึกษาเพื่อเสริมแรงบันดาลใจ

3.1.1 พัฒนาระบบการสร้างขวัญและกำลังใจของผู้บริหารระดับกลางให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน

3.1.2 วางแผนพัฒนาผู้บริหารระดับกลางตามความสามารถเฉพาะและเพิ่มทักษะการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์

3.2 ส่งเสริมวัตถุประสงค์การจัดการศึกษาเพื่อคุณภาพชีวิต

3.2.1 จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุกมิติ

3.2.2 จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะของผู้บริหารระดับกลาง

3.3 พัฒนาระบบการศึกษาศึกษาเสริมสร้างปัญญาทั้งศาสตร์และศิลป์

3.3.1 สนับสนุนการพัฒนาของผู้บริหารระดับกลางสู่ความเป็นครูชำนาญการ หรือผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขา

3.3.2 จัดอบรมศึกษาดูงานทั้งในและนอกประเทศ เพื่อเพิ่มความรู้และเปิดโลกทัศน์ให้กว้างขึ้น

3.4 เพิ่มประสิทธิภาพความรู้ในศาสตร์และศิลป์

3.4.1 สร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งในและนอกสังกัด

3.4.2 จัดกิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติครูผู้มีผลงานดีเด่น ประพฤติดีและเชี่ยวชาญทางศาสตร์และศิลป์

4. กลยุทธ์พัฒนาผู้นำที่มีอุดมการณ์ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์รอง และ 8 วิธีดำเนินการได้แก่

4.1 ส่งเสริมปรัชญาการศึกษาที่มุ่งเน้นการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้นำ

4.1.1 พัฒนาผู้บริหารระดับกลางให้เป็นแบบอย่างที่ดีตามแบบพระวรสาร

4.1.2 กำหนดแนวทางการบริหารโดยบูรณาการคุณค่าพระวรสารลงสู่การปฏิบัติ

4.2 เสริมสร้างวัตถุประสงค์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

4.2.1 พัฒนาหลักสูตรการสร้างและพัฒนาทักษะชีวิตของผู้บริหารระดับกลาง

4.2.2 จัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้บริหารระดับกลางอย่างต่อเนื่อง

4.3 ส่งเสริมนโยบายทางการศึกษาด้านสุขภาพพลานามัย

4.3.1 จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการด้านภาวะโภชนาการที่เหมาะสมกับวัย

4.3.2 จัดกิจกรรมการออกกำลังกายและส่งเสริมสุขภาพที่ดีอย่างต่อเนื่อง

4.4 พัฒนาผู้นำที่เชี่ยวชาญทางด้านศาสตร์และศิลป์

4.4.1 สนับสนุนการศึกษาต่อของผู้บริหารระดับกลาง

4.2.2 จัดนิทรรศการและแสดงผลงานทางวิชาการของผู้บริหารระดับกลางในระดับคณะและเผยแพร่สู่สาธารณชน

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางฯ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารระดับกลาง พบว่า มีจุดแข็ง 2 ด้าน คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ส่วนจุดอ่อนของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางฯ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดใน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

จุดแข็ง

พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางของโรงเรียนในเครือมีจุดแข็งปรากฏชัด 2 ด้าน คือ

1. ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก แสดงถึงผู้บริหารระดับกลางได้ตระหนักถึงบทบาทการเป็นแบบอย่างที่ดี มีความประพฤติที่ดี ทำให้ผู้ร่วมงานอยากจะมีและอยากจะทำตาม สอดคล้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ Bass and Avilo (1994) ที่กำหนดให้การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์เป็นคุณสมบัติข้อแรก ที่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องมี และยังเป็นจุดเน้นของการดำเนินงานในองค์กรทางศาสนา ที่ให้ความสำคัญของการเป็นคนดีมากกว่าการเป็นคนเก่ง การแบบอย่าง

ที่ดีของผู้บริหารระดับกลางจะถูกถ่ายทอดไปยังผู้ร่วมงานและส่งผ่านไปยังนักเรียนที่เขาเหล่านั้นสอนด้วย สอดคล้องกับสมณะกระทรวงการศึกษา คาทอลิกว่าด้วยเรื่องโรงเรียนคาทอลิกข้อ ที่ 43 กล่าวว่าความสำเร็จของจุดหมายเฉพาะของโรงเรียนคาทอลิกไม่ได้ขึ้นอยู่กับวิชาหรือวิธีการสอนมากเท่ากับบุคลากรที่ทำงานอยู่ในองค์กรนี้ (อัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก, 2551, หน้า 34)

เมื่อพิจารณาถึงการปฏิบัติงานตามจิตตารมณ์การศึกษาของโรงเรียนในเครือฯ พบว่า การปฏิบัติงานตามปรัชญาการศึกษาเป็นจุดแข็ง เพียงด้านเดียวเมื่อเทียบกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในด้านอื่นๆ ที่ปรัชญาการศึกษากลายเป็นจุดอ่อน แสดงว่าโรงเรียนในเครือฯ คณะภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตรกำหนดปรัชญาการศึกษาให้เป็นหลักในการปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงความเป็นมนุษย์ที่สูงส่ง จึงเน้นการพัฒนาตัวบุคคลมากกว่าด้านอื่น ดังปรากฏในปรัชญาการศึกษาตามจิตตารมณ์การศึกษาของคณะภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร (2534, หน้า 3)

2. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงอีกด้านหนึ่ง และมีการปฏิบัติตามจิตตารมณ์การศึกษาของคณะฯ ที่มีเรื่องวัตถุประสงค์การจัดการศึกษาเท่านั้นที่มีค่าเฉลี่ยสูง แสดงว่าผู้บริหารระดับกลางมีความสามารถสูงใจให้ผู้ร่วมงานสามารถปฏิบัติงานที่รับผิดชอบบรรลุผลได้ อันหมายถึงการส่งออกถึงความมุ่งมั่น กระตือรือร้นในการทำงานให้สำเร็จ การมีทักษะในการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้ร่วมงานมีจิตใจที่อยากทำงานและสร้างผลงานที่ดีเพื่อโรงเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ อภิวิทย์ พิมลแสงสุริยา (2553, หน้า 52) ที่กล่าวว่า ลักษณะของผู้นำที่ดีที่สามารถสร้างแรงจูงใจให้เกิดกับผู้ร่วมงานในการทำงานนั้น ต้องอาศัยทักษะย่อยอีก 3 ประการ ได้แก่ (1) การสร้างอิทธิพลเหนือคนอื่น (influence) อันหมายถึงทักษะในการพูดจูงใจให้เกิดการคล้อยตาม (2) การใฝ่หาความสำเร็จ (achievement) หมายถึง การมีความมุ่งมั่น พยายาม ไม่ยอมแพ้ ไม่เลิกร่าง่ายๆ แต่จะใฝ่หาไขว่คว้าให้ได้มาซึ่งความสำเร็จให้จงได้ (3) การริเริ่มสร้างสรรค์ (initiative) หมายถึง ความสามารถในการคิดนอกกรอบ นอกจากนี้

นโยบายของโรงเรียนในเครือฯ ยังมีส่วนในการสร้างแรงบันดาลใจอีกด้วย เช่น นโยบายทางด้านการให้เงินเดือน ค่าตอบแทน การให้รางวัลในโอกาสพิเศษ รวมทั้งสวัสดิการด้านต่างๆ ฯลฯ อีกทั้งการสนับสนุนให้มีการพัฒนาในตัวบุคลากร เช่น การให้ทุนศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก โทและตรี การสนับสนุนให้สับเปลี่ยนหน้าที่การเป็นผู้บริหารระดับกลาง ทั้งหมดนี้ถูกบรรจุในระเบียบการบริหารงานในสถานศึกษา ซึ่งเป็นนโยบายที่กำหนดจากฝ่ายการศึกษา คณะภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร จึงได้บรรจุลงในคู่มือการบริหารงานของทุกโรงเรียน เพื่อเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน

จุดอ่อน

พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางของโรงเรียนในเครือฯ มีจุดอ่อนปรากฏชัด 2 ด้าน คือ

1. ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ในการปฏิบัติงานตามจิตตารมณ์การศึกษาของคณะฯ พบว่า มีค่าเฉลี่ยต่ำทุกเรื่อง แสดงว่า ผู้บริหารระดับกลางยังไม่สามารถกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานคิดแก้ปัญหาด้วยวิธีการใหม่ๆ หรือการคิดนอกกรอบได้ ในกระแสโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วแบบก้าวกระโดด การพัฒนาของระบบการศึกษายังไม่สามารถเปลี่ยนแปลงตามให้ทันเหมือนความเจริญทางเทคโนโลยีได้ ซึ่งปัญหานี้ไม่ได้เกิดเฉพาะโรงเรียนในเครือฯ เท่านั้น หากเป็นปัญหาระดับชาติและระดับโลกที่พัฒนาระบบการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและยุคในปัจุบันเห็นได้จากผลการทดสอบวัดความรู้ระดับชาติ หรือผลการประเมินระดับนานาชาติ เช่น PISA ดังนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นข้อท้าทายต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนของคณะภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร ที่ควรปรับกระบวนการทศน์ในการคิดวิเคราะห์ หรือทักษะการพัฒนาคุณภาพของชีวิต เพื่อก้าวเข้าสู่การเป็นองค์กรการศึกษาที่พัฒนาบุคลากรและนักเรียนเพื่อศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ที่เสนอรูปแบบและความคิดสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อฟื้นฟูระบบการศึกษาขึ้นใหม่ ที่เน้นการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการคิด เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ (critical thinking) การคิดอย่างเป็นระบบ (systems thinking)

2. ด้านการดำเนินงานถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ในการปฏิบัติงานตามจิตตารมณ์การศึกษาของคณะฯ พบว่ามีค่าเฉลี่ยต่ำทุกเรื่อง แสดงว่า ผู้บริหารระดับกลาง ยังไม่สามารถทำให้ผู้ร่วมงานเห็นความสำคัญของตน และคิดว่าตนมีคุณค่าในโรงเรียน การมีใจสุภาพ มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ถือเป็นประเพณีและวัฒนธรรมหนึ่งในองค์กรของโรงเรียนในเครือฯ ที่อาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ไม่กล้าแสดงออกถึงพลังอำนาจของตน ขณะเดียวกัน ระบบอาวุโสในโรงเรียนก็มีผลต่อการพัฒนางานสำหรับผู้เข้ามามีงานใหม่ได้ ดังนั้น การจัดระบบพี่เลี้ยงให้มีการสอนงาน ถ่ายทอดวัฒนธรรม ประเพณีของโรงเรียน หรือสร้างระบบการทำงานเป็นทีม เพื่อช่วยให้รู้จักและเห็นศักยภาพของแต่ละคนมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ พิชาย พันธ์แพ (2555, หน้า 246) ที่กล่าวว่า การทำงานเป็นทีมช่วยพัฒนาการดำรงรักษาทีมให้เหนียวแน่นและปฏิบัติหน้าที่ได้ การพัฒนาทีมหรือการรักษาความมีประสิทธิภาพของทีมก็คือ สมาชิกแต่ละคนพอใจในความเป็นสมาชิกในทีม สามารถทำงานร่วมกันและปรับตัวเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

2. การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารระดับกลางฯ การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารระดับกลาง พบว่า มีโอกาสในการพัฒนาทุก ด้านทั้งในภาพรวมและกระจายรายด้าน และพบภาวะคุกคาม 2 เรื่องในด้านการกระตุ้นทางปัญญา

โอกาส

พบว่า ผู้บริหารระดับกลางของโรงเรียนในเครือฯ มีโอกาสในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตาม จิตตารมณ์การศึกษาของคณะฯ เกือบทุกเรื่อง แสดงถึง ปัจจัยความพร้อมและความเชื่อมั่นต่อการจัดการศึกษา ของคณะภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร ที่จัดการศึกษาในประเทศไทยมานานกว่า 100 ปี อีกทั้งฝ่ายการศึกษาของคณะได้จัดอบรมพัฒนาบุคลากรทั้งการจัดในภาพรวม และจัดตามโรงเรียนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ นงนุช สังขรัตน์ (2552, หน้า 114) ที่กล่าวว่าภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงมีการพัฒนาและส่งเสริมความสามารถ ของผู้ร่วมงาน โดยการสนับสนุนการศึกษาและอบรม

เพิ่มเติม เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานได้รับข่าวสารอย่างเต็มที่ และใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อสร้างศรัทธาในการบริหาร โรงเรียนในเครือเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ความเชื่อมั่น ต่อสถาบันนักบวชที่อุทิศชีวิตในการจัดการศึกษาโดย คำนึงถึงการสานต่อพันธกิจด้านการศึกษาจากผู้ก่อตั้ง คณะนักบวชแต่ละคนอุทิศชีวิตถวายแด่พระเจ้า จึงไม่มีการบริหารโดยการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว หรือ การเล่นพรรคเล่นพวก โรงเรียนจึงจัดการศึกษาไม่ใช่ แต่การให้ความรู้เท่านั้นแต่เป็นการสอนความจริง ในการดำเนินชีวิตและแนะนำให้นักเรียนและนักเรียน ประพฤติดีตามหลักพระวรสาร และตามหลักธรรมทาง ศาสนาที่แต่ละคนนับถือ สอดคล้องกับพระสมณสาส์น ว่าด้วยเรื่อง มิติด้านศาสนาของการศึกษาในโรงเรียน คาทอลิก (อัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก, 2551, หน้า 112) ที่กล่าวว่า โดยธรรมชาติของโรงเรียนคาทอลิกเอง โรงเรียนเป็นผู้ชี้นำทั้งชายและหญิงให้ไปสู่ความดี สมบูรณ์พร้อม ทั้งจากแง่ของการเป็นมนุษย์ และจากแง่ ของการเป็นคริสตชน

ภาวะคุกคาม

การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารระดับกลางพบว่า มีภาวะคุกคามในด้านการกระตุ้นทางปัญญาตามจิตตารมณ์ของคณะภคินี เซนต์ปอล เดอ ชาร์ตรในเรื่องปรัชญาการศึกษาและ สัมฤทธิ์ผลที่มุ่งหวังให้เกิดกับนักเรียน แสดงว่าผู้บริหาร ระดับกลางมีภาวะคุกคามในการพัฒนาภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงในเรื่องปรัชญาการศึกษา ซึ่งอาจเกิด จากความไม่เข้าใจในหลักปรัชญาการศึกษาของคณะ ภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร เมื่อพิจารณาเนื้อความ ในปรัชญาการศึกษาซึ่งส่วนใหญ่เป็นนามธรรมและ เป็นข้อความที่ต้องอาศัยการแปลความเพื่อให้เกิด ความเข้าใจที่ถูกต้อง จึงทำให้เป็นภาวะคุกคามในการสื่อ และแปลความหมายที่คลาดเคลื่อน อีกทั้ง ปรัชญา การศึกษาของคณะฯ เน้นการประพฤติปฏิบัติของบุคคล มากกว่าการแสวงหาสิ่งใหม่ ๆ หรือการแก้ปัญหาจึงทำให้ ผู้บริหารระดับกลางและผู้ร่วมงานไม่ได้ให้ความใส่ใจ ในการคิดวิเคราะห์ตามหลักของปรัชญาการศึกษา

แต่เน้นการประพฤติปฏิบัติที่เห็นเป็นรูปธรรมมากกว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารระดับกลางมีจุดแข็งในด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์และมีจุดอ่อนในด้านการกระตุ้นทางปัญญาดังนั้น เมื่อผู้บริหารระดับกลางและผู้ร่วมงานขาดความเข้าใจหรือการสื่อความหมายที่คลาดเคลื่อน จึงส่งผลไปยังสัมฤทธิ์ผลที่มุ่งหวังให้เกิดกับนักเรียนในด้านการกระตุ้นทางปัญญาดังนั้น หากผู้บริหารระดับกลางและผู้ร่วมงานมีความเข้าใจและแปลความหมายได้อย่างถูกต้องแล้ว นักเรียนของโรงเรียนในเครือคณะภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร จะเติบโตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนในเครือฯ

3. กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางฯ จากการวิจัยในครั้งนี้ พบว่ากลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงฯ มี 4 กลยุทธ์หลัก สรุปได้ดังนี้

3.1 กลยุทธ์กระตุ้นทางปัญญา

เป็นกลยุทธ์ที่ทำให้ผู้บริหารระดับกลางมีการกระตุ้นผู้ร่วมงานให้ตระหนักถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ทำให้ผู้ร่วมงานต้องการแนวทางใหม่ๆ มาแก้ปัญหาในโรงเรียนเพื่อหาข้อสรุปใหม่ที่ดีกว่าเดิม เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่และสร้างสรรค์โดยผู้บริหารระดับกลางมีการคิดและแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบกระตุ้นให้ผู้ตามแสดงความคิดเห็นและเหตุผลและไม่วิจารณ์ความคิดของผู้ร่วมงาน แม้ว่าจะแตกต่างไปจากความคิดของผู้บริหารระดับกลาง โดยจะสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ร่วมงานว่าปัญหาทุกอย่างต้องมีวิธีแก้ไข ผู้บริหารจะพิสูจน์ให้เห็นว่าสามารถเอาชนะอุปสรรคทุกอย่างได้จากความร่วมมือร่วมใจในการแก้ปัญหาของผู้ร่วมงานทุกคน

3.2 กลยุทธ์เพิ่มคุณค่าในตนเอง

เป็นกลยุทธ์ที่ทำให้ผู้บริหารมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคล ในฐานะเป็นผู้ดูแลเอาใจใส่ความต้องการของผู้ร่วมงานเป็นรายบุคคล ทำให้ผู้ร่วมงานรู้สึกมีคุณค่าและมีความสำคัญ มีการปฏิบัติต่อผู้ร่วมงานโดยการให้โอกาสในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ยอมรับในความ

แตกต่างระหว่างบุคคล มีการมอบหมายงานเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนา ดูแลผู้ร่วมงานว่าต้องการคำแนะนำ

3.3 กลยุทธ์สร้างแรงบันดาลใจ

เป็นกลยุทธ์ที่ทำให้ผู้บริหารระดับกลางสร้างแรงจูงใจภายในการทำงานให้เกิดความหมายและความท้าทายในเรืองงานกับผู้ร่วมงาน ผู้บริหารระดับกลางจะกระตุ้นจิตวิญญาณของทีม แสดงออกซึ่งความกระตือรือร้นในการทำงานโดยการสร้างเจตคติที่ดีและส่งเสริมทักษะการคิด การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ มีความมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผู้บริหารระดับกลางจะช่วยให้ผู้ร่วมงานมองข้ามผลประโยชน์ของตน

3.4 กลยุทธ์พัฒนาผู้มีอุดมการณ์

เป็นกลยุทธ์ที่ทำให้ผู้บริหารระดับกลางประพฤติตัวเป็นแบบอย่าง หรือ เป็นรูปแบบสำหรับผู้ร่วมงาน ผู้บริหารระดับกลางจะเป็นที่ยกย่อง เคารพนับถือ ศรัทธา ไว้วางใจ และทำให้ผู้ร่วมงานเกิดศรัทธาภาคภูมิใจเมื่อได้ร่วมงานด้วย และจะพยายามประพฤติปฏิบัติเหมือน หรือ ต้องการเลียนแบบ สิ่งที่สำคัญ คือ การมีวิสัยทัศน์กว้างไกล สอดคล้องกับงานวิจัยของสมนึก ทองเยี่ยม (2552, หน้า 263) ที่กล่าวว่า การมีวิสัยทัศน์กว้างไกล ประกอบด้วย (1) ความสามารถในการจูงใจบุคลากรให้ทำงานได้บรรลุวิสัยทัศน์ ภารกิจและเป้าหมายของหน่วยงาน (2) ความสามารถในการผลักดันให้บุคลากรทำงานได้ตามวิสัยทัศน์ ภารกิจและเป้าหมายของหน่วยงาน (3) ความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์การทำงานของหน่วยงาน และ (4) ความสามารถในการกำหนดภารกิจและเป้าหมายการทำงานของหน่วยงานที่ตอบสนองวิสัยทัศน์และเป้าหมายของมหาวิทยาลัย

นอกจากนี้ยังสามารถถ่ายทอดไปสู่ผู้ร่วมงานทำให้มีความสม่ำเสมอทางอารมณ์ สามารถควบคุมอารมณ์ได้ในสถานการณ์วิกฤต เป็นแบบอย่างที่ดีเป็นที่ไว้วางใจได้ว่าจะยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรมเป็นผู้ที่มีศีลธรรมและมีจริยธรรมสูง หลักเลี้ยงการใช้อำนาจ เพื่อผลประโยชน์ส่วนตน แต่จะประพฤติตน

เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นและร่วมรับผิดชอบในทุกสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยผู้ร่วมงานจะแสดงให้เห็นถึงความเฉลียวฉลาด ความตั้งใจและความเชื่อมั่นในตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. คณะภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร ควรมีนโยบายให้โรงเรียนรักษาสถาบันและบรรยากาศความเป็นโรงเรียนคาทอลิกให้เข้มข้นยิ่งขึ้น พัฒนาผู้บริหารระดับกลางให้เป็นผู้นำที่มีอุดมการณ์แท้จริงตามแบบอย่างของพระเยซูคริสตเจ้า และนักบุญเปาโล

2. ฝ่ายการศึกษา คณะภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร ควรวางแผนพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนของคณะทางด้านกระบวนการคิด โดยเริ่มจากการพัฒนาผู้บริหารระดับกลางให้มีความรู้และมีทักษะทางด้านการคิดที่เหมาะสมกับการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 มากขึ้น เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนในการทำงานและส่งเสริมบุคลากรผู้ร่วมงานให้มีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานและคิดค้นวิธีการแก้ปัญหาใหม่ๆ ได้

3. ฝ่ายการศึกษา คณะภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร ควรมีนโยบายส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแสดงความสามารถหรือผลงานทุกรูปแบบของบุคลากรครูของโรงเรียนในเครือฯ เพื่อให้เกิดการยอมรับในความสามารถและมองเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น

4. โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้บริหารระดับกลาง

ได้จัดระบบพี่เลี้ยงหรือผู้แนะนำตามสถานการณ์ที่ต้องการ เพื่อพัฒนาความสามารถของผู้บริหารระดับกลางให้มากขึ้น

5. โรงเรียนควรประชาสัมพันธ์จิตตารมณ์การศึกษาของคณะฯ ให้บุคลากรได้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษารูปแบบการพัฒนาบุคลากรโรงเรียนในเครือคณะภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร เพื่อสร้างรูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาบุคลากรให้เหมาะสมกับการศึกษาในยุคปัจจุบันและเหมาะสมกับบริบทความเป็นโรงเรียนในเครือคณะภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร

2. ควรวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารงานด้านการศึกษาของคณะภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร จากเพื่อเพิ่มความเข้มแข็งและประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและจิตตารมณ์การศึกษาของคณะฯ

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย จาก “ทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์สำหรับนิสิต” บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

- คณะภคินีเซนต์ปอลเดอชาร์ตร. (2534). *จิตตารมณ์การศึกษาของโรงเรียนในเครือภคินีเซนต์ปอลเดอชาร์ตร*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อัสสัมชัญ.
- ณัฐพันธุ์ เขจรนันท์. (2551). *พฤติกรรมองค์การ*. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- นงนุช สังขรัตน์. (2552). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของคณะกรรมการการดำเนินการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในเครือเซนต์ปอลเดอชาร์ตร กรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- เพลินใจ พงษ์ชาติรัตน์. (2549). *การพัฒนาแบบแผนการพัฒนาระบบของผู้นำของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษาภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชาภพ พันธุ์แพ. (2555). *ผู้นำกับการจัดการการเปลี่ยนแปลง (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สภาการศึกษาคาทอลิก (ประเทศไทย). (2551) *อัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อัสสัมชัญ.
- สมคิด บางโม. (2539). *หลักการจัดการ*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- สมนึก ทองเยี่ยม. (2550). *การพัฒนาแบบแผนการพัฒนาระบบของการบริหารของผู้บริหารระดับกลางในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา ภาควิชา นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สะอาด ราชเฉลิม. (2541). *แบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรดิติ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อภิวุฒิ พิมพ์แสงสุริยา. (2553). *ผู้นำสร้างได้*. กรุงเทพมหานคร: ดีครับ.
- Bass, M. B. & Avolio J. B. (2004). *Improving organizational effectiveness through transformational leadership*. California: SAGE Publications.
- Fidler, B. (2002). *Strategic management for school development*. London: Paul Chapman Publishing.

การพัฒนาตัวแบบความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาสำหรับสังคมไทย

The Development of Educational Partnership Model for Thai Society

ชรินทร์ สักกิม, บุญกัน ดอกโรส และ บุญเรือง ศรีเหรียญ

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษา (1) การนำนโยบายความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาไปปฏิบัติ (2) องค์ประกอบความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา และ (3) พัฒนาตัวแบบความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา ใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธีทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เครื่องมือการวิจัย คือ เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การวิจัยสนาม และแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง 268 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ผลการวิจัย พบว่า (1) การบริหารจัดการศึกษาแบบรวมศูนย์อยู่ที่ส่วนกลาง รัฐมิได้สร้างความพร้อมของพ่อแม่ผู้ปกครอง ต้องเริ่มจากการทำโรงเรียนให้มีคุณภาพ (2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นหุ้นส่วน คือ ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก องค์ประกอบความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาที่สำคัญมี 3 ประการคือ ด้านความสัมพันธ์ ด้านการแบ่งปันความรับผิดชอบ และ ด้านความร่วมมือร่วมใจ (3) ตัวแบบความเป็นหุ้นส่วน มี 2 ระยะคือความเป็นหุ้นส่วนจำเป็น และความเป็นหุ้นส่วนสมบูรณ์แบบเรียกว่าความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาคประชาชน ภาคเอกชนและภาครัฐ

คำสำคัญ: ตัวแบบ, หุ้นส่วนทางการศึกษา, สังคมไทย

Abstract

The objectives of this research were to study the implementation and factors of educational partnership policy and subsequently develop a model for it. The approach of mixed method research was applied using qualitative and quantitative methods. The tools used were documentary research, in-depth interviews, field research and a questionnaire with 268 respondents. The data were analyzed by confirmatory factor analysis. The findings showed that the implementation of educational partnerships policy was a centralized education management of bureaucracy lacking in parenting readiness. Two factors, internal and external influenced the educational partnerships with the essential factors comprising of three key factors namely relationship, responsibility sharing, and collaboration. The developed educational

partnership model called People-Private-Public Partnerships or PPPs consisted of two stages namely essential partnership and comprehensive partnership.

Keywords: model, educational partnership, society

ความนำ

จากกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ส่งผลให้หลายประเทศทั่วโลก ต้องเผชิญกับปัญหาที่มีความหลากหลายทั้งด้านสังคม และระบบเศรษฐกิจซึ่งมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตเป็นอย่างมาก และในปี 2558 จะมีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญคือการรวมประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นเขตเศรษฐกิจเดียวกันเรียกว่าประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community--AEC) ซึ่งต่างเห็นพ้องต้องกันว่าการศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่ง ในการพัฒนาประเทศ และประเทศไทยเป็นหนึ่งในสมาชิกอาเซียน ได้ตระหนักถึงบทบาทและภารกิจสำคัญ ในการเสริมสร้างความร่วมมือกับอาเซียน เพื่อสร้างความแข็งแกร่งของอาเซียนในเวทีโลก ในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้เร่งพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยให้รู้จักวัฒนธรรม สังคม ความเป็นอยู่ของอีก 9 ประเทศ ที่จะสามารถก้าวสู่ประชาคมอาเซียนอย่างมั่นใจ โดยการดำเนินโครงการพัฒนาประชาคมสู่อาเซียน “Spirit of ASEAN”

ปัจจุบันการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (พ.ศ. 2552-2561) มีวิสัยทัศน์ให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยเน้นประเด็นหลักสามประการ คือ (1) มาตรฐานคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย (2) เพิ่มโอกาสทางการศึกษา การเรียนรู้อย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และ (3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหาร และจัดการศึกษา โดยเพิ่มบทบาทของผู้ที่อยู่ภายนอก ระบบการศึกษาด้วย (สมัชชาปฏิรูปประเทศไทย, 2555)

สถานการณ์และปัญหาในการจัดการศึกษาของประเทศไทยเดิมอยู่บนพื้นฐานกระบวนการจัดการแบบ “รัฐเป็นผู้ให้ ประชาชนเป็นผู้รับ รัฐเป็นผู้

ประชาชนเป็นผู้ต้องการความรู้” เป็นการศึกษาที่เน้นความรู้สำเร็จรูปมากกว่ากระบวนการศึกษาวิเคราะห์ การจัดการศึกษาส่วนใหญ่ยังติดอยู่ในกรอบคิดของระบบโรงเรียน และกฎหมายการศึกษาส่งผลให้ผู้เรียนทุกคนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ดังนั้นแนวทางการจัดการศึกษาที่ให้โรงเรียน ครอบครัว และชุมชนเป็นหุ้นส่วนในการจัดการศึกษา จึงเป็นวิถีทางที่มีความเหมาะสม และเป็นไปได้มากที่สุดที่จะพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Epstein, 2005) ดังที่ประเวศ วะสี (2550) นักวิชาการอาวุโสกล่าววิพากษ์ว่า การศึกษาไทยไม่ควรเอาวิชาเป็นตัวตั้งควรนำเอาชีวิต และสังคมเป็นตัวตั้ง ส่วน เสรี พงษ์พิศ (2553) ชี้ให้เห็นว่าการปฏิรูปการศึกษาต้องมีพลังขับเคลื่อน 4 พลัง บนฐานของพลังปัญญา คือ พลังของประชาชน พลังความรู้ พลังชุมชน และพลังทางการเมือง นอกจากนี้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) กล่าวว่า ปัญหาหลักของสถานศึกษาทุกระดับทั่วประเทศ มีคุณภาพแตกต่างกันมาก ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบระดับชาติ มีแนวโน้มลดลง ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า ร้อยละ 50 สภาการศึกษาแห่งชาติยังพบว่า (2553) ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรและมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง วรรณกรรมในต่างประเทศชี้ให้เห็นความสำคัญในเรื่องของแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา เช่น เอบส์ไตร์น (Epstein & Salinas, 2004) บัตเตอรีและแอนเดอร์สัน (Buttery & Anderson, 1999) และเดวีส์ (Davies, 2000) อนึ่งการศึกษาเรื่องนี้ต้องการสำรวจว่า ในประเทศไทย แนวทางการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาของโรงเรียนที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทยน่าจะเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาคุณภาพการศึกษาสำหรับเด็กไทยในวันนี้และอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการนำนโยบายความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาไปปฏิบัติ
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา
3. เพื่อพัฒนาตัวแบบความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาของสังคมไทย

สมมติฐานการวิจัย

โมเดลองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาที่พัฒนาขึ้น 3 องค์ประกอบ คือ ความสัมพันธ์ การแบ่งปันความรับผิดชอบและความร่วมมือร่วมใจ มีความเหมาะสมกับข้อมูลเชิงประจักษ์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

โรงเรียนในพื้นที่เป็นโรงเรียนพัฒนาสู่มาตรฐานสากล สังกัด สพฐ. ปีการศึกษา 2553 ทุกภูมิภาค จำนวนรวม 124 โรงเรียน จาก 43 จังหวัด ซึ่งจะเก็บข้อมูลจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนละ 3 คน รวมได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์ รวมทั้งสิ้น 298 คน

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิจัยภาคสนาม จำนวน 2 โรงเรียน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

การพัฒนาเครื่องมือ โดยพิจารณาคุณภาพของเครื่องมือด้านความแม่นยำหรือความเชื่อถือได้ของมาตรวัด ความแม่นยำของสิ่งค้นพบของการวิจัยเชิงคุณภาพ การตรวจสอบเครื่องมือโดยที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่านเพื่อปรับปรุงและพัฒนาความแม่นยำเชิงเนื้อหา (Content Validity) ทำการทดลองใช้เครื่องมือ (Try Out) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การอุปมานวิเคราะห์ และการตีความเพื่อหาแบบแผน

2. การวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือวิจัย

เป็นแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง จำนวน 1 ฉบับ

การพัฒนาเครื่องมือ โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัย แล้วกำหนดนิยามปฏิบัติการเพื่อสร้างข้อคำถามให้ผู้เชี่ยวชาญ รวม 5 ท่าน ตรวจสอบความแม่นยำ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .60 เพื่อนำไปทดลองใช้ กับโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ จำนวน 10 โรงเรียน ๆ ละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน แล้วนำไปหาค่าอำนาจจำแนก โดยคัดเลือกเอาเฉพาะข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ .60 ขึ้นไป แบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์ของครอนบาคที่มีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป แล้วปรับปรุงแก้ไขให้เป็นฉบับสมบูรณ์เก็บข้อมูลโดยการส่งไปทางไปรษณีย์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติพรรณนาและการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis--CFA)

ผลการวิจัย

1. การนำนโยบายความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาไปปฏิบัติ พบว่า ทั้งนโยบาย แผนพัฒนา ยุทธศาสตร์ มีทิศทางที่ชัดเจนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนมีความชัดเจนเด่นชัด มีการกำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แสดงถึงเจตจำนงของระดับนโยบายของรัฐในการผลักดันส่งเสริมสนับสนุนให้การจัดการศึกษา การเรียนรู้เป็นเรื่องของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายในการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง โดยเสริมบทบาทผู้อยู่นอกกระบวนการศึกษาให้มากยิ่งขึ้น แต่ระดับนโยบายหรือกฎหมายยังมิได้ก้าวไปถึงการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร และไม่มีระบบและกลไกที่เป็นรูปธรรมเพื่อรองรับการนำนโยบายไปปฏิบัติ ควรปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารแบบรวมศูนย์ที่

กระทรวงศึกษาธิการให้ออกนอกกรอบราชการ สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในสังคม ต้องแก้ไขปัญหาคำจัดการศึกษาที่ทำแบบแยกส่วน ตัดขาดจากท้องถิ่น ชุมชนและชีวิตจริง พัฒนาการเป็นโรงเรียนนิติบุคคลให้ครอบคลุมและเป็นจริง ขาดความต่อเนื่องของนโยบาย เพราะเปลี่ยนรัฐมนตรีบ่อยครั้ง สภาพความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาระดับโรงเรียน ประกอบด้วยปัจจัยภายนอกโรงเรียนและปัจจัยภายในโรงเรียน รัฐบาล การสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรของพ่อแม่ผู้ปกครอง การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ในชุมชนยังไม่ทั่วถึง โรงเรียนที่บริหารจัดการตามหลักการและแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาใช้แนวทางความร่วมมือร่วมใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงกับนักเรียนซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนในเขตที่ชุมชนตั้งอยู่ ให้ความสำคัญต่อพ่อแม่ผู้ปกครองมากที่สุดเพราะเกี่ยวข้องโดยตรงกับเด็ก และเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างแนบแน่น

2. องค์ประกอบความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาของสังคมไทย พบว่า โรงเรียนต้องมีสภาพเป็นชุมชนทางการศึกษา ต้องเป็นโรงเรียนแบบเครือข่ายทุกระดับ สร้างพลังขับเคลื่อน 4 พลังคือ พลังประชาชน พลังความรู้ พลังชุมชนและพลังทางการเมือง หุ้นส่วนอาจมีลักษณะเป็นหุ้นส่วนจำเป็นและหุ้นส่วนสนับสนุน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน (owner) ความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาประกอบด้วยปัจจัยเหตุภายในและภายนอก ต้องบูรณาการร่วมระหว่างกระทรวงในการดูแลเด็ก พ่อแม่ผู้ปกครอง ให้มีนักการศึกษาสำหรับพ่อแม่ (parent educator) ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ ด้านโมเดลการวัดพบว่า ตัวชี้วัดค่าน้ำหนักองค์ประกอบแบบมาตรฐาน (standardized factor loading: λ) มีค่าระหว่าง 1.00 – 1.08 องค์ประกอบการแบ่งปันความรับผิดชอบ มีค่าระหว่าง 0.93-1.02 และองค์ประกอบความร่วมมือร่วมใจมีค่าระหว่าง 0.99-1.00 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกค่า ($p < .05$) ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสองหรือสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ของตัวชี้วัดในสามองค์ประกอบตัวแปรแฝงมีค่า 0.85, 0.95, 0.86 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรสังเกตได้มีค่าเป็น 1.00 ทุกตัว ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวชี้วัดทุกตัวมีความแม่นยำตรงสูงและมีความเชื่อถือได้สูงในการชี้วัดตัวแปรโครงสร้างขององค์ประกอบ

ทั้งสามด้าน ส่วนตัวแปรโครงสร้างจะเห็นว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบแบบมาตรฐาน (y) ของสามองค์ประกอบสูงคือ 0.82, 0.90, และ 0.90 แสดงว่าองค์ประกอบทั้งสามมีความเที่ยงตรงสูงในการเป็นองค์ประกอบความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบดังนี้ (1) องค์ประกอบหลักด้านความสัมพันธ์ (relationship) มี 3 องค์ประกอบย่อย คือ ความเป็นสมาชิก ภาวะผู้นำแบบร่วมมือ และความเป็นชุมชนทางการศึกษา (2) องค์ประกอบหลักด้านการแบ่งปันความรับผิดชอบ (share responsibility) มี 4 องค์ประกอบย่อยคือ ความผูกพัน การเป็นพ่อแม่ผู้ปกครอง โรงเรียนที่คล้ายครอบครัว และความเข้มแข็งของชุมชน (3) องค์ประกอบหลักด้านความร่วมมือร่วมใจ (collaboration) มีองค์ประกอบย่อยคือ ความเกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วม และความเชื่อมโยง ข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกลมกลืนกับทฤษฎีตามผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันลำดับที่สอง ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. การพัฒนาตัวแบบความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาของสังคมไทย แบ่งเป็น (1) ระยะหุ้นส่วนจำเป็น (essential partnership) คือระยะการเริ่มต้นการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง ประกอบด้วยโรงเรียน พ่อแม่ผู้ปกครองหรือครอบครัวและชุมชน (2) ระยะหุ้นส่วนสมบูรณ์แบบ (comprehensive partnership) โดยทุกภาคส่วนเป็นหุ้นส่วนสนับสนุน (supporting partnership) ประกอบด้วยโรงเรียน พ่อแม่ผู้ปกครองหรือครอบครัวและชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยอ้อม ซึ่งได้แก่ (1) ภาคประชาชน (people partnership) (2) ภาคเอกชน (private partnership) และ (3) ภาครัฐ (public partnership) การพัฒนาในระดับนี้เรียกว่าความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาคประชาชน ภาคเอกชนและภาครัฐ (people- private- public partnerships, PPPPs)

การอภิปรายผล

1. การนำนโยบายความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาไปปฏิบัติโดยกระทรวงศึกษาธิการยังรวมศูนย์อำนาจ ขาดความต่อเนื่องของนโยบายเพราะเปลี่ยนรัฐมนตรีบ่อยครั้ง ขาดการบูรณาการข้ามกระทรวงในการ

ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก สอดคล้องกับวรเดช จันทรศร (2552) และอดิยา นุชสำเนียง (2555) ที่วิเคราะห์ให้เห็นว่า (1) ฝ่ายการเมือง มีบทบาทมากที่สุดในการผลักดันนโยบายและการนำไปปฏิบัติ (2) ระบบราชการถือว่ามีความสำคัญ ทั้งในฐานะ ผู้มีส่วนในการกำหนดนโยบาย และการนำไปปฏิบัติ (3) ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีความเกี่ยวข้อง หลายระดับตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูงในหน่วยงาน ผู้บริหาร ระดับกลางหรือผู้สนับสนุนนโยบายรวมถึงผู้ปฏิบัติระดับ พื้นที่ และ (4) ผู้ได้รับผลจากนโยบาย ได้แก่ ผู้รับบริการ ผู้ได้รับประโยชน์ สอดคล้องกับแนวคิดของเรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ (2551) ที่กล่าวถึงการเมืองในระบบราชการ ว่ามีลักษณะเฉพาะคือมีสายบังคับบัญชา (hierarchy) แบบอำนาจนิยม ขาดการตรวจสอบถ่วงดุลและทัดทาน และเกิดการทุจริตคอร์รัปชันบังหลวง มีความเป็นวิชาชีพ (professionalization) และการมีความลับ (secrecy) พระพรหมคุณาภรณ์ (2554) กล่าวถึงการเสริมสร้าง คุณลักษณะของเด็กไทย คือ เข้าถึงธรรมชาติไม่ขาดมิติ มีจิตตั้งมั่นและใช้ปัญญาพาชีวิตถึงจุดหมาย การศึกษา ต้องเข้าใจความหมายของหลักการ Child-centered Education พระธรรมวินัยคือ ธรรม กับ วินัย ธรรมคือ เนื้อแท้ตัวจริงของธรรมชาติ วินัยคือระบบจัดตั้งที่ พระพุทธเจ้าทรงวางขึ้นเพื่อให้มนุษย์ได้ประโยชน์ จากธรรมนั้น การศึกษาก็เช่นกัน ตัวแท้ตัวจริงที่เรา ต้องการคือธรรม ส่วนวิธีการคือวินัยเป็นกฎ กติกา ระเบียบแบบแผนและวิถีชีวิตและสูงสุดคือวัฒนธรรม เด็กไทยมีปัญหาการเรียนรู้และความรับผิดชอบ ผู้ปกครองขาดความพร้อมตรงกับงานวิจัยของ ฌาริญาญา ชัยม้น (2553) พบว่า สภาพและปัญหาของผู้ปกครอง ในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของเด็กอนุบาล คือ ผู้ปกครองไม่มีเวลาให้เด็ก และนิคม บัณฑอง (2546) พบว่า บทบาทของผู้นำชุมชนกับการมีส่วนร่วมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยรวมอยู่ระดับ ปานกลาง แสดงถึงสภาพสังคมวัฒนธรรมไทยที่มีมาเดิม ยังไม่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นมากนัก

ส่วนงานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยโรงเรียนในฐานะชุมชนการเรียนรู้ (Epstein & Salinas, 2004) ให้แนวคิดสำคัญว่าโดยทั่วไปการพัฒนา

คุณภาพการเรียนรู้จะมุ่งการทำชุมชนการเรียนรู้แบบมืออาชีพ (professional learning Community) แต่สิ่งที่ ละเลยไปคือชุมชนการเรียนรู้ของโรงเรียน (School Learning Community--SLC) ซึ่งหมายถึงการที่ นักการศึกษา ผู้เรียน ผู้ปกครอง และหุ้นส่วนชุมชน ทำงานร่วมกัน และเบอร์เกอร์ (Berger, 2004) ซึ่งถึงข้อมูล จากการวิจัยโดยรวมในสหรัฐฯ พบว่า ตัวทำนายที่ดีที่สุด ต่อสัมฤทธิ์ผลของนักเรียน คือ พฤติกรรมของครอบครัว ของเด็กในด้านต่าง ๆ โดยครอบครัวได้สร้างสภาพ แวดล้อมที่บ้านที่ช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ และเฟลล์ส (Phelps, 2010) ซึ่งว่าความเกี่ยวข้องของครอบครัว ต่อการเรียนรู้ของเด็กเป็นตัวทำนายที่แข็งแกร่งที่สุด ต่อพัฒนาการทางสังคม อารมณ์ และทางวิชาการ ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความเกี่ยวข้องของครอบครัว คือ ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้ปกครอง ส่วน วูฟฟ์แมนน์ (Woffman, 2005) พบว่า บทบาทของครอบครัว มีความสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดผลการอ่านของเด็ก ในอาร์เจนตินาและโคลัมเบีย สอดคล้องกับ วอเตอร์ส (Waters, 2006) ยืนยันว่าโรงเรียนที่มีผลการเรียนต่ำที่สุดใน รัฐโคโลราโด ได้แก้ไข้ปัญหาโดยการสร้างความ เกี่ยวข้องของผู้ปกครองโดยให้เป็นผู้มีบทบาทสำคัญ ต่อความสำคัญของเด็ก ทำนองเดียวกันธนาคารโลก (World Bank, 2008) ซึ่งว่าการมอบอำนาจให้ผู้ปกครอง ทำการปรับปรุงพัฒนาการศึกษาในเม็กซิโก โดยการ สนับสนุนทางการเงินแก่สมาคมผู้ปกครองและครูใจ ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมทำให้คุณภาพการศึกษาดีขึ้น ส่วนศรีรัฐ-เบลทฟอร์ด (Siraj-Blatchford, 2010) พบว่า คุณภาพของสิ่งแวดล้อมของการเรียนรู้ที่บ้านเป็นปัจจัย ที่มีความสำคัญมากที่สุดในการทำนายผลลัพธ์การเรียนรู้ ของเด็กโดยการสร้างกฎเกณฑ์ด้วยตนเอง (self-regulation)

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาความเข้มแข็ง ของหุ้นส่วนทางการศึกษาของสังคมไทย พบว่าโรงเรียน ต้องมีสภาพเป็นชุมชนทางการศึกษา ต้องเป็นโรงเรียน แบบเครือข่ายทุกระดับ สร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ โรงเรียน (owner) ที่เชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ใกล้ชิด เชิงวัฒนธรรม ทุนทางสังคม สอดคล้องกับธีระ รุญเจริญ (2550) เห็นว่าขอบข่ายการดำเนินงานของเขตพื้นที่

การศึกษาและสถานศึกษาต้องมีการประสานงานและพัฒนาเครือข่าย บทบาทของครูยุคปฏิรูปการศึกษาว่าสังคมไทยต้องมีการถกแถลงถึงบทบาทหน้าที่ของครูยุคปัจจุบันให้เหมาะสม เช่นเดียวกับเสรี พงศ์พิศ (2553) ที่มองว่าครูในฐานะผู้นำการขับเคลื่อนการศึกษามีวิกฤตอัตลักษณ์ เราต้องทำให้การศึกษาแก้ปัญหาความทุกข์ของแผ่นดิน ต้องจัดกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการทัศน์ใหม่ ส่วนทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2553) ชี้ว่าโครงสร้างองค์การของโรงเรียนควรเป็นองค์การเชิงวิชาชีพ มีความยืดหยุ่นสูง ต้องไม่มีลักษณะความเป็นระบบราชการ เป็นองค์การระบบเปิดและเป็นแบบสิ่งมีชีวิต มุ่งการปรับตัว ไม่แข็งกระด้างเหมือนองค์การแบบเครื่องจักร มีโครงสร้างยืดหยุ่นแบบเครือข่าย สอดคล้องกับหลักการของแซนเดอร์ส (Sanders, 2003) ชี้ว่าหลักการทำให้เกิดความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครอง คือ การแบ่งปันความรับผิดชอบ ต้องทำอย่างทั่วถึงครอบคลุม ต้องให้หน่วยงานและธุรกิจในชุมชนเข้ามามีบทบาทร่วมด้วย ต้องเชื่อมโยงหรือสอดคล้องกับหลักสูตรหรือนโยบายการจัดการศึกษา ส่วนบัดเตอร์และแอนเดอร์สัน (Buttery & Anderson, 1999) ชี้ว่าต้องต้อนรับผู้ปกครองและคนในชุมชนด้วยความอบอุ่นจริงใจและเป็นมิตร

3. การพัฒนาตัวแบบความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา เริ่มตั้งแต่ระยะหุ้นส่วนจำเป็น (essential partnership) และพัฒนาไปสู่ระยะหุ้นส่วนสมบูรณ์แบบและความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาครัฐ สอดคล้องกับงานวิจัยของสามารถ กมขุนทด (2548) พบว่า สภาพความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง บริบทที่เอื้อต่อความเป็นหุ้นส่วนได้แก่ ผู้บริหารและครู มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน มีความตั้งใจและทุ่มเท มีผลงานทางวิชาการเป็นที่ยอมรับ ผู้ปกครองให้ความสำคัญต่อการศึกษาของบุตรหลาน และรีเกิล (Reagle, 2007) พบว่า การนำยุทธศาสตร์ตัวแบบโรงเรียนคุณภาพไปปฏิบัติ ก่อให้เกิดผลทางบวกเกี่ยวพันความเกี่ยวข้องของผู้ปกครอง ชุมชนต่อโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (1) การกำหนดนโยบายทางการศึกษา ต้องกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้ภาคีเครือข่ายอื่นและต้องสัมพันธ์กับการเมืองในระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory democracy) การมีความต่อเนื่องและมีระยะเวลาที่เพียงพอของนักการเมืองในการขับเคลื่อนการศึกษาของชาติให้มีกฎหมายหรือระเบียบการส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาที่เอื้อต่อการปฏิบัติได้จริงสำหรับโรงเรียนทั่วประเทศ (2) การนำนโยบายไปปฏิบัติรัฐต้องลดบทบาทในการจัดการศึกษาเป็นหลักมาเป็นผู้ดูแลกำกับนโยบาย แผน มาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมครอบครัวให้มีความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูบุตรหรือเด็กก่อนวัยเรียน จัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ทุกรูปแบบอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ ให้มีมาตรการกำกับติดตามการบังคับใช้ของกฎหมาย

ข้อเสนอแนะเชิงการบริหารจัดการ (1) ต้องคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชนโดยแท้จริง (2) ต้องให้เงินอุดหนุนเสริมเป็นการทดแทนในแบบเงินก้อน (block grant) บนฐานความจำเป็น (needs-based) ต่อโรงเรียน (3) การส่งเสริมบทบาทของภาคส่วนอื่น ๆ ในการจัดการศึกษา (4) การแก้ไขกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องให้อำนาจการบริหารจัดการโรงเรียน (5) การบริหารจัดการระดับโรงเรียนต้องติดต่อสัมพันธ์กับผู้รับบริการโดยตรงคือพ่อแม่ผู้ปกครอง ชุมชน และขยายผลไปสู่ภาคส่วนอื่นในรูปหุ้นส่วนหรือเครือข่าย (6) ให้มีนักการศึกษาสำหรับพ่อแม่ผู้ปกครองโดยตรง (7) ควรมุ่งการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นคนที่มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัยในตนเอง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป (1) ควรมีการวิจัยในมิติของระเบียบวิธีวิจัยอื่นคือการวิจัยกรณีศึกษา (2) ควรมีการวิจัยในมิติเนื้อหาสาระการวิจัย ประเมินผล (3) ควรมีการศึกษาวิจัยในมิติพื้นที่หรือประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ขยายผลไปสู่กลุ่มอื่น

เอกสารอ้างอิง

- ฉาริญญา ชัยม้น. (2553). *สถานะและปัญหาผู้ปกครองในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2553). *ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: ดี.เค. ปริณิตังเวลด.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). *การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: เอ็กสเปอร์เน็ท.
- นิคม บั๋งทอง. (2546). *บทบาทของผู้นำชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2551). *นโยบายสาธารณะ*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- ประเวศ วะสี. (2550). *ปฏิรูปการศึกษาไทย: การยกเครื่องทางปัญญา ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์และมาตรการ*. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (2554). *การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: ภัคธรรศ.
- วรเดช จันทรศร. (2552). *ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สมัชชาปฏิรูปประเทศไทย. (2555). *การปฏิรูปการศึกษารอบสอง*. สืบค้นจาก <http://moe.go.th>
- สามารถ กมขุนทด. (2548). *แนวทางการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาโรงเรียนบางหวาดอนุสรณ์*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). *รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2551/2552*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วิ.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- เสรี พงศ์พิศ. (2553). *ปฏิรูปสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์
- อนิยา นุชสำเนียง. (2555). *รูปแบบการบริหารจัดการงานวิชาการและการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร*. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 2(1), 110-116.
- Berger, H. E. (2004). *Parents as Partners in Education* (6thed.). New York: Pearson.
- Buttery, T. J. & Anderson, P. J. (1999). Community, school and parent dynamics: A synthesis of literature and activities. *Teacher Education Quarterly*, 26(4), 111-112.
- Davies, D. (2000). How to Build Partnerships that Work. *Principal*, 80(1), 32-34.
- Epstein, J. & Salinas, K. C. (2004). Partnering with families and communities. *Educational Leadership*, 61(8), 12-18.
- Epstein, J. (2005). A case study of the partnership schools comprehensive school reform (CSR) model. *The Elementary School Journal*, 106(2), 151-170.

- Phelps, K. H. (2010). *Inviting and sustaining partnerships with navajo and ute mountain ute families of early elementary children*. Fielding Graduate University: Dissertation Abstracts International.
- Reagle, C. M. (2007). *Examining community voice in implementing the quality schools model in the bering strait school district*. Fielding Graduate University: Dissertation Abstracts International.
- Sanders, M. G. (2003). Community Involvement in Schools from Concept to Practice. *Education and Urban Society*, 3(2), 161-180.
- Siraj-Blatchford, I. (2010). Learning in the home and at school: How working class children succeed against the odds. *British Educational Research*, 3(3), 463-82.
- Waters, K. E. (2006). *School redesign: A case study of one school's Efforts to Improve Student Success*. University of Denver: Dissertation Abstracts International.
- Woffman, L. (2005). *Children, power and schooling: How childhood is structured in the primary school*. Retrieved from www.ebscohost.com
- World Bank. (2008). *Empowering for parent to improve the education: Empirical data of rural in Mexico*. Retrieved from www.ebscohost.com

กลยุทธ์การบริหารการตลาดสำหรับหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ของสถาบันอุดมศึกษา

Marketing Management Strategies for Graduate Programs of Higher Education Institutes

ธนัสก์ เกษมไชยานันท์ และ ปิยพงษ์ สุมตติกุล

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารตลาดสำหรับหลักสูตรบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา (2) เพื่อกำหนดกลยุทธ์การบริหารการตลาดสำหรับหลักสูตรบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในสังกัด สกอ. จำนวน 365 คน มีการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามมาตราส่วน 5 ระดับ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (priority needs index modified) ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพปัจจุบันของการบริหารตลาดสำหรับหลักสูตรบัณฑิตศึกษาโดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ การจัดการส่วนประสมทางการตลาด ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยภาพรวมมีความต้องการที่จะปฏิบัติในระดับมาก ความต้องการจะปฏิบัติสูงสุด คือ การจัดการส่วนประสมทางการตลาดเช่นกัน (2) กลยุทธ์การบริหารการตลาดสำหรับหลักสูตรฯ มี 4 กลยุทธ์หลัก คือ กลยุทธ์การวิเคราะห์ข้อมูลทางการตลาดฯ กลยุทธ์การพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดฯ กลยุทธ์การจัดการส่วนประสมทางการตลาดฯ และกลยุทธ์การจัดการความพยายามทางการตลาดฯ

คำสำคัญ: กลยุทธ์การบริหารการตลาด, หลักสูตรบัณฑิตศึกษา, การตลาดสำหรับบัณฑิตศึกษา

Abstract

The objectives of this study were: (1) to study the current and expected states of marketing management for graduate programs of higher education institutes and, (2) to specify the strategy of marketing management for graduate programs of higher education institutes. to collect data from Questioners. Sampling were 365 of the graduate program presidents. The study showed that: (1) the current state of marketing management for graduate programs, according to Kotler, results was performed at the middle level as a whole and while considering separately, managing marketing mix functions were performed at a high level. With regards to the expected performance of marketing management according

to Kotler, as a whole, was rated at high level, and while considering separately, all functions were all rated at high level. The strategy of marketing management for graduate programs composes of four major strategies, fourteen minor strategies and 37 procedures. The major strategies were as follows: (1) the strategy of marketing data analysis for graduate programs, (2) the strategy of marketing strategy development for graduate programs, (3) the strategy of marketing mix management for graduate programs, and (4) the strategy of marketing implementation and controlling for graduate programs.

Keywords: marketing management strategies, marketing in education, marketing strategy

ความนำ

การศึกษาระดับอุดมศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาตนเองและการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า ตลอดระยะเวลากว่า 10 ปี ที่ผ่านมามาสถาบันอุดมศึกษาได้ขยายตัวมากขึ้น มีสถาบันอุดมศึกษาเปิดดำเนินการขึ้นใหม่จำนวนมากทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งการขยายตัวนี้ นับว่าเป็นเรื่องดีที่ส่งผลให้คนส่วนใหญ่ของสังคมของประเทศได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาระดับอุดมศึกษาอย่างทั่วถึงและทัดเทียมกัน ดังกระแสอุดมศึกษาของโลกที่เรียกว่า Massification หรือ Universalisation หมายความว่าคนทุกคนในสังคมของประเทศมีสิทธิได้รับการศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยเท่าเทียมกัน เป็นทั้งสิทธิและหน้าที่ของบุคคลที่จะได้รับ และเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดให้มี (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2546, หน้า 8) รวมถึงสถาบันอุดมศึกษาต่างชาติจำนวนหนึ่งเข้ามาเปิดกิจการในประเทศไทยเป็นอุดมศึกษาข้ามชาติ เช่น มหาวิทยาลัยนานาชาติสแตมฟอร์ด และมหาวิทยาลัยเว็บสเตอร์ (ประเทศไทย) ตามกระแสโลกาภิวัตน์ และข้อตกลงด้านการค้าและบริการภายใต้องค์การการค้าโลก (WTO) และข้อตกลงแบบทวิภาคีเพื่อจัดตั้งเขตเสรีการค้า (FTA)

และด้วยความเจริญด้านเทคโนโลยีการศึกษาทำให้การศึกษาทางไกล (distance learning) จากต่างประเทศ เริ่มเข้ามาแพร่หลายมากขึ้น และสถาบันอุดมศึกษาไทยเองบ้างแห่งก็เปิดการเรียนการสอนแบบทางไกลขึ้น เช่น มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มหาวิทยาลัยรังสิต และมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ตามกระแส Internationalization หรือ Virtualization ไม่มีเรื่องของ

พรมแดนมาเป็นข้อจำกัดและทำได้ การอุดมศึกษาจึงไม่จำเป็นต้องเรียนที่ประเทศแม่ของสถาบันอุดมศึกษานั้นอีกเท่านั้นแต่สามารถทำได้ด้วยการเรียนการสอนแบบ E-learning หรือ Electronic Education (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2546, หน้า 16)

แม้จะมีการขยายโอกาสทางการศึกษามากทั้งในประเทศและต่างประเทศเป็นทวีคูณ แต่กลับพบว่าจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมกลับมีจำนวนไม่เพิ่มมากขึ้น คือ โดยเฉลี่ยมีผู้สำเร็จการศึกษาเพียงปีละ 3-5 แสนคน จึงก่อให้เกิดสภาวะตลาดอึดอัด ดังคำกล่าวของสมเกียรติ รุ่งเรืองวิริยะ ผู้อำนวยการสำนักประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยรังสิต ว่า “วันนี้ในวงการการศึกษากำลังเผชิญกับสภาวะตลาดอึดอัดซึ่งหมายความว่าจำนวนนักเรียนที่สำเร็จการศึกษามีจำนวนเท่าเดิม เพราะอัตราการเกิดนิ่ง” รวมถึงประชากรวัยแรงงาน ช่วงอายุ 15-59 ปี จะมีจำนวนเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง โดยสัดส่วนต่อประชากรทั้งหมดของวัยแรงงาน จะหดตัวจากร้อยละ 67 เหลือร้อยละ 62 ในปี พ.ศ. 2568 (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2551-2554, หน้า 1) ส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษาต้องปรับตัวและเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ เพื่อรับสถานการณ์ดังกล่าวประกอบกับกระแสการตลาด (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2546, หน้า 13) ที่การศึกษากลายเป็นสินค้าที่ขายได้ สามารถทำกำไรได้ในเชิงธุรกิจจนก่อให้เกิดกระแสธุรกิจที่กลไกทางการตลาดเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในวงการอุดมศึกษา การศึกษาระดับอุดมศึกษาซึ่งแต่เดิมเป็นสิ่งที่รัฐหรือผู้ที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่จัดให้ประชาชนโดยมิได้หวังผลกำไร กลับต้องปรับเปลี่ยน

เป็นธุรกิจอุดมศึกษา หรืออุตสาหกรรมบริการอุดมศึกษา (จรัส สุวรรณเวลา, 2545, หน้า 36) เพื่อความอยู่รอดในการบริหารเป็นการดำรงอยู่ของสถาบันอุดมศึกษา

กลยุทธ์การตลาดจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในปัจจุบันและในอนาคต ท่ามกลางกระแสการแข่งขันของสถาบันอุดมศึกษามีเพิ่มความรุนแรงมากขึ้น ในขณะที่จำนวนผู้เข้ารับการศึกษาที่มีเท่าเดิม การแย่งชิงผู้เรียนจึงเกิดขึ้น ดังจะเห็นได้จากสถาบันอุดมศึกษาจำนวนมากได้มีการใช้กลยุทธ์การตลาดมาดึงดูดใจผู้เรียนให้ตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาในสถาบันของตน ไม่ว่าจะเป็นกลยุทธ์ด้านราคา (price) ผลิตภัณฑ์ (product) สถานที่ (place) และ การส่งเสริมการตลาด (promotion)

การนำกลยุทธ์การตลาดเข้ามาใช้เป็นส่วนในการบริหารงานของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อการแข่งขันในตลาดอุดมศึกษาในปัจจุบันและในอนาคต สถาบันอุดมศึกษาที่จะประสบความสำเร็จได้ภายใต้สภาวะการแข่งขันที่รุนแรงได้ นอกจากจะต้องดำเนินการกิจและหน้าที่หลักของการอุดมศึกษาแล้ว อันได้แก่ การสอน การวิจัย การบริการทางวิชาการแก่สังคม และการทะนุบำรุงและการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ยังต้องมีการบริหารจัดการในเชิงธุรกิจมากขึ้นด้วยการบริหารการตลาด ดังองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือ UNESCO (สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, กองวิเทศสัมพันธ์, 2542, หน้า 112 และ 114) ได้กล่าวว่า การจัดการและการบริหารงบประมาณสถาบันอุดมศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 มหาวิทยาลัยต้องมีความยืดหยุ่น เน้นวิธีการและกระบวนการดำเนินงานใหม่ๆ ดำเนินงานโดยอาศัยทักษะเชิงประกอบการ (entrepreneurship) มากขึ้น มหาวิทยาลัยจำเป็นต้องบริหารจัดการงบประมาณเชิงธุรกิจ โดยให้ความสนใจกับกฎระเบียบของตลาดและแสวงหาแนวทางใหม่ในการจัดการงบประมาณ ซึ่งการตลาดนั้นสามารถมีบทบาทสำคัญในการวางแผนกลยุทธ์มหาวิทยาลัยต่างๆ โดยการออกแบบหรือคิดค้นหลักสูตรที่สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดเป้าหมาย (target market) ที่ต้องการ และใช้การกำหนดราคา การสื่อสาร และการจัดจำหน่ายที่มีประสิทธิภาพ

เพื่อการแจ้งให้ทราบ เพื่อจูงใจและให้บริการตลาดของมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยยังสามารถสร้างความสัมพันธ์ในระยะยาวกับนักศึกษาเป้าหมายได้ เพื่อให้ให้นักศึกษาเป้าหมายได้รู้จัก ผูกพัน และเกิดแรงจูงใจในการสมัครเข้าเรียน รวมทั้งให้ความสำคัญกับกลุ่มบุคคลต่าง ๆ รวมถึงกลุ่มผู้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักศึกษา เช่น บิดามารดา ญาติพี่น้อง กลุ่มเพื่อน อาจารย์ที่ปรึกษาในระดับมัธยมศึกษา ศิษย์เก่า และกลุ่มอื่นๆ ดังนั้น จากคำแนะนำของ UNESCO และนักวิชาการตลาดหลายท่าน สถาบันอุดมศึกษาควรนำแนวคิดการบริหารการตลาดมาใช้ในการบริหารจัดการและการจัดหางบประมาณของสถาบัน

จำนวนนักศึกษาใหม่ของสถาบันอุดมศึกษา นับเป็นปัจจัยหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงงบประมาณที่สถาบันอุดมศึกษาจะนำมาบริหารจัดการ และดำเนินการในด้านต่าง ๆ ของสถาบันให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้วางแผนไว้ หากสถาบันอุดมศึกษาไม่สามารถหานักศึกษาใหม่ให้เข้ามาศึกษาในสถาบันได้ในจำนวนที่กำหนดไว้ อาจก่อให้เกิดปัญหาด้านงบประมาณของสถาบัน อันส่งผลกระทบต่อการบริหารงานด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านบุคลากร อัตราการจ้างงาน ด้านสถานที่ การจัดเตรียมห้องเรียน สถานที่เรียน และอุปกรณ์การเรียนการสอน จนถึงตัวสถาบันเองก็ตาม ซึ่งอาจจะถึงขั้นปิดตัวลง

จากความสำคัญของการบริหารการตลาดของสถาบันอุดมศึกษาดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเพื่อค้นหากลยุทธ์การบริหารการตลาดของสถาบันอุดมศึกษาที่จัดหลักสูตรบัณฑิตศึกษา อันนำไปสู่การเป็นแนวทางปฏิบัติให้สถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ได้นำไปเป็นแนวทางในการวางแผนและกำหนดกลยุทธ์บริหารการตลาดสำหรับหลักสูตรบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งจะส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษามีศักยภาพในการแข่งขัน เพิ่มขีดความสามารถและความพร้อมที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในทุกสถานการณ์ เพื่อความอยู่รอดและเจริญเติบโตอย่างมั่นคงของสถาบัน และเป็นทางเลือกที่ดีให้แก่ผู้ต้องการได้รับการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารการตลาดสำหรับหลักสูตรบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา

2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารการตลาดสำหรับหลักสูตรบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา

การศึกษานี้ เป็นการศึกษากลยุทธ์การบริหารการตลาดสำหรับหลักสูตรบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ จากแนวคิด ทฤษฎีของนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดที่สำคัญในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. แนวคิดการบริหารการตลาด การศึกษานี้ใช้กระบวนการบริหารการตลาดของ Philip Kotler (2003) ประกอบด้วย กระบวนการทางการบริหารการตลาด 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การวิเคราะห์โอกาสทางการตลาด (2) การพัฒนากลยุทธ์การตลาด (3) การวางแผนโปรแกรมการตลาด และ (4) การจัดการความพยายามทางการตลาด

2. แนวคิดส่วนประสมการตลาด การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาถึงส่วนประสมทางการตลาดที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจบริการซึ่งประกอบด้วย ส่วนประสมการตลาด 7 Ps ของ Valarie A. Zeithaml (2006) ส่วนประสมการตลาด 4 Ps ของ Philip Kotler (2003) ส่วนประสมการตลาด 7 Ps ของ Seymour H. Fine (1997) ส่วนประกอบการตลาด 9 Ps ของ Philip Kotler and Karen F. A. Fox (1995) ส่วนประสมการตลาด 7 Ps ของ Adrian Payne (1993) และ ส่วนประสมการตลาด 8 Ps ของ เสรีวงษ์มณฑา (2540)

3. แนวคิดกำหนดกลยุทธ์ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้แนวทางการกำหนดกลยุทธ์ของ พงษ์ศิริบรรณพิทักษ์ (2552) ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์สถานะการณ์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม (SWOT Analysis) และ การกำหนดกลยุทธ์ด้วย SWOT Matrix

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่องกลยุทธ์การบริหารการตลาดสำหรับหลักสูตรบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา ด้วยการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารการตลาดสำหรับหลักสูตรบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา (2) ร่างกลยุทธ์การบริหารการตลาดสำหรับหลักสูตรบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา ด้วยการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม (SWOT Analysis) และจัดทำ SWOT Matrix ในการกำหนดร่างกลยุทธ์การบริหารการตลาดสำหรับหลักสูตรบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา ด้วยค่าดัชนีเรียงลำดับความต้องการจำเป็น (PNI) (3) ประเมินและตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหารการตลาดสำหรับหลักสูตรบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา ด้วยแบบประเมินและการประชุมสนทนากลุ่ม (focus group) (4) ปรับปรุงและนำเสนอกลยุทธ์การบริหารการตลาดสำหรับหลักสูตร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรเป็นหลักสูตรบัณฑิตศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอกที่เปิดสอนในสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 4,449 หลักสูตร ภายใต้สถาบันอุดมศึกษา จำนวน 105 สถาบัน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มสาขาวิชา ได้แก่ หลักสูตรกลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ หลักสูตรกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และหลักสูตรกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2554) จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 365 ตัวอย่าง จากการคำนวณด้วยสูตร Yamane

เครื่องมือในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้แบบสอบถามความคิดเห็นในการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพอันพึงประสงค์ของการบริหารการตลาดสำหรับ หลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ของสถาบันอุดมศึกษาแบบมาตรฐาน 5 ระดับ โดยผ่านการตรวจ ความตรงด้วยการคำนวณค่า IOC แล้วนำไปทดลองใช้ (try out) เพื่อทดสอบความเที่ยงก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง

สำหรับการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างกลยุทธ์การบริหารการตลาดสำหรับหลักสูตรบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา ใช้แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปด้วยของร่างกลยุทธ์การบริหารการตลาดสำหรับหลักสูตรบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา

การเก็บข้อมูล

การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพอันพึงประสงค์ของการบริหารการตลาดสำหรับหลักสูตรบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ประธานหรือผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษาระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอกในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา ด้วยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์และรับกลับทางไปรษณีย์เช่นกัน จำนวน 365 คน และประเมินความเป็นไปได้ของร่างกลยุทธ์ฯ ด้วยการจัดสนทนากลุ่ม (focus group) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ (f) ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และค่าดัชนีเรียงลำดับความต้องการ จำเป็น Priority Needs Index modified (PNI modified)

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารการตลาดสำหรับหลักสูตรบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาตามแนวคิดของ Kotler ภาพรวมมีการปฏิบัติจริงอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ การจัดการส่วนประสมทางการตลาด รองลงมา คือ การพัฒนากลยุทธ์ทาง

การตลาด และการวิเคราะห์โอกาสทางการตลาดตามลำดับ สำหรับด้านที่มีการปฏิบัติจริงน้อยสุด คือ การจัดการความพยายามทางการตลาด

1. สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารการตลาดสำหรับหลักสูตรบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา ภาพรวมมีความต้องการในการปฏิบัติในอนาคตอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีความต้องการปฏิบัติสูงสุด คือ การจัดการส่วนประสมทางการตลาด รองลงมา คือ การพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด และการวิเคราะห์โอกาสทางการตลาด ส่วนด้านน้อยสุด คือ การจัดการความพยายามทางการตลาด

2. กลยุทธ์การบริหารการตลาดสำหรับหลักสูตรบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วยกลยุทธ์หลัก 4 ด้าน ดังนี้ (1) กลยุทธ์หลักการวิเคราะห์โอกาสทางการตลาดสำหรับหลักสูตรบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา (2) กลยุทธ์หลักด้านการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดสำหรับหลักสูตรบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา (3) กลยุทธ์หลักด้านการจัดการส่วนประสมการตลาดสำหรับหลักสูตรบัณฑิตศึกษาของสถาบัน และ 4) กลยุทธ์หลักด้านการจัดการความพยายามทางการตลาดสำหรับหลักสูตรบัณฑิตศึกษาของสถาบัน

โดยแต่ละกลยุทธ์หลัก ประกอบด้วย กลยุทธ์รองดังนี้

1) กลยุทธ์หลักการวิเคราะห์โอกาสทางการตลาดสำหรับหลักสูตรบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์รอง ได้แก่ (1) ส่งเสริมการดำเนินการด้านข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตลาดอย่างเป็นระบบและทันสมัย (2) เร่งพัฒนาระบบการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางการตลาดอย่างรอบด้าน (3) พัฒนาและส่งเสริมการวิเคราะห์ ติดตามข้อมูลข่าวสารจากผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง (4) เร่งรัดพัฒนาวิเคราะห์คู่แข่งการจัดการศึกษาอย่างเร่งด่วน (5) เร่งรัดพัฒนาวุฒิวิธในการแบ่งส่วนตลาดอย่างเร่งด่วน

2) กลยุทธ์หลักด้านการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดสำหรับหลักสูตรบัณฑิตศึกษาของสถาบัน

อุดมศึกษา ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง ได้แก่ (1) การวางตำแหน่งทางการตลาดของหลักสูตรบัณฑิตศึกษา (2) การสร้างความแตกต่างของหลักสูตรบัณฑิตศึกษาจากคู่แข่ง (3) การพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตศึกษาใหม่ๆ ที่เป็นการต้องการของผู้เรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3) กลยุทธ์หลักด้านการจัดการส่วนประสมการตลาด ประกอบด้วย 6 กลยุทธ์รอง ได้แก่ (1) ตัวหลักสูตร (2) ค่าเล่าเรียนและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ในการเรียนการสอนของหลักสูตร (3) การจัดการส่งเสริมการตลาดสำหรับหลักสูตรเพื่อกระตุ้นให้เกิดการสมัครเรียน (4) การให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป้าหมายและผู้ที่มีอิทธิพลต่อผู้เรียนเป้าหมาย (5) การวิจัยความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้เรียน (6) การมีประธานหรือผู้อำนวยการหลักสูตรที่มีอำนาจบาตรในการดำเนินการจัดการและบริหารหลักสูตรให้ประสบความสำเร็จ

4) กลยุทธ์หลักด้านการจัดการความพยายามทางการตลาดสำหรับหลักสูตรบัณฑิตศึกษาของสถาบัน ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์รอง ได้แก่ (1) การจัดตั้งคณะทำงานทางตลาดสำหรับหลักสูตร ด้วยการมอบหมายให้บุคคล ทีมงาน หรือจัดตั้งฝ่ายหรือแผนกทางตลาดขึ้นในสถาบันอุดมศึกษา (2) พัฒนาและส่งเสริมการตลาดตามข้อมูลข่าวสารทางการตลาดอย่างต่อเนื่อง (3) ส่งเสริมการทำวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพของการเรียนการสอน ผู้สอนและผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง (4) เร่งพัฒนาระบบการวิเคราะห์คู่แข่งทางการศึกษาอย่างเร่งด่วน (5) เร่งพัฒนากลไกการควบคุมการตลาดอย่างเร่งด่วน

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า ด้านที่มีระดับการปฏิบัติในปัจจุบันสูงสุด และมีระดับที่พึงประสงค์สูงสุด คือ การจัดการส่วนประสมทางการตลาดสำหรับหลักสูตรบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา แสดงให้เห็นว่าสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับส่วนประสมทางการตลาดทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ทั้งนี้เป็นเหตุมาจากสภาพการแข่งขันในตลาดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่มีการแข่งขันกันรุนแรงมากขึ้น มีสถาบันอุดมศึกษาเปิดใหม่เพิ่มมากขึ้น จากเดิมจำนวน 120 แห่ง ในปี

พ.ศ. 2546 (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2546) เพิ่มจำนวนเป็น 167 แห่ง ในปี พ.ศ. 2551 (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2551) และมีหลักสูตรบัณฑิตศึกษาใหม่ๆ ที่เปิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น ดังนั้นข้อมูลหลักสูตรบัณฑิตศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา ปี พ.ศ. 2554 ได้รวบรวมจำนวนหลักสูตรระดับปริญญาเอกและปริญญาโทที่เปิดสอนอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดสกอ. มีมากถึง 4,449 หลักสูตร ในทุกสาขาวิชาทั่วประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2554) รวมถึงหลักสูตรบัณฑิตศึกษาที่เปิดบริการผ่านระบบออนไลน์ หรือระบบอี-เลิร์นนิ่งของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มหาวิทยาลัยรังสิต และมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ (ประชาชาติธุรกิจ ฉบับพิเศษ, 2553, หน้า 10) ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาเห็นควรต้องดำเนินการด้านการตลาดที่เหมาะสม เพื่อจูงใจและดึงดูดให้ผู้เรียนเป้าหมายเข้ามาสมัครเรียนในหลักสูตรของตนตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับไพฑูรย์ สีนลรัตน์ (2546) ได้กล่าวไว้ว่า สถาบันอุดมศึกษาต้องปรับตัวและเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ต่อสถานการณ์เช่นนี้ตามกระแส Marketization ที่การศึกษากลายเป็นสินค้าที่ขายได้ สามารถทำกำไรได้ในเชิงธุรกิจ จนก่อให้เกิดกระแสธุรกิจการตลาดเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในวงการอุดมศึกษา

ประกอบกับในอนาคตอันใกล้ที่ประเทศ กล่าวถึง การรวบรวมสารสนเทศและการไทยต้องเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการเปิดการค้าเสรีภายในข้อตกลง WTO และ AEC ซึ่งรวมถึงเรื่องการศึกษาด้วยนั้น จะส่งผลให้เกิดการแข่งขันของผู้เรียนจากสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศที่จะเข้ามาเปิดดำเนินการในประเทศมากยิ่งขึ้น แต่ทั้งนี้ สถาบันอุดมศึกษาก็เล็งเห็นความสำคัญในจุดนี้ จึงคาดหวังที่จะนำการจัดการส่วนประสมการตลาดมาดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ดังเห็นได้จากระดับการปฏิบัติที่พึงประสงค์ที่อยู่ในระดับสูงสุด

จากผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์ปฏิบัติการวิเคราะห์ข้อมูลทางการตลาด ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์รอง ได้แก่ เร่งรัดการดำเนินการด้านข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตลาดอย่างเป็นระบบและทันสมัย เร่งพัฒนาระบบการวิเคราะห์

สภาพแวดล้อมทางการตลาดอย่างรอบด้าน เร่งพัฒนาระบบการวิเคราะห์คู่แข่งในตลาดการศึกษาอย่างเร่งด่วน และเร่งรัดพัฒนายุทธวิธีการเลือกตลาดเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกลยุทธ์นี้มีความสำคัญต่อการดำเนินการบริหารการตลาดเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการวิเคราะห์ข้อมูลทางการตลาดอย่างรอบด้านจะทำให้สถาบันมีข้อมูลทางการตลาดที่สำคัญนำมาประกอบการตัดสินใจในการวางแผนและกำหนดแผนการตลาดที่สำคัญที่จะนำความสำเร็จมาสู่องค์กร ซึ่งสอดคล้องกับ Boyd (1998, p. 16) ได้กล่าวว่า การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและการวิเคราะห์คู่แข่งทางการตลาด รวมถึงการตัดสินใจในการเลือกกลุ่มตลาดและตลาดเป้าหมายเป็นกระบวนการบริหารการตลาดลำดับต้น ๆ ที่จะต้องดำเนินการก่อนที่จะมีการจัดโปรแกรมกลยุทธ์การตลาดในลำดับถัดไป และยังสอดคล้องกับ Philip Kotler

การวางแผน ก็จะมีผลให้สามารถจัดทำวัดความต้องการตลาดเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องดำเนินการเพื่อให้ทราบถึงโอกาสทางการตลาดขององค์กรว่าจะมีมากน้อยขนาดไหน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สำราญ บุญเจริญ (2547) ศึกษาเรื่องการพัฒนากลยุทธ์การตลาดสำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ที่พบว่า กลยุทธ์การขยายตลาดหรือการเลือกตลาดเป้าหมาย เป็นกลยุทธ์สำคัญอันหนึ่งที่ทำให้สถาบันอุดมศึกษาบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

กลยุทธ์การจัดการส่วนประสมการตลาดประกอบด้วย 6 กลยุทธ์หรือ ส่วนประสมการตลาด 6 พี (P) ได้แก่ (1) Product: จัดการให้มีหลักสูตรใหม่อย่าหลากหลายและมีคุณภาพ (2) Price: จัดการให้มีวิธีการกำหนดค่าเล่าเรียนที่พอใจผู้เรียนเป้าหมาย (3) Promotion (Marketing): จัดการให้มียุทธวิธีการส่งเสริมการตลาดอย่างครบครัน (4) Purchasers: จัดการทำให้ระบบสำรวจความต้องการของผู้เรียนเป้าหมายและผู้เกี่ยวข้อง (5) Probing: จัดการทำให้ระบบสำรวจความพึงพอใจของผู้เรียนปัจจุบัน (6) Power network: จัดการให้เกิดการใช้อำนาจบารมีของผู้บริหารอย่างสร้างสรรค์ ผลการวิจัยนี้มี 2 พี (P) คือ P Purchasers และ P Probing ที่สอดคล้องกับ The 7Ps model ของ

Seymour H. Fine (1997) ขณะเดียวกันก็สอดคล้องกับงานวิจัยของ Darryl E. Jones (2002) ศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสถาบันอุดมศึกษาของนักศึกษาอเมริกา-แอฟริกา พบว่า ปัจจัยด้านคำแนะนำจากผู้อื่น มีผลกับการตัดสินใจสมัครเรียน ดังนั้น หากสถาบันอุดมศึกษาได้จัดทำระบบการสำรวจความต้องการของผู้เรียนเป้าหมายและผู้เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาเป็นส่วนหนึ่งในหลักสูตรได้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนเป้าหมายและผู้ที่เกี่ยวข้องได้อันได้แก่ ผู้ปกครอง ญาติสนิทมิตรสหายของผู้เรียน รวมถึงความต้องการของหน่วยงานและองค์กรทางธุรกิจที่มีความต้องการในการใช้บัณฑิต นอกจากนี้ ปัจจัยด้านค่าเล่าเรียนก็ยังเป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการเลือกสถาบันอุดมศึกษา ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องหันมาดำเนินการด้านค่าเล่าเรียนที่พอใจผู้เรียนเป้าหมายได้ และสามารถแข่งขันกับตลาดการศึกษาได้เช่นกัน

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งนี้

จากผลการวิจัยพบว่า การจัดการความพยายามทางการตลาดสำหรับหลักสูตรบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในสภาพปัจจุบันมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย แต่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด ดังนั้น ทางสถาบันอุดมศึกษา หรือผู้ที่มิอำนาจหน้าที่ในการบริหารหลักสูตรบัณฑิตศึกษาควรพิจารณาจัดตั้งหรือมอบหมายให้บุคคลคณะบุคคล ดำเนินการทางการตลาด หรือจัดตั้งแผนกทางการตลาดเพื่อทางการตลาดเพื่อดำเนินการ ควบคุม ติดตาม และประเมินผลโดยเร็ว

จากผลการวิจัยพบว่า การจัดการส่วนประสมทางการตลาดสำหรับหลักสูตรบัณฑิตศึกษาในสภาพที่พึงประสงค์ที่ต้องการปฏิบัติในอนาคตอยู่ในระดับมาก ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษา หรือผู้ที่มิอำนาจหน้าที่ในการบริหารหลักสูตรบัณฑิตศึกษาควรพิจารณาอย่างระมัดระวังในการใช้ส่วนประสมการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาดและการส่งเสริมการขายไม่ให้มีการใช้มากเกินไป เพราะ อาจจะมีผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของสถาบันและทำให้ความน่าเชื่อถือของสถาบันลดน้อยลง

ดังความคิดเห็นที่ตรงกันของผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุม
ระดมความคิดเห็น (focus group) และที่สำคัญคือ
การศึกษาไม่ใช่ธุรกิจที่แสวงหาผลกำไรเหมือนการ
ดำเนินการทางธุรกิจโดยทั่วไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยพบว่า สถาบันอุดมศึกษามีความ
ต้องการจำเป็นในการจัดตั้งองค์กร คณะบุคคล หรือ
บุคคลให้ดำเนินการจัดการด้านการตลาดสำหรับ
หลักสูตรบัณฑิตศึกษา มีค่า PNI สูงสุด ดังนั้น ควรมี
การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับลักษณะหรือรูปแบบขององค์กร
ทางการตลาดที่เหมาะสมกับหลักสูตรบัณฑิตศึกษาและ
สถาบันอุดมศึกษาในลำดับถัดไป

จากผลการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษากลยุทธ์
การบริหารการตลาดสำหรับหลักสูตรบัณฑิตศึกษาของ
สถาบันอุดมศึกษาโดยภาพรวม ดังนั้น ควรมีการศึกษา
แยกกันระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และสถาบัน
อุดมศึกษาของเอกชนว่า มีกลยุทธ์การบริหารตลาดที่
แตกต่างกันอย่างไร เนื่องจาก สถาบันอุดมศึกษาเอกชน
ดำเนินงานในรูปแบบของธุรกิจการศึกษา ดังนั้น สถาบัน
อุดมศึกษาเอกชน น่าจะให้ความสำคัญกับกลยุทธ์
การบริหารการตลาดมากกว่าสถาบันอุดมของรัฐ

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจาก บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

- จรัส สุวรรณเวลา. (2545). *อุดมศึกษาไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เชาว์ จาง. (2555). กลยุทธ์การสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจส่งออกของประเทศจีน สู่ตลาดอาเซียน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย*, 6(ฉบับเสริม), 69.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2546). *อุดมศึกษาไทยในอุดมศึกษาโลก*. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย กองวิเทศสัมพันธ์. (2542). *ปฏิญญาโลกว่าด้วยการอุดมศึกษา: สาระและการดำเนินงาน*. กรุงเทพมหานคร: ทบวงมหาวิทยาลัย.
- เสรี วงษ์มณฑา. (2540). *การตลาดเชิงปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: เอ. เอ็น. การพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2551-2554). *แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 10*.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *ฐานข้อมูลหลักสูตรบัณฑิตศึกษา*.
- สำราญ บุญเจริญ. (2547). *การพัฒนากลยุทธ์การตลาดสำหรับสถาบันอุดมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Boyd, H. W., Jr. & Others. (1998). *Marketing management: A strategic approach with a global orientation* (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Fine, S. F. (1997). *Social marketing: promoting the cause of public and non-profit agencies*. MA: Allyn and Bason.
- Jones, D. E. (2004). *Factors that influence college choice for African American student*. Thesis (Ph.D.) Union Institution and University.
- Kotler, P. (2003). *Marketing management* (11th ed.). New jersey: Pearson Education.
- Kotler, P., & Fox, K. F. (1995). *Strategic marketing for educational institutions* (2nd ed.). NJ: Prentice-Hall.
- Payne, A. (1993). *The Essence of Service Marketing*. New York: Prentice-Hall.

การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสู่ความเป็นเลิศ ของโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา

The Development of Management Strategies Toward Excellence of the Worldclass-Standard Elementary School

ราตรี ศรีไพรวรรณ และ พงษ์ ศิริบรรณพิทักษ์

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา (2) เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหาร กลุ่มการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ครู และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล 440 คน จาก 119 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็น มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพปัจจุบันของการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษาภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่อยู่ในระดับมากเป็นลำดับที่ 1 คือ ด้านการนำองค์การ ส่วนสภาพอันพึงประสงค์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน (2) กลยุทธ์การบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ กลยุทธ์ผูกใจผู้ปฏิบัติงาน กลยุทธ์ปรับปรุงการบริหารผลการดำเนินงาน และกลยุทธ์ ปรับปรุงระบบและกระบวนการ

คำสำคัญ: กลยุทธ์การบริหาร, การบริหารสู่ความเป็นเลิศ, โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

The purposes of this descriptive research were as follows: (1) To study the current states and desirable states of the management strategies toward excellence of the worldclass-standard elementary school. and (2) To develop the strategies of the management toward excellence of the worldclass-standard elementary school. The data were gathered from the questionnaires. Descriptive statistics was used in the data analysis and PNImodified technique was used to analyse the demand priority. The focus group of experts was used to examine the strategies' suitability. The research results showed that (1) The current state of school management in the worldclass-standard school were performed at the high

level as a whole and every criteria category. In desirable situation, every criteria category is the highest. The average of the developing strategies of the management toward excellence demand was 0.12 (PNI = 0.12) as a whole. After considering individually, the indexes which should be developed were as follows: Person based (PNI = 0.15), Evaluation, Analysis and knowledge management (PNI = 0.14), and procedure management (PNI = 0.13) (2) The strategy of the management toward excellence of the worldclass-standard elementary school composes of three strategies: workforce engagement, performance management improvement, and work system and process improvement .

Keywords: Worldclass-standard school, management strategy toward excellence, elementary school

ความนำ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีผลกระทบไปทั่วโลก ทำลายต่อการปรับตัวและเรียนรู้ในระดับบุคคล ระดับองค์กร ระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ มีการเคลื่อนย้ายเสรีของผู้คน ด้านการเงิน เศรษฐกิจ การค้าและ บริการส่งผลให้มีการแข่งขันสูงขึ้นในทุก

ในสถานการณ์ของโลกการแข่งขันสูงด้าน เศรษฐกิจเช่นนี้ ระบบเศรษฐกิจของทุกประเทศจึงต้องมีการสร้างเครือข่ายด้านการค้า กระแสการแข่งขันมีความรุนแรงมากขึ้น จึงต้องดำเนินกิจกรรมในลักษณะของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ดังเช่นการรวมตัวของประเทศ ตะวันตกมีการรวมเป็น เขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (North America Free Trade Area --NAFTA) กลุ่มประเทศ แถบเอเชีย รวมกันเป็น กลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ในเอเชีย และแปซิฟิก (Asia Pacific Economic Cooperation --APEC) และเขตการค้าเสรีอาเซียน (Asia Free Trade Area-- AFTA) เป็นต้น สอดคล้องกับการก่อตั้ง ประชาคมอาเซียนเพื่อรวมกลุ่มประเทศเพื่อความ มีอำนาจในการต่อรองทางเศรษฐกิจในการกำหนด กติกาโลก ให้ธุรกิจในทุกระดับเปิดการค้าเสรียิ่งขึ้น

จากการประชุมผู้นำประเทศอาเซียนเมื่อเดือน มิถุนายน 2548 (กองอาเซียน 3 กรมอาเซียน กระทรวง การต่างประเทศ, 2548) สรุปว่า ประเทศไทยเข้าร่วมใน ประชาคมอาเซียน เมื่อเดือนธันวาคม 2540 วิสัยทัศน์

อาเซียน 2020 เพื่อกำหนดเป้าหมายว่า ภายในปี ค.ศ. 2020 (พ.ศ. 2563) อาเซียนจะเป็น (กระทรวงการ ต่างประเทศ) (1) วงสมานฉันท์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (A Concert of Southeast Asian Nations) (2) หุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาอย่างมีพลวัต (A Partnership in Dynamic Development) (3) มุ่งปฏิสัมพันธ์กับประเทศ ภายนอก (An Outward-Looking ASEAN) (4) ชุมชนแห่ง สังคมที่เอื้ออาทร (A Community of Caring Societies)

สำนักงานสภาการศึกษาได้มีรายงานเรื่อง “การวิจัยเปรียบเทียบการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ ในกลุ่มอาเซียน” เพื่อศึกษาความก้าวหน้าของการปฏิรูป การศึกษาของประเทศในกลุ่มอาเซียน ได้ข้อสรุปเป็น ผลการศึกษาดังนี้ (สำนักงานสภาการศึกษา, 2549, หน้า 115-116)

ประเทศอาเซียนทุกประเทศมีแนวโน้มที่ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษา โดยมีจุดรวม ของประเทศสมาชิกอาเซียน ด้านการศึกษาโดยกำหนด เป้าหมายการยกระดับคุณภาพทางการศึกษาสู่ระดับสากล ประเทศไทยก็ควรเร่งการยกระดับความร่วมมือ ด้านการศึกษาระหว่างประเทศ สมาชิกอาเซียนให้สอดคล้อง กับวิสัยทัศน์อาเซียนให้ มากขึ้น

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2550) กล่าวถึง ลักษณะของการจัดการศึกษาในทศวรรษหน้าว่า “การจัด การศึกษามีความเป็นสากล” มากขึ้น สภาพโลกาภิวัตน์ ที่มีการเชื่อมโยงในทุกด้านร่วมกันทั่วโลก ส่งผลให้เกิด การเคลื่อนย้ายองค์ความรู้ กฎกติกา การดำเนินการ

ด้านต่าง ๆ ผลักดันให้สถาบันการศึกษาไทยต้องพัฒนา การ จัดการศึกษาที่มีความเป็นสากลที่เป็นที่ยอมรับ”

กระทรวงศึกษาธิการได้เตรียมโครงการเพื่อ พัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ได้ตามมาตรฐาน สากล กำหนดให้มี “โครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล (World-Class Standard School)” ขึ้น โรงเรียนมาตรฐาน สากล เป็นโรงเรียนในโครงการที่จัดหลักสูตรการเรียน การสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล (สำนักงานคณะ กรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2533, หน้า 1-5) โดยมีความมุ่งหวังไว้ว่า นักเรียนมีศักยภาพ เป็นพลเมืองโลก โดย มีโรงเรียนในโครงการทั่วประเทศรวม 500 จะต้อง มีหลักสูตรเด่นที่เน้นมาตรฐาน ผสมกับความ เป็นสากล ที่ มีการบริหารที่เปี่ยมด้วยคุณภาพ ผู้เรียนจะมีศักยภาพ เป็นพลโลก (world citizen) มีความยอดเยี่ยมวิชาการ สื่อสารอย่างน้อย 2 ภาษา ล้ำหน้าทางความคิด ผลิตงาน อย่างสร้างสรรค์

โรงเรียนระดับประถมศึกษาทั่วประเทศจำนวน 119 แห่ง ที่เข้าร่วมโครงการนี้กระจายอยู่ทั่วทุกจังหวัด ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ที่ค่อนข้าง มีความพร้อมในการพัฒนาคุณภาพ แต่ในบริบทที่ แตกต่างกัน การมุ่งพัฒนาเพื่อความเป็นเลิศนั้นต้องมี กลยุทธ์สำคัญในการบริหารงานจึงจะสามารถบรรลุตาม วัตถุประสงค์นั้นคือคุณภาพระดับ “มาตรฐานสากล”

การบริหารจัดการระบบคุณภาพในระดับ มาตรฐานโลก มีรางวัลคุณภาพแห่งชาติของสหรัฐ- อเมริกา (Malcolm Baldrige National Quality Award--MBNQA) ซึ่งเป็นต้นแบบรางวัลคุณภาพ แห่งชาติที่ประเทศต่าง ๆ หลายประเทศทั่วโลกนำไป ประยุกต์โดยเรียกชื่อแตกต่างกันไป เช่น Australian Business Excellence Award (ABEA) ของประเทศ ออสเตรเลีย Singapore Quality Award (SQA) ของสิงคโปร์ สำหรับประเทศไทยนั้น เรียกรางวัลนี้ว่า Thailand Quality Award (TQA) โดยมีสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการประเมิน

รางวัล Thailand Quality Award (TQA) เริ่มใน แวดวงธุรกิจและพัฒนาไปสู่ระบบราชการ ในด้านการ

ศึกษาได้มีการริเริ่มนำแนวทางดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ ในสถาบัน และสถานศึกษาต่าง ๆ โดยได้กำหนดกรอบ เกณฑ์ด้านการจัดการศึกษาเพื่อผลงานที่เป็นเลิศ (Baldrige Education Criteria for Performance Excellence) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 เพื่อช่วยให้มีการ ทำความเข้าใจและปรับใช้ในวงการศึกษาเพื่อการ ปรับปรุงคุณภาพของโรงเรียนโดยยึดหลักการดำเนินงาน เชิงระบบสู่ความเป็นเลิศและได้มาตรฐานสากล (สำนักงาน.คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553, หน้า 28-43)

สำหรับประเทศไทย มีรายงานการวิจัยและ ผลจากการแข่งขันต่าง ๆ ซึ่งว่าการศึกษาในปัจจุบัน มีคุณภาพการศึกษาดูต่ำไม่ทันโลก ไม่สามารถพัฒนา คนไทยให้เป็นคนไทยยุคใหม่ (สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา) วิเคราะห์จากข้อมูลโดยรวมกล่าวถึง การจัดการศึกษาโดยเฉลี่ยทั่วทั้งประเทศยังมีคุณภาพต่ำ คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนทั่วประเทศในบางวิชา บางระดับตกต่ำลงจาก 4-5 ปี

แต่เนื่องจากสภาพปัจจุบันปัญหาของคุณภาพ การจัดการศึกษาของประเทศไทยที่ยังไม่ได้มาตรฐาน ทัดเทียมนานาชาติ จึงต้องเร่งหาแนวทางในการพัฒนา สู่ความเป็นเลิศตามแนวนโยบายที่กำหนดไว้ ยังไม่มี การศึกษาถึง กลยุทธ์ในการพัฒนาโรงเรียนมาตรฐาน สากลสู่ความเป็นเลิศโดยตรง เพราะแม้จะมีงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสู่ความเป็นเลิศอยู่บ้าง เช่น รื่นจิตต์ตรีบุรุษ(2545) ศึกษาเรื่อง การบริหารสถานศึกษา อนุบาลเอกชนเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศในจังหวัดนครปฐม ศุภลักษณ์ เศษระพานิช(2550) ศึกษาเรื่อง การพัฒนา ระบบการบริหารที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศของสถานศึกษา เอกชน คำเพชร ภูริปัญญา(2550) ศึกษาเรื่อง การนำเสนอ ยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาไทยสู่การเป็น มหาวิทยาลัยระดับโลก เฉลิม สุขนันท์ (2549) ศึกษา เรื่อง การบริหารจัดการโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศแบบ ก้าวกระโดดด้วย การเทียบเคียงสมรรถนะ ตามแนว รางวัลคุณภาพแห่งชาติ ทางการศึกษาของโรงเรียน บ้านคลองข่อย อำเภอสว่างอารมณ์ จังหวัดอุทัยธานี

ธนิค คุณเมธิกุล ศึกษาเรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพ การบริหารการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษา เอกชน (2552) แต่งานวิจัยเหล่านี้ก็ไม่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียน มาตรฐานสากลโดยตรง

จากความสำคัญของการยกระดับคุณภาพ การศึกษาของไทยให้สู่ความเป็นเลิศ ทำให้ผู้วิจัยมีความ สนใจที่จะศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนากลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศ สำหรับโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมาตรฐานสากล (World-Class Standard School) ซึ่งจะส่งผลในการพัฒนา คุณภาพการศึกษาสู่มาตรฐานสากล เพื่อพัฒนาระบบ การบริหารองค์กรสู่ความเป็นเลิศเพื่อการพัฒนา คุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารสู่ความเป็นเลิศ ของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา นี้ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่ พึงประสงค์ของการบริหาร สู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน มาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา
2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารสู่ความ เป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

การบริหารที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศตาม แนวคิดของ Education Criteria for Performance Excellence Framework (2009-2010) 7 หมวด คือ

1. การนำองค์กร (leadership)
2. การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning)
3. การมุ่งเน้นผู้เรียน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Customer Focus)
4. การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการ ความรู้ (Measurement, Analysis, and Knowledge Management)
5. การมุ่งเน้นผู้ปฏิบัติงาน (Workforce Focus)
6. การจัดการกระบวนการ (Process Management)
7. ผลลัพธ์ (Results)

การวางแผนกลยุทธ์สำหรับโรงเรียน ตามแนวคิดของ Fidler, B. 2002 ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1. การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์
 - การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ภายนอก
 - การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ภายใน
2. การเลือกกลยุทธ์
 - จุดมุ่งหมายเชิงกลยุทธ์
 - แนวทางเชิงกลยุทธ์

แนวคิดโรงเรียนมาตรฐานสากล

- ผู้เรียนมีศักยภาพเป็นพลโลก (World Citizen) เป็นเลิศวิชาการ, สื่อสารสอง ภาษา, ล้ำหน้าทางความคิด, ผลิต งานอย่างสร้างสรรค์, ร่วมรับผิดชอบ ต่อสังคมโลก
- การจัดการเรียนการสอนเทียบเคียง มาตรฐานสากล (World-Class Standard)
- บริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ (Quality System Management)

กลยุทธ์การ บริหาร สู่ความเป็น เลิศของ โรงเรียน มาตรฐาน สากลระดับ ประถมศึกษา

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ (1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพอันพึงประสงค์ของการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา (2) ร่างกลยุทธ์การบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษาด้วยการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม (SWOT Analysis) และจัดทำ SWOT Matrix ในการกำหนดร่างกลยุทธ์ฯ (3) ประเมินและตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา ด้วยแบบประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ (4) การประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) (5) ปรับปรุงและนำเสนอกลยุทธ์การบริหารการตลาดสำหรับหลักสูตร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ใช้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษาทั้ง 119 แห่ง โดยเลือกแบบเจาะจงเป็นโรงเรียนทดลองเครื่องมือ 9 แห่ง ในกรุงเทพมหานคร และที่เหลือ 110 โรงเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจากโรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา ทั้งหมด 440 คน

เครื่องมือในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้แบบสอบถามความคิดเห็นในการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพอันพึงประสงค์ของการบริหารการตลาดสำหรับการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา แบบมาตราส่วน 5 ระดับ โดยผ่านการตรวจ ความตรง ด้วยการคำนวณค่า IOC แล้วนำไปทดลองใช้ (try out) เพื่อทดสอบความเที่ยงก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง

สำหรับการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างกลยุทธ์การบริหารสู่ความเป็นเลิศ ใช้แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพอันพึงประสงค์ของการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์และรับกลับทางไปรษณีย์เช่นกัน และทำการประเมินความเป็นไปได้ของร่างกลยุทธ์ฯ ด้วยการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิได้ร่าง กลยุทธ์ฉบับที่ 1 และนำมาจัดสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index modified : PNI modified)

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษาครั้งนี้พบว่า ในภาพรวมของค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบันของการบริหารสู่ความเป็นเลิศด้านหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.09$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการนำองค์ความรู้ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.17$)

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการนำองค์ความรู้ ($\bar{X} = 4.65$) และด้านผลลัพธ์

ผลการประเมินความต้องการจำเป็น

ด้านองค์ประกอบหลัก	สภาพที่พึงประสงค์			ค่า PNI	ลำดับความสำคัญ
	SD	แปลผล			
1. การนำองค์การ	4.65	0.64	มากที่สุด	0.11	5
2. การวางแผนเชิงกลยุทธ์	4.60	0.65	มากที่สุด	0.12	4
3. การมุ่งเน้นผู้เรียน/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	4.58	0.66	มากที่สุด	0.12	4
4. การวัดผล การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้	4.57	0.65	มากที่สุด	0.14	2
5. การมุ่งเน้นผู้ปฏิบัติงาน	4.61	0.63	มากที่สุด	0.15	1
6. การจัดการกระบวนการ	4.62	0.63	มากที่สุด	0.13	3
7. ผลลัพธ์	4.65	0.62	มากที่สุด	0.12	4
รวม	4.61	0.61	มากที่สุด	0.12	

จากตารางเมื่อพิจารณาค่าดัชนีการเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษาโดยภาพรวม พบว่า ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.12 (PNI = 0.12) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการมุ่งเน้นผู้ปฏิบัติงาน (0.15) สำหรับด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำสุด คือ ด้านการนำองค์การ (0.11)

2. กลยุทธ์การบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษาประกอบด้วยกลยุทธ์หลัก 3 กลยุทธ์ เรียงลำดับตามความต้องการจำเป็น (ค่า PNI) ดังนี้ (1) ภูมิใจผู้ปฏิบัติงาน (Workforce Engagement) (2) ปรับปรุงการบริหารผลการดำเนินงาน (Performance Management Improvement) (3) ปรับปรุงระบบและกระบวนการ (Work System and Process Improvement)

กลยุทธ์หลักแต่ละกลยุทธ์ มีกลยุทธ์รอง ดังนี้

1. กลยุทธ์ภูมิใจผู้ปฏิบัติงาน (Workforce Engagement) ประกอบด้วยกลยุทธ์รอง 5 กลยุทธ์ ได้แก่

1.1 กลยุทธ์การจัดทำแผนพัฒนาเส้นทางความก้าวหน้าในวิชาชีพ (Career Planning)

1.2 พัฒนาระบบพี่เลี้ยง (Mentoring System)

1.3 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเสริมสร้างวัฒนธรรมขององค์การ (Community Participation in School Culture)

1.4 พัฒนาสถานศึกษาน่าอยู่และปลอดภัย (Safety School)

1.5 สร้างเสริมขีดความสามารถของบุคลากร (Capacity Development)

2. กลยุทธ์ปรับปรุงการบริหารผลการดำเนินงาน (Performance Management Improvement) ประกอบด้วยกลยุทธ์รอง 3 กลยุทธ์ ได้แก่

2.1 พัฒนาระบบสารสนเทศผลการดำเนินงาน (Information System Development)

2.2 พัฒนาระบบการวัดผลการดำเนินงาน (Performance Management)

2.3 สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ (Learning Network) ทั้งภายในและภายนอกองค์การ

3. กลยุทธ์ปรับปรุงระบบและกระบวนการ (Work System and Process Improvement) ประกอบด้วยกลยุทธ์รอง 4 กลยุทธ์ ได้แก่

3.1 ออกแบบระบบงาน และกระบวนการทำงานให้พร้อมต่อภาวะฉุกเฉิน (Emergency Management)

3.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนในการออกแบบงานและกระบวนการทำงาน (Stakeholder Participation)

3.3. พัฒนาระบบการทำงานโดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม (Technology and Innovation)

3.4 พัฒนาระบบควบคุมภายใน (Internal control System Improvement)

การอภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของ
การบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา
ในภาพรวม

1.1 สภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียน
มาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา จากผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการนำองค์กร แสดงให้เห็นว่า ในด้านการนำองค์กรผู้บริหารระดับสูงของโรงเรียนมาตรฐานสากล มีบทบาทในการกำหนดวิสัยทัศน์ ค่านิยมและค่านิยมมีแนวโน้มที่จะเป็นที่ได้รับความนิยมและยอมรับจากหน่วยงานภายในและภายนอก ผลการดำเนินการของโรงเรียนเป็นไปตามเป้าหมายของแผน/โครงการ/กิจกรรมในแผนกลยุทธ์ ในด้านระบบธรรมาภิบาล ผู้บริหารมีการจัดการด้านการเงินด้วยความโปร่งใส เป็นที่ยอมรับ มีการประเมินผลการดำเนินการของผู้บริหาร/คณะกรรมการบริหารด้วยตัวชี้วัดที่ชัดเจนเพื่อใช้ผลไปปรับปรุงระบบการนำองค์กร โรงเรียนมีแนวโน้มได้รับการยอมรับและศรัทธาจากชุมชนที่สำคัญของโรงเรียนในด้านการประพฤติปฏิบัติและหลักจริยธรรม

สอดคล้องกับที่ วิจารณ์ พานิช กล่าวว่า การที่ผู้นำระดับสูงเป็นที่ยอมรับในด้านการนำองค์กร จะสามารถนำองค์กรไปสู่ความเป็นเลิศได้จะต้องมีการพัฒนาคุณภาพในการกิจหลัก (Primary function) และภารกิจสนับสนุน (maintenance function) อย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วและเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ บุคลากรในองค์กรมีความซื่อตรง มีระบบบริหารจัดการที่ดี (อ้างถึงในคำเพชร ภูมิปัญญา. 2550: 261) และสอดคล้องกับแนวคิดของวันชัย ธงชัย (2547) ที่สรุปว่า ผู้นำที่มีภาวะผู้นำด้านการเปลี่ยนแปลง จะเป็นการกระตุ้นให้เกิดความสนใจจากผู้ร่วมงานสามารถโน้มน้าวให้เกิดการตระหนักรู้ในด้านพันธกิจและวิสัยทัศน์ขององค์กร โดยผู้นำระดับสูงจะยกระดับอุดมการณ์ความเชื่อของผู้ร่วมงาน ตลอดจนการพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานไปสู่ระดับที่มีศักยภาพสูงขึ้นมีศักยภาพมาก สอดคล้องกับ ศุภลักษณ์ เศษระพานิช (2550, หน้า 300) ผู้บริหารสูงสุดเป็นผู้มีอิทธิพลสูงในการผลักดันและ

ขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โดยอาศัยการทำงานที่เป็นระบบ การผลักดันความคิด วิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติ เช่นเดียวกับผลการวิจัยของโสภาพร ทะโพนชัย (2554, หน้า 77) พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการเตรียมการกำหนดวิสัยทัศน์และค่านิยมของโรงเรียน เพื่อรองรับการเข้าสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารให้ความสำคัญในการประชุมชี้แจงครู คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องให้ทราบมากที่สุด

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือโรงเรียน มีวิสัยทัศน์และค่านิยมมีแนวโน้มที่จะเป็นที่ได้รับความนิยมและยอมรับจากหน่วยงานภายในและภายนอกโรงเรียน แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนมาตรฐานสากลเห็นความสำคัญของการกำหนดวิสัยทัศน์ เพื่อให้เห็นภาพของความสำเร็จของโรงเรียนที่ต้องการจะเป็นหรือปรารถนาให้เกิดขึ้นในอนาคตได้ชัดเจน เพราะวิสัยทัศน์จะเป็นทิศทางนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงองค์การ (Kotter 1996, p. 72) คือ ทำให้มองเห็นทิศทางการเปลี่ยนแปลงองค์การได้ชัดเจนว่าจะมีทิศทางไปอย่างไร กระตุ้นให้บุคลากรปฏิบัติได้ตรงตามทิศทางของหน่วยงาน สอดคล้องกับภาพสำเร็จของสถาบันการศึกษาในประเทศสิงคโปร์ที่ได้รับรางวัลคุณภาพแห่งชาติสิงคโปร์ หรือ SQA -Singapore Quality Award คือ ITE (Institute of Technical Education) (ฐานเศรษฐกิจ, หน้า 2549) ภายหลังจากการนำองค์การให้ทุกคนมีส่วนร่วมในทุกๆ ด้านในการพัฒนาองค์การและพร้อมที่จะก้าวเดินไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งการได้รับรางวัล SQA ของสิงคโปร์ สิ่งที่จะสะท้อนให้เห็นเด่นชัดก็คือ การที่ทุกคนภายในองค์กรมีส่วนร่วมในการปรับปรุง พัฒนา แก้ไขให้องค์กรที่ตนอยู่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง การเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงานที่พร้อมจะก้าวเดินไปในทิศทางเดียวกัน เทคนิคการบริหารงานภายในองค์กรนั้น เริ่มจากการกำหนดวิสัยทัศน์ ซึ่งจะเป็นพันธกิจขององค์กรเพื่อให้กลุ่มผู้บริหารและพนักงานได้เดินไปในทิศทางเดียวกัน ภายใต้แนวคิดและนโยบายที่ว่า Total Organization Excellence อันประกอบด้วย Integrity, Teamwork, Excellence และ Care รวมถึงการจัดทำแผนระยะยาวอีกด้วย

1.2 ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหาร
สู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับ
ประถมศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ
เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีสภาพที่พึงประสงค์
ของการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐาน
สากลระดับประถมศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน
โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการนำองค์การ
ชี้ให้เห็นว่าการบริหารสู่ความเป็นเลิศนั้นปัจจัยสำคัญ
คือการนำองค์การ ต้องมีการบริหารจัดการเพื่อชี้
นำกำหนดและสื่อสารวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจ และ
ยุทธศาสตร์ของสถานศึกษาและใช้หลักธรรมาภิบาล
ในการบริหารจัดการ และตรงกับเจตนารมณ์ของ
กระทรวงศึกษาธิการที่ระบุว่า (กระทรวงศึกษาธิการ,
2553) คุณลักษณะสำคัญประการหนึ่ง ที่จะแสดงว่า
โรงเรียนได้พัฒนาสู่มาตรฐานสากล คือ การบริหาร
จัดการโรงเรียนด้วยระบบคุณภาพซึ่งได้รับการยอมรับ
ว่าเป็นระบบที่จะ พัฒนานำองค์การให้มีผลดำเนินการ
ที่เป็นเลิศ

ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ศึกษา ควรให้ความสำคัญในการสร้างหรือพัฒนา
ผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ด้านการนำองค์การ ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ
การกำหนดวิสัยทัศน์และค่านิยมโดยการมีส่วนร่วม
ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน
สามารถสื่อสารวิสัยทัศน์และค่านิยมให้เป็นที่ยอมรับ
ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้บริหารต้องมีและสร้างภาวะ
ผู้นำพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้การดำเนิน
กิจกรรมดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งจะนำสู่
ความสำเร็จตามเป้าหมายของโรงเรียนมาตรฐานสากล

2. กลยุทธ์การบริหารสู่ความเป็นเลิศของ
โรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา

ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นในการอภิปรายดังนี้

2.1 กลยุทธ์ ผูกใจผู้ปฏิบัติงาน (Workforce
Engagement) ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์รอง ได้แก่

2.1.1 การจัดทำแผนพัฒนาเส้นทาง
ความก้าวหน้าในวิชาชีพ (Career Planning)

2.1.2 พัฒนาระบบพี่เลี้ยง (Mentoring

System)

2.1.3 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน
ในการเสริมสร้างวัฒนธรรมขององค์กร (Community
Participation in School Culture)

2.1.4 พัฒนาสถานศึกษาน่าอยู่และ
ปลอดภัย (Safety School) และ

2.1.5 สร้างเสริมขีดความสามารถของ
บุคลากร (Empowerment)

ซึ่งกลยุทธ์นี้มีความสำคัญต่อการบริหาร
สู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากลเป็นอย่างยิ่ง
ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้องค์กรเกือบทุก
แห่งได้รับความสำเร็จนั้น เกิดขึ้นจากผู้ปฏิบัติงาน
จะรู้สึกว่าตนเองได้รับการยอมรับ และผู้บริหารได้เห็นถึง
ความสำคัญ มีบรรยากาศที่ดีในการทำงาน บรรยากาศ
ที่ดีเหล่านี้ ก็เป็นผลมาจากทัศนคติ และการกระทำ
ของผู้บริหาร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภลักษณ์
เศษระพานิช (2550, หน้า 307) ที่พบว่าองค์ประกอบ
ในการพัฒนาระบบบริหารสู่ความเป็นเลิศที่สำคัญคือ
องค์ประกอบด้านการมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล สอดคล้อง
กับงานวิจัยของรุ่งชัดดาพร เวหะชาติ (อ้างถึงใน ศุภลักษณ์
เศษระพานิช, 2550) ที่ค้นพบว่าการบริหารทรัพยากร
บุคคล ที่มงานคุณภาพ การสนับสนุนให้ทำงานร่วมกัน
การสร้างขวัญและกำลังใจให้บุคลากร การสนับสนุน
ช่องทางการสื่อสาร ความร่วมมือและการแบ่งปันความรู้
ระหว่างแผนกและโรงเรียน จะส่งผลกับหน่วยงานอย่างมี
ประสิทธิภาพ

ประเด็นการจัดทำแผนพัฒนาเส้นทางความ
ก้าวหน้าในวิชาชีพ (Career Planning)

เป็นบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา
ที่ต้องส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพของ บุคลากร
อย่างต่อเนื่องในการพัฒนา ความรู้เบื้องต้นและความรู้
เชิงลึกในงานที่ปฏิบัติสอดคล้องกับสมรรถนะหลัก
ตามแผนพัฒนารายบุคคล Individual Development
Plan (IDP) การพัฒนาเส้นทางความก้าวหน้าในวิชาชีพ
ของผู้ปฏิบัติงาน เป็นอีกเรื่องหนึ่งในการมุ่งใจให้บุคลากร
ในองค์กร เกิดขวัญและกำลังใจที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับ
วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) ของโรงเรียน

Community Consolidated School District 15 ประเทศสหรัฐอเมริกาที่ได้รับรางวัล MBNQA Winner ประจำปี ค.ศ. 2003 (สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2549, หน้า 95) โดย กำหนดแนวทางของระบบค่าตอบแทนและยกย่อง ชมเชย เช่น ครูที่ผ่านเกณฑ์การรับรองจากคณะกรรมการ การศึกษาของประเทศให้เป็น Certified Teacher จะได้รับ โบนัสจำนวน 2,500 เหรียญต่อปีนาน 10 ปี มีการมอบโล่ ประกาศเกียรติคุณการสนับสนุนให้เข้าร่วมโครงการ Blue Ribbon School of Excellence ซึ่งผู้ชนะจะได้รับรางวัล 25,000 เหรียญ และยังสอดคล้องกับการดำเนินงาน ด้านการพัฒนาครูของ โรงเรียน The Pearl River School District ประเทศสหรัฐอเมริกาที่ได้รับรางวัล MBNQA Winner ประจำปี ค.ศ. 2003 (สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2549, หน้า 97) ซึ่งเห็นความสำคัญและมีวิธีดำเนินการ ในด้านการผูกใจผูกปฏิบัติงานเพื่อให้ครูอาจารย์และ พนักงานสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพ ทุกคน ต้องทำแผนพัฒนาตนเอง และสนับสนุนส่งเสริมให้ ทุกคนสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ประเด็นการพัฒนาระบบพี่เลี้ยง (Mentoring System)

โรงเรียนควรมีพี่เลี้ยงและหัวหน้างานให้ ผู้ปฏิบัติงานใหม่ได้รับการถ่ายทอดประสบการณ์จาก รุ่นที่มีประสบการณ์ผู้รุ่นใหญ่ดูแลให้ได้รับการสอนงาน กลยุทธ์ วิสัยทัศน์ และวัฒนธรรมขององค์กรมีการ ถ่ายทอดความรู้จากผู้ปฏิบัติงานที่จะลาออกหรือเกษียณ อายุและส่งเสริม ให้คนรุ่นใหม่มีการนำความรู้และ ทักษะใหม่มาใช้ในการทำงาน ยุทธการฝึกสอนหรือ การให้คำปรึกษาไว้ ยังสอดคล้องกับการดำเนินงาน ด้านการพัฒนาครูของโรงเรียน The Pearl River School District ประเทศสหรัฐอเมริกาที่ได้รับรางวัล MBNQA Winner ประจำปี ค.ศ. 2003 ที่มีการจัดระบบพี่เลี้ยง การอบรมสัมมนาการให้ความรู้กับครูใหม่ เช่นการจัด New Teacher Symposium สำหรับ 2 ปีแรกของการ ทำงาน เป็นต้น

ประเด็นส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการเสริมสร้างวัฒนธรรมขององค์กร (Community Participation in School Culture)

การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่าง

โรงเรียนกับชุมชนถือเป็นภารกิจสำคัญของโรงเรียน โดยเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร ที่เสนอกลยุทธ์ให้มีการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับ มหาวิทยาลัยในต่างประเทศที่มีความชำนาญในสาขา เดียวกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของรีนจิตต์ ตรีนุรักษ์ (2545) ที่ระบุว่า การบริหารสถานศึกษานูบาลเอกชน เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศนั้น สถานศึกษาจำเป็นต้องมี การปฏิบัติงานในด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง สถานศึกษา บ้าน และชุมชนด้วย

ประเด็น พัฒนาสถานศึกษาน่าอยู่และปลอดภัย (Safety School)

โรงเรียนต้องมีการดำเนินการในเรื่องความ เป็นอยู่ที่ดีพัฒนาสภาพแวดล้อมเพื่อสุขภาพอนามัย ความปลอดภัย จัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอ้อมอารี สุวรรณศรี (2553, หน้า 223) ที่ว่าโรงเรียนควรจัดสภาพแวดล้อม ในการทำงานที่เอื้อต่อการส่งเสริมให้ครูรับรู้ที่ได้รับ การยอมรับ มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันมากขึ้น และ สอดคล้องกับการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) โรงเรียน The Pearl River School District ประเทศ สหรัฐอเมริกาที่ได้รับรางวัล MBNQA Winner ประจำปี ค.ศ. 2003 (สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2549: 105-106) ที่มีการพัฒนาระบบการจัดการด้านความปลอดภัย สุขอนามัย โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ Health & Safety Committee ทำงานร่วมกับผู้บริหารของแต่ละตึก ที่เรียกว่า Building Leadership Team ภายใต้การกำกับ ดูแลของคณะกรรมการบริหารเขตการศึกษา

ประเด็น สร้างเสริมขีดความสามารถของ บุคลากร (Empowerment)

โรงเรียนควรมีการกำหนดคุณลักษณะและทักษะ ที่จำเป็นของครูผู้สอนและบุคลากรที่มีศักยภาพมุ่งเน้น สมรรถนะหลักการตอบสนอง ต่อความท้าทายเชิงกลยุทธ์ และความคล่องตัวต่อการเปลี่ยนแปลง สรรหา พัฒนา และรักษาครูผู้สอนและบุคลากรไว้กับสถานศึกษา ประเมินความต้องการในการพัฒนาขีดความสามารถ และศักยภาพที่จำเป็นของบุคลากร และจัดหาทรัพยากร ในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้บุคคลเกิดความสามารภ ในการพัฒนางาน ส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการอบรม

และศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของตนเองให้มากยิ่งขึ้น ตรงกับแนวคิดของเอกซัย กีสซัพน์ (2527, หน้า 126-127) ที่กล่าวว่าการพัฒนาบุคลากรคือการดำเนินงานเพื่อช่วยพัฒนาความรู้ ความสามารถ ความชำนาญของบุคลากรในหน่วยงานให้มีสมรรถภาพในการทำงานที่ดีขึ้น บุคลากรที่ทำหน้าที่ไปนาน ๆ ควรได้รับการพัฒนาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มความสามารถให้มากยิ่งขึ้น

2.2 กลยุทธ์ปรับปรุงการบริหารผลการดำเนินงาน (Performance Management Improvement) ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์รอง ดังนี้

2.2.1 พัฒนาระบบสารสนเทศผลการดำเนินงาน (Information System Development)

2.2.2 พัฒนาระบบการวัดผลการดำเนินงาน (Performance Management Improvement)

ประเด็นพัฒนาระบบสารสนเทศผลการดำเนินงาน (Information System Development)

สถานศึกษาควรจัดการสารสนเทศของผลการดำเนินงาน และองค์ความรู้โดยมีระบบข้อมูลและสารสนเทศที่มีคุณภาพสูงและทันเวลาในการใช้งาน ให้มีการจัดทำข้อมูลและสารสนเทศที่จำเป็นมีความพร้อมใช้งานสำหรับครูผู้สอน บุคลากรผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างเหมาะสม พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศด้วยฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ทำให้ข้อมูล สารสนเทศทันสมัยพร้อมใช้งานสอดคล้องต่อทิศทางการให้บริการทางการศึกษาและการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี จัดระบบข้อมูลสารสนเทศให้มีความพร้อมใช้งานเป็นที่ยอมรับและสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กับโรงเรียนมากยิ่งขึ้นให้มีการจัดการความรู้ที่บรรลุผลของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการนำวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศไปใช้ดำเนินงานและวางแผนเชิงกลยุทธ์เร่งรัดให้มีการจัดการความรู้ขององค์การเพื่อให้บรรลุผลในการรวบรวมและถ่ายทอดความรู้สู่ครูผู้สอนและบุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สอดคล้องกับรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2550, หน้า 127) ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมสนับสนุน อำนวยความสะดวก จัดสรรงบประมาณให้มี

การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาและนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้อย่างเพียงพอ จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ เหมาะสมเพียงพอ

ประเด็น พัฒนาระบบการวัดผลการดำเนินงาน (Performance Management Improvement)

สถานศึกษาจัดให้มีกระบวนการเลือก รวบรวม การวิเคราะห์และทบทวนผลดำเนินการ โดยรวมของโรงเรียนจัดทำเป็นสารสนเทศ จัดให้มีการใช้ข้อมูลสารสนเทศเชิงเปรียบเทียบที่สำคัญไปใช้ในการวางแผน การพัฒนาของสถานศึกษา จัดให้มีการพัฒนาระบบการวัดผลการดำเนินการให้ทันต่อความต้องการแนวโน้มทางการศึกษา และการเปลี่ยนแปลงภายใน และภายนอก โรงเรียนให้มีการเลือกข้อมูลและสารสนเทศเชิงเปรียบเทียบที่สำคัญมาใช้ในการ ตัดสินใจในระดับปฏิบัติการระดับกลยุทธ์อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) โรงเรียน The Pearl River School District ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ได้รับรางวัล MBNQA Winner ประจำปี ค.ศ. 2003 (สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2549, หน้า 115-116) จัดตั้งระบบ PRSD Data Management มีคณะกรรมการเป็นผู้คัดเลือกตัวชี้วัดและข้อมูลที่ต้องการ คณะอาจารย์ เจ้าหน้าที่ เกี่ยวข้องอื่น ๆ จะเป็นผู้รวบรวมข้อมูล ให้ จัดเป็นคู่มือมาตรฐานและมีการปรับปรุงทุกปี ระบบการวิเคราะห์ข้อมูลของ PRSD แบ่งเป็น 4 ระดับ คือ ระดับเขต ระดับตึก ระดับห้องเรียน และระดับบุคคล

ประเด็นพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ (Learning Network) ทั้งภายในและภายนอกองค์การ

ให้มีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายใน และภายนอกองค์การการจัดระบบและพัฒนาให้แหล่งความรู้ ซึ่งหมายถึง องค์การสถานประกอบการ บุคคล ศูนย์ข่าวสารข้อมูล สถานที่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สามารถถ่ายโยง เกิดกระบวนการ เรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน กำหนดบทบาทของเครือข่ายที่มีให้ชัดเจนว่าเพื่อการประสานงาน (Coordination) เพื่อความร่วมมือ (Cooperation) เพื่อการทำงานร่วมกัน (Collaboration) หรือเพื่อการมีส่วนร่วม (Participation) ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนในการการวัด

การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้และนำผลมาพัฒนาเครือข่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของประสิทธิ์ เขียวศรี (2544) พบว่าผู้บริหารต้องมิตักษะในการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมขององค์กรต่าง ๆ เช่น ภาครัฐกิจ สถาบันการศึกษาอื่น ๆ ในพื้นที่ เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสในการนำทรัพยากรและภูมิปัญญาในแต่ละวิชาชีพมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สอดคล้องกับสอาดจิต เพ็ชรมีศรี (อ้างถึงในศาลินา บุญเกื้อ) ได้เสนอแนวคิดที่ว่าความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีข่าวสาร การแข่งขันระหว่างองค์กร และความทันสมัยทางวิชาการส่งผลให้ทุกองค์กรมีความจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง ความร่วมมือในการทำงานในรูปแบบเครือข่าย (network) ระหว่างองค์กรต่าง ๆ จึงเป็นแนวทางอันเป็นกระบวนการที่คนใหม่ที่มีความสำคัญมากขึ้น

2.3 กลยุทธ์ปรับปรุงระบบและกระบวนการ (work system and process improvement) ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง คือออกแบบระบบงาน และกระบวนการทำงานให้พร้อมต่อภาวะฉุกเฉิน (emergency management)

2.3.1 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนในการออกแบบงานและกระบวนการทำงาน (stakeholder participation)

2.3.2 พัฒนาระบบการทำงานโดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม (technology and innovation)

2.3.3 พัฒนาระบบควบคุมภายใน (internal control system improvement)

ประเด็นออกแบบระบบงาน และกระบวนการทำงานให้พร้อมต่อภาวะฉุกเฉิน (Emergency Management)

สถานศึกษาต้องมีแผนการรองรับภาวะฉุกเฉิน ควรกำหนดระดับภาวะฉุกเฉิน (Emergency Level) ให้ทุกฝ่ายเข้าใจตรงกัน แบ่ง ระดับของเหตุฉุกเฉินให้ชัดเจนว่า เป็น ภาวะฉุกเฉินที่สามารถควบคุมได้ และ ภาวะฉุกเฉินที่ไม่สามารถควบคุมได้ มีแผนการทำงานให้พร้อมต่อภัยพิบัติหรือภาวะฉุกเฉินเช่นภัยธรรมชาติเพลิงไหม้ ภัยคุกคามทางคอมพิวเตอร์และเครือข่าย ซึ่งอาจทำให้เกิดการหยุดชะงัก ของการให้บริการในระบบ

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีแผนการการฟื้นฟูสภาพการเสียหายที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับที่กฤษฎา ประเสริฐสุโข (Online) ให้แนวคิดที่ว่าแผนฉุกเฉิน (Emergency Plan) หมายถึงแนวทางหรือวิธีปฏิบัติที่กำหนดไว้ เพื่อใช้ในขณะเกิดภาวะฉุกเฉินขึ้นในองค์กร หลักการสำคัญในการจัดการภาวะฉุกเฉิน (1) ช่วยชีวิต (Rescue) (2) ควบคุมเหตุการณ์ (Incident Control) (3) จำกัดความสูญเสีย (Damage Control) โดยมี แนวทางในการเตรียมการเพื่อรับภาวะฉุกเฉิน (1) สำรวจพื้นที่ปฏิบัติงาน และกิจกรรมหลักขององค์กร (2) กำหนดสถานการณ์ฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้นได้ (3) จัดเตรียมแผนฉุกเฉิน และอุปกรณ์ที่จำเป็น (4) จัดการฝึกอบรม ฝึกซ้อม และตรวจสอบความพร้อมของอุปกรณ์ (5) ปรับปรุงแก้ไขแผน และอุปกรณ์

ประเด็นส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนในการออกแบบงานและ กระบวนการทำงาน (Stakeholder Participation)

สถานศึกษาควรกำหนดกระบวนการทำงานหลักอย่างชัดเจน สอดคล้องกับกลยุทธ์ พันธกิจส่งผลการเรียนรู้และความสำเร็จของผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จัดระบบงาน หรือวิธีการทำงานที่ประสบผลสำเร็จส่งผลให้ได้รับการ ยอมรับในผู้ที่เกี่ยวข้อง

ประเด็นพัฒนาระบบการทำงานโดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม (Technology and Innovation)

สถานศึกษาส่งเสริมให้มีการสร้างนวัตกรรมในระบบงานหลัก และงานสนับสนุนในการปฏิบัติงานของโรงเรียน ออกแบบนวัตกรรม เทคโนโลยีและความรู้ขององค์กรเพื่อตอบสนอง ทำงานหลักที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้มีการออกแบบงาน นวัตกรรม ที่สนับสนุนกระบวนการหลักที่มุ่งเน้นการเรียนรู้เป็นสำคัญเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

ประเด็นพัฒนาระบบควบคุมภายใน (Internal control System Improvement)

ดำเนินการมีการระบบการควบคุมภายใน ในการตรวจสอบผลการดำเนินงานขององค์กรที่จะป้องกันข้อผิดพลาดและความสูญเสียที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพ

กำหนดกระบวนการปฏิบัติงาน/โครงการ/กิจกรรมของงานที่ประเมินความเสี่ยงและวัตถุประสงค์ของการควบคุมความเสี่ยง วิเคราะห์ความเสี่ยงที่ยังมีอยู่ ระยะเวลาที่พบจุดเสี่ยง ดำเนินการปรับปรุงการควบคุมให้มีผลการดำเนินงานที่ดีกำหนดเวลาเสร็จและกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนมีการทดสอบและปรับปรุงกระบวนการอยู่เสมอ สอดคล้องกับ สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (Online) เสนอแนวคิดของการควบคุมภายในว่าเป็นกระบวนการที่รวมไว้หรือเป็นส่วนหนึ่งในการปฏิบัติงานตามปกติมิใช่ผลสุดท้ายของการกระทำ แต่เป็นกระบวนการ (Process) ที่มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกำหนดไว้ในกระบวนการปฏิบัติงาน (Built in) ประจำวันตามปกติ

ข้อเสนอแนะ

1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรมีนโยบายให้โรงเรียนมาตรฐานสากลมีลักษณะพิเศษในด้านการคัดเลือกบุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ผู้บริหาร” ต้องเป็นผู้ที่มีศักยภาพวิชาการ (Academic Potentiality) เป็นฐานรองรับ “ความเป็นเลิศทางวิชาการ” เพื่อมุ่งมั่นสร้างคุณภาพที่เป็นเลิศได้โดยอิสระตามศักยภาพ ความพร้อม และบริบทของโรงเรียน

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาควรวางแผนการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับผู้บริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลในปัจจุบัน และผู้ที่จะมาบริหารในอนาคต ให้มีความรู้ ความเข้าใจทั้งในด้านการนำองค์การและการมี ธรรมชาติ และกำหนดตัวชี้วัดมาตรฐานการปฏิบัติงาน มาตรฐานการปฏิบัติตนของผู้บริหารที่เหนือกว่ามาตรฐานทั่วไป

3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาควรผลักดันให้เกิดความร่วมมือเชิงพื้นที่จากทุกภาคส่วนทั้งในระดับจังหวัด ระดับท้องถิ่น และระดับชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการศึกษา สร้างพื้นที่ชุมชนให้เป็นหมู่บ้านแห่งการเรียนรู้ ทุกสถานประกอบการทุกอาชีพในชุมชนต้องพร้อมเป็นแหล่งวิทยากรให้กับโรงเรียน ครู และนักเรียน

4. โรงเรียนควรวางแผนด้านอัตรากำลังการให้ความสำคัญในการดูแลครูดีเพื่อให้ครูคงอยู่ในอาชีพ และได้รับการยอมรับจากสังคม ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากรเพื่อรักษาบุคลากรที่มีศักยภาพไว้

5. โรงเรียนควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้ง “ศูนย์แห่งความเป็นเลิศ” (Excellence Center) สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของครู บุคลากรทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ให้ร่วมดำเนินการกันในลักษณะของเครือข่าย (Learning Network) ให้มาตรฐานสากลในระดับมัธยมศึกษา เนื่องจากในแบบสอบถาม และความเห็นจากคำถามปลายเปิดแล้วก็ตาม ซึ่งหากต้องการรายละเอียดข้อมูลเพิ่มเติม

6. โรงเรียนควรให้ความสำคัญในการสร้างระบบบริหารจัดการและโครงสร้างด้านการจัดการความรู้ (Knowledge Managements) ทั้งที่อยู่ภายในระบบราชการ และที่อยู่นอกระบบราชการ ให้มีองค์ประกอบหลักที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความเป็นเลิศ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งแม้ว่าจะได้วิเคราะห์ข้อมูลจากหน่วยปฏิบัติเฉพาะเรื่องข้อมูลสารสนเทศ (Data Center)

2. ควรมีการวิจัยสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในโรงเรียนมาตรฐานสากลในรุ่นที่ 2 ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เข้าร่วมโครงการ หรือโรงเรียน

3. ควรวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนและพัฒนาครูโรงเรียนมาตรฐานสากลแบบเข้มข้น (Intensive) เพราะเป็น

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะ โรงเรียนมาตรฐานสากลในรุ่นที่ 1 เท่านั้น และเป็นเพียงส่วนหนึ่งของโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ ซึ่งยังไม่ครอบคลุมถึงโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สามารถสนองตอบต่อระบบการพัฒนาองค์ความรู้ในลักษณะบูรณาการได้

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจาก บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2010). แนวโน้มการศึกษาไทยในครึ่งทศวรรษหน้า ค้นจาก <http://www.kriengsak.com/content/>.
- คำเพชร ภูมิปัญญา.(2550). การนำเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนสถาบันอุดมศึกษาไทยสู่การเป็นมหาวิทยาลัยระดับโลก. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เฉลิม สุขนันท์.(2549). การบริหารจัดการโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศแบบก้าวกระโดดด้วย การเทียบเคียงสมรรถนะตามแนวรางวัลคุณภาพแห่งชาติทางการศึกษาของโรงเรียนบ้านคลองข่อย อำเภอสว่างอารมณ์ จังหวัดอุทัยธานี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ฐานเศรษฐกิจ. ย้อนรอยเผยกลยุทธ์ผู้ชนะคว้า SQA ปี 2548. ฉบับวันศุกร์ ที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2549
- ฉนิท คุณเมธิกุล.(2552). การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพการบริหารการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาเอกชน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประสิทธิ์ เขียวศรี. (2544). การนำเสนอแบบจำลองการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. ปรินญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- รัตน์จิตต์ ตรีนุรักษ์. (2545). การบริหารสถานศึกษาอนุบาลเอกชนเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศในจังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศุภลักษณ์ เศษะพานิช. (2550). การพัฒนาระบบการบริหารที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศของสถานศึกษาเอกชน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. 2549. เรียนจากแชมป์เพื่อเป็นแชมป์สำหรับองค์กรการศึกษา. กรุงเทพมหานคร. บริษัท จีวีเอ็ม เอ็กซ์เพรส จำกัด.
- สภาการศึกษา,สำนักงานเลขาธิการ. (2549). การวิจัยเปรียบเทียบการปฏิรูปการศึกษาของประเทศในกลุ่มอาเซียน (พิมพ์ครั้งที่ 1) : กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงาน.คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กระทรวงศึกษาธิการ. (2533). แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ. (2553). แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล. กรุงเทพฯ.
- เอกสารสรุป การประชุมผู้นำประเทศอาเซียน กองอาเซียน 3 กรมอาเซียนกระทรวงการต่างประเทศ. (2548). Global trends-The World in 2030 ในwww.freeworldacademy.com/globalleader/trends.htm

กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนกวดวิชา เพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม

Management Strategies of Tutorial Schools for the Promotion of Corporate Social Responsibility

เอกอมร เอี่ยมศิริรักษ์, ปิยพงษ์ สุมตติกุล และ ไพฑูรย์ สีนลารัตน์

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณตามด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนกวดวิชาตามแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (2) เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของการบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม (3) เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม ประชากรคือโรงเรียนกวดวิชาที่จดทะเบียนจัดตั้งโรงเรียนกวดวิชาไว้กับสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) จำนวน 1,664 โรงเรียนทั่วประเทศ มีกลุ่มตัวอย่างจากวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น จำนวน 313 โรงเรียน เก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และคำนวณค่าดัชนี PNI Modified แล้วนำมาจัดเรียงความต้องการจำเป็น เพื่อใช้ในการกำหนดร่างกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ SWOT Matrix Analysis และปรับแก้ข้อมูลตามผลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิ 15 ท่าน ผลการวิจัยพบว่า (1) โดยภาพรวมโรงเรียนกวดวิชามีการบริหารงานตามแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมในระดับจริยธรรมและมีจุดเด่นเรื่องมนุษยชนด้วยการปฏิบัติที่ดีต่อบุคลากรภายในองค์กร ผู้ใช้บริการ และแบ่งปันความรู้สู่ชุมชน (2) โรงเรียนกวดวิชาที่มีจุดแข็งในเรื่องวิชาการ มีหลักสูตรที่ทันสมัย และการให้บริการที่ดี และ (3) กลยุทธ์ที่โรงเรียนกวดวิชาควรนำไปใช้ในการบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรมี 4 กลยุทธ์หลัก โดยใช้ชื่อเรียกเป็น SCAN Strategy ได้แก่ (1) กลยุทธ์ยกระดับมาตรฐานโรงเรียนกวดวิชา (2) กลยุทธ์ส่งเสริมภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นของโรงเรียนกวดวิชา (3) กลยุทธ์สนับสนุนกิจกรรมวิชาการและส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรม และ (4) กลยุทธ์สร้างเครือข่ายความร่วมมือแบบรอบด้าน

คำสำคัญ: กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนกวดวิชา, ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร, ซีเอสอาร์, โรงเรียนกวดวิชา

Abstract

The objectives of the study are (1) to investigate the current situations and the expected situations of the tutorial school management by social corporate responsibility concept (2) to analyze the strengths, weaknesses, opportunities, and threats of the tutorial school management by social corporate responsibility concept and (3) to develop the management strategies of tutorial schools for the promotion of corporate social responsibility. The population of this study is the tutorial schools enrolling in Office of the Private Education Commission 1,664 in Thailand. The 313 samples were collected by stratified random sampling in order to provide the quantitative data from the questionnaires. The quantitative data were analyzed by mean, standard deviation, and then process by using PNI_{Modified} index in order to rank the needs identifications. Furthermore, the strategy was created by applying the SWOT Matrix analysis and gradually modifying the strategy based on the comments derived from in-depth interview of 15 experts. The analysis found that (1) overall, tutorial schools were managing based on the ethic level of corporate social responsibility concept (2) the strengths of tutorial schools were the academics, updated courses, and good services, (3) The management strategies of tutorial schools for the promotion of corporate social responsibility were suggested in four major strategies which are (1) the strategy of raising the tutorial-school standard (2) the strategy of image and confidence promotion of the tutorial school (3) the strategy of academic support and promoting cultural activities strategy and 4) the strategy of creating the collaborative networks.

Keywords: management strategies of tutorial schools, social corporate responsibility, CSR, tutorial schools

ความนำ

การศึกษาเป็นวิถีแห่งการสร้างและพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้เป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ในประเทศไทยการได้เข้าศึกษาในสถาบันที่มีชื่อเสียงเป็นค่านิยมที่ปรากฏอยู่ในสังคมไทยมานาน ผู้ปกครองส่วนใหญ่มุ่งส่งเสริมการเพิ่มพูนทักษะ ความรู้ และความสามารถที่จะทำให้บุตรหลานสอบผ่านการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในทุกระดับ โรงเรียนกวดวิชาได้เข้ามาเติมเต็มความต้องการเหล่านี้ซึ่งสะท้อนให้เห็นค่านิยมที่ว่าการศึกษาจะแบ่งกลุ่มคนให้แตกต่างกันออกไป และสังคมจะให้การยอมรับคนตามฐานะตามความแตกต่างในด้านเศรษฐกิจของครอบครัวหรือสังคมที่สังกัดอยู่ และด้านหน้าที่การงาน หากความแตกต่างเหล่านี้มีสูง ก็จะนำไปสู่ความพยายามที่จะเลื่อนฐานะทางสังคม เช่น เมื่อแบ่งจากฐานะเศรษฐกิจว่ามีระดับใกล้เคียงกันแล้ว ก็อาจจะแบ่งต่อไปว่าระดับการศึกษาที่ได้รับมาจากสถาบันใด หรือมหาวิทยาลัยใด

(ไพฑูรย์ สินลารัตน์ อ่างใน ศิล มติธรรม, 2544) ทำให้รูปแบบการศึกษาได้มุ่งแข่งขันสอบเข้าศึกษาในโรงเรียนชื่อดังไปจนถึงมหาวิทยาลัยปิดของรัฐ ผู้ที่สอบเข้าศึกษาต่อได้จะได้รับการยกย่องจากครอบครัว กลุ่มเพื่อน และสังคมรอบตัว ส่วนการแข่งขันเพื่อเข้าสู่สาขาวิชาต่างๆ ที่ได้รับความนิยมจากตลาดแรงงาน ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ได้รับคามนิยมรุนแรงไม่แพ้กัน เพราะนั่นหมายถึงรายได้จากการประกอบอาชีพหลังจากสำเร็จการศึกษาในสายงานต่างๆ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่กระตุ้นให้เกิดการแข่งขันสอบเข้าศึกษาต่อในระดับต่างๆ

สภาพที่เด็กนักเรียนต้องคร่ำเคร่งกับการศึกษาและภาพของการเข้าใช้บริการกวดวิชาจึงเป็นสภาพที่คนกลุ่มหนึ่งในสังคมได้ให้ความสนใจเป็นอย่างมาก โดยมุ่งความสนใจไปในแง่มุมที่ว่า การกวดวิชาเป็นปัญหาของระบบการศึกษา ทำให้เด็กไทยเกิดความเครียดเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายให้แก่เด็กและผู้ปกครอง และทำให้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับครอบครัวลดน้อยลง ทำให้

ในการควบคุมการขยายตัวของโรงเรียนกวดวิชาจึงเริ่มมีขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512 ดำเนินเรื่อยมาถึง พรบ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แม้จะมีความจริงจังเพื่อหาทางลดอัตราการเรียนกวดวิชาของเด็กนักเรียนทั้งระดับประถมและมัธยมศึกษา เช่น การเปลี่ยนแปลงระบบการสอบคัดเลือกจากระบบคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะกับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มุ่งกวดวิชาเพื่อสอบเข้ามหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงของประเทศ อย่างไรก็ตามสิ่งที่เกิดขึ้นจริงกลับมีแนวโน้มที่สวนกระแสนโยบายที่มีต่อโรงเรียนกวดวิชาของภาครัฐอย่างสิ้นเชิง เห็นได้จากจำนวนของโรงเรียนกวดวิชาและจำนวนนักเรียนที่เข้าใช้บริการได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในขณะนั้นก็พบบทสรุปของความพยายามที่ไม่สัมฤทธิ์ผลในการลดจำนวนการกวดวิชา หากแต่ดันตอที่แท้จริงของปัญหาในระบบการศึกษาต่างหากที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข ไม่ว่าจะเป็นความไม่เท่าเทียมกัน และความด้อยคุณภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา หรือการเรียนการสอนในระบบยังไม่สามารถทำให้นักเรียนทำข้อสอบได้มากเท่าที่ควร รวมทั้งแนวทางการวัดและประเมินผลที่เน้นให้เด็กท่องจำเพื่อสอบมากกว่าการคิดวิเคราะห์ และสังเคราะห์อย่างมีเหตุผล

จากสาเหตุที่ว่าธุรกิจโรงเรียนกวดวิชาในปัจจุบันยังมีแนวโน้มที่จะขยายตัวอย่างต่อเนื่องแม้ว่าจะมีนโยบายในการเปลี่ยนแปลงระบบการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาหลากหลายรูปแบบสำหรับรูปแบบที่นำผลการเรียนในชั้นเรียนมารวมกับคะแนนสอบเข้ามหาวิทยาลัยเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน ด้วยความหวังที่ว่านักเรียนจะไม่ทิ้งความสนใจในห้องเรียนไปมุ่งเรียนแต่กวดวิชา ก็ไม่ทำให้ความต้องการเรียนกวดวิชาของเด็กนักเรียนลดลงได้จากสถิติของการขอจัดตั้งโรงเรียนกวดวิชา (สช.) และมูลค่าตลาดธุรกิจสถาบันกวดวิชา (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย และฝ่ายวิจัยธุรกิจ ธนาคารกรุงไทย อ้างใน ยุทธพิงศ์ จิว, 2554: 66) มีตัวเลขเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากในช่วงเวลา 10 ปี (พ.ศ. 2544-2554) จาก 1,200 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 8,000 ล้านบาท จึงเป็นตัวบ่งชี้ได้ว่าโรงเรียนกวดวิชากำลังได้รับความนิยมและมีผู้เรียนใช้บริการเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตราบใดที่ยังไม่มีการแก้ไขปัญหา

ความไม่เท่าเทียมกันของคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา ก็จะเป็นสาเหตุหลักที่จะผลักดันให้พ่อแม่ผู้ปกครอง ตลอดจนเด็กนักเรียนต้องสอบเข้าแข่งขันในสถานศึกษาที่มีชื่อเสียงที่มีความพร้อมในการจัดการศึกษาและสิ่งแวดล้อมที่ดีกว่า ต้นตอของปัญหาเหล่านี้ก็จะยังทำให้โรงเรียนกวดวิชายังเป็นที่ต้องการในแวดวงการศึกษาไทย จนกว่าจะถึงเวลาที่รัฐจะสามารถยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทั่วประเทศให้ได้มาตรฐานใกล้เคียงกัน

ปัจจุบันมีโรงเรียนกวดวิชาก่อตั้งเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี โดยจากข้อมูลในปี พ.ศ. 2549 รายงานว่ามีโรงเรียนกวดวิชาทั่วประเทศไทยที่จดทะเบียนอย่างถูกต้องอยู่ประมาณ 1,000 โรง จากการสืบค้นข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) ในปี พ.ศ. 2554 พบว่ามีโรงเรียนกวดวิชาทั้งสิ้น 1,664 โรง เป็นโรงเรียนกวดวิชาในเขตกรุงเทพมหานคร 381 โรง และส่วนภูมิภาค 1,262 โรง (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2554 สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2554) จากนั้นสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาธิการเอกชน กลุ่มงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบได้ประกาศข้อมูลล่าสุดของโรงเรียนกวดวิชาในเขตกรุงเทพมหานครไว้จำนวน 455 โรง แต่ยังไม่มีการประกาศข้อมูลโรงเรียนกวดวิชาส่วนภูมิภาคเพิ่มเติม จึงพอประมาณการได้ว่าในปี พ.ศ. 2556 มีโรงเรียนกวดวิชาทั่วประเทศโดยประมาณ 1,717 โรง (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาธิการเอกชน, 2556 สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2556) โรงเรียนกวดวิชาในประเทศไทยและกระแสความเปลี่ยนแปลงในการบริหารธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมนั้น ทำให้ผู้วิจัยพบว่า ธุรกิจโรงเรียนกวดวิชานั้นได้ปรับปรุงมาเป็นลำดับ และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานโรงเรียนเอกชนประเภทกวดวิชา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2549 ที่กำหนดขึ้นเพื่อเป็นรูปแบบมาตรฐานของการจัดตั้งและดำเนินกิจการโรงเรียนกวดวิชาให้มีแนวปฏิบัติอันเป็นมาตรฐานจากนโยบายของภาครัฐ และจากการพัฒนาปรับปรุงการให้บริการของผู้ประกอบการโรงเรียนกวดวิชาเพื่อ

การแข่งขันทางการตลาดที่เข้มข้นมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของวิธีการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอนผสมกับเทคโนโลยีการเรียนการสอนที่ทันสมัยดึงดูดใจให้ผู้เรียนติดตามบทเรียนได้ยาวนานมากขึ้น (พิชัย สมส่งสวัสดิ์, 2552) เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ของธุรกิจโรงเรียนกวดวิชาให้ดีขึ้น และดำเนินไปสู่การเป็นองค์กรที่ดั่งาม ประกอบธุรกิจภายใต้คุณธรรมและจริยธรรม ตามปรัชญาของการศึกษาที่ไม่มุ่งแสวงหากำไรส่วนตน แต่เน้นการคืนกำไรให้แก่สังคม การรายงานผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งบรรยายข้อค้นพบเบื้องต้นของกลยุทธ์การบริหารธุรกิจโรงเรียนกวดวิชาที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมให้เดินหน้าไปอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นไปสู่เส้นทางที่เหมาะสมแห่งการเป็นองค์กรที่ดำเนินงานด้วยรับผิดชอบต่อสังคม อันนำไปสู่ภาพลักษณ์ที่ดีของโรงเรียนกวดวิชา และได้รับการยอมรับที่เพิ่มขึ้นจากสังคม พร้อมทั้งจะเป็นฟันเฟืองหนึ่งในการผลักดันสังคมไปสู่สังคมฐานความรู้ (knowledge-based society) ในอนาคต

1. การบริหารโรงเรียนกวดวิชา

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้ระบุไว้เกณฑ์การแบ่งงานการบริหารจัดการโรงเรียนไว้ 4 ด้านตามข้อความในหมวดที่ 5 ส่วนที่ 1 การบริหารและการจัดการศึกษาของภาครัฐ มาตรา 39 ได้ระบุไว้ถึงการจัดการศึกษาใน 4 ด้าน ได้แก่ วิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ซึ่งมีความสอดคล้องกับส่วนที่ 3 มาตรา 43 ที่กำหนดให้การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชนต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์เช่นเดียวกับสถานศึกษาของภาครัฐ จึงเป็นที่อนุมานได้ว่าภาระงานทั้ง 4 ด้าน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติตามหมวดที่ 5 การบริหารและการจัดการศึกษา มาตรา 39 ได้แก่ วิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป สามารถใช้เป็นแนวทางในการเก็บข้อมูลได้ และจากการค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยยังไม่พบเอกสารที่รวบรวมภาระงานด้านการบริหารจัดการโรงเรียนกวดวิชาไว้อย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามพบว่าในเอกสารต่างๆ เหล่านั้น (สำนักคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2545; ดวงกมล บุญโฉลก,

2546; ประภาวัลย์ ชวนไชยะกุล, 2546; ปณิธิ มากซุง, 2547; อุดมเดช ชาแก้ว, 2547; นริศรา สุปรภากร, 2549; สุดารัตน์ ศิริเมือง และน้ำฝน กัลญา, 2549; ชวภณ ปานมีทรัพย์, 2550; สำนักคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2550; นักรบ พิมพ์ขาว, 2551; ลลิตา นภารัตน์, 2551; วัฏฏะ, 2552; สุวิมล จีระทรงศรี, 2552; และเอกชัย กี่สุขพันธ์, 2552) เป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้วิจัยใช้ศึกษา และพบว่าภาระงานการบริหารจัดการโรงเรียนกวดวิชานั้นสอดคล้องตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้ระบุไว้ หากยังมีประเด็นที่พบได้เพิ่มเติมเนื่องจากโรงเรียนกวดวิชาที่มีระบบเป็นการศึกษาที่ดำเนินโดยภาคเอกชนซึ่งต้องมีการแข่งขันเพื่อความอยู่รอดทางธุรกิจ จึงมีงานด้านการสื่อสารและส่งเสริมการตลาดที่เป็นปัจจัยสำคัญ จึงสามารถสังเคราะห์เอกสารเหล่านั้น เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางเกี่ยวกับภาระงานในการบริหารจัดการโรงเรียนกวดวิชาไว้ 7 ด้าน ครอบคลุมงานต่างๆ ดังต่อไปนี้

1) ด้านพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน ประกอบด้วยงานต่างๆ ดังนี้ (1) งานพัฒนาหลักสูตร (2) งานปรับปรุงหลักสูตร (3) งานประเมินผลหลักสูตร (4) งานจัดการเรียนการสอน (5) งานสื่อวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน (6) งานวัดผลประเมินผลการเรียนการสอน (7) งานทะเบียนและสถิติ (8) งานแนะแนว

2) ด้านอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยงานต่างๆ ดังนี้ (1) งานวางแผนอาคารสถานที่ (2) งานซ่อมบำรุงรักษาอาคาร (3) งานช่างซ่อมและทำนุบำรุง (4) งานรักษาความปลอดภัย (5) งานด้านความสะอาดและสุขอนามัย (6) งานด้านสภาพแวดล้อมบริเวณโรงเรียน

3) ด้านบริหารกิจการนักเรียน งานรับและลงทะเบียนนักเรียนประกอบด้วยงานต่างๆ ดังนี้ (1) งานแนะนำหลักสูตรการเรียนอย่างเป็นระบบและเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน (2) งานกิจกรรมนักเรียน (3) งานบริการและสวัสดิการนักเรียน เช่น น้ำดื่ม ทูนาการศึกษา เป็นต้น

4) ด้านการสื่อสารและส่งเสริมการตลาด ประกอบด้วยงานต่าง ๆ ดังนี้ (1) งานด้านการส่งเสริมกิจกรรมทางกาย (2) งานด้านการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ (3) งานด้านการสื่อสารองค์กรและการบริหารจัดการตราสินค้า

5) ด้านธุรการและบริหารทั่วไป งานเอกสาร ประกอบด้วยงานต่าง ๆ ดังนี้ (1) งานจัดซื้อ จัดจ้าง (2) งานพัสดุ ครุภัณฑ์ (3) งานต้อนรับและให้ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรการเรียน (4) งานประกาศข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของโรงเรียน (5) งานบัญชีและการเงิน โรงเรียน เช่น การตรวจสอบภายใน งานคลังสินค้า และทรัพย์สิน

6) ด้านบริหารทรัพยากรบุคคลประกอบด้วยงานต่าง ๆ ดังนี้ (1) งานวางแผนอัตรากำลังคน (2) งานสรรหาและคัดเลือกพนักงาน (3) งานเงินเดือนและสวัสดิการ (4) งานให้รางวัลและความก้าวหน้า (5) งานฝึกอบรมและพัฒนา

7) ด้านความสัมพันธ์ชุมชน และสังคมภายนอกประกอบด้วยงานต่าง ๆ ดังนี้ (1) งานบริการชุมชน เช่น บริการวิชาการแก่หน่วยงานหรือองค์กรภายนอก (2) งานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่น (3) งานด้านการอนุรักษ์ประเพณีประจำชาติและท้องถิ่น (4) งานส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร

ปัจจุบันกระแสความสนใจในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรได้รับความสนใจมากขึ้นจากผู้บริโภคไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความปลอดภัยจากสินค้าหรือบริการที่ได้รับการนำเสนอจากผู้ผลิตหรือผู้ให้บริการ ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเองและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว ประเด็นเหล่านี้ได้รับความสำคัญเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งธุรกิจหลายต่อหลายแห่งก็ได้หยิบประเด็นเหล่านี้ขึ้นมาสื่อสารให้แก่ผู้บริโภคและสังคมได้รับทราบเพื่อสร้างความสบายใจและสร้างภาพลักษณ์การยอมรับจากสังคม โดยมุ่งเน้นการดำเนินกิจกรรมที่ส่งผ่านความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น เพื่อให้องค์กรได้รับการยอมรับและยืนหยัดได้อย่างยั่งยืน

การเจริญเติบโตของธุรกิจหนึ่ง ๆ มาจากการพัฒนาองค์กรให้มีความ “เก่ง” อยู่ในตัว ในขณะที่การพัฒนาองค์กรให้มีความ “ดี” อยู่ในตัว จะก่อให้เกิดความยั่งยืนของธุรกิจนั้น ๆ สำหรับแนวคิดในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร จะมุ่งไปที่การสร้างให้องค์กรมีความ “ดี” ที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนของการดำเนินงาน กระแสความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรในเมืองไทยได้รับการจุดประกายขึ้นเป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่อง และได้บรรจุเป็นแนวปฏิบัติที่ผนวกเข้ากับการดำเนินธุรกิจ นอกเหนือไปจากการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคมในรูปแบบที่อยู่นอกกระบวนการทางธุรกิจ เช่น การบริจาค หรือการอาสาช่วยเหลือสังคมทั้งในบริบททั่วไปและวิกฤตการณ์ต่าง ๆ เจกเช่นที่ผ่านมาทั้งนี้คณะทำงานส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของบริษัทที่จดทะเบียน (2551, หน้า 6-7) ได้นิยาม CSR (corporate social responsibility) หรือเรียกเป็นภาษาไทยว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร หมายถึง การดำเนินธุรกิจควบคู่ไปกับการใส่ใจและดูแลรักษาสังคม และสิ่งแวดล้อมภายใต้หลักจริยธรรม การกำกับดูแลกิจการที่ดี และการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการ เพื่อนำไปสู่การดำเนินธุรกิจที่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน ทั้งนี้การปฏิบัติตามนิยาม CSR ที่สามารถยกระดับตนเองไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้เป็นผลสำเร็จ โดยไม่ผิดศีลธรรมจรรยา ไม่เบียดเบียนทุกฝ่าย ย่อมสร้างสรรค์ความสุขที่แท้จริงให้กับทั้งตนเอง ธุรกิจ รวมทั้งสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

จากสาเหตุเบื้องต้นผู้บริหารและองค์กรต่าง ๆ ควรพิจารณาบทบาทบทบาทและขอบเขตในการดำเนินงานเกี่ยวกับการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมในด้านต่าง ๆ ขององค์กรว่าได้ทำด้านไปแล้ว และยังไม่ทำด้านใด อีกทั้งจะรักษาบทบาทที่แสดงออกเหล่านั้นให้คงอยู่ต่อไปได้อย่างไร ยิ่งไปกว่านั้นควรพิจารณาให้การแสดงออกความรับผิดชอบต่อสังคมเหล่านั้นสามารถแสดงออกไปสู่สังคมได้อย่างชัดเจน สิ่งเหล่านี้จะทำให้เป้าหมาย นโยบาย ตลอดจนการดำเนินงานและกิจกรรมมีความสอดคล้องประสานเกี่ยวโยงกัน และมุ่งไปสู่พันธกิจขององค์กรที่คาดหวังไว้ในระดับสูงสุด

เนตร์พัฒนา ยาวีราช (2548, หน้า 176) ได้จัดประเภทการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรในด้านต่าง ๆ ไว้ดังต่อไปนี้

1. ความรับผิดชอบต่อสุขภาพและสวัสดิภาพของบุคคล ผู้ประกอบต้องมีความตระหนักว่าสินค้าหรือบริการขององค์กรต้องไม่มีกระทบหรือมีอันตรายต่อสุขภาพของผู้ใช้บริการทั่วไป มีการควบคุมมาตรฐานการผลิตตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งตัวอย่างทั้งสองนี้จัดเป็นความรับผิดชอบต่อระดับความรับผิดชอบต่อกฎหมาย เป็นต้น

2. ความรับผิดชอบต่อด้านคุณภาพและบริการ สินค้าหรือบริการต้องมีคุณภาพ มีคุณลักษณะที่เป็นไปตามข้อกำหนดและมาตรฐาน สามารถให้ผู้บริโภคมีโอกาสทดลองใช้ มีการรับคืนหรือเปลี่ยนสินค้าในกรณีที่สินค้าไม่ตรงตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ รวมถึงการให้บริการหลังการขายและรับประกันคุณภาพตามที่กล่าวอ้าง ซึ่งจัดเป็นระดับความรับผิดชอบต่อกฎหมายและด้านจริยธรรม

3. ความรับผิดชอบต่อข้อมูลข่าวสาร และการศึกษา การให้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ และรายงานข่าวสารที่จำเป็นแก่บุคลากรภายในองค์กรและภายนอกองค์กร การให้ความรู้ในด้านสินค้าหรือบริการแก่ผู้บริโภคอย่างถูกต้องและครบถ้วน การสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้และการศึกษาในด้านต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์แก่สังคม ซึ่งจัดเป็นระดับความรับผิดชอบต่อด้านจริยธรรม ตัวอย่างเช่น การที่บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เปิดเผยแพร่ข้อมูลขององค์กรต่อสาธารณชนตามระเบียบที่กำหนด จัดเป็นระดับความรับผิดชอบต่อกฎหมาย และในบางกรณีที่ระเบียบไม่ได้กำหนดไว้ชัดเจน การให้ข้อมูลนี้จัดเป็นความรับผิดชอบต่อด้านจริยธรรม องค์กรอาจเลือกเปิดเผยข้อมูลที่เห็นว่าสำคัญ และเป็นประโยชน์หรืออยู่ในความสนใจของประชาชน เป็นต้น

4. ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม การไม่ทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การคำนึงถึงผลกระทบของการดำเนินกิจการที่อาจมีต่อสิ่งแวดล้อม มีดำเนินการป้องกัน ประเมินผล ติดตามผล ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขเมื่อเกิดความผิดพลาดได้อย่างทันที่ทั้งที่และ

มีประสิทธิภาพแก่ชุมชนแวดล้อม และแก่สังคมโดยรวม เป็นแบบอย่างที่ดีในการเป็นองค์กรที่ปลูกจิตสำนึกหรือกระตุ้นให้คนใส่ใจสิ่งแวดล้อมจากการกระทำขององค์กรที่มีต่อชุมชน

5. ความรับผิดชอบต่อด้านศาสนาและวัฒนธรรม สินค้าและบริการขององค์กรได้รับการออกแบบโดยคำนึงถึงบริบททางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ บรรทัดฐาน ตลอดจนศาสนาของสังคม หากมีกรณีที่เกี่ยวข้องต่อการเข้าใจผิดหรือล่อแหลมต่อความเข้าใจของสังคม องค์กรจำเป็นต้องทำความเข้าใจ ละเว้น หรือหลีกเลี่ยงตามควรแก่กรณี ยิ่งไปกว่านั้นองค์กรควรสนับสนุนการทำนุบำรุงและเผยแพร่วัฒนธรรมอันเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางใจ เป็นหลักยึดคุณค่าทางจิตใจให้แก่ผู้คนในสังคมด้วย ซึ่งจัดเป็นระดับความรับผิดชอบต่อด้านจริยธรรมและการเสียสละด้วยความสมัครใจ

6. ความรับผิดชอบต่อสิทธิมนุษยชน ได้แก่ การคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนของคนกลุ่มต่าง ๆ เช่น เด็ก สตรี คนชรา ผู้พิการ หรือผู้ด้อยโอกาสทางสังคม การมองเห็นว่าบุคคลกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ควรมีสิทธิพื้นฐาน หรือสิทธิในการได้รับบริการที่เท่าเทียมกันตามความเหมาะสม จัดเป็นระดับความรับผิดชอบต่อด้านการเสียสละด้วยความสมัครใจ เป็นต้น

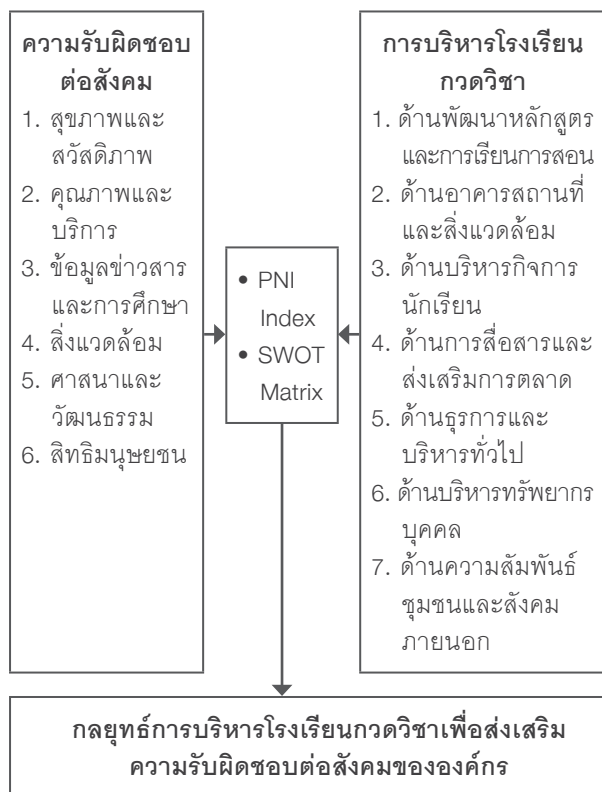
กล่าวโดยสรุป ความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถดำเนินการได้หลายด้าน องค์กรต่าง ๆ จะสามารถนำมาปรับใช้ให้เข้ากับวิถีการดำเนินงานขององค์กรของตน งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งค้นหากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมตามบนพื้นฐานของการดำเนินการในด้าน 6 ด้านที่กล่าวไว้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนกวดวิชาตามแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร
2. เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของการบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม

3. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารโรงเรียน
กวดวิชาเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยที่มุ่งเน้นการศึกษากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร มีประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

ประชากร คือโรงเรียนกวดวิชาที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) จำนวน 1,664 โรงเรียนทั่วประเทศ

กลุ่มตัวอย่าง คือโรงเรียนกวดวิชาที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Method) จากตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (วรวิณี แกมเกตุ, 2551, หน้า 287 และ หน้า 294) ได้โรงเรียนกวดวิชาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั่วประเทศ

313 โรงเรียน อย่างไรก็ตามตัวเลขที่แสดงนี้เป็นตัวเลขที่ผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ในช่วงก่อนที่ผู้วิจัยจะส่งแบบสอบถามออกไปตามโรงเรียนต่างๆ ในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2555 จึงมีจำนวนประชากรโรงเรียนกวดวิชา 1,664 โรงเรียนทั่วประเทศ โดยแสดงการกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามเขต/ภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศไว้ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1

แสดงการแบ่งกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

เขต/ภูมิภาค	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง (n)
กรุงเทพมหานคร	402	76
เหนือ	264	50
ตะวันออกเฉียงเหนือ	283	53
กลาง	475	89
ใต้	240	45
รวม	1,664	313

การเก็บข้อมูลในส่วนนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ผู้เรียน และผู้ปกครอง จำนวนละ 1 คน ต่อ 1 โรงเรียน จึงเก็บทั้งสิ้น 5 คนต่อ 1 โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนกวดวิชาตามแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร

การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารโรงเรียนกวดวิชาตามกรอบแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ทำโดยนำข้อมูลที่ได้จากเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่เป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ มาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายข้อ นอกจากนี้ได้คำนวณค่าดัชนี PNI_{Modified} เพื่อระบุความต้องการจำเป็น (Needs Identification) จากสูตร $PNI_{Modified} = (I - D)/D$ จากนั้นนำค่าที่ได้ในแต่ละข้อคำถามจากแบบสอบถามมาจัดเรียงลำดับความสำคัญตามประเด็นความต้องการจำเป็น

2. การศึกษาวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2

เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของการบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม โดยใช้จัดลำดับความต้องการจำเป็นของประเด็นคำถามในการบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมที่ได้จากแบบสอบถามมาจัดกลุ่มในการวิเคราะห์ SWOT Matrix Analysis และจัดหมวดหมู่ของจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามที่ได้ใหม่อีกครั้ง โดยอ้างอิงการคำนวณค่าดัชนี PNI_{Modified} สูงสุดลบด้วยค่าดัชนี PNI_{Modified} ต่ำสุด และหารด้วยจำนวนช่วงที่ต้องการคือ 3 ระดับ ได้แก่ สูง (PNI_{Modified} = 0.23-0.31) ปานกลาง (PNI_{Modified} = 0.14-0.22) และต่ำ (PNI_{Modified} = 0.05-0.13) การพิจารณา กลุ่มที่มีค่าดัชนี PNI_{Modified} สูง เป็นจุดอ่อน (Weakness) / ภาวะคุกคาม (Threat) ของการบริหารโรงเรียนกวดวิชา เพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม แสดงว่ามีความต้องการจำเป็นที่ต้องการการปรับปรุงพัฒนา จึงต้องนำประเด็นดังกล่าวมาพิจารณาในการนำเสนอกลยุทธ์ที่จะขจัด จุดอ่อน (Weakness) หรือลดภาวะคุกคาม (Threat) สำหรับที่มีค่ากลุ่มที่มีค่าดัชนี PNI_{modified} ปานกลาง และที่มีค่าดัชนี PNI_{modified} ต่ำ จะเป็นจุดแข็งของการบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม ผลการประเมินโดยใช้การวิเคราะห์แบบ SWOT Matrix Analysis แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ (สุวิมล ว่องวานิช , 2550) ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมต่อ

3. การศึกษาวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เป็นขั้นตอนการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Qualitative Method) จากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ตรวจสอบ ประเมิน และเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนา กลยุทธ์

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลที่ได้จากผลการศึกษาวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนกวดวิชาตามแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร พบว่า ปัจจุบันโรงเรียนกวดวิชา มีการบริหารตามแนวคิด

ความรับผิดชอบต่อสังคมในระดับจริยธรรมและมีจุดเด่นในด้านสิทธิมนุษยชนด้วยการปฏิบัติตามกฎหมายที่ดีต่อบุคลากร และการให้บริการแก่ผู้เรียนในระดับที่ดีมาก โรงเรียนกวดวิชา มีความโดดเด่นในการพัฒนาหลักสูตร และการเรียนการสอน รวมถึงคุณสมบัติและความสามารถของบุคลากรในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก แต่ยังมี การปฏิบัติด้านการสร้างเครือข่ายและปฏิสัมพันธ์กับ ชุมชนภายนอก การจูงใจและส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนา อยู่ในระดับต่ำ

2. ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของการบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า

2.1. จุดแข็งของการบริหารโรงเรียนกวดวิชา เพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม คือ มีหลักสูตรที่ทันสมัย บุคลากรมีคุณสมบัติและความสามารถในการปฏิบัติงานตามที่คาดหวัง เช่น มีเทคนิคการสอนที่ดี มีความรู้/คุณวุฒิตรงกับวิชาที่สอนทำให้ถ่ายทอดได้ตรงประเด็น

2.2. จุดอ่อนของการบริหารโรงเรียนกวดวิชา เพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นประเด็นเกี่ยวกับ การจูงใจและส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเอง การจัดการด้านการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อม

2.3. โอกาสที่จะส่งเสริมการบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมได้แก่ การสร้างเครือข่ายพันธมิตรกับชุมชนและสังคมภายนอก

2.4. ภาวะคุกคามที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นประเด็นเกี่ยวกับการจัดการด้านนวัตกรรม และเทคโนโลยีการเรียนการสอน และการแบ่งปันองค์ความรู้สู่ชุมชนภายนอก และการสร้างความน่าเชื่อถือของโรงเรียนกวดวิชา

3. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม ผู้วิจัยนำเสนอกลยุทธ์เบื้องต้นที่ได้จากการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อ 1 และ 2 ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามด้วยคำนวณค่าดัชนี PNI_{Modified} เพื่อระบุ

ความต้องการจำเป็น (Needs Identification) นำมาจัดเรียงหมวดหมู่อีกครั้ง เพื่อร่างเป็นกลยุทธ์และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 15 ท่าน จนได้ผลการวิจัยกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมในชื่อ SCAN Strategy โดยให้ S = Standards C = Communications A = Activities และ N = Networks ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กลยุทธ์ที่ 1 กลยุทธ์ยกระดับมาตรฐานโรงเรียนกวดวิชา เป็นกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นการเพิ่มศักยภาพด้านการจัดการอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมให้ดียิ่งขึ้น พัฒนาบุคลากรในโรงเรียนกวดวิชาให้มีมาตรฐาน รวมถึงการพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์รอง ดังต่อไปนี้

กลยุทธ์รองที่ 1.1 ยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยการใช้อาคารสถานที่และห้องเรียน ด้วยการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ การจัดระเบียบพื้นที่ใช้สอยในโรงเรียนและห้องเรียนให้สะอาดและเอื้อต่อการเรียนรู้ มีการติดตั้งกล้องวงจรปิดเพื่อรักษาความปลอดภัย มีเจ้าหน้าที่คอยตรวจตราความเรียบร้อยอย่างสม่ำเสมอ

กลยุทธ์รองที่ 1.2 ยกระดับมาตรฐานการจัดระเบียบการจราจร เพื่อดูแลสวัสดิภาพของผู้ที่มาใช้บริการและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชนใกล้เคียง ลดผลกระทบที่อาจเกิดจากการดำเนินงานของโรงเรียนกวดวิชา

กลยุทธ์รองที่ 1.3 ยกระดับมาตรฐานบุคลากร ด้านการบริหารของผู้บริหาร ด้านวิชาการของครูผู้สอน และด้านการบริการของพนักงาน เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเพื่อการให้บริการที่ดีที่สุดแก่ผู้เรียนและผู้ปกครองที่มาติดต่อ

กลยุทธ์รองที่ 1.4 พัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นกลยุทธ์ที่ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้พัฒนาการเรียนการสอน การสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อประโยชน์ของผู้เรียน และการเคารพสิทธิทางปัญญาของผู้คิดค้นนวัตกรรม รวมถึงการส่งเสริมการเรียนรู้

ในศตวรรษที่ 21 โดยภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (New Commission on the Skills of the American Workforce, 2007 อ้างใน Bellanca and Brandt, 2010)

กลยุทธ์ที่ 2 กลยุทธ์การส่งเสริมภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นของโรงเรียนกวดวิชา เป็นกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นการนำสิ่งที่โรงเรียนกวดวิชาได้ทำเพื่อแสดงออกถึงความใส่ใจและรับผิดชอบต่อสังคมไปสื่อสารให้บุคคลทั่วไปได้รับรู้ เพื่อสร้างการยอมรับ ภาพลักษณ์ที่ดีและเป็นแรงกระตุ้น ผลักดันให้เกิดความสนใจในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์รอง ดังต่อไปนี้

กลยุทธ์รองที่ 2.1 ชูศักยภาพของบุคลากรและโรงเรียนกวดวิชาให้เป็นที่ประจักษ์ เพื่อให้บุคลากรที่มีศักยภาพของโรงเรียนกวดวิชาได้เป็นที่รู้จัก เป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคมทั้งในวิชาชีพและความประพฤติอันดี

กลยุทธ์รองที่ 2.3 ประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ของโรงเรียนกวดวิชา โดยการใช้ช่องทางสื่อต่างๆ นำเสนอข้อมูล กิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมในเป็นที่รู้จักในวงกว้าง สร้างการยอมรับและภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่โรงเรียนกวดวิชา

กลยุทธ์ที่ 3 กลยุทธ์สนับสนุนกิจกรรมวิชาการและส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรม เป็นกลยุทธ์ที่มุ่งนำเสนอการปฏิบัติตามแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงเรียนกวดวิชา เพื่อก่อให้เกิดการแบ่งปัน การเสียสละทรัพยากรที่โรงเรียนกวดวิชาได้จากความเสียสละด้วยความสมัครใจ ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรด้านแรงงาน ความสามารถ ความรู้ และทักษะของบุคลากร หรือเงินสนับสนุนต่างๆ เพื่อมอบโอกาสหรือส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ ที่ดีให้แก่สังคม ซึ่งสอดคล้องกับที่ วีรพล รัตนภาสกร (2555, หน้า 134) กล่าวว่า นอกจากส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแล้ว โรงเรียนกวดวิชาต้องมีกิจกรรมที่เป็นการคืนกำไรให้แก่สังคมโดยอาจทำเองหรือร่วมมือกับผู้เรียน ผู้ปกครองในการจัดกิจกรรมร่วมกัน ผู้วิจัยพบว่า กลยุทธ์นี้ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์รอง ดังต่อไปนี้

กลยุทธ์รองที่ 3.1 สนับสนุนกิจกรรมวิชาการ อันเป็นประโยชน์แก่สังคม เป็นการนำเอาจุดแข็งของโรงเรียนกวดวิชาด้านงานวิชาการมาใช้เป็นสื่อกลาง

ในสร้างประโยชน์ทางการศึกษาแก่สังคม โดยเริ่มจากให้บริการทางวิชาการในวิชาที่โรงเรียนกวดวิชาเชี่ยวชาญ การให้คำปรึกษาแนะแนวทางการศึกษาและการสอบ เพื่อศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของโรงเรียนกวดวิชา หรือการบริการให้ผู้สนใจได้มีโอกาสทดสอบความรู้ความสามารถของตนเองด้วยข้อสอบที่โรงเรียนกวดวิชาสร้างไว้เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในการเรียนเสริมเพิ่มเติม หรืออาจเป็นสนับสนุนบริการวิชาการแก่สถานศึกษา และชุมชน เป็นการนำนวัตกรรมทางการศึกษาที่โรงเรียนกวดวิชาพัฒนาขึ้นไปใช้พัฒนา แบ่งปัน หรือเป็นแบบอย่างให้แก่สถานศึกษาอื่น ๆ ตามความเหมาะสม รวมถึงการให้บริการทางวิชาการแก่สถานศึกษาอื่น ๆ

กลยุทธ์รองที่ 3.2 สนับสนุนวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนและประเทศชาติ โรงเรียนกวดวิชาควรมีส่วนช่วยในการปลูกฝังและสืบทอดวัฒนธรรมหรือประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและประเทศชาติให้แก่บุคลากร ผู้เรียน และประชาชนในท้องถิ่น

กลยุทธ์ที่ 4 กลยุทธ์สร้างเครือข่ายความร่วมมือแบบรอบด้าน โดยใช้โรงเรียนกวดวิชาเป็นฐาน เน้นการบริหารเพื่อส่งเสริมด้านความสัมพันธ์ชุมชน และสังคมภายนอก การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และข้อมูลระหว่างเครือข่าย การบริหารกิจการนักเรียน และการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียนกวดวิชา ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง ดังต่อไปนี้

กลยุทธ์รองที่ 4.1 สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกวดวิชาด้วยกัน โดยการจัดตั้งสมาคมของโรงเรียนกวดวิชาเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ต่าง ๆ ในการบริหารโรงเรียนกวดวิชา

กลยุทธ์รองที่ 4.2 สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกวดวิชากับโรงเรียนในระบบหรือสถานศึกษาอื่น ๆ สนับสนุนให้บุคลากรได้ออกไปบริการวิชา หรือบริการแนะแนวความรู้แก่สถานศึกษาอื่น ๆ ภายนอกโรงเรียนกวดวิชา

กลยุทธ์รองที่ 4.3 สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกวดวิชากับผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน จัดตั้งศูนย์ประสานงานเพื่อให้ความช่วยเหลือ อำนาจ

ความสะดวกผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนที่ต้องการสนับสนุนจากโรงเรียนกวดวิชา เสนอแนะ ร้องเรียน หรือติชมการดำเนินงานของโรงเรียนกวดวิชา เพื่อนำไปพัฒนาและปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น

โดยภาพรวมแล้ว SCAN Strategy ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไปนั้น มีเป้าหมายเพื่อกำหนดมาตรฐานเพื่อสร้างความประทับใจให้แก่ผู้ที่อยู่ภายในโรงเรียนกวดวิชาและผู้ที่มาใช้บริการก่อนเป็นลำดับแรก จากนั้นเมื่อโรงเรียนกวดวิชามีความพร้อม ความมั่นใจในการดำเนินกิจการที่ดีแล้ว ก็จะนำไปสู่กลยุทธ์ที่จะสร้างภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นโดยใช้กลยุทธ์การส่งเสริมกิจกรรมเพื่อประโยชน์แก่สังคม รวมถึงการรวมตัวกันของเครือข่ายเพื่อประสานพลังในการขับเคลื่อนสังคมที่มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง และตระหนักถึงการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และสังคมที่โรงเรียนกวดวิชาสังกัดอยู่ เป็นการแสดงออกถึงความมีจริยธรรม และการเสียสละด้วยความสมัครเพื่อประโยชน์อันดีให้แก่สังคม ซึ่งถือเป็นระดับการแสดงออกของการรับผิดชอบต่อสังคมที่เป็นที่คาดหวังของกลยุทธ์ส่งเสริมการบริหารโรงเรียนกวดวิชา

การอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม มุ่งเน้นการขับเคลื่อนการดำเนินงานของโรงเรียนกวดวิชา ซึ่งถือว่าเป็นรูปแบบของการศึกษาเอกชนนอกระบบเป็นสถานศึกษาที่ดำเนินกิจการที่สนับสนุนนโยบายทางการศึกษาของประเทศไทยที่ต้องการปลูกฝังค่านิยมความรักในการศึกษา การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การสร้างนิสัยที่รักการเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning) ให้แก่เยาวชนไทยตามวิสัยทัศน์ หลักการ และจุดมุ่งหมายที่ระบุไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 4) โดยทั่วไปโรงเรียนกวดวิชาแล้วย่อมมีความโดดเด่นในด้านวิชาการ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่ไม่หยุดนิ่ง มีนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ทันสมัย มีการปรับปรุงข้อมูลการเรียนการสอนให้ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงของนโยบาย

การศึกษาของประเทศ เพราะจุดมุ่งหมายหลักของโรงเรียนกวดวิชา คือ การมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มีโอกาสปรับปรุงหรือพัฒนาทักษะด้านวิชาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ในชั้นเรียน และเพิ่มโอกาสทางวิชาการในสอบเข้าเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น

แต่อย่างไรก็ตามวิสัยทัศน์หลักการ และจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ก็ยังมีความมุ่งหมายอื่น ๆ อีกที่โรงเรียนกวดวิชาสามารถร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนนโยบายทางการศึกษาได้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการนำแนวคิดการบริหารธุรกิจเข้ามาผสมผสานกับการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกวดวิชาจะสามารถหลอมรวมกันเป็นกลยุทธ์ที่ตอบสนองความต้องการในเรื่องของการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม การมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะ และนำไปสังคมไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 4-6) ดังนั้นโรงเรียนกวดวิชาจึงเป็นอีกหนึ่งแรงสำคัญในการเป็นแบบอย่างที่ดีที่จะช่วยผลักดันค่านิยมอันดีงามเหล่านี้ให้แก่เยาวชน ผู้ปกครอง และชุมชนแวดล้อม ไม่เพียงแค่นั้น การดำเนินงานที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ใส่ใจ ดูแล สังคมแวดล้อม จะเป็นพลังในการส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนกวดวิชาที่มีภาพลักษณ์ที่ดีแก่คนในสังคม สามารถ

สร้างการยอมรับสนับสนุนได้เพิ่มขึ้น หรือแม้ในภาวะวิกฤติต่าง ๆ หากโรงเรียนกวดวิชามีเครือข่ายที่ดี มีการพัฒนาความสัมพันธ์อันดีแก่ชุมชนแล้ว โรงเรียนกวดวิชาย่อมจะได้รับภูมิคุ้มกันที่ดีในการได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน และสังคมที่โรงเรียนกวดวิชาสังกัดอยู่

ข้อเสนอแนะ

แนวทางของกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนกวดวิชา เพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมที่นำเสนอในงานวิจัยหรือเป็นเสมือนแนวปฏิบัติที่จะให้ผู้บริหารโรงเรียนกวดวิชาใช้พิจารณาประกอบการวางแผนการสื่อสารองค์กร และการสร้างตราสินค้า ซึ่งก็คือชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของโรงเรียนกวดวิชา ให้ดำเนินงานบริหารจัดการองค์กร เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคม และพร้อมที่จะขับเคลื่อนตนเองไปสู่สังคมฐานความรู้ (Knowledge-based Society) เพื่อความยั่งยืนของสังคมไทยต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจาก บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ชวณ ปานมีทรัพย์. (2551). *แผนธุรกิจโรงเรียนกวดวิชาคณิตศาสตร์ในย่านราชดำเนิน*. โครงการพิเศษของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงกมล บุญโกลก. (2546). *แผนธุรกิจสถาบันกวดวิชานิสิต*. โครงการพิเศษของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นักรบ พิมพ์ขาว. (2551). *คู่มือทำธุรกิจกวดวิชา แบบ Step by Step*. นนทบุรี: ไอดีซี อินโฟเน ดิสทริบิวเตอร์ เซ็นเตอร์.
- นริศรา สุปรการ. (2549). *การศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อธุรกิจโรงเรียนกวดวิชา*. โครงการพิเศษของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เนตรพัฒนา ยาวีราช. (2548). *การจัดการสมัยใหม่* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส.
- ปณิธิ มากซุง. (2547). *ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจการเข้าเรียนกวดวิชาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนวมินทราชูทิศ กรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกธุรกิจศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประภาวัลย์ ขวณไชยะกุล. (2546). *การศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจในการเรียนกวดวิชา: กรณีศึกษา นักเรียนโรงเรียนกวดวิชาเดอะติวเตอร์*. ปริญญานิพนธ์หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิชัย สมสงส์สวัสดิ์. (2552). ธุรกิจโรงเรียนกวดวิชายังมีแนวโน้มเติบโต. *สารวิจัยธุรกิจธนาคารกรุงเทพ*. ปีที่ 13 (14).
- ยุทธพิงค์ จิว. (2555). *Effect! GROWTH MODEL. The Company*. ปีที่ 14 (1), 64-95.
- ลลิตา นภารัตน์. (2551). *การศึกษาความเป็นไปได้ในการลงทุนเปิดโรงเรียนสอนกวดวิชาคณิตศาสตร์ครูเซ่ง*. โครงการพิเศษของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณิ แกมเกตุ. (2551). *วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิภูษะ. (2552). *กวดวิชาอะไร...ที่ไหนดี?*. กรุงเทพฯ: เอกซ์ที บัค.
- วีรพล รัตนภาสกร. (2555). รูปแบบของการจัดการศึกษาตามกระบวนทัศน์ใหม่ของสถาบันกวดวิชาในประเทศไทย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 2(2) (กรกฎาคม-ธันวาคม), 129-138.
- ศีล มติธรรม. (2544). กวดวิชา: หนทางสู่มหาวิทยาลัย “ค่านิยม-ความจำเป็น” ของเด็กรุ่นใหม่. *วิทยาคาร*, 100(3), 14-17.

- สุดารัตน์ ศิริเมือง และน้ำฝน กัลญา. (2549). *โรงเรียนกวดวิชาพรวาย*. กรุงเทพฯ: บิสชีเดีย.
- สุวิมล จีระทองศรี. (2552). *ผลสัมฤทธิ์ของการวิชาและการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สถิติประยุกต์และเทคโนโลยีสารสนเทศ) คณะสถิติประยุกต์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2550). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2545). *ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานโรงเรียนเอกชน ประเภทกวดวิชา พ.ศ. 2545*. ค้นจาก http://www.opec.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=4513&catid=20%3A2009-11-09-11-35-10&Itemid=28&lang=th
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2550). *พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550*. ค้นจาก <http://kormor.obec.go.th/act/act066.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2554). *ชื่อ/ที่อยู่โรงเรียนกวดวิชา*. ค้นจาก http://www.opec.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=4539%3A2009-12-29-03-38-56&catid=14%3A2009-10-04-12-26-14&Itemid=12&lang=th
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2556). *รายชื่อโรงเรียนกวดวิชาภายใต้สังกัด กร*. ค้นจาก http://www.nfe-opec.com/index.php?option=com_content&view=article&id=92:2012-04-23-20-27-29&catid=47:2012-04-23-20-24-27&Itemid=166
- อุดมเดช ชาแก้ว. (2547). *ทัศนคติและแนวโน้มพฤติกรรมของผู้ปกครองของนักเรียนที่มีต่อโรงเรียนกวดวิชา SBC*. สารนิพนธ์หลักสูตรปริญญาธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2552). *หลักและกระบวนการจัดการด้านบริหารการศึกษา (Principles and management processes of educational administration)*. เอกสารประกอบการสอนวิชา 2747730 PRIN PROC ED ADMIN ระดับบัณฑิตศึกษา. ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bellanca, J. & Brandt, R. ed. (2010). *21st Century skills: Rethinking how students learn*. BrainSMART: Solution Tree.

กลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำแบบไทย ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

Strategies for the Development of Thai-Style Leaders' Characteristics of Administrators in Basic Education Institution

พิมพ์วิฐตา วัฒนวงศ์ปัญญา, ปองสิน วิเศษศิริ และ ไพฑูรย์ สีนลารัตน์

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณควบคู่กับวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้ (1) ศึกษาองค์ประกอบของคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหาร (2) ศึกษาสภาพปัจจุบันของผู้บริหารตามคุณลักษณะผู้นำแบบไทย (3) ศึกษาคุณลักษณะผู้นำแบบไทยที่พึงประสงค์ของผู้บริหารตามความคาดหวังของตัวผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง (4) พัฒนากลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระ ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า (1) องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำแบบไทยมี 5 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านทัศนคติ ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม (2) สภาพปัจจุบันของคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้ง 5 ด้าน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรู้กับด้านทักษะอยู่ระดับปานกลาง (3) คุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคาดหวัง พบว่าโดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม (4) กลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำแบบไทย มี 2 กลยุทธ์หลัก 6 กลยุทธ์รอง และ 12 วิธีดำเนินการ โดยมีกลยุทธ์หลัก คือ (1) กลยุทธ์เสริมสร้างทักษะผู้นำแบบไทยในศตวรรษที่ 21 และ (2) กลยุทธ์พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ

คำสำคัญ: คุณลักษณะผู้นำแบบไทย, ผู้บริหารสถานศึกษา, สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

This mix method research aimed to (1) analyze the characteristics of Thai leadership style of administrators in basic educational institutions, (2) study the current and existing situations of administrators based on the Thai leadership characteristics, (3) systematically analyze the desired traits and characteristics of administrators and pertinent leaders in basic educational institutions, (4) develop strategies to enhance

qualities and traits as well as characteristics of the leaders, teachers, school administrators and all those involved in running and operating basic educational institutions. The population of the study included school administrators, subject leaders, chairman of education committee and parents. The tools used were questionnaires and interview questions, with statistical tools being percentile, average and standard deviation. The study has found the following results: (1) There are five main areas of Thai-style leadership characteristics: knowledge area, skills, attitude and mindset, personality, and ethical and morality areas. (2) Currently, the Thai-style characteristics of administrators in basic educational institutions touched or possessed each of the above characteristics; however, the areas of knowledge and skills sets were only at an average level. (3) The desired Thai-style leaders' characteristics of administrators in basic educational institutions are at a high level, while the areas with maximum desired levels are ethical and moral area. (4) The strategic roadmap to enhance and develop the Thai-style leaders' characteristics consists of 2 main strategies, with 6 sub strategies, and 12 additional methods. The two main strategies are: a strategy to build the skills of Thai-style leaders in the 21st century; and a strategy to build and develop collaborative networks.

Keywords: characteristics of Thai style leaders, leadership Thai style, administers in Basic Education Institution

ความนำ

จากการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาการศึกษา การพัฒนาการบริหาร การศึกษา และการพัฒนาองค์กรการศึกษา ทำให้ทราบว่าหน่วยงานทางการศึกษามีบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างมาก และสามารถส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการพัฒนาประเทศในทุกๆ ด้าน องค์กรหรือหน่วยงานทั้งปวงย่อมจะต้องมีผู้บริหารสูงสุดทำหน้าที่รับผิดชอบหน่วยงานนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งขององค์กรเป็นตัวแปรสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อความสำเร็จและความล้มเหลวขององค์กร การที่หน่วยงานจะสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถ และทักษะของผู้บริหารเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการพัฒนาผู้บริหารให้ไปในทิศทางที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม (ประสิทธิ์ เชี่ยวศรี, 2543) โดยเฉพาะช่วงเวลาที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับสถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

และส่งผลกระทบรุนแรงกว่าหลายช่วงที่ผ่านมา รวมถึงการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ที่เน้นการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมโดยมี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพมาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน พร้อมทั้งเสริมสร้างให้แข็งแกร่งเพื่อเป็นรากฐานการพัฒนาประเทศได้แก่ ทุนทางวัฒนธรรม ทุนสังคม ภูมิปัญญาไทย เพื่อพัฒนาคนและสังคมไทยสู่สังคมคุณภาพ โดยมีวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ว่า “คนไทยภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีมิตรไมตรีบนวิถีชีวิตแห่งความพอเพียง ยึดมั่นในวัฒนธรรม ประชาธิปไตย และหลักธรรมาภิบาล การบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่ทั่วถึง มีคุณภาพ สังคมมีความปลอดภัยและมั่นคง อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ดี เกื้อกูลและเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ระบบการผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน อยู่บนฐานทางเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองและแข่งขันได้ในเวทีโลก สามารถอยู่ในประชาคมภูมิภาคและโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี” (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2554)

จากวิสัยทัศน์ดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาคนของประเทศไทย ที่เน้นการพัฒนาบนพื้นฐานของบริบทสังคมไทย บนพื้นฐานของวัฒนธรรมและค่านิยมไทยที่มีอยู่ แต่การพัฒนาดังกล่าวไม่มีทางเกิดขึ้นได้ หากขาดผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสามารถ ความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคมไทย ย่อมส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพของคน เพราะผู้บริหารการศึกษานับว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคนและการจัดคุณภาพการศึกษาของประเทศ

สาเหตุที่ทำให้การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาไม่ได้ผลเท่าที่ควร ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2549, หน้า 24-25) ระบุว่า เพราะการศึกษาของไทยมีลักษณะตามอย่างต่างประเทศมาตลอด ปรับเปลี่ยนไปตามความเปลี่ยนแปลงของโลกและเน้นสาระที่พัฒนาขึ้นในซีกโลกตะวันตกมาตลอด ก่อให้เกิดปัญหาของการศึกษาไทยอย่างชัดเจน คือ การพึ่งพาต่างประเทศ ทำให้การจัดการศึกษาของไทยและการผลิตบุคลากรทางการศึกษาของไทยไม่สอดคล้องกับพื้นเพธรรมชาติ และวัฒนธรรมของไทย ก่อให้เกิดการบริโภคนิยมของการศึกษา ทำให้ระบบการศึกษาไทยเป็นระบบบริโภคนิยม นอกจากนี้ตลอดระยะเวลาหลายทศวรรษที่ผ่านมา องค์ความรู้ทางด้านภาวะผู้นำได้รับการศึกษาและพัฒนาขึ้นมาค่อนข้างหลากหลาย แม้ว่านักวิชาการด้านการจัดการทั่วไปและการจัดการการศึกษาจะพยายามค้นหาความรู้เกี่ยวกับการเป็นผู้นำหลากหลายมุมมอง ด้วยแนวทางและระเบียบวิธีการศึกษาที่ต่างกัน และนักวิจัยไทยนำมาใช้สำหรับเป็นกรอบในการสร้างรูปแบบของความเป็นผู้นำภายใต้บริบทของสังคมไทยโดยใช้กรอบแนวคิดของโลกตะวันตกแทบทั้งสิ้น และทฤษฎีส่วนใหญ่ที่พัฒนาขึ้นจะอยู่ภายใต้สภาวะแวดล้อมของสังคมตะวันตก ซึ่งต่างจากสังคมไทย มีอยู่ไม่น้อยที่ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำมีปัญหาความไม่เป็นสากลของความรู้ ทำให้เป็นข้อจำกัดของการนำไปใช้ประโยชน์ในทุกสังคม (กล้า ทองขาว, 2552) และเมื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้สำหรับการพัฒนาผู้บริหารในสังคมไทยกลับไม่สะท้อนผลเท่าที่ควร เนื่องจากผลการวิจัยที่ได้เหมาะกับบริบทของสังคมตะวันตกมากกว่า จึงพบปัญหาในการบริหารงาน จากปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า

การบริหารเป็นไปตามแบบอย่างของต่างประเทศมากเกินไป เป็นผลมาจากคุณลักษณะผู้นำที่มีต่างประเทศเป็นผู้กำหนดขึ้น ดังนั้นประเทศไทยควรหันกลับมาดูการบริหารในบริบทของสังคมไทยและกำหนดคุณลักษณะผู้นำแบบไทย เพื่อให้สอดคล้องกับการที่ผู้บริหารนำไปปฏิบัติได้ (ปองสิน, 2555) จากสาเหตุดังกล่าวเพื่อให้ประเทศไทยพัฒนาอย่างมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับประเทศต่าง ๆ ได้ และสามารถเป็นประโยชน์กับสังคมไทยและคนไทยอย่างแท้จริง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารโรงเรียน หากผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่ดำรงตนตามวิถีชีวิตไทย การดำเนินชีวิตดังกล่าวจะเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับเยาวชนไทย เพื่อให้ความเป็นไทยคงอยู่ต่อไปในอนาคต ซึ่งจะทำให้การจัดการศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของรัฐบาลบนพื้นฐานทางวัฒนธรรมและสังคมของไทยและการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารโรงเรียนที่เหมาะสมกับบริบทของไทย เพื่อสร้างผู้นำรุ่นใหม่ให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพที่มีรูปแบบสอดคล้องกับวิถีไทย

การวิจัยนี้เน้นการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นระดับที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนส่วนใหญ่ของประเทศ เป็นหน่วยงานทางราชการที่มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับของประเทศ อันเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพให้กับประเทศ เพราะทางเดินหรืออนาคตของเยาวชนในวันข้างหน้าจะเป็นเช่นไรย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษา นอกจากนี้โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีจำนวนมากกว่าโรงเรียนสังกัดอื่น ๆ หากงานวิจัยเรื่องนี้สามารถพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพแล้ว คุณภาพการจัดการศึกษาของประเทศย่อมมีคุณภาพสูงขึ้น และโรงเรียนในสังกัดอื่นอาจนำไปพัฒนาเช่นกัน โดยงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อกำหนดเป้าหมาย กำหนดทิศทางการพัฒนาและกำหนดกลยุทธ์

ของการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารสถานศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

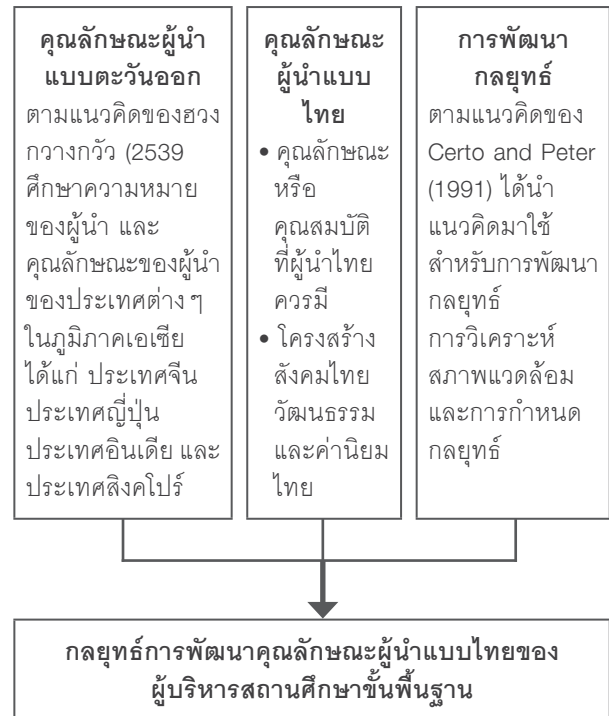
1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามคุณลักษณะผู้นำแบบไทย
3. เพื่อศึกษาคุณลักษณะผู้นำแบบไทยที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคาดหวังของตัวผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง
4. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดคุณลักษณะผู้นำแบบตะวันออก ด้วยการศึกษาค้นคว้าที่มีนักวิชาการต่างๆ ให้ข้อมูลไว้เกี่ยวกับความหมายของผู้นำ และคุณลักษณะของผู้นำของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชีย ได้แก่ ประเทศจีน ประเทศญี่ปุ่น ประเทศอินเดีย และประเทศสิงคโปร์ ประกอบด้วยแนวคิดของฮวง กวางกวี (2539)
2. คุณลักษณะผู้นำแบบไทย และมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาโครงสร้างสังคมไทย วัฒนธรรมและค่านิยมไทย แนวคิดการพัฒนากลยุทธ์ ประกอบด้วยแนวคิดของ Certo and Peter (1991) ได้นำแนวคิดมาใช้ในการพัฒนากลยุทธ์ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และการกำหนดกลยุทธ์

ประเด็นสำคัญของแนวคิด ปรากฏในตารางภาพกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยในรูปแบบการวิจัยผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยแบบสอบถามการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์เอกสาร (Content Analysis) และการสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิด้วยวิธี Focus Interview

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ของการวิจัยนี้ คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 29, 054 คน และผู้อำนวยการโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 2,361 คน โดยเป็นโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งสิ้น 31,415 คน

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยแยกประชากรออกเป็นกลุ่มประชากรย่อย หรือแบ่งเป็น

ชั้นภูมิก่อน ซึ่งแบ่งตามเขตตรวจราชการ 19 เขตและกรุงเทพมหานคร สำหรับการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie และ Morgan ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 380 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

1. ข้อมูลพื้นฐาน จำแนกตาม ตำแหน่งปัจจุบัน เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

2. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับปฏิบัติจริงและระดับที่คาดหวังของคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น 5 ด้าน คือ (1) ด้านความรู้ จำนวน 12 ข้อ (2) ด้านทักษะ จำนวน 11 ข้อ (3) ด้านทัศนคติ จำนวน 16 ข้อ (4) ด้านบุคลิกภาพ จำนวน 12 ข้อ (5) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม จำนวน 12 ข้อ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยถือเกณฑ์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.70 ขึ้นไป จึงยอมรับว่าแบบสอบถามมีความเที่ยง โดยแบบสอบถามนี้มีค่าพิสัยความเที่ยงอยู่ระหว่าง 0.811-0.986 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์และติดตามผลด้วยวิธีการโทรติดตามผลการตอบกลับได้แบบสอบถามตอบกลับมาทั้งสิ้น 270 โรง 1,206 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 71.05

ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามไปยังสถานศึกษา

ชั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 380 คน โดยแจกแบบสอบถามให้ผู้ให้ข้อมูลในแต่ละโรงเรียน คือ ผู้อำนวยการ 1 ฉบับ หัวหน้ากลุ่มสาระ 2 ฉบับ คณะกรรมการสถานศึกษา 1 ฉบับ และผู้ปกครอง 1 ฉบับ รวมทั้งสิ้นจำนวน 5 ฉบับ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรับแบบสอบถามได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจากแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐานด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์ข้อมูลระดับปฏิบัติจริงและระดับที่คาดหวังจากแบบสอบถาม 4 กลุ่ม คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง จาก 1,206 ฉบับ ประมวลผลเป็นโรงเรียน จำนวน 270 โรง โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การกำหนดกลยุทธ์และการพัฒนากลยุทธ์

ขั้นตอนของการกำหนดกลยุทธ์มีลำดับขั้นดังนี้

1. นำข้อมูลจากการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับปฏิบัติจริงและระดับความคาดหวังของคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน มาวิเคราะห์การจัดลำดับความต้องการจำเป็นของคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารสถานศึกษา และแบ่งส่วนของการประเมินออกเป็นระดับปฏิบัติจริงและระดับที่คาดหวังในแต่ละด้าน เพื่อใช้ในการให้ผู้บริหารสถานศึกษาประเมินตัวเองและผู้ที่เกี่ยวข้องอีก 3 กลุ่มประเมินผู้บริหารสถานศึกษาที่ตนเองสังกัดอยู่ในขั้นตอนนี้ ใช้เทคนิคสูตร Modified Priority Need Index (PNI_{Modified}) สูตรในการคำนวณมีดังนี้

$$PNI_{Modified} = \frac{(I - D)}{D}$$

เมื่อ PNI_{Modified} แทนดัชนีเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

I แทนค่าเฉลี่ยของบทบาทที่คาดหวัง
D แทนค่าเฉลี่ยของบทบาทที่แท้จริง

2. จัดกลุ่มความต้องการจำเป็น และการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ภาวะคุกคาม ของคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน

3. วิธีการวิเคราะห์เมทริกซ์ (matrix analysis) เป็นวิธีการวิเคราะห์ที่เน้นการเสนอผลส่วนที่เป็นจุดแข็ง และจุดอ่อนที่ควรได้รับการพัฒนา โดยแบ่งตาราง ออกเป็น 4 ช่อง แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับที่ คาดหวัง (เกณฑ์ที่ควรจะเป็น) และระดับปฏิบัติจริง จุดที่ใช้ในการแบ่งเป็นค่าเฉลี่ยสูงสุด - ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ประเมินว่าเหมาะสมที่จะเป็นจุดตัด (สุวิมล ว่องวานิช, 2550, หน้า 279)

4. พิจารณากลุ่มที่มีค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ สูง เป็นจุดอ่อน/ภาวะคุกคาม แสดงว่ามีความต้องการ จำเป็นที่ต้องการการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำแบบไทย ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงต้องนำข้อมูลนั้น มาพิจารณาในการนำเสนอกลยุทธ์ที่จะขจัด/ลดจุดอ่อน หรือภาวะคุกคาม สำหรับกลุ่มที่มีค่ากลุ่มที่มีค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ ปานกลาง และที่มีค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ ต่ำ จะเป็น จุดแข็ง ผลการประเมินโดยใช้การวิเคราะห์เมทริกซ์ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับปฏิบัติจริงและระดับ ที่คาดหวัง (สุวิมล ว่องวานิช, 2550)

5. นำข้อมูลการวิจัย จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามในรูปแบบ SWOT Matrix เพื่อนำมากำหนดเป็นกลยุทธ์การพัฒนา คุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน (ฉบับร่างกลยุทธ์) และทำการสัมภาษณ์ (In depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 16 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านบริหาร การศึกษา ด้านนโยบายการศึกษา และด้านผู้บริหาร สถานศึกษาแบ่งเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาและ ระดับมัธยมศึกษา (กลยุทธ์ฉบับสมบูรณ์)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาค้นคว้าประกอบของคุณลักษณะ ผู้นำแบบไทยของผู้บริหารสถานศึกษา

องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำแบบไทยมี 5 ด้าน คือ (1) ด้านความรู้ (2) ด้านทักษะ (3) ด้านทัศนคติ (4) ด้านบุคลิกภาพ (5) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม

2. การศึกษาสภาพปัจจุบันของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามคุณลักษณะผู้นำแบบไทย

สภาพปัจจุบันของผู้บริหารสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน โดยภาพรวมของแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรู้ กับด้านทักษะอยู่ระดับปานกลาง ด้านที่มีระดับสูงสุด คือ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม รองลงมาคือ ด้านทัศนคติ และด้านบุคลิกภาพ ตามลำดับ ในขณะที่ด้านที่มีระดับ ในปัจจุบันต่ำสุด คือ ด้านความรู้ กับด้านทักษะ

3. การศึกษาคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคาดหวัง ของตัวผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง

คุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคาดหวัง พบว่า โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ย มากที่สุด คือ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม รองลงมา คือ ด้านทัศนคติ และด้านบุคลิกภาพ

จากผลการประเมินความต้องการจำเป็นของ คุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน พบว่า ด้านที่มีค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ ของความ ต้องการจำเป็นสูงสุดคือ ด้านความรู้และด้านทักษะ รองลงมาคือ ด้านทัศนคติ ด้านบุคลิกภาพ และด้าน คุณธรรมและจริยธรรม โดยภาพรวมของความต้องการ จำเป็นของคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 5 ด้านที่มีความต้องการจำเป็น ในการพัฒนา คือ (1) การมีทักษะในการใช้ภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ (2) การเรียนรู้และเท่าทัน การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและสังคมโลก (3) การสามารถผสมผสานความเป็นโลกตะวันออกและ

โลกตะวันตกเข้าด้วยกัน (4) การมีความรู้ด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม เพื่อนำมาพัฒนางานและการศึกษา (5) การมีความรู้ทางด้านวัฒนธรรม วัฒนธรรมนิยม ประเพณี ค่านิยม ความเชื่อของชุมชน และสังคมไทย (6) การคิด วิเคราะห์และคาดการณ์เหตุการณ์ภายนอกเพื่อนำไปสู่ แนวทางการแก้ไขปัญหา (7) การมีความรู้เกี่ยวกับชุมชน สภาพแวดล้อมของชุมชน ทรพยากรในชุมชนปัญหา ของชุมชน (8) การมีความรู้ในกระบวนการบริหารและ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับงานและคนที่ ปฏิบัติ (9) การมีความรู้ในประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ความเป็นเหตุเป็นผลของบุคคลเหตุการณ์ และสิ่งต่าง ๆ มีความเข้าใจรากเหง้าประวัติศาสตร์ของไทย (10) การมีความรู้และความเข้าใจภาวะผู้นำ

4. การพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะ ผู้นำแบบไทยของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

กลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหาร มาจากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ภาวะคุกคาม จากแบบสอบถาม แล้วนำมากำหนดเป็น กลยุทธ์เพื่อเสริมจุดแข็ง และเพื่อลดหรือขจัดจุดอ่อน โดยมีค่านิยมของคนไทยและคุณลักษณะของสังคมไทย ที่ได้จากการศึกษาและสังเคราะห์เอกสาร รวมทั้ง การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 16 ท่าน มาพัฒนา เป็นแนวทางการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำ แบบไทยของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีจำนวน 2 กลยุทธ์หลัก 6 กลยุทธ์รอง และ 12 วิธีดำเนินการ มีรายละเอียดดังนี้ผลการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

กลยุทธ์หลัก 1 คือ กลยุทธ์เสริมสร้างทักษะ ผู้นำแบบไทยในศตวรรษที่ 21 (enhancing Thai-leader skills in the 21st century) เป็นกลยุทธ์ที่เน้นการพัฒนา ตัวผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรในสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง 6 วิธีดำเนินการ ดังนี้

1.1 กลยุทธ์รอง คือ เตรียมความพร้อม ผู้นำแบบไทยในศตวรรษที่ 21 (pre-service training Thai-leader skills in the 21st century) มีวิธีดำเนินการ คือ (1) การพัฒนาผู้บริหารก่อนเข้ารับตำแหน่งโดย ฝึกอบรมกับหน่วยงานที่ชำนาญการ (2) การพัฒนา ผู้บริหารระหว่างปฏิบัติหน้าที่ จัดฝึกงานด้วยวิธีการ

ศึกษาจากต้นแบบ (best practice) และจัดทำแผน พัฒนารายบุคคลให้เชื่อมโยงกับแนวทางการบริหาร คุณลักษณะผู้นำแบบไทยที่กำหนดไว้ เพื่อมุ่งผลไปสู่ การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาแบบไทย

1.2 กลยุทธ์รอง คือ พัฒนาทักษะผู้นำแบบไทย ในศตวรรษที่ 21 (developing Thai-leader skills in the 21st century) มีวิธีดำเนินการ คือ (1) การดำรงตนเป็น แบบอย่างที่ดี ปฏิบัติตามหลักกฎหมาย และดำรงตน อยู่ในความถูกต้อง/น้อมนำพระบรมราโชวาทไปปฏิบัติ และเผยแพร่ เพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิต (2) ยึดมั่น ในขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ และท้องถิ่น ด้วยการ เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา และกิจกรรมต่าง ๆ กับทาง ชุมชนอย่างต่อเนื่อง

1.3 เสริมสร้างทักษะการบริหารจัดการ การความรู้อย่างต่อเนื่อง (enhancing continuous-learning management skills) มีวิธีการดำเนินการ คือ (1) สร้างนิสัย รักการเรียนรู้ จัดสรรทรัพยากร เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และจูงใจให้ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรในโรงเรียน พัฒนาความรู้และทักษะ และพัฒนาตนเองเป็นแบบอย่าง ของการเรียนรู้ / จัดตั้งศูนย์ข่าวสาร ศูนย์การเรียนรู้และ พัฒนาวิชาชีพท้องถิ่น เพื่อขยายโอกาสการแลกเปลี่ยน ความรู้ / ผู้บริหารสถานศึกษาต้องพัฒนาตนเองให้เป็น ต้นแบบแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (2) กำหนดนโยบาย สำหรับการอบรมและพัฒนาความรู้ความสามารถ เฉพาะด้านของผู้บริหารและบุคลากรทุกฝ่าย โดยเชิญ บุคลากรที่มีความสามารถเฉพาะด้านนั้น ๆ มาให้ความรู้ เช่น ด้านภาษา ด้านเทคโนโลยี

กลยุทธ์หลัก 2 คือ กลยุทธ์พัฒนาเครือข่าย ความร่วมมือ (collaborative network development strategy) เป็นกลยุทธ์ที่เน้นการสร้างเครือข่ายและมี ปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง 6 วิธีดำเนินการ ดังนี้

2.1 กลยุทธ์รอง คือ เสริมสร้างความพร้อม ในการพัฒนาเครือข่าย (building the readiness in network development) มีวิธีการดำเนินการ คือ (1) พัฒนาให้ ผู้บริหารมีความรู้เรื่องการสร้างความร่วมมือ จัดหลักสูตร และองค์ความรู้ด้านเครือข่ายความร่วมมือ และมีการ

ดำเนินการพัฒนาทั้งหน่วยงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านบุคลากร ทรัพยากร และวัสดุอุปกรณ์/พัฒนาบุคลากร ให้มีความรู้และความเข้าใจในการประสานความร่วมมือ กลวิธีการทำงานร่วมกับผู้อื่น เทคนิคการสื่อสารกับบุคคลรอบด้าน

2.2 กลยุทธ์รอง คือ เสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายภายใน (strengthening internal network) มีวิธีการดำเนินการ คือ (1) สร้างความร่วมมือภายในระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับครู (2) สนับสนุนการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ด้วยวิธีการกระจายความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้ให้กับหัวหน้าฝ่ายต่างๆ สามารถดำเนินการบริหารงานและตัดสินใจได้เองในระดับที่เหมาะสม

2.3 เสริมสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายภายนอก (external network collaboration) มีวิธีการดำเนินการ คือ (1) สร้างความร่วมมือภายนอกระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ครู กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมการทำงาน (2) สร้างความร่วมมือแบบเครือข่ายจากผู้นำชุมชน และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ (3) เชิญผู้เชี่ยวชาญจากเขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานทางการศึกษา องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ดำเนินการบรรยาย อบรม ให้กับผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน และชุมชน

จากกลยุทธ์สำหรับการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานข้างต้น มีรายละเอียดในการนำเสนอตามตารางดังนี้

กลยุทธ์หลัก	กลยุทธ์รอง	แนวทาง/วิธีการ/กิจกรรม
1. กลยุทธ์เสริมสร้างทักษะผู้นำแบบไทยในศตวรรษที่ 21 (enhancing Thai-leader skills in the 21st century)	1.1 เตรียมความพร้อมผู้นำแบบไทยในศตวรรษที่ 21 (pre-service training Thai-leader skills in the 21st century)	1.1.1 พัฒนาผู้บริหารก่อนเข้ารับตำแหน่ง 1.1.2 พัฒนาผู้บริหารระหว่างปฏิบัติหน้าที่
	1.2 พัฒนาทักษะผู้นำแบบไทยในศตวรรษที่ 21 (developing Thai-leader skills in the 21st century)	1.2.1 การดำเนินตนเป็นแบบอย่างที่ดี 1.2.2 ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ และท้องถิ่น
	1.3 เสริมสร้างทักษะการบริหารจัดการความรู้อย่างต่อเนื่อง (enhancing continuous-learning management skills)	1.3.1 สร้างนิสัยรักการเรียนรู้ 1.3.2 กำหนดนโยบายสำหรับพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้บริหารและบุคลากรทุกฝ่าย
2. กลยุทธ์พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ (collaborative network development strategy)	2.1 เสริมสร้างความพร้อมในการพัฒนาเครือข่าย (building the readiness in network development)	2.1.1 พัฒนาให้ผู้บริหารมีความรู้เรื่องการสร้างความร่วมมือ
	2.2 เสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายภายใน (strengthening internal network)	2.2.1 สร้างความร่วมมือภายในระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับครู 2.2.2 สนับสนุนการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม
	2.3 เสริมสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายภายนอก (external network collaborative)	2.3.1 สร้างความร่วมมือภายนอกระหว่างผู้บริหาร 2.3.2 สร้างความร่วมมือแบบเครือข่ายจากผู้นำ 2.3.3 เชิญผู้เชี่ยวชาญจากเขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานทางการศึกษา องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ดำเนินการบรรยาย อบรมให้กับผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน และชุมชน

การอภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิเคราะห์ระดับปฏิบัติจริง และระดับความคาดหวังของคุณลักษณะผู้นำแบบไทย ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. การพัฒนาทางด้านความรู้และด้านทักษะที่เป็นจุดอ่อนของผลวิจัย สอดคล้องกับไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2553, หน้า 24-25) ที่กล่าวว่า การศึกษาของไทย มีลักษณะตามอย่างต่างประเทศมาตลอด ทำให้การจัดการศึกษาของไทย และการผลิตบุคลากรทางการศึกษาของไทย ไม่สอดคล้องกับพื้นเพธรรมชาติ และวัฒนธรรมของไทยเท่าที่ควร การอบรมคนบนพื้นฐานวัฒนธรรมไทย ไม่ได้รับการวิจัยเท่าที่ควร ปัญหาการจัดการศึกษาจึงไม่สอดคล้องกับชุมชนไทยมากพอ จากข้อมูลในตอนต้น สอดคล้องกับค่าความต้องการจำเป็นของงานวิจัยชิ้นนี้ ที่จำเป็นต้องพัฒนาคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการผสมผสานความเป็นโลกตะวันออกและโลกตะวันตกเข้าด้วยกัน การเรียนรู้ และเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและสังคมโลก ความเกี่ยวกับชุมชน สภาพแวดล้อมของชุมชน ทรัพยากรในชุมชน และปัญหาของชุมชน การมีความรู้ในประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ความเป็นเหตุเป็นผลของบุคคล เหตุการณ์ และสิ่งต่าง ๆ มีความเข้าใจจากเหง้าประวัติศาสตร์ของไทย

2. จากผลการวิจัยระดับปฏิบัติจริงและระดับที่คาดหวังของคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน ด้านความรู้ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การมีความเข้าใจในวิชาชีพครู รองลงมา คือ การรู้จักตนเอง เพื่อพัฒนาตนเอง จากข้อค้นพบดังกล่าว สอดคล้องกับการกำหนดมาตรฐานจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา (ธีระ รุณเจริญ, 2550, หน้า 104-130) ซึ่งเกี่ยวข้องกับด้านการบริหารวิชาการ กล่าวคือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้มีความรู้และเป็นผู้นำวิชาการ สามารถใช้ความรู้และประสบการณ์ แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ทันท่วงที มีวิสัยทัศน์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ใฝ่เรียนมุ่งมั่นพัฒนาตนเองอยู่เสมอ แสวงหาข้อมูลข่าวสาร ดังนั้นคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารสถานศึกษา สิ่งสำคัญนอกจากการเป็น

ผู้ที่มีความรู้แล้ว ต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจในวิชาชีพครูอย่างแท้จริง เพราะการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาเป็นวิชาชีพชั้นสูง ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการไปพร้อม ๆ กันอย่างกลมกลืนสอดคล้องตามสถานการณ์และความจำเป็น แต่ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย พบว่า คุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในรากเหง้าของความเป็นไทย และประวัติศาสตร์ชาติไทย มีหลักทางศาสนาเป็นหลักพื้นฐานในการดำรงชีวิต และต้องเคารพในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

3. ข้อค้นพบที่ได้จากผู้บริหารสถานศึกษาและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในภาพรวมของระดับที่คาดหวังของคุณลักษณะผู้นำแบบไทย สอดคล้องกับแนวคิดของท่าน ว.วชิรเมธี (2552) ที่กล่าวว่าผู้บริหารมี 4 แบบ โดยคุณลักษณะผู้นำแบบไทยที่ค้นพบสอดคล้องกับผู้บริหารแบบนายแพทย์ และผู้บริหารแบบชาวประมง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาตามคุณลักษณะผู้นำแบบไทย ต้องเป็นนักแก้ไขปัญหา เวลามีปัญหาเกิดขึ้น จะหาสมมติฐาน หาสาเหตุ หาวิธีการ และหาทางแก้ไข รวมทั้งต้องเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตัวเอง กล้าคิด กล้าทำ กล้านำ และกล้ารับผิดชอบ

4. โรงเรียนทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีความต้องการจำเป็นที่ตรงกัน 2 ประเด็น คือ (1) การมีทักษะในการใช้ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ (2) การเรียนรู้และเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและสังคมโลก ซึ่งผลการวิจัยที่ได้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ที่กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ด้วยการส่งเสริมการใช้และการอนุรักษ์การใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง ควบคู่กับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศหลัก รวมถึงการบูรณาการการเรียนรู้ให้หลากหลายทั้งทางด้านวิชาการ ทักษะชีวิต ศิลปะ กีฬา ดนตรี วัฒนธรรม ศาสนา ประชาธิปไตย ความเป็นไทย และเรื่องอาเซียนศึกษา

5. การปฏิบัติตนเมื่อทำงานร่วมกับผู้อื่นของผู้บริหารสถานศึกษา คือ (1) การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชา

(2) ใจกว้าง รับฟังผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับความคิดเห็นของตนเอง (3) สามารถเป็นได้ทั้งผู้นำที่ดี และผู้ตามที่ดี (4) การยอมรับ ให้ความสำคัญกับผู้อื่น และรู้จักยกย่องผู้อื่น เมื่อทำความดี มีค่าความต้องการจำเป็นน้อย ผลการวิจัยสะท้อนว่า การปฏิบัติตนของผู้บริหารสถานศึกษามีความต้องการจำเป็นสำหรับการพัฒนาอยู่ในระดับน้อย เพราะเป็นสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะเหล่านั้นอยู่แล้ว ผลที่ได้สอดคล้องกับแนวคิดของรังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544, หน้า 12-13) กล่าวว่า ผู้นำที่ดีควรเป็นผู้ที่มีบทบาท แสดงการติดต่อสื่อสารและแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชา และสอดคล้องกับคุณลักษณะผู้นำแบบโลกตะวันออกของประเทศจีนตามแนวคิดขงจื้อ (ฮวงกวางกั๋ว, 2539) ได้กล่าวถึงหลักการของการเป็นผู้นำ คือ ผู้ที่ยิ่งใหญ่ที่สุด คือ ผู้ที่ทำตนให้เล็กที่สุด ผู้ที่เล็กที่สุด จะกลายเป็นผู้ยิ่งใหญ่ที่สุด หมายความว่า ต้องเป็นผู้ที่ยอมรับฟังผู้อื่น เข้าใจสิ่งที่คนอื่นคิด ไม่เอาความเก่งของตนเองมาข่มลูกน้อง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาของวิระวัฒน์ อุทัยรัตน์ (2549, หน้า 80) กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารการศึกษาตามแนวปฏิรูปจะต้องมีบทบาทในฐานะเป็นผู้สร้าง และพัฒนาวิสัยทัศน์ร่วมขององค์กร (shared-vision establisher) เป็นผู้เสริมพลังอำนาจและแรงจูงใจให้แก่บุคลากรในองค์กร (empowerment & motivation leader) รวมทั้งเป็นผู้ประสานสัมพันธ์ภายในองค์กร (coordinator)

6. คุณลักษณะผู้นำแบบไทยที่ได้จากการวิจัยเมื่อเปรียบเทียบกับผู้นำแบบญี่ปุ่น จีนและอินเดีย พบว่ามีประเด็นที่ไม่สอดคล้องกัน คือ ผู้นำแบบญี่ปุ่น จีนและอินเดียจะเป็นผู้มีความรู้และทักษะซึ่งถือเป็นจุดแข็ง ในขณะที่ผู้นำแบบไทยจะมีด้านดังกล่าวเป็นจุดอ่อนที่ต้องได้รับการแก้ไข ซึ่งต้องอาศัยกลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะด้านความรู้และด้านทักษะเพิ่มเติมอย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบกับคุณลักษณะผู้นำของอินเดีย พบว่า มีประเด็นที่สอดคล้องกันคือมีจุดแข็งในคุณลักษณะด้านทัศนคติ โดยผู้นำแบบอินเดียจะมีความกล้าหาญ ยึดมั่นในความคิดความเชื่อที่ตนเองเห็นว่าถูกต้องและเป็นธรรม

การอภิปรายผลการพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. การดำเนินการในขั้นตอนตรวจสอบร่างกลยุทธ์ ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำแบบไทย ซึ่งผู้วิจัยพบว่ามีความโดดเด่นมีรายละเอียดดังนี้ (1) มีอุดมการณ์และวิสัยทัศน์ทางการศึกษา มองกว้างมองไกลไปสู่นาคต (2) เจนจัดวางแผนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ (3) หนักแน่น กล้าตัดสินใจ โดยเฉพาะที่เป็นประโยชน์กับส่วนรวม (4) เป็นตัวของตัวเอง จับใจ แก้ปัญหา แต่รอบคอบ (5) ต้องพัฒนาคนที่มาทำงานกับเราและพัฒนางานให้ดีขึ้น โดยระลึกอยู่เสมอ “ฉันทำงานกับคนเพื่อผลของงาน” (6) บริหารเชิงรุก คิดอะไรใหม่ ทำในสิ่งที่คิดว่าในอนาคตต้องทำ และเกิดผลดี (7) ประยุกต์ภาวะผู้นำ สามารถนำคนอื่นได้ สามารถสร้างเครือข่าย ต้องมีผู้ตามและพันธมิตร ต้องได้รับการยอมรับจากคนอื่น ผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีต้องเป็นครูของครู เป็นครูของเด็ก และเป็นครูของผู้ปกครอง โดยคุณลักษณะทั้ง 7 ประการนี้พิสูจน์ด้วยกาลเวลา

จากข้อมูลที่ได้จากข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 7 ข้อนี้ส่วนใหญ่สอดคล้องกับผลการวิจัยที่ผู้วิจัยค้นพบ แต่มีข้อที่โดดเด่นและแตกต่างจากข้อค้นพบคือ “ต้องพัฒนาคนที่มาทำงานกับเราและพัฒนางานให้ดีขึ้น โดยระลึกอยู่เสมอ ฉันทำงานกับคนเพื่อผลของงาน” ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญคือ เป็นผู้ที่เสียสละ ให้ความสนใจเรื่องส่วนรวมและเรื่องงานมากกว่าเรื่องส่วนตัวโดยคุณลักษณะในภาพรวมของคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นลักษณะผสมผสานระหว่างคุณลักษณะแบบไทยกับคุณลักษณะแบบต่างประเทศ กล่าวคือ มีรูปแบบของความเป็นไทย และไปกันได้กับสังคมโลก เป็นลักษณะลูกผสมระหว่างของไทยที่เหมาะสมกับประเทศไทยที่มีการเปลี่ยนแปลง

2. กลยุทธ์เสริมสร้างทักษะผู้นำแบบไทยในศตวรรษที่ 21 (enhancing Thai-leader skill in the 21 century) สอดคล้องกับผลการวิจัยของเบญจพร แก้วมีศรี (2546) ที่ได้นำเสนอแบบจำลองการพัฒนา

ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่บริหาร ซึ่งด้านที่มีความจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด 2 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านความรู้และด้านทักษะเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ยังมีส่วนที่ไม่สอดคล้องกัน กล่าวคือ ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ด้านทัศนคติเป็นจุดแข็งของผู้บริหารแบบไทย ในขณะที่ผลการวิจัยของเบญจพร แก้วมีศรี (2546) นั้น ได้ระบุให้ด้านทัศนคติเป็นส่วนหนึ่งของแบบจำลองการพัฒนาภาวะผู้นำ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยมีความแตกต่างกัน โดยเบญจพร แก้วมีศรี (2546) ได้ทำการเก็บข้อมูลผู้บริหารวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุขซึ่งคุณลักษณะด้านทัศนคติมีความจำเป็นอย่างมากต่อการทำงานในสายอาชีพนี้

3. กลยุทธ์รอง “พัฒนาทักษะผู้นำแบบไทยในศตวรรษที่ 21” สอดคล้องกับแนวคิดเชิงจิตของฮวงกวางกัว (2539) กล่าวคือ การพิจารณาเรื่องความยุติธรรม โดยใช้หลักการคิด คือ เมื่อเราไม่ชอบอะไร รังเกียจอะไร อย่างทำกับคนอื่นแบบนั้น วิธีการคิดดังกล่าวนำไปสู่การเป็นผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบในการเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ เรื่องหลักการของภาวะผู้นำแบบไทย กล่าวว่า ผู้นำแบบไทยต้องดำเนินอยู่เสมอว่าเป็นคนไทย มีหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญกำหนด และที่รัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนด ต้องเป็นผู้ที่มีธรรมะอยู่ในใจ มีความยุติธรรม มีคุณธรรมและจริยธรรม น้อมนำพระบรมราโชวาทเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการดำรงชีวิต โดยผู้นำต้องมีธรรมะอยู่ในใจนั้นสอดคล้องกับแนวคิดของท่าน ว.วชิรเมธี และงานวิจัยของเบญจพร แก้วมีศรี (2546)

4. กลยุทธ์รอง “เสริมสร้างทักษะการบริหารจัดการความรู้อย่างต่อเนื่อง” สอดคล้องกับคุณลักษณะผู้นำแบบจีนกล่าวคือ ผู้นำต้องเป็นผู้ที่พัฒนาตนเองตลอดเวลา พิจารณาอยู่เสมอว่า ทำอย่างไรเราจึงจะมองอะไรแล้วสามารถเห็นและเข้าใจสิ่งนั้นได้ ทะลุปรุโปร่ง ตั้งใจดู ตั้งใจฟัง ป้องกันการตีความผิดตีความเข้าใจตัวเอง ต้องหัดคิดการณีกเล และต้องศึกษาหาข้อมูลไปพร้อมๆ กัน

5. กลยุทธ์พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ (collaborative network development strategy) สอดคล้องกับงานวิจัยของสมศักดิ์ ภู่วิภาดาธรรม (2551) กล่าวคือ การพัฒนาคุณลักษณะของบุคคล ต้องมีทักษะส่วนบุคคลและสังคม แต่ส่วนที่แตกต่างกับงานวิจัยชิ้นนี้ คือ ผู้นำจะเกิดการพัฒนาที่ดีได้นั้นต้องมีการจัดสภาพแวดล้อมและการร่วมมือในการทำงานกับบุคคลอื่นเพื่อเป็นแรงจูงใจที่ทำให้ผู้นำเกิดแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ และการพัฒนาตนเอง

6. สรุปภาพรวมของกลยุทธ์ (1) กลยุทธ์เสริมสร้างทักษะผู้นำแบบไทยในศตวรรษที่ 21 (enhancing Thai-leader skill in the 21st century) (2) กลยุทธ์พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ (collaborative network development strategy) พบว่า แนวทางหรือกิจกรรมสำหรับการพัฒนาตามคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารสถานศึกษามีคุณสมบัติไม่แตกต่างจากมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาตามที่คุรุสภา (2548) กำหนดไว้ จากข้อค้นพบและกลยุทธ์ที่ได้แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการบริหารและกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมไทยเริ่มเปลี่ยนไป คือ การเป็นผู้นำแบบไทยจะต้องมีคุณลักษณะที่มีความเป็นสากลมากขึ้น แต่จุดสำคัญที่แตกต่างจากมาตรฐานวิชาชีพ คือ ความเป็นผู้บริหารสถานศึกษาตามคุณลักษณะผู้นำไทยที่พบ คือ ต้องรู้จักวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ของชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่กับความทันสมัย ความเป็นสากล และวัฒนธรรมของต่างประเทศด้วย กล่าวคือ นอกจากการพัฒนาตนเองตามสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงแล้วยังต้องพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับสภาพและลักษณะของคนไทย เพื่อรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรม และค่านิยมอันดีที่เป็นเอกลักษณ์แบบไทยให้ดำรงอยู่โดยกลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนี้ไม่ได้เน้นเรื่องการพัฒนาตนเองเท่านั้น แต่ยังเน้นการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น เพราะการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามคุณลักษณะผู้นำแบบไทยจะต้องเป็นคนที่เข้มแข็งเมื่อต้องแข่งขัน และต้องรู้จักประนีประนอมเมื่อต้องร่วมมือ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยมี 2 สาระสำคัญ คือ ข้อเสนอแนะในการนำผลไปปฏิบัติ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การจัดหลักสูตรพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา

จากผลการวิจัย พบว่า ทั้งระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษามีความต้องการจำเป็นใน 4 ประเด็นที่เหมือนกัน คือ 1) การมีทักษะในการใช้ภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ 2) การเรียนรู้และเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและสังคมโลก 3) การมีความรู้ด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม เพื่อนำมาพัฒนางาน และการศึกษา และ 4) มีการคิด วิเคราะห์และคาดการณ์เหตุการณ์ภายนอกเพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหา ดังนั้นทางหน่วยงานที่รับผิดชอบในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดหลักสูตรการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้ได้รับการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำในการจัดการเรียนรู้ทางด้านการใช้ภาษา การเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ภายในประเทศและต่างประเทศ ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี และการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ สามารถเป็นผู้นำที่เป็นต้นแบบและสามารถลงมือปฏิบัติ และส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เกี่ยวข้องได้ปฏิบัติให้มากขึ้น

2. การพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา

จากผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่สำคัญสำหรับการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การสนับสนุนเงินในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้ได้ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณลักษณะผู้นำแบบไทย และควรกระจายให้ให้เกิดความเหมาะสมกับขนาดและจำนวนบุคลากรที่มีอยู่ในโรงเรียน เพราะโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก มีบุคลากรไม่เพียงพอ ไม่สามารถพัฒนาได้เท่ากับโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่

3. การสร้างแรงจูงใจในการพัฒนา

จากผลการวิจัย พบว่า คุณลักษณะที่เป็นจุดอ่อนของผู้นำแบบไทยคือด้านทักษะและด้านความรู้ซึ่งสามารถ

แก้ไขพัฒนาได้โดยนำกลยุทธ์ที่ได้จากผลการวิจัยข้างต้นมาประยุกต์ใช้ อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรพิจารณาแนวทางที่จะกระตุ้นให้ผู้บริหารโรงเรียนเกิดความตื่นตัวในการพัฒนาตนเองควบคู่ไปด้วย เพราะโดยปกติแล้วผู้บริหารโรงเรียนจะได้รับการแต่งตั้งจากหน่วยงานของรัฐ และดำรงตำแหน่งจนกว่าจะมีการปรับโอนย้าย ลาออก หรือเกษียณก่อนกำหนด ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนไม่มีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง ดังนั้น จึงควรพิจารณากำหนดหรือแก้ไขกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการดำรงตำแหน่งของผู้บริหารโรงเรียนโดยมีกำหนดระยะเวลา เช่น 4 ปี เป็นต้น หลังจากนั้นให้ทางคณะอาจารย์ และนักเรียนในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผู้บริหารโรงเรียนว่ามีความรู้ความสามารถที่จะบริหารโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียนได้หรือไม่ แนวทางนี้จะทำให้ผู้บริหารโรงเรียนเกิดความตื่นตัวในการที่จะพัฒนาตนเองและนำความรู้มาพัฒนาโรงเรียนของตนและชุมชนมากยิ่งขึ้น

4. การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและยอมรับคำติชม

จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารมีจุดแข็งทางด้านทัศนคติ ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ดังนั้น จึงควรนำจุดแข็งเหล่านี้มาใช้โดยเปิดโอกาสให้คณะอาจารย์ นักเรียน ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของผู้บริหาร พร้อมทั้งยอมรับคำติชมที่เกิดขึ้น และนำไปปรับปรุงแก้ไขตนเองอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นการนำเสนอในภาพรวมเท่านั้น การบริหารโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพย่อมมีวิธีการดำเนินงานที่แตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ ดังนั้น สิ่งที่สามารถสะท้อนจุดอ่อนและข้อบกพร่องของผู้บริหารได้ดีที่สุด คือ การรับฟังข้อมูลจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม เพื่อให้ผู้บริหารสามารถทำงานร่วมกับบุคลากรในโรงเรียน และชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะประชากร โรงเรียนระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาในเชิงภาพรวม ไม่ได้ศึกษาแยกตามขนาดของโรงเรียน แม้ว่าในงานวิจัยจะเก็บข้อมูลตามขนาดของโรงเรียน แต่ไม่ได้ทำการวิเคราะห์ ซึ่งอาจไม่ครอบคลุมหรือสอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน จึงควรมีการศึกษาวิจัยในกลุ่มโรงเรียนที่มีความครอบคลุมมากขึ้น เช่น ทำการศึกษาตามขนาดของสถานศึกษา โดยเฉพาะ เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาศึกษาเปรียบเทียบ เพื่อให้ได้กลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารสถานศึกษาที่เหมาะสมกับขนาดของสถานศึกษา

2. งานวิจัยครั้งนี้ศึกษาคุณลักษณะผู้นำแบบไทย แต่ไม่ได้ศึกษาถึงไปถึงคุณลักษณะที่กำหนดไว้ตรงกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับรางวัล ดังนั้นควรมีการศึกษาเชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลดีเด่นด้านความเป็นไทย โดยเฉพาะเจาะจง เพื่อเปรียบเทียบกับผลการวิจัยที่ได้ หากพบข้อแตกต่างสามารถพัฒนาเป็นกลยุทธ์ที่พัฒนาคุณลักษณะผู้นำแบบไทยได้อย่างเหมาะสม แต่ถ้าไม่มีความแตกต่างกันจะเป็นการยืนยันข้อค้นพบ ให้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจาก บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

- กล้า ทองขาว. (2552). *วิกฤติภาวะผู้นำทางการศึกษา แนวทางการวิจัยและการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : ข้าวฟ่าง.
- เบญจพร แก้วมีศรี. (2546). *การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข*. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประสิทธิ์ เขียวศรี. (2555). *การพัฒนาผู้บริหารการศึกษา*. ค้นจาก http://www.seameo.org/vl/articles/ed_admin.htm
- ปองสิน วิเศษศิริ. (2555). *ภาวะผู้นำกับการบริหารการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา*. เอกสารประกอบรายวิชา 2747865 ภาวะผู้นำกับการบริหารการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา.
- ไพฑูรย์ สีนารัตน์. (2553). *ผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลผลิตภาพ: กระบวนทัศน์ใหม่และผู้นำใหม่ทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจิตร ศรีส้าน. *นายกสภามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี*. สัมภาษณ์, 8 พฤษภาคม 2556.
- วิเชียร ชิวพิมาย. (2538). *การนำเสนอแบบจำลองการพัฒนาภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์. (2549). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวปฏิรูป. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย, 1(1), 80.

สุวิมล ว่องวานิช. (2550). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ธรรมดาเพลส.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2554). สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555 - 2559. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

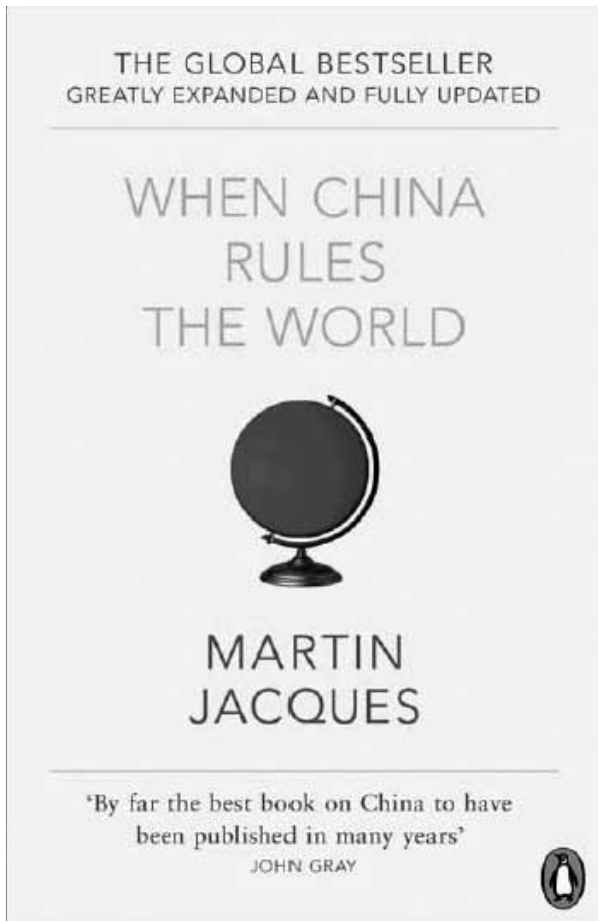
ฮวงกวางกัวว. (2539). กระบวนการผู้นำทางธุรกิจ แบบฉบับของคนจีน ตามปรัชญาจีน. กรุงเทพมหานคร: โนเบิลมีเดีย.

Certo, S. C. & Peter, J. P. (1991). *Strategie management: Concept and applications*. New York: McGraw-Hill.

แนะนำหนังสือ

Book Reviews

When China Rules the World

ผู้เขียน: Martin Jacques

สำนักพิมพ์: Penguin

636 หน้า

อัมพร ศรีเสริมโภค

ในกระแสที่จีนมาแรงและเป็นศูนย์กลางของเศรษฐกิจโลก ผู้ที่สนใจการเมืองและเศรษฐกิจในกระแสโลกาภิวัตน์ต่างหันมาศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับจีนอย่างจริงจังในหลากหลายมิติ หนังสือที่น่าสนใจเล่มหนึ่งคือ When China Rules the World ซึ่งถ้าแปลเป็นชื่อไทยอาจจะได้ว่า 'เมื่อจีนครองโลก' เขียนโดย Martin Jacques หนังสือเล่มนี้เขียนเกี่ยวกับจีนไว้อย่างละเอียดในทุกมิติ และได้รับการยอมรับและตอบรับที่ดีที่สุดเล่มหนึ่ง โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ให้ชื่อว่า The End of the Western World. มีรายละเอียดทั่วความไปถึงโลกตะวันตกในยุครุ่งเรือง จนแผ่อิทธิพลไปทั่วโลก ในช่วงระยะเวลาประมาณ 500 ปี ประเทศผู้นำทางเศรษฐกิจซึ่งปัจจุบันจัดอยู่ในอันดับ 3 คือ ญี่ปุ่น ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้เลียนแบบตะวันตกทั้งในด้านของเทคโนโลยีและการดำเนินชีวิต ทำให้ประสบความสำเร็จจนก้าวมา

เป็นอภิมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของโลก ในขณะที่จีนในช่วงนั้นยังเดินถอยหลังและหาทิศทางของตนเอง ในหลายทศวรรษ จนเริ่มจับทิศทางที่เป็นของตัวเองได้ และก้าวเข้ามาเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจอันดับ 2 ของโลกในปัจจุบัน

ตอนที่ 2 ให้ชื่อว่า The Age of China ได้ให้ข้อมูลเชิงลึกเริ่มต้นจากการก้าวเข้ามาเป็นมหาเศรษฐกิจโลกของจีน จากเอกลักษณ์ที่เป็นตัวของตัวเองในด้านของความเจริญรุ่งเรืองในอดีตหรือที่เรียกว่าเป็น A Civilization-State ซึ่งจีนมีความภาคภูมิใจในอดีตของตนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตนและเป็นอารยรัฐที่ไม่เหมือนใคร โดยมีความเชื่อว่าคนจีนมีเชื้อสายชาติพันธุ์มาจากเผ่าพันธุ์ที่แตกต่างจากชนชาติอื่น และจีนเน้นสถาบันครอบครัวตลอดจนสืบทอดวัฒนธรรมที่มีอารยธรรมรุ่งเรืองมากกว่าห้าพันปี นอกจากนี้จีนยังยึดถือคุณธรรมของขงจื้อในทางการเมืองการปกครองที่โดดเด่น และเนื่องจากคนจีนจะกระจายอาศัยอยู่ไปทั่วทุกมุมโลก ไม่อาศัยปะปนกับชนชาติอื่นภาษาจีนก็จะมีกระจายใช้ในการสื่อสารไปทั่วโลก ดังนั้นเมื่อจีนก้าวเข้ามาเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ แนนอนภาษาจีนก็จะเป็นที่นิยมมากขึ้น และในอนาคต Martin Jacques ก็ได้ทำนายไว้ว่า ภายในช่วงเวลา 50 ปี ต่อจากนี้ไป ภาษาจีนก็จะเข้ามามีบทบาทมากกว่าหรือเท่ากับภาษาอังกฤษอย่างแนนอนและจีนประสบความสำเร็จจนผงาดขึ้นมาเป็นผู้นำโลกแทนสหรัฐอเมริกา ซึ่งผู้เชี่ยวชาญด้านจีนศึกษาต่างให้ความเห็นพ้องกันว่าภายในอีก 20-30 ปีข้างหน้าจีนจะก้าวเข้ามานำหน้าประเทศสหรัฐอเมริกา โดยจีนจะมีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเมืองการปกครองใหม่ซึ่งเป็นแบบสังคมนิยมที่แตกต่างจากประชาธิปไตยแบบทุนนิยมซึ่งได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่าล้มเหลว เนื่องจากทุนนิยมในยุคโลกาภิวัตน์ได้ก่อให้เกิดปัญหามากมายทั้งในด้านการเมือง การปกครอง ตลอดจนช่องว่างระหว่างคนมีกับคนยากจน และสร้างความขัดแย้งกระจายไปทั่วทุกมุมโลกในขณะนี้ และเมื่อจีนครองโลกอิทธิพลของจีนจะค่อยๆ ทำให้การเมืองโลกเปลี่ยนแปลงไปในหลายมิติโดยให้ข้อสรุปที่น่าสนใจไว้ใน 8 ประเด็น คือ

1. ด้านนโยบายต่างประเทศของจีน
2. ด้านการจัดระเบียบเศรษฐกิจโลกใหม่
3. ด้านการเป็นมหาอำนาจ (soft power) โดยการลงทุนทางเศรษฐกิจกับประเทศต่างๆ โดยเฉพาะในประเทศที่ด้อยพัฒนา
4. ด้านความเป็นรัฐชาติจีนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวแตกต่างไปจากชาติตะวันตก
5. ด้านการเป็นศูนย์กลางรูปแบบเศรษฐกิจโลกแนวใหม่
6. ด้านรูปแบบใหม่ของทุนนิยมกับการเมือง
7. ด้านความถดถอยในการเป็นมหาอำนาจของสหรัฐอเมริกา
8. ด้านความเปลี่ยนแปลงแบบใหม่ที่น่าสนใจจะเกิดขึ้นตามมา

ตอนที่ 3 หลังจากจีนผงาดขึ้นมาเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจโลก จีนจะเริ่มจัดระเบียบโลกใหม่อย่างค่อยเป็นค่อยไป ถึงแม้ว่าผู้เชี่ยวชาญชาวตะวันตกจะมีข้อคิดเห็นที่แตกต่างกันในเรื่องนี้ โดยฝ่ายหนึ่งมองว่าถึงอย่างไรจีนก็ยังไม่สามารถก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำโลกได้ เนื่องจากจีนขาดภูมิปัญญาทางด้านเทคโนโลยี นอกจากนี้จีนยังมีประชากรมากกว่าพันล้านคนก่อให้เกิดช่องว่างมากมาย และผู้นำจีนยังมีปัญหาคอร์รัปชัน ตลอดจนคนรุ่นใหม่ยังมีความต้องการ การเปลี่ยนแปลงการปกครองให้เป็นประชาธิปไตยแบบตะวันตก ซึ่งข้อคิดเห็นเหล่านี้ ต่างก็ขัดแย้งกับข้อคิดเห็นของ Martin Jacques ซึ่งได้พยากรณ์ไว้ว่า การผงาดขึ้นมาเป็นมหาอำนาจโลกของจีนนอกจากจะไม่ดำเนินตามรอยตะวันตกแล้วชาติตะวันตกยังจะต้องปรับเปลี่ยนตามทิศทางของจีนด้วย เนื่องจากประชาธิปไตยแบบตะวันตกที่เน้นทุนนิยมประสบกับความล้มเหลวและได้ผู้นำที่อ่อนแอไปทั่วโลก ทำให้นายทุนมีอิทธิพลมากกว่าการเมือง ตักตวงผลประโยชน์เฉพาะคนและพวกพ้องอันก่อให้เกิดข้อขัดแย้งต่างๆ ในสังคมมากมาย สถาบันครอบครัวล่มสลายสถาบันศาสนาได้อ่อนแอลง ในขณะที่ Martin Jacques ได้ให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับเอกลักษณ์และ

ปรัชญา ความเชื่อของจีนที่ยึดมั่นในคุณธรรมของขงจื้อ ตลอดจนความภาคภูมิใจในความเป็นอารยประเทศที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง จีนจึงมีความภูมิใจในความ เป็นชาติของตนประกอบกับการที่จีนสามารถคงไว้ซึ่ง จริยธรรมคุณธรรมตามหลักขงจื้อทั้งในด้านการเมือง การปกครอง และวิถีชีวิตประจำวัน ซึ่งยังมีอิทธิพล ถึงปัจจุบัน ลักษณะเด่นของจีนจากปรัชญาประจำชาติ ที่ผ่านมา ทำให้จีนมีความมั่นคงในฐานะที่เป็นรัฐชาติ อารยะเหนือชาติอื่น ตลอดจนการยึดถือหลักคุณธรรม ในการดำรงชีวิต เป็นสิ่งที่ตะวันตกให้ความสนใจ โดยเฉพาะรูปแบบการปกครองของจีนเป็นแบบลอร์ด ลอร์ดถูกจนกลายมาเป็นทุนนิยมแบบคอมมิวนิสต์ ก็น่า จะเป็นรูปแบบใหม่ในทางการเมืองที่โลกอาจจะนำมา เป็นแบบอย่าง ในยุคที่การเมืองมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ ตลอดเวลา และประชาธิปไตยแบบทุนนิยมตะวันตก กำลังสร้างความระส่ำระสายให้เกิดขึ้นในสังคมซึ่ง ไม่อาจจะสร้างความก้าวหน้าให้กับประชาชนได้อย่าง ทัดเทียมกันดังจะเห็นได้จากความถดถอยทางเศรษฐกิจ ของมหาอำนาจตะวันตกทั้งสหรัฐอเมริกา และ EU ซึ่งสร้างความขัดแย้งตลอดจนกระทบความเป็นอยู่ของ ชนชั้นกลางและระดับล่าง และปัญหาการว่างงานของ คนรุ่นใหม่ ในขณะที่ทุนนิยมแบบสังคมนิยมของจีน กลับสามารถสร้างความกินดี อยู่ดี ให้กับประชาชน ซึ่งมีจำนวนมากกว่าพันล้านคนประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นถึงแม้จะไม่ได้เกิดขึ้นกับทุกคน แต่เมื่อเทียบสัดส่วนกับชาติตะวันตก ความเจริญรุ่งเรือง ของจีน ถือเป็นเรื่องน่าอัศจรรย์และต้องยอมรับบทบาท ของผู้นำจีนที่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมีวิสัยทัศน์ กว้างไกลอุทิศตนทำงานเพื่อประเทศชาติอย่างแท้จริง Martin Jacques ยังได้ให้ข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับผู้นำจีน ยุคใหม่ ที่มีความแตกต่างจากผู้นำตะวันตก คือระบบ คอมมิวนิสต์ของจีนจะมีการคัดเลือกสมาชิกพรรค หลังจากนั้นจะมีการหล่อหลอมให้เกิดอุดมการณ์ในเรื่อง ความรักชาติและความเสียสละเพื่อส่วนรวมโดยสมาชิก พรรคจะทำงานอาสาสมัคร เพื่อให้เข้าใจความทุกข์ยาก ของประชาชน และนำประสบการณ์ที่ได้รับมาปรับปรุง เป็นนโยบาย ส่วนผู้นำระดับสูงขึ้นไปจะได้รับการศึกษา เป็นอย่างดี และจะได้รับการสนับสนุนจากผู้นำอาวุโส

ให้เข้ามามีบทบาทในทางการเมือง ดังนั้นจะเห็นได้ว่า จีนมีการเตรียมฝึกความเป็นผู้นำที่มีอุดมการณ์ให้กับ สมาชิกพรรค ผู้นำจีนยุคใหม่จึงเป็นผู้ที่มีความรู้สูงและ เข้ามาสร้างความสุขความเจริญให้กับประชาชน ส่วน ปัญหาคอร์รัปชันซึ่งเป็นเรื่องที่ถูกกล่าวหาโดยตลอด จีนก็ตระหนักในเรื่องนี้และกำลังหามาตรการแก้ไข อย่างจริงจัง การก้าวเข้ามาเป็นมหาอำนาจของจีนนั้น จีนจะดำเนินการคู่ขนานกันไปทั้ง Soft Power และ Hard Power ใน Hard Power จีนได้ขยายกำลังทหาร และสนับสนุนกองทัพ ทั้ง 3 เหล่า ด้วยการสนับสนุน งบประมาณมหาศาล ในเรื่อง Soft Power โดยเฉพาะ ในประเทศที่มีพลังงาน เช่น แอฟริกา จีนได้เข้าไปให้ ความช่วยเหลือในเรื่อง Logistics และเกษตรกรรม ในขณะเดียวกันจีนได้เริ่มนโยบายใช้เงินหยวนเป็น อัตราแลกเปลี่ยนแทนเงินดอลลาร์ตลอดจนซื้อกิจการ ในโลกตะวันตกที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้เองมหาอำนาจตะวันตกจึงเกิดความหวั่นไหว กับการก้าวเข้ามาเป็นมหาอำนาจของจีน ทั้งในด้าน ภูมิศาสตร์การเมืองและเศรษฐกิจ และพยายามทุกวิถีทาง ที่จะขัดขวางโดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตาม Martin Jacques ได้อธิบายโดยใช้ข้อมูลประกอบไว้ อย่างมั่นใจว่าจีนจะแทนที่สหรัฐอเมริกา ผงาดขึ้นมา เป็นเจ้าโลกอย่างแน่นอนในระยะเวลาไม่เกิน 30 ปี และขยับขึ้นมาเป็นมหาอำนาจอันดับ 1 ของโลกแทนที่ สหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตาม จีนจะสามารถกำหนดหรือ จัดระเบียบโลกใหม่ในทางการเมืองได้หรือไม่ ยังคง ต้องใช้เวลาเป็นเครื่องพิสูจน์ ถึงแม้ว่านักวิเคราะห์ ชาวตะวันตกจะยังกังขาในบทบาทของจีน ในฐานะผู้นำ อันเนื่องมาจากปัญหภายในต่าง ๆ เช่น ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านช่องว่าง ระหว่างคนมีและความยากจน ตลอดจน คุณภาพชีวิตต่าง ๆ โดย Martin Jacques กลับมองว่า การที่จีนมีความยากจนและความล้าหลังในชนบท ที่แตกต่างจากเมืองใหญ่ ๆ ที่มีความก้าวหน้าทัดเทียม ตะวันตก ประเด็นนี้น่าจะเป็นข้อได้เปรียบ คือ จีนอาจจะ ถูกจัดเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาไม่ได้เป็นประเทศที่ พัฒนาแล้วอย่างประเทศทางตะวันตก ที่ทำให้จีนมีความ เข้าใจประเทศด้อยพัฒนามากขึ้นและสามารถประสาน ประโยชน์กับประเทศเหล่านี้ได้มากกว่าประเทศตะวันตก

ที่มุ่งเอาเราเปรียบประเทศที่ด้อยพัฒนาโดยจีนจะเป็นพันธมิตรกับประเทศที่ด้อยพัฒนาได้มากกว่าประเทศทางตะวันตก โดยเฉพาะในประเทศแถบแอฟริกาต่างเห็นประโยชน์จากการผูกมิตรกับจีนขึ้นเรื่อย ๆ ไม่ว่าความเห็นของนักวิเคราะห์จะแตกต่างกันอย่างไรก็ตาม Martin Jacques มั่นใจว่าจีนจะมีการปฏิรูปการเมืองการปกครองภายในและผู้นำจีนรุ่นใหม่จะสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับจีน และนำพาประเทศจีนให้ก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำโลกอย่างแน่นอนในอนาคต

ดังนั้น When China Rules the World จึงเป็นหนังสือที่นักวิชาการทุกคนควรอ่านเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจีนอย่างถูกต้องถึงแม้ว่าหนังสือเล่มนี้จะมีรายละเอียดมากถึง 636 หน้า และมี

เชิงอรรถประกอบอีก 176 หน้า แต่แนวการเขียนของ Martin Jacques ทำให้หนังสืออ่านง่าย ผู้อ่านจะได้รับความสุขสนทนากับและเพลิดเพลิน ทั้งจากการสัมผัสภาษาและการค้นคว้าวิจัยเชิงลึก ทำให้อ่านแล้วเหมือนกับว่าได้เข้าไปนั่งในห้องบรรยาย ที่ผู้บรรยายเปี่ยมไปด้วยความรู้และกระตือรือร้นในการนำเสนอเรื่องราวที่น่าสนใจ จึงขอเชิญชวนให้ท่านผู้สนใจเรื่องราวเกี่ยวกับจีนได้อ่านหนังสือเล่มนี้ด้วยตนเอง ถึงแม้ว่าหนังสือเล่มนี้จะเขียนมาตั้งแต่ปี 2510 และปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมเรื่อยมาจนถึงปี 2512 ซึ่งสำนักพิมพ์ Penguin เป็นผู้จัดพิมพ์จำหน่ายเนื้อหาหนังสือยังประกอบไปด้วยข้อมูลที่ทันสมัย และยังได้รับการจัดอันดับหนังสือขายดีระดับโลกจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

ธรรมะสร้างสุข

ผู้เขียน: พระปัญญานันทมุนี (ส.ณ.สง่า สุภาโร)

สำนักพิมพ์: ปีโปรท์ ในเครือสถาพรบุ๊ค

206 หน้า

ราคา 99 บาท

สุภกัญญา ชวนิชย์

หนังสือ “ธรรมะสร้างสุข” เป็นหนังสือซึ่งรวบรวมพระธรรมเทศนาของท่านเจ้าคุณพระปัญญานันทมุนี (ส.ณ. สง่า สุภาโร) เจ้าอาวาสวัดปัญญานันทาราม ตำบลคลองหก อำเภอกคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ที่ได้แสดงธรรมในที่ต่าง ๆ

หนังสือ “ธรรมะสร้างสุข” มีเนื้อหาซึ่งเป็นบทแสดงธรรมของท่านเจ้าคุณรวบรวมสืบเรื่อง ทุกเรื่องมีความกระชับ ชัดเจนและเข้าใจง่าย ใครที่ได้เคยฟังธรรมจากท่านคงเห็นตรงกันว่า ท่านสามารถเรียบเรียงเนื้อหาต่าง ๆ ได้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน มีกรณีศึกษาพร้อมสมัย ประกอบให้เห็นภาพและมีข้อสรุปที่กระชับให้ผู้ฟังสามารถจดจำไปใช้ได้เป็นอย่างดี

ท่านได้กล่าวว่า **เคล็ดลับในการดำเนินชีวิต** ได้แก่วิธีธรรมที่ประการง่าย ๆ ว่า ชีวิตจะมีค่าถ้าใช้เป็น ชีวิตจะโดดเด่นเพราะสันโดษ ชีวิตไม่มีโทษเพราะเห็นถูก และชีวิตต้องปลูกฝังความไม่ยึดติด

เรื่องแรก **“ชีวิตจะมีค่าถ้าใช้เป็น”** ชีวิตของคนเรานั้นถ้าเป็นเพียงการเกิดมาแล้ว มีการเปลี่ยนแปลงในช่วงที่มีชีวิตและแตกสลายไปในที่สุด ก็คงไม่แตกต่างไปจากสภาพธรรมชาติอื่น ๆ รอบ ๆ ตัว แต่การที่เราเกิดมาเป็นมนุษย์และอยู่ในบวรพุทธศาสนา เราควรจะต้องมีอะไรที่ดีกว่านี้ ก็คือ การพิจารณาว่า ทำอย่างไรชีวิตจึงจะมีสาระ ทำอย่างไรจึงจะใช้ชีวิตนี้ให้มีค่า ซึ่งก็คือการใช้ชีวิตให้เป็น

การใช้ชีวิตให้เป็น ก็คือการทำหน้าที่ คือเครื่องกำกับวิถีชีวิต ถ้าเราทำหน้าที่ต่าง ๆ ของตนเองให้ถูกต้อง ชีวิตหรือร่างกายของเราก็จะมีคุณค่าต่อตัวเราเองและต่อใคร ๆ เช่น ใช้ร่างกายนี้ทำงานแข่งกับเวลาเพื่อพัฒนาตนเองและสังคม แสวงหาสิ่งที่ควรแสวงหา และรักษาสิ่งที่อยู่ดีสำหรับหามานั้นอย่างดียิ่งในคุณค่า ซึ่งการดูแลรักษานั้นได้แก่ การเลือกคบหาสมาคมกับคน โดยท่านเปรียบกับการเข้าไปเลือกหาสิ่งของในห้างสรรพสินค้าที่มีอยู่มากมายหลายชนิด แต่เราจะเลือกซื้อเฉพาะของที่เรต้องการ การมีมิตรมีเพื่อนก็เช่นกัน เราต้องพิจารณาเลือกคบผู้ที่เป็นกัลยาณมิตร เพราะกัลยาณมิตรจะช่วยเสริมสร้างให้เราใช้ชีวิตที่ปลอดภัย ผู้ที่ขยันหมั่นเพียรเอาใจใส่ในการรักษาทรัพย์ มีเพื่อนที่ดีและรู้จักเลี้ยงชีวิตอย่างเหมาะสมจึงเรียกว่าใช้กายเป็น ใช้ชีวิตเป็น

นอกจากใช้กายเป็นแล้ว ต้องใช้ใจเป็น รักษาใจเป็น เพราะจิตใจนั้นเป็นพื้นฐานของชีวิต ชีวิตเราจะเป็นอะไรก็เป็นทีใจ เช่น คำว่า เสียคน ไม่ได้เสียที่แขนที่ขา แต่เป็นการเสียที่จิตใจเสียที่ใจ เช่น รักคนอื่นมากเกลียดคนอื่นมาก มีสภาพจิตใจที่ไม่อาจควบคุมได้ เช่นนี้เองจะเป็นคนที่เสียคน

ตามข้อเท็จจริงแล้ว ร่างกายของคนเราต้องเคลื่อนไหวอยู่เสมอแต่จิตใจนั้นต้องทำให้สงบ เราจึงควรมีคติธรรมประจำใจว่า กายเคลื่อนไหว จิตใจต้องสงบ การฝึกให้ร่างกายแข็งแรงกับให้จิตใจแข็งแรงนั้นตรงข้ามกัน การออกกำลังกาย การเคลื่อนไหวทำให้

ร่างกายแข็งแรง แต่การจะทำให้จิตใจแข็งแรงนั้น ต้องฝึกหัดให้หนึ่ง ให้สงบ ซึ่งจิตที่ฝึกหัดดีแล้ว จะมีความเข้มแข็ง รู้เท่าทันอารมณ์ มีสติรู้เท่า มีปัญญารู้ทัน เรียกว่ามีสติ มีปัญญารู้ทันสิ่งที่มากระทบ

นอกจากเรื่องของกายกับจิตแล้ว ยังมีสิ่งที่เราต้องคำนึงถึงคือ เราอยู่ในโลกคนเดียวไม่ได้ เราต้องเกี่ยวข้องกับสังคม เราจึงต้องใช้กายและจิตของเราให้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับสังคมให้ถูกต้องด้วย พระพุทธองค์ทรงสอนให้เราวางตนเกี่ยวข้องกับให้เหมาะสม ถูก ควร ไปตามลำดับตั้งแต่ตัวเราถึงคนที่อยู่รอบข้าง หรือที่เรียกว่า ทิศหก ได้แก่ ทิศเบื้องหน้า คือ บิดา มารดา ทิศเบื้องหลัง คือ สามี ภรรยา ทิศเบื้องขวา คือ ครู อาจารย์ ทิศเบื้องซ้าย คือ มิตรสหาย ทิศเบื้องบน คือ พระสงฆ์ และทิศเบื้องล่าง คือ นายจ้าง ลูกจ้าง ซึ่งการเกี่ยวข้องกับคนเหล่านั้นก็ด้วยใช้หลักธรรมเป็นเครื่องกำกับง่าย ๆ 7 ประการ ที่เรียกว่า สัปปริสธรรม 7 คือ การรู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักบุคคล และรู้จักชุมชน

สรุปว่า ในข้อธรรมข้อแรก “ชีวิตมีค่าถ้าใช้เป็น” คือ ความมีค่าของชีวิตนั้น เราต้องทำหน้าที่คือการใช้กายของเราให้มีสาระด้วยการทำหน้าที่ทุกประการที่เราเป็นอย่างสมบูรณ์ หน้าที่ทางกายต้องขยันหมั่นเพียร ต้องเคลื่อนไหวตลอดเวลา หน้าที่ทางจิต ต้องฝึกจิตให้เกิดความสงบ และหน้าที่ทางสังคม ต้องวางตัวให้เหมาะสมตามหลัก สัปปริสธรรมทั้ง 7 ประการ

สำหรับข้อธรรมข้อที่สอง คือ ชีวิตจะโดดเด่นเพราะสันโดษ... ท่านเจ้าคุณฯ ได้อธิบายไว้ว่า ถ้าเราต้องการความโดดเด่นในชีวิต ธรรมะที่สำคัญที่สุดที่จะต้องเสริมสร้างให้เกิดขึ้นในจิตใจ ก็คือ **สันโดษ**

สันโดษเป็นคำที่มีความหมาย มีคุณค่าอย่างยิ่ง หมายถึง ยินดี พอใจ อิ่มใจ สบายใจ หรือพอใจตามมี ยินดีตามได้นั่นเอง ความรู้สึกเหล่านั้นแหละเป็นการวางใจที่ดี ที่ถูก ที่จะสร้างความโดดเด่นและไม่อึดอัดแก่ตัวเรา ทำให้เพิ่มพูนความมั่นใจต่อสิ่งที่เรามี พอใจในสิ่งที่เรา ได้มาว่าสิ่งที่ได้มาเหล่านั้นเป็นคุณค่าและสาระแก่ชีวิตของเรา และอีกประการก็คือ เรานี้มีชีวิตควรและพอเหมาะ อยู่ตรงไหน ควรแก่ฐานะ ควรแก่ภาวะ ควรแก่ลักษณะ

อย่างไร คำว่า พอควรนั้น หมายถึง พอควรแก่ฐานะของตนเอง ฐานะของพ่อแม่ ลูก ครู ศิษย์เป็นต้น พอควรแก่กำลัง เรียกว่า สมรรถนะ เช่นเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ก็ควรประพฤติให้พอควรแก่กำลังความสามารถของตน และสุดท้าย พอควรแก่ศักดิ์ศรีและทำดีแต่พองาม ซึ่งหากเรานำศักดิ์ศรีไปใช้ถูกทาง ก็จะมีคามอึดใจสุขใจ อยู่ที่ไหนก็โดดเด่น ถ้าเป็นความสุขก็เป็นความสุขที่ร่วมเย็น ถ้าเป็นความโดดเด่นก็ไม่ต้องขอร้องให้ใครเชิดชู พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ชัดเจนว่า ความสันโดษหรือความยินดีพอนั้น เป็นทรัพย์อย่างยิ่ง

ข้อธรรมประการต่อมา คือ “ชีวิตไม่มีโทษเพราะเห็นถูก” ความคิดของเรานั้นสามารถแยกแยะออกได้ 3 ทาง คือ เห็นผิด หรือ มิจฉาทิฐิ เห็นถูกหรือสัมมาทิฐิ และ เห็นแจ้ง วัฏจักรชีวิตของเรานั้น ความเห็นถูกหรือสัมมาทิฐินี้เองที่มีบทบาทในการกำหนดพฤติกรรม เมื่อเห็นถูก ก็พูดถูก ทำถูก เลี้ยงชีวิตถูก มีความพยายามถูกระลึกถูกและความตั้งมั่นก็ถูกไปด้วย จึงมักได้ยินเสมอว่า เมื่อไรมีสัมมาทิฐิ มีปัญญาก็ต้องมีศีลสมาธิด้วย เมื่อไรมีสมาธิก็ต้องมีปัญญาและมีศีลด้วย นั่นก็คือ อริยมรรคมีองค์แปดนั่นเอง กล่าวคือ สัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ) สัมมาสังกัปปะ (ความคิดชอบ) เป็นปัญญา สัมมาวาจา (วาจาชอบ) สัมมากัมมันตะ (การงานชอบ) สัมมาอาชีวะ (การเลี้ยงชีวิตชอบ) เป็นศีล สัมมาวายามะ (ความเพียรชอบ) สัมมาสติ (ความระลึกชอบ) สัมมาสมาธิ (ความตั้งมั่นชอบ) เป็นสมาธิ

กล่าวง่าย ๆ คือ ความระมัดระวังคือศีล ความตั้งใจคือสมาธิ และความไม่ประมาทคือปัญญา นั่นเอง ยกตัวอย่างชัด ๆ เช่น เวลาเราพูด เรามีความระมัดระวังในการพูดนี้ถือว่าเป็นศีล มีความตั้งใจในการพูดเป็นสมาธิ มีความไม่ประมาทในการพูดเป็นปัญญา

แต่ในทางตรงข้าม ถ้าเห็นผิดทุกอย่างที่ตามมา ก็ผิดเป็นเงาตามตัว ตราบใดที่ชีวิตคนเรามีมิจฉาทิฐิครอบงำ พฤติกรรมที่ออกมา ก็จะเป็นที่รองรับความทุกข์ ดังนั้นเราจึงควรหันมาสร้างสัมมาทิฐิเพื่อจะได้เป็นคนไม่มีโทษและมีความปลอดภัยในชีวิตทุก ๆ ด้าน

ประการต่อมาคือ ชีวิตต้องปลุกฝังความไม่ยึดติด ท่านกล่าวว่า หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ พระอาจารย์ของท่านสอนท่านตั้งแต่บวชพรรษาแรก เป็นการให้สติให้ความคิด ถอนความยึดมั่นถือมั่นได้อย่างดีคือ “วันนี้เธออยู่กับข้า แต่วันหน้าไม่แน” ท่านสอนให้ถอนความยึดติด ความยึดมั่นถือมั่น ซึ่งเป็นสิ่งที่สูงสุดในพระพุทธศาสนา เพราะไม่มีอะไรที่เรายึดถือไปแล้วเป็นของเราได้ ดังคำกลอนที่ว่า

สิ่งไรไรไม่ใช่ของใครหมด
ไม่ปรากฏว่าใครเป็นเจ้าของ
ถึงเฝ้ารัก เฝ้าหวง เฝ้าห่วงปอง
ก็จำต้องทิ้งไว้ในโลกา

การยึดติดในโลกธรรมทั้งหลาย คือ เมื่อมีลาภ มียศ ได้รับคำสรรเสริญได้รับความสุขก็อย่ายึดติดให้รู้

เท่าทันและมองสิ่งเหล่านั้นตามความเป็นจริงพร้อมกับ คำรำพึงเสมอว่า เมื่อลาภเกิดขึ้นแล้ว มันตั้งอยู่ชั่วคราว แล้วก็ดับไป ใจเราก็เป็นปกติสุข แต่ถ้าเราไม่รู้เท่าทัน เข้าไปยึดถือ ผลร้ายก็จะเกิดกับจิตใจและส่งผลกระทบต่อสุขภาพทางกาย เราเรียกว่า โรคทางจิตที่ส่งผลทางกาย เช่น ส่งผลต่อกล้ามเนื้อ ระบบหายใจ ระบบการหมุนเวียนโลหิต ระบบทางเดินอาหาร ระบบขับถ่าย ระบบสืบพันธุ์ และระบบประสาท ซึ่งหากเราจะแก้ จะคลายความยึดถืออย่างธรรมชาติก็เริ่มต้นคลายที่ความคิด ซึ่งท่านเจ้าคุณฯ ได้กล่าวไว้เป็นคำคล้องจองดังนี้ อย่างมัวเมาศกดีศรี อย่าหลีกหนีความจริง อย่าเป็นคนสิ้นหวัง ไม่ปลุกฝังโกรธใคร ไม่ลงโทษตัวเอง ไม่เกรงใจ การผูกไมตรีก่อน ไม่บั่นทอนกำลังใจตนเอง และอย่าห่วงไหนห่วงวาย

ใบสมัครสมาชิก

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

ชื่อ _____ นามสกุล _____

บุคคลภายใน

☐ นักศึกษา ☐ อาจารย์

บุคคลภายนอก

☐ นักศึกษา ☐ อาจารย์ มหาวิทยาลัย _____

ที่อยู่ในการจัดส่งวารสาร

เลขที่ _____ หมู่ที่ _____ ตรอก/ซอย _____ ถนน _____

แขวง/ตำบล _____ เขต/อำเภอ _____ จังหวัด _____

รหัสไปรษณีย์ _____ โทรศัพท์ _____ อีเมล _____

กลุ่มสาขาวิชาที่ต้องการ

☐ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ☐ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ประเภทการสมัคร

☐ 1 ปี 2 ฉบับ เป็นเงิน 600 บาท ☐ 5 ปี 10 ฉบับ เป็นเงิน 2,000 บาท

☐ 2 ปี 4 ฉบับ เป็นเงิน 1,000 บาท

การชำระค่าสมาชิก

☐ ธนาณัติ (ธนาณัติ ปณ.ธัญบุรี ในนาม มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย)

☐ เงินสด

จำนวนเงิน _____ บาท

การออกใบเสร็จ

☐ ต้องการ ☐ ไม่ต้องการ ลงชื่อผู้สมัคร _____

ส่งที่ กองบรรณาธิการวารสารวิชาการ

มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

200 ถนนรังสิต-นครนายก (คลอง 5) ตำบลรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี 12110

(วงเล็บมุมซองทางด้านขวา “สมาชิกวารสาร EAU”)

สำหรับเจ้าหน้าที่

หมายเลขสมาชิก _____ หมายเลขใบเสร็จ _____

ตั้งแต่วันที่ _____ ลงชื่อผู้รับสมัคร _____

“ปิด-ปิด-ปิด” - “เปิด-เปิด-เปิด”

ปิด-ปิดตา : อย่าสอดส่าย ให้เกิดเหตุ
บางประเภท แกล้งทำบอด ยอดกุศล
มัวสอดรู้ สอดเห็น จะเป็นคน
เอาไฟลน ตนไป จนไหม้พอง

ปิด-ปิดหู : อย่าให้แสบ ไปฟังเรื่อง
ที่เป็นเครื่อง กวนใจ ให้หม่นหมอง
หรือร้าวใจ ให้ฟังชัน พาลลำพอง
ผิดทำนอง คนฉลาด อนาคตใจ

ปิด-ปิดปาก : อย่าพูดมาก เกินจำเป็น
จะเป็นคน ปากเห็บ เฉากสิ้นไส้
ต้องเกิดเรื่อง เย็นเยื่อ เสมอไป
ถ้าหุบปาก มากไว้ ได้แบ่งทองฯ

เปิด-ปิดตา : ให้รับแสง แห่งพระธรรม
ยังมีคำ ยังเห็นชัด ถนัดถนี้
สมาธิมาก ยังเห็นชัด ถนัดดี
นี้วิธี เปิดตาใจ ใช้กันมา

เปิด-ปิดหู : ให้ยินเสียง สำเนียงธรรม
ทั้งเข้าคำ มีทองไป ในโลกหล้า
ล้านล้านปี ฟังให้ชัด เต็มอัตรา
คือเสียงแห่ง สุนญตา คำสุดใจฯ

เปิด-ปิดปาก : สนทนา พุดจาธรรม
วันยังค่ำ อย่าพูด เรื่องเหลวไหล
พูดแต่เรื่อง ดังทุกขได้ โดยสังขณัย
ไม่เท่าไร เราทั้งโลก พันศกแลฯ

ธรรมกวี ของ ท่านพุทธทาส อินทปัญโญ

มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

ปรัชญา

“บ่อเกิดแห่งปัญญา คือ การศึกษาที่กว้างไกล”
(Wisdom Through Global Education)

วิสัยทัศน์

มหาวิทยาลัยแห่งการเรียนรู้เพื่อคุณภาพและคุณธรรมในเอเชีย
(Learning University for Quality and Morality in Asia)

มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

200 ถ.รังสิต-นครนายก (คลอง 5) ต.รังสิต อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี 12110

โทร. 0-2577-1028-31 ต่อ 314, 222, 225 โทรสาร. 0-2577-3066

E-mail. library@eau.ac.th เว็บไซต์ <http://www.eau.ac.th>